

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับ
ท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

BUDDHADHAMMA FOR POLITICAL CONFLICT MANAGEMENT AT LOCAL
LEVEL IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

นายการณ์ พรหมแก้ว

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๘

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับ
ท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายการ์ณย์ พรหมแก้ว

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhadhamma for Political Conflict Management at Local
Level in Nakhon Si Thammarat Province

Mr. Karan Phromkeaw

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Political Science)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2025

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณูปพันธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัด
นครศรีธรรมราช” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณูปพันธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. วาที พ.ต. ดร.สวัสดี จิรัฏฐิติกาล)

กรรมการ

(รศ. ดร.วัชรินทร์ ขาญศิลป์)

กรรมการ

(รศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)

กรรมการ

(รศ. ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมคุณูปพันธ์

รศ. ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

ประธานกรรมการ

รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายการันย์ พรหมแก้ว)

ชื่อสารนิพนธ์ : การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง
ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัย : นายการณย์ พรหมแก้ว

ปริญญา : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: รศ. ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, น.บ. (นิติศาสตร์), พธ.บ. (รัฐศาสตร์),
น.ม. (นิติศาสตร์), M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)

: รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Politics),
Ph.D. (Political Science), ประ.ด. (สื่อสารการเมือง)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๘

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชและ ๓) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า:

๑. ความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยความขัดแย้งทางการเมืองเป็นผลมาจากระบบอุปถัมภ์และการสานประโยชน์กันระหว่างระบบราชการและระบบการเมือง ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการบริหารงานภาครัฐ ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจเกิดจากการตั้งประโยชน์สาธารณะไปสู่กลุ่มผลประโยชน์และความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ จนเกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรม เกิดจากความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ ของประชาชนโดยพื้นฐาน

๒. การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเด็นในการศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการบังคับและกดดัน คือ การใช้อำนาจทางกฎหมายในการเข้าสลายความขัดแย้ง ๒. ด้านการประนีประนอม คือ การใช้การเจรจาและคนกลางในการเข้าสลายข้อขัดแย้ง และ ๓. ด้านการแก้ปัญหาาร่วมกัน คือ การแสวงหาความร่วมมือทั้งจากระบบราชการระบบการเมืองและภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัด นครศรีธรรมราชออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑.การแก้ไขโดยไม่ใช้กฎข้อบังคับประกอบไปด้วย เมตตา ภายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม ๒.การแก้ไขโดยใช้กฎข้อบังคับประกอบไปด้วยกฎ (สี่สามัญญตา) ปรับทัศนคติ (ทวิญญูสามัญญตา) ๓. การกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม (สาธารณโภคี) ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

Dissertation Title : Buddhadhamma for Political Conflict Management at Local Level in Nakhon Si Thammarat Province

Researcher : Mr. Karan Phromkeaw

Degree : Doctor of Philosophy (Political Science)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr.Thatchanan Issaradet, B.A. (Public Administration), LL.B. (Laws), LL.M. (Laws), M.A. (Politics Science), Ph.D. (Political Science)

: Assoc. Prof. Dr.Surapon Suyaprom, B.A. (Sociology), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science), Ph.D. (Political Communication)

Date of Graduation : July 2, 2025

Abstract

The purpose of this research is to 1) to study the general conditions of conflict in Nakhon Si Thammarat Province, 2) to study the management of political conflict in Nakhon Si Thammarat Province, and 3) to present the application of Buddhist principles to the management of political conflict. In Nakhon Si Thammarat Province by qualitative research using in-depth interviews with 20 key informants or people.

Findings of Research were as follows:

1. Conditions of conflict in Nakhon Si Thammarat Province It consists of political conflicts resulting from the patronage system and the interplay between the bureaucracy and the political system. This results in injustice in public administration. Economic conflict arises from the shifting of public benefits to interest groups and patronage relationships. until economic inequality arises Social and cultural aspects Caused by fundamental differences in ideas and beliefs of the people.

2. Management of conflict in Nakhon Si Thammarat Province The researcher has divided the issues in the study into 3 areas: 1. Coercion and pressure is the use of legal power to break up conflicts. 2. The side of compromise is the use of negotiations

and mediators to resolve conflicts, and 3. The side of joint problem solving. is to seek cooperation from both the bureaucracy Political system and public sector Come take part in solving problems.

3. The application of Buddhist principles for managing political conflicts in Nakhon Si Thammarat Province can be divided into 3 forms: 1. Resolution without using rules and regulations, consisting of Metta-Kayakamma, Metta-Vajika-Kamma, and Metta-Mano-Kamma. 2. Resolution using rules and regulations, consisting of Rules (silasamaññata) adjust attitudes (ditthi samanita). 3. Equitable distribution of resources (public resources) helps reduce social inequality.

กิตติกรรมประกาศ

ขอนอบน้อมแด่พระรัตนตรัยอันเป็นสรณะสูงสุด เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและเป็นกำลังใจในการทำดุขุณิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” การทำดุขุณิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของกรรมการที่ปรึกษาดุขุณิพนธ์อันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม อาจารย์ผู้เป็นปูชนียบุคคลของตัวผู้วิจัยเอง และได้กรุณาให้ คำปรึกษาแนะนำ ดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือ ในการปรับปรุงแก้ไขดุขุณิพนธ์ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบคุณครูบาอาจารย์ทั้งในส่วนของภาควิชารัฐศาสตร์และคณาจารย์ในฝ่ายสังคมศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสิทธิประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย จนสามารถนำความรู้มาใช้ในการวิชาการและงานวิจัยได้เป็นผลสำเร็จ ขอกราบขอบพระคุณ พระเมธีวชิราภรณ์ และ ขอขอบคุณพี่น้องในแวดวงวิชาการหลายท่านที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา โดยเฉพาะ ผศ.ดร.นรพัชร เสาวทอง,ดร.วารินทร์ จันทรัตน์ พี่ชายและพี่สาวในวงการวิชาการที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในด้านสถิติอยู่เสมอ และ ผศ.ดร.อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า ที่คอยช่วยน้องชายคนเล็กในแวดวงวิชาการคนนี้อยู่เสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่คอยช่วยสนับสนุนและประสานงาน จนทำให้งานวิจัยเสร็จตามกำหนดเวลา และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทุกท่านที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำผลงานทางวิชาการครั้งนี้

ขอขอบคุณหน่วยงานราชการในจังหวัดนครศรีธรรมราช คณาจารย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองระดับท้องถิ่นและประชาชนทุกภาคส่วน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สอบถามและสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้ในการทำดุขุณิพนธ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชารัฐศาสตร์ ทุกท่าน ที่ดูแลอำนวยความสะดวกให้ทุกอย่างราบรื่นรวดเร็วด้วยดีเสมอมา

การทำดุขุณิพนธ์เล่มนี้ หากเกิดข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว ดุขุณิพนธ์เล่มนี้ หากจะมีคุณค่าและประโยชน์ใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาคุณพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำดุขุณิพนธ์เล่มนี้ จนเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์เป็นเล่มดุขุณิพนธ์

นายการัณย์ พรหมแก้ว

๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น	๑๑
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง	๓๖
๒.๔ หลักสารานุกรม	๕๔
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๖๓
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๙
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๓
๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๘๔
๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๖
๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๗
๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๘
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๐
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๙๐
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๑๐๒
๔.๓ ผลการนำเสนอประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๑๑๒
๔.๔ องค์ความรู้	๑๓๙
๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๓๙
๔.๔.๒ องค์ความรู้ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๔๒
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๔๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๔๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๕๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๕
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๕๕
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ	๑๕๖
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ	๑๕๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บรรณานุกรม	๑๕๗
ภาคผนวก	๑๖๓
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๖๓
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๖
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการสัมภาษณ์งานวิจัย	๑๖๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ	๑๑
๒.๒	สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง	๓๔
๒.๓	สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง	๓๕
๒.๔	สรุปแนวคิด หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง	๖๓
๒.๕	สรุปแนวคิด ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๖๗
๒.๖	งานวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมือง	๗๕
๒.๗	งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖	๘๐
๔.๑	สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกความขัดแย้งทางการเมืองใน จังหวัดนครศรีธรรมราช	๙๔
๔.๒	สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกความขัดแย้งทางเศรษฐกิจใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๙๖
๔.๓	สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกความขัดแย้งด้านสังคมวัฒนธรรม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสังคมวัฒนธรรม	๑๐๒
๔.๔	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบังคับและกดดัน	๑๐๕
๔.๕	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการประนีประนอม	๑๐๘
๔.๖	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการแก้ปัญหาร่วมกัน	๑๑๑
๔.๗	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาการุณ	๑๑๕
๔.๘	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาจริกรรม	๑๑๙
๔.๙	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาโมกกรรม	๑๒๓
๔.๑๐	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณโภคี	๑๒๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๑	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านศีลสามัญญตา	๑๓๑
๔.๑๒	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านทฤษฎีสามัญญตา	๑๓๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๒
๓.๑	การวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	๘๓
๔.๑	สภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๙๔
๔.๒	สภาพความขัดแย้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๙๘
๔.๓	สภาพความขัดแย้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านสังคมวัฒนธรรม	๑๐๒
๔.๔	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านการบังคับและกดดัน	๑๐๕
๔.๕	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านการประนีประนอม	๑๐๘
๔.๖	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านการแก้ปัญหาร่วมกัน	๑๑๑
๔.๗	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านเมตตาการุณ	๑๑๖
๔.๘	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านเมตตาจริกรรม	๑๒๐
๔.๙	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านเมตตาโมกรรม	๑๒๔
๔.๑๐	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านสาธารณโภค	๑๒๗
๔.๑๑	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ด้านศีลสามัญญตา	๑๓๑

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่		หน้า
๔.๑๒	การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านทฤษฎีสัมมัญญา	๑๓๖
๔.๑๓	องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย	๑๔๑
๔.๑๔	องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากงานวิจัย	๑๔๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑-๓๒๒, ม.อ. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ภาษาไทย เล่ม ๑๑ ข้อ ๓๒๔ หน้า ๓๒๑-๓๒๒, สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ภาษาไทย เล่ม ๑๑ ข้อ ๓๑๗ หน้า ๒๕๗ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค		(ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์		(ภาษาไทย)

๒. คำอธิบายคำย่อในภาษาอังกฤษ

บัญชีคำย่อที่สำคัญเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ

คำย่อ	คำเต็ม	ความหมาย	หมายเหตุ
ibid.	ibiden	เรื่องเดียวกัน ต่างหน้ากัน	
no. (s)	number(s)	ฉบับที่	
p.	page	หน้า	พหูพจน์ใช้ pp.
vol.	volume	เล่มที่	พหูพจน์ใช้ vols.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

ประเทศไทยได้เกิดภาวะวิกฤตการณ์ทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติ และประชาชนพลเมืองไทยเป็นอย่างมาก ทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านความแตกแยกแบ่งฝ่าย ของผู้คนในสังคม จนอาจนับได้ว่าประเทศไทยขาดซึ่งความรัก ความสามัคคีในชาติ ทั้งทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสังคมโลก เป็นประเทศที่ถูกมองว่าไม่มีความปลอดภัยในสวัสดิภาพสำหรับสายตาของชาวโลก และถูกลดลำดับความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัย ความมั่นคงภายในประเทศ ปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งก่อตัวขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗^๑ เหตุการณ์ความไม่แน่นอนทางการเมือง (Political uncertainty) และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง (Partisan conflict) ในประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงกว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทย และต่อกิจกรรม ทางเศรษฐกิจในประเทศ ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นมีหลายระดับด้วยกัน เช่นการแสดงออกผ่านการถกเถียงภายในระบบรัฐสภาตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย หรือการไม่ลงรอยกัน ระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ นอกกรอบรัฐสภาที่นำไปสู่การชุมนุมทางการเมือง^๒ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่จัดว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ เป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะลุกลามไปสู่ความรุนแรงในอนาคต การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจะเป็นแนวทางให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจซึ่งกำหนดให้โดยกฎหมายดำเนินการบริหารจัดการกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องถิ่นของตนเองภายใต้หน่วยงาน ผู้บริหาร งบประมาณและบุคลากรของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมของรัฐบาลระดับชาติ มิได้แยกตัวออกเป็นอิสระจากความเป็นรัฐชาติตลอดจน

^๑ พิษญา สุกใส, การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๓ (กรุงเทพมหานคร : ชมรมการจัดการความขัดแย้งแห่ง ประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

^๒ โกวิทย์ พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

สามารถจัดทำภารกิจของตนเองได้อย่างอิสระโดยไม่ถูกควบคุมจากรัฐบาลหรือภูมิภาค แต่ก็อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีกฎหมายให้อำนาจให้สามารถดำเนินกิจกรรมและบริการสาธารณะบางอย่างที่จำเป็น และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งนี้ภายใต้หลักของความยืดหยุ่น คล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยมีองค์กรทางการบริหารของท้องถิ่นนั้นเองเป็นผู้ดำเนินการมิใช่การบริหารจัดการโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือตัวแทนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคถึงแม้ว่ารัฐชาติจะมีความจำเป็นในสังคมยุคหลังในแง่ของการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของโลกยุคหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ดีกว่าระบบชุมชนหรือท้องถิ่นแบบดั้งเดิม แต่ในแง่การปกครองหรือการจัดระเบียบสังคมภายใน รัฐชาติก็ไม่ควรละเมิดสิทธิความเป็นชุมชนซึ่งเป็นสิทธิดั้งเดิมและมีเหตุผลทางวัฒนธรรมรองรับอยู่ที่ขาดไม่ได้ของการปกครองท้องถิ่นทุกระดับ หากขาดไปหรือมีองค์กรประกอบต่างๆ ไม่ครบถ้วนหรือมีองค์กรประกอบครบถ้วนแต่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ก็ถือว่าการปกครองท้องถิ่นนั้นไม่สมบูรณ์ ขาดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการทำหน้าที่ตามหลักการของการปกครองท้องถิ่นตามแบบสากล ภายใต้ขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองภายใต้ขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เป็นหลักการซึ่งถือเป็นหัวใจของการปกครองท้องถิ่นทั่วไป นอกจากนั้นความเป็นอิสระในการปกครองตนเองยังเชื่อมโยงอยู่กับแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในเรื่อง สิทธิของชุมชน เพื่อให้ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพสูงสุด หากองค์กรประกอบครบถ้วนแต่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ก็ถือว่าการปกครองท้องถิ่นนั้นไม่สมบูรณ์

ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤติการณ์ความขัดแย้งที่มีความเป็นพลวัตรสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ อันเกิดจากการสะสมของความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมที่กดขี่และทำให้ผู้คนรู้สึกแปลกแยกแบ่งแยกคนในสังคมออกจากกันผสมผสานกับความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) ที่ให้ความชอบธรรมกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางตรงแล้ว ความขัดแย้งในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗.-พ.ศ. ๒๕๕๓ เกิดขึ้นในช่วงการเป็นนายกสมัยที่ ๒ ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จนถึงการเป็นนายกของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยมีประเด็นความ ขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างชัดเจน อันเกิดจากการมีความคิดเห็นทางการเมืองไม่ตรงกันส่งผลกระทบจากการเมืองระดับประเทศ สู่การเมืองท้องถิ่นนโยบายระดับและระดับบุคคล จนกลายเป็นปัญหาที่นอกเหนือจากความขัดแย้งทางการเมืองแล้ว ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทยด้วย ไม่ว่าจะเป็นขัดแย้งที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน และความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

จากฐานข้อมูลความขัดแย้งของสถาบันพระปกเกล้า พบว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองระดับประเทศในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๔๗-พ.ศ. ๒๕๕๓ ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน และความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงความขัดแย้งทางการเมืองการคิดเห็นต่างทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีการแบ่งฝ่ายของประชาชนในพื้นที่เป็นขั้วตรงข้ามที่มีความคิดเห็นต่างทางการเมืองในกรณีตำบลท่าประจักษ์ อำเภอชะอวดพบว่าเกิดปัญหา ความขัดแย้งของนักการเมืองท้องถิ่นกับผู้ใหญ่บ้านและประชาชน ก่อให้เกิดการกระจายงบประมาณไม่เท่าเทียม ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายหรือ โครงการต่างๆ ที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง จากตัวอย่างปัญหาข้างต้นจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแนวทางการจัดการความขัดแย้งที่น่าสนใจ คือมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาสีสร้างความปลอดภัย มีการจัดตั้งศูนย์สมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปปรองดองมีการจัดกิจกรรมสลายสีเสื้อโดยการนำตัวแทนที่มีความเห็นต่างทางการเมืองจากสมาชิกคณะกรรมการประชาชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสมาชิกกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ หรือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เข้ามาร่วมกิจกรรมสลายสีเสื้อ

ตัวอย่างความขัดแย้ง ที่สำรวจพบได้แก่ “๒๘ มกราคม ๒๕๖๔ ที่รัฐสภา นายนิพนธ์ บุญญามณี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวถึงกรณีพรรคพลังประชารัฐประกาศส่งผู้สมัครจากการเมืองท้องถิ่นชิงส.ส.นครศรีธรรมราชว่า ตามหลักการและข้อตกลงร่วมกันระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลหากพื้นที่ท้องถิ่นไหนเป็นพื้นที่เดิมของพรรคนั้นอีกพรรคก็จะไม่ส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งแข่ง เพราะถือเป็นมารยาททางการเมืองระดับท้องถิ่นที่ทำได้หมด”^๓ หรือ “พรรคประชาธิปัตย์ เคารพการตัดสินใจของพรรคพลังประชารัฐ หลังจากส่งผู้สมัครชิง ส.ส.เขต ๓ จ.นครศรีธรรมราช ชี้ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสิน ยืนยันไม่เป็นความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล ส่วนกรณีนี้จะเป็นความขัดแย้งจากผู้สมัครระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลหรือไม่ นายอัครเดช กล่าวว่า ไม่เป็นความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล เพราะถือว่าจบไปแล้ว จากนั้นไปก็จะได้เดินทางไปทำงานเพื่อประชาชน ส่วนการเลือกตั้งผลจะเป็นอย่างไรก็อยู่ที่ประชาชน จ.นครศรีธรรมราช จะตัดสินใจจากผลงานของพรรคและตัวบุคคลที่ลง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัด

^๓ นิพนธ์ บุญญามณี, บทเรียนมีมาแล้ว! ‘ปชป.’ จัดมรยาตติงพปช.แข่งชิงสส.นครศรีฯ ชี้ควรเลี่ยงขัดแย้ง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.naewna.com/politic/548692> [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖].

นครศรีธรรมราช๑)เพื่อศึกษาสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ ๓) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๔.๑. เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๔.๒. เพื่อศึกษาถึงการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๔.๓. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น เป็นการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่

๑.๑ สาเหตุของความขัดแย้งประกอบไปด้วย ความขัดแย้งด้านการเมือง ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ ความขัดแย้งด้านสังคมวัฒนธรรม

๑.๒ หลักสารานิยธรรม ประกอบด้วย สารานิยธรรม ๖ ประกอบไปด้วย ๑.เมตตา ๒.เมตตาวิจิตร ๓.เมตตาโมกข ๔.สาธารณโภคี ๕.ศีลสามัญญตา ๖.ทิวาสัญญตา

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ แนวการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๕ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑. กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา	๔ รูปหรือคน
๒. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์	๔ คน
๓. กลุ่มนักการเมือง	๖ คน
๔. กลุ่มข้าราชการ	๗ คน
๕. กลุ่มผู้นำชุมชน	๔ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๖๔ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๖ รวมระยะเวลา ๑๕ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ สภาพความขัดแย้ง ประกอบไปด้วย

๑. ความขัดแย้งด้านการเมือง หมายถึง ความเห็นต่างทางความคิดหรือการเข้าถึงอำนาจอย่างไม่เท่าเทียมกัน รวมไปถึงการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมอย่างไม่เท่าเทียมกัน ย่อมจะทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมขึ้นได้

๒. ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความเห็นต่างทางความคิดหรือการเข้าถึงอำนาจอย่างไม่เท่าเทียมกันในทางเศรษฐกิจหรือในด้านการประกอบอาชีพ จนเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง

๓. ความขัดแย้งด้านสังคมวัฒนธรรม หมายถึง ความเห็นต่างทางความคิดหรือการเข้าถึงอำนาจอย่างไม่เท่าเทียมกันในทางวัฒนธรรม จนเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง

๑.๕.๒ การจัดการความขัดแย้ง ประกอบไปด้วย

๑. การบังคับและกดดัน หมายถึง การใช้อำนาจทางการเมืองที่สูงกว่าเข้ากดดันกลุ่มที่มีพลังอำนาจทางการเมืองต่ำกว่าตนเอง

๒. การประนีประนอม หมายถึง การใช้หลักสันติวิธีเข้าแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้ระบบอาวุโส ระบบวัฒนธรรม เป็นตัวกลางในการสลายข้อขัดแย้ง

๓. การแก้ปัญหาร่วมกัน หมายถึง การใช้แนวทางประชาธิปไตยในการแสวงหาทางออกด้วยการใช้หลักเหตุผล เป็นพื้นฐานในการเจรจาต่อรอง เพื่อคลายข้อขัดแย้ง

๑.๕.๓ การประยุต์ หมายถึง การบูรณาการ ผนวกเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเหตุปัจจัยเกื้อหนุน แก่กันและกันเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในที่นี่หมายถึง การประยุต์หลักพุทธธรรมสำหรับการเมืองการปกครองเข้ากับหลักรัฐศาสตร์คือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๑.๕.๔ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการจัดระเบียบสังคมและลดข้อขัดแย้ง สาราณียธรรม ๖ ประกอบไปด้วย

๑. เมตตาภยกรรม หมายถึง การแสดงออกทางกายที่สื่อถึงความเมตตาและความปรารถนาที่ดีให้แก่กัน

๒. เมตตาวจีกรรม หมายถึง การแสดงออกทางวาจาที่สื่อถึงความเมตตาและความปรารถนาที่ดีให้แก่กัน

๓. เมตตามโนกรรม หมายถึง การแสดงออกทางความคิดที่สื่อถึงความเมตตาและความปรารถนาที่ดีให้แก่กัน

๔. สาธารณโภคี หมายถึง การแสดงออกทางกายที่สื่อถึงการกระจายทรัพยากรและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมให้แก่กัน

๕. สีสามัญญตา หมายถึง การใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม

๖. ทิฏฐีสามัญญตา หมายถึง การแสดงออกด้านทัศนคติหรือความคิด ที่สื่อถึงความความปรารถนาที่ดีให้แก่กัน

๑.๕.๕ การเมืองระดับท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานที่ปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้นๆ เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑. ทราบถึงสภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๗.๒.ทราบถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๗.๓ ทราบถึงแนวทางการประยุต์ใช้หลักพุทธธรรมในการลดความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการอ้างอิง สนับสนุน และใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประยุกต์

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง

๒.๔ หลักสารานุกรม

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบความคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็นได้แก่ (๑) แนวคิดเรื่องการบูรณาการ (๒) ทฤษฎีบูรณาการ

๒.๑.๑ แนวคิดเรื่องการประยุกต์

คำว่า “บูรณาการ” (Integration) แปลว่าการรวมสิ่งต่างๆ ไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด หรือทำให้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดหรือระบบ (Collins Cobuild English Language Dictionary, ๑๙๙๐) คำว่าบูรณาเกี่ยวข้องกับหลายมิติ คือ ปัจเจกบุคคล เทคโนโลยี องค์การระหว่างบุคคล และสารสนเทศ โดยที่แนวคิดหลักของการบูรณาการ คือ เชื่อมโยง (Connection) และความสอดคล้องกัน (Alignment)^๑ ได้แปลคำว่า Integration ว่าหมายถึง “การทำให้สมบูรณ์” โดยมองว่าสถานะการบูรณาการ เป็นการพิจารณาสรรพสิ่งในลักษณะองค์รวม (Holistic View) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัจจัย ๓ ประการ คือ

๑. หน่วยย่อยหรือองค์ประกอบ

^๑ Barkley, อ้างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐).

๒. ความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยซึ่งเชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน

๓. ความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของหน่วยย่อยอย่างประสานสัมพันธ์และกลมกลืนกันอย่างสมดุล

ดังนั้น สภาวะที่ต้องการ (Desired State) ของการบูรณาการตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก คือ ความพอดีและความสมดุลขององค์รวมภายหลังจากการรวมตัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เมื่อเป็นองค์รวมแล้ว องค์รวมนั้นจะต้องมีชีวิตชีวาหรือดำเนินไปได้ด้วยดี และ

ประการที่ ๒ องค์รวมนั้นเกิดมีภาวะและคุณสมบัติของมันเอง ที่แตกต่างหากจากภาวะและ คุณสมบัติขององค์ประกอบหรือหน่วยย่อยทั้งหลาย แนวคิดของการบูรณาการจะอิงกับทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ซึ่งว่าด้วยระบบที่ประกอบด้วยส่วนย่อยต่างๆ ที่ทำงานด้วยกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เมื่อระบบได้รับการกำหนดแล้ว การวิเคราะห์หน้าที่เพื่อจะแบ่งระบบทั้งหมดเป็นส่วนย่อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทำความเข้าใจ สร้างและจัดการกับระบบการบูรณาการโดยนำส่วนย่อยๆ กลับมารวมใหม่อีกครั้งเพื่อ สร้างให้เกิดตัวแบบของผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกัน

๒.๑.๒ ทฤษฎีบูรณาการ (Integration Theory)^๒

ในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งถือว่าเป็นสถาบันระหว่างประเทศ จุดมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการให้รัฐทั้งหลายได้มารวมตัวกันเพื่อแสวงหาสันติภาพและความมั่นคงเพื่อความสุขและการเข้ามาร่วมรวมกลุ่มกันของรัฐต่างๆ นั่นก็คือการบูรณาการ การบูรณาการนั้นอาจจะ เป็นได้ทั้งกระบวนการและจุดมุ่งหมายในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางการเมือง ให้กับรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยอันเป็นอิสระต่อกัน ทฤษฎีบูรณาการนั้นถ้า พิจารณาในแง่ของแนวทางจะเป็นแนวความคิดที่แตกต่างกัน ๔ กลุ่มสำคัญ คือ

๑. สหพันธรัฐนิยม (Federalism) เป็นแนวคิดที่ต้องการให้มีการบูรณาการในเชิงนิติบัญญัติ และมีลักษณะที่เป็นสถาบัน เพราะเห็นว่าการที่รัฐไม่ต้องตกอยู่ใต้กฎหมายใดๆ ทำให้มีลักษณะที่ไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ (anarchic) และนำไปสู่สงคราม ดังนั้นจึงควรให้รัฐเหล่านี้ได้เข้ามาร่วมเป็น อันหนึ่งในเดียวกัน แนวคิดนี้ต้องการที่จะให้มีการจัดตั้งสหพันธรัฐขึ้นทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก โดยให้มีอำนาจเหนือรัฐ (supranational state) เพื่อให้รัฐที่เข้ามาอยู่ร่วมกันได้รับ ประโยชน์ตอบแทนจากการที่มีการป้องกันศัตรูภายนอกร่วมกัน มีความมั่นคงภายในมีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่และมี

^๒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ทฤษฎีบูรณาการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://km-ir.arts.tu.ac.th/files/original/9de87dcc3a93d435e2f6676359caa7e9cd08784a.pdf> [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

ประสิทธิภาพ การบูรณาการในรูปแบบนี้เน้นไปในทางการเมืองโดยเฉพาะ แนวคิดนี้ก็ต้องการเน้นย้ำในการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติให้มีอำนาจเหนือรัฐ

๒. พหุนิยม (Pluralism) แนวคิดนี้เห็นว่าการบูรณาการของประชาคมการเมืองนั้นเกิดจาก ความรู้สึกที่เป็นมิตร การสื่อสารคมนาคม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่ใกล้ชิดกัน และการติดต่อกัน ระหว่างผู้นำเป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นการบูรณาการทางการเมืองว่ามีมากน้อยเพียงใด หากการติดต่อ สัมพันธ์ระหว่างรัฐนั้นมีมากถึงระดับที่ต่างก็เห็นประโยชน์ร่วมกันแล้ว ก็จะไปสู่การบูรณาการที่ สำเร็จมั่นคง ผู้นำทางการเมืองก็จะมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการไปด้วย ซึ่งทำที่นี้อาจจะส่งผลไปถึงประชาชนในรัฐ นับได้ว่าผู้นำทางการเมืองก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งในแนวคิดนี้ ในการบูรณาการนั้น รัฐต่างๆไม่จำเป็นต้องเสียละอำนาจอธิปไตยของตนให้แก่อำนาจที่เหนือกว่าแต่อย่างใด รัฐยังคงไว้ซึ่งเอกราช แต่ในขณะเดียวกันก็มีความมั่นคงได้ด้วยการบูรณาการ

๓. การกิจนิยม (Functionalism) แนวคิดนี้จะเป็นการก่อตั้งสถาบันระหว่างประเทศหรือปรับสถาบันระหว่างประเทศที่มีอยู่เพื่อการบูรณาการให้สอดคล้องกับความ ต้องการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คือ เน้นทางด้านสวัสดิการสังคม การอยู่ดีกินดีและความร่วมมือทางเทคนิค การจัดตั้งสถาบันขึ้นมาเพื่อการบูรณาการนั้น ควรจะเน้นให้ทั้งโครงสร้างและขอบเขตของอำนาจ สถาบันเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน แนวคิดนี้เชื่อว่าหากมีสถาบันในลักษณะ นี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะมีสันติภาพอันเกิดจากการทำงานร่วมกัน เป็นสังคมโลกที่สงบ ปราศจากสงคราม เพราะรัฐสมาชิกจะต้องเข้ามาดำเนินการร่วมกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เกิด ความรู้ สึกว่าต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเห็นประโยชน์ของการร่วมกันในการช่วยกันแก้ไข ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น ส่วนโครงสร้างของการบูรณาการนั้น แนวคิดนี้ได้เสนอ ทางเลือกที่เป็นขั้นต่ำและสูงของการบูรณาการไว้ คือ ขั้นต่ำจะเป็นประชาคมของรัฐต่างๆมา รวมกันโดยมีภารกิจเกี่ยวกันระหว่างชาติ (International Functional Linkage) เป็นตัวควบคุมหรือ กำหนดความสัมพันธ์ส่วนสูงขั้นนั้นอาจจะถึงกับทำให้สภาพของรัฐชาติสูญสลายไป แล้วให้มี สถาบันทางด้านการบริหารระดับโลกขึ้นมาทำหน้าที่แทนรัฐ การจะกำหนดหน้าที่หรืออำนาจของ สถาบันนั้นก็จะกำหนดจากความจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผล

๔. การกิจนิยมใหม่ (Neo-Functionalism) เป็นแนวคิดที่แก้ไขแนวคิดของการกิจนิยม พวกการกิจนิยมเชื่อว่า การบูรณาการนั้นจะดำเนินไปด้วยดีด้วยการปฏิบัติงานร่วมกัน จนเกิดนิสัยที่จะร่วมมือกัน แต่พวกการกิจนิยมใหม่ เห็นว่าเพียงแค่นั้นไม่เพียงพอที่จะให้มีการบูรณาการที่ แท้จริง จุดมุ่งหมายของการบูรณาการควรจะให้เกิดมีอำนาจเหนือรัฐขึ้น (Supranationalism) ดังนั้น แนวความคิดการกิจนิยมใหม่คือ การกิจนิยมรวมกับสหพันธรัฐนิยม โดยยึดเอาหลักการ ของการกิจนิยมเป็นกระบวนการเพื่อนำไปสู่การบูรณาการแล้วเอาหลักการของสหพันธรัฐนิยมเป็น จุดหมายปลายทาง พวกการกิจนิยมใหม่เน้นความร่วมมือในกระบวนการการตัดสินใจและทำที่ ของผู้นำว่า

สำคัญต่อความสำเร็จของการบูรณาการแนวคิดภารกิจนิยามใหม่เห็นว่าการยึดแนวทาง ปฏิบัติร่วมกัน จะนำไปสู่การบูรณาการระดับหนึ่ง เมื่อมีการร่วมมือกันในระดับหนึ่งแล้วหากจะให้มี ความร่วมมือกัน กว้างขวางออกไปอีกยิ่งขึ้นก็จะต้องมีการต่อรองระหว่างกลุ่มต่างๆ จนเกิดมี ความเห็นพ้องต้องกันขึ้น จึงจะร่วมมือกันต่อไปได้อีก ดังนั้นความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์จะหมดไป เพราะอาจแก้ไขปัญหาคิดด้วย กระบวนการต่อรอง อำนาจเหนือรัฐก็จะเข้ามาแทนที่อำนาจของรัฐ เข้ามาส่งเสริมให้เกิดความรู้สึก หรือกระตุ้นให้ต้องการร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยให้เกิดมี อำนาจหรือแรงกดดันทางการเมืองที่จะให้มีการบูรณาการ เพราะมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกันจน เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันท้ายที่สุด

๒.๑.๓ การบริหารแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา

เป็นแนวคิดที่มุ่งหวังที่จะนำระบบการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) มาใช้ในการบริหารงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบงาน แนวคิดการจัดการเชิงบูรณาการในความหมายเกี่ยวกับการบูรณาการโครงการ คือ มีเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานมีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การบูรณาการเชิงหน้าที่ คือ มีการใช้ทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากรร่วมกันและการบูรณาการเชิงปฏิบัติการ คือ มีเป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกันและปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑. สร้างกระบวนการทำงานสำหรับการระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) เพื่อนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติในระดับจังหวัดในลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ข้อเท็จจริงของพื้นที่ตลอดจนมีการสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และติดตามผล

๒. มีกระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) ที่เป็นรูปธรรมที่สามารถบูรณาการงาน/งบประมาณ ทั้งนี้ เป็นส่วนของภาครัฐและส่วนที่เกิดจากความคิดริเริ่มของจังหวัดเข้าร่วมกันอย่างเป็นระบบ

๓. สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) โดยนำหลักบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ อาทิ การทำงานเป็นทีม (Teamwork) การทำงานในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) และแบบหุ้นส่วนการทำงาน

๔. สร้างระบบติดตามประเมินผลการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ (Strategic Monitoring and Evaluation) ทั้งในรูปแบบของการรายงานผลของหน่วยปฏิบัติและการตรวจติดตามผลในพื้นที่เพื่อรับทราบความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)	ได้แปลคำว่า Integration ว่าหมายถึง “การทำให้สมบูรณ์” โดยมองว่าสถานะการบูรณาการ เป็นการพิจารณาสรรพสิ่งในลักษณะองค์รวม ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัจจัย ๓ ประการ คือ ๑. หน่วยย่อยหรือองค์ประกอบ ๒. ความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยซึ่งเชื่อมโยงอาศัยซึ่งกันและกัน ๓. ความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของหน่วยย่อยอย่างประสานสัมพันธ์และกลมกลืนกันอย่างสมดุล ดังนั้น สถานะที่ต้องการของการบูรณาการตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก คือ ความพอดีและความสมดุลขององค์รวมภายหลังจากการรวมตัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการคือ ประการที่ ๑ เมื่อเป็นองค์รวมแล้ว องค์รวมนั้นจะต้องมีชีวิตชีวาหรือดำเนินไปด้วยดี และประการที่ ๒ องค์รวมนั้นเกิดมีภาวะและคุณสมบัติของมันเอง ที่แตกต่างหากจากภาวะและคุณสมบัติขององค์ประกอบ หรือหน่วยย่อยทั้งหลาย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๒.๑ การปกครองท้องถิ่น (Local Administration) หมายถึง การที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจซึ่งกำหนดให้โดยกฎหมายดำเนินการบริหารจัดการกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบริการสาธารณะที่จำ เป็นต่อการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องถิ่นของตนเองภายใต้หน่วยงาน ผู้บริหาร งบประมาณและบุคลากรของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมของรัฐบาลระดับชาติ มิได้แยกตัวออกเป็นอิสระจากความเป็นรัฐชาติ (Nation State) แต่อย่างไรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายไว้ซึ่งอาจยกตัวอย่าง เช่น

การปกครองของหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีการเลือกตั้งผู้บริหาร ตลอดจนสามารถจัดทำภารกิจของตนเองได้อย่างอิสระโดยไม่ถูกควบคุมจากรัฐบาลหรือภูมิภาค แต่ก็อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญหรือระบบการปกครองของรัฐบาลกลางมิใช่เป็นรัฐอิสระ^๓

^๓ Montagu อังโน ประหยัด หงษ์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๖.

การปกครองของพื้นที่ส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจประชาธิปไตยของรัฐเพราะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Right) และมีองค์กรซึ่งมีโครงสร้างตามความจำเป็นในการปฏิบัติงานของตนเอง (Necessary Organization) เพื่อประโยชน์ ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง^๔

โดยสรุป การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศ โดยรัฐบาลกระจายอำนาจการบริหารจัดการเกี่ยวกับการกิจการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของชุมชนท้องถิ่น โดยมีกฎหมายให้อำนาจให้สามารถดำเนินกิจกรรมและบริการสาธารณะบางอย่างที่จำเป็น และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งนี้ภายใต้หลักของความยืดหยุ่น คล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยมีองค์การทางการบริหารของท้องถิ่นนั้นเองเป็นผู้ดำเนินการมิใช่การบริหารจัดการโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือตัวแทนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

หลักการของการปกครองท้องถิ่น หมายถึงลักษณะและองค์ประกอบสำคัญ ที่ขาดไม่ได้ของการปกครองท้องถิ่นทุกระดับ หากขาดไปหรือมีองค์ประกอบต่างๆ ไม่ครบถ้วนหรือมีองค์ประกอบครบถ้วนแต่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ก็ถือว่าการปกครองท้องถิ่นนั้นไม่สมบูรณ์ ขาดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการทำหน้าที่ตามหลักการของการปกครองท้องถิ่นตามแบบสากลลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองท้องถิ่นมีอย่างน้อย ๓ ประการ^๕ คือ

๑. ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง (Autonomy) ภายใต้ขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองภายใต้ขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เป็นหลักการซึ่งถือเป็นหัวใจของการปกครองท้องถิ่นทั่วไป นอกจากนั้นความเป็นอิสระในการปกครองตนเองยังเชื่อมโยงอยู่กับแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในเรื่อง สิทธิชุมชน (Community Right) ซึ่งมีทัศนะว่าชุมชนเป็นรากฐานดั้งเดิมของสังคมการเมืองของมนุษย์และดำรงอยู่ก่อนความเป็นรัฐชาติ (Nation state) ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังชุมชนเป็นเวลานานมาก แม้ว่ารัฐชาติจะมีความจำเป็นในสังคมยุคหลังในแง่ของการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของโลกยุคหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ดีกว่าระบบชุมชนหรือท้องถิ่นแบบดั้งเดิม แต่ในแง่การปกครองหรือการจัดระเบียบสังคมภายใน รัฐชาติก็ไม่ควรละเมิดสิทธิความเป็นชุมชนซึ่งเป็นสิทธิดั้งเดิมและมีเหตุผลทางวัฒนธรรมรองรับอยู่ ดังนั้น การผสมผสานแนวคิดเรื่องสิทธิชุมชน กับแนวคิดเรื่องความ

^๔ Robson อ้างใน ประหยัด หงษ์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๘.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘-๖๒.

เป็นรัฐชาติซึ่งเป็นแนวคิดสมัยใหม่เข้าด้วยกันจึงเกิดขึ้นในลักษณะของการผสมผสานและประนีประนอม คือ รัฐชาติยอมรับแนวคิดและการดำรงอยู่ของสิทธิชุมชน ส่วนชุมชนก็ยอมรับความสำคัญและความจำเป็นในการอยู่ใต้โครงสร้างของรัฐชาติในแง่ของความมั่นคงและนโยบายหลักซึ่งกำหนดในนามของรัฐชาติ ยอมรับในความเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นรัฐชาติเดียวกัน ยอมรับบทบาทของรัฐชาติในเวทีโลก รวมถึงสัญลักษณ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงความเป็นรัฐชาติเดียวกัน เช่น ธงชาติ ศาสนา หรือพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐชาติซึ่งถือเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ แต่ในขณะเดียวกันในส่วนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นซึ่งไม่กระทบกระเทือนต่อความเป็นเอกภาพและความมั่นคงของ รัฐชาติก็ยังคงต้องมอบสิทธิในการดำเนินการนั้นให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น ดำเนินวิถีชีวิตของตนได้อย่างเป็นอิสระ ส่วนจะกำหนดความหมายและขอบเขตของความเป็นอิสระไว้เพียงใดและอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของแต่ละประเทศว่าจะนิยามบทบาทและการกิจของความเป็น รัฐชาติไว้อย่างไร โดยข้อตกลงนั้นจะถูกกำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศในหลักทั่วไปหรือแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐว่าจะรับผิดชอบต่อชาติ (รัฐบาลกลาง) เป็นผู้ดำเนินการ และในส่วนใดที่จะมอบอำนาจให้ชุมชนหรือท้องถิ่นมีบทบาทในการปกครองตนเอง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ ได้กำหนดความสัมพันธ์ดังกล่าวไว้ในหมวด ๕ ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและในหมวด ๑๔ ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ภายใต้หลักการแห่งความเป็นอิสระในการปกครองตนเองนี้ ท้องถิ่นอาจดำเนินการใดๆ อันนำมาซึ่งความผาสุก ผลประโยชน์อันชอบธรรมของส่วนรวม คุณภาพชีวิต และความสงบเรียบร้อยภายในท้องถิ่นของตน แต่ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายบ้านเมืองหรือนโยบายของรัฐชาติเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าภายใต้ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองมีขอบเขตเพียงใดจึงกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่นกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศในส่วนที่เป็นรายละเอียด^๖

การปกครองตนเองและการจัดทำบริการสาธารณะของประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ ดำเนินการโดยหน่วยงานหรือองค์กรทางการบริหารที่เรียกว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเป็นองค์กรของรัฐตามกฎหมาย การจัดทำบริการสาธารณะตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานอยู่ภายใต้กฎหมายและระเบียบต่างๆ เช่นเดียวกันกับองค์กรของรัฐบาลกลางแต่มีความแตกต่างกันตรงที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเพื่อการจัดทำภารกิจให้บริการสาธารณะเฉพาะภายในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเท่านั้น ไม่มีอำนาจครอบคลุมไปทั่วประเทศดังเช่นองค์กรของรัฐบาลกลาง นอกจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ขึ้นตรงต่อองค์กร

^๖ อ้างแล้ว, หน้า ๕๘-๖๒.

ของรัฐบาลกลางในเชิงของสายการบังคับบัญชาเหมือนหน่วยงานของรัฐบาลกลางที่อาจมีการกิจหรืออาจมีหน่วยดำเนินการอยู่ในภูมิภาคหรือท้องถิ่น (แต่อาจให้ความร่วมมือในเชิงนโยบาย) หากแต่เป็นองค์กรทางการบริหารที่มีความเป็นอิสระทางการบริหารในตัวเองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสถานะเสมอกัน เท่าเทียมกัน ไม่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีอำนาจเหนือกว่ากัน เนื่องจากถือว่าท้องถิ่นทุกท้องถิ่นไม่ว่าจะมีขนาดหรือความเจริญทางเศรษฐกิจมากน้อยต่างกันเพียงใดย่อมมีความเสมอกันในหลักการแห่งสิทธิชุมชน เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาหรือปัจเจกบุคคล ไม่ว่าจะเป็นร่ำรวยหรือยากดมีเงินอย่างไรก็มีสถานะแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐเท่าเทียมกัน

๒.๒.๒ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (Authority) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งของการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากในการจัดทำบริการสาธารณะใดๆ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่นนั้น กิจกรรมทางการบริหารส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้อำนาจปกครองในการดำเนินการเช่นเดียวกับการจัดทำบริการสาธารณะอื่น ของรัฐบาลกลางเช่นกัน

ภายใต้หลักการแห่งนิติรัฐ การดำเนินการของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้อำนาจจัดทำบริการสาธารณะใด จะต้องมิกฎหมายหรือกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายรองรับเสมอ มิฉะนั้นจะไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของรัฐ (ระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน) จึงจำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักการนี้เช่นกัน ดังนั้นการทำการกิจในการให้บริการสาธารณะซึ่งดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมิกฎหมายรองรับการใช้อำนาจของตนเช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐโดยทั่วไป อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ^๗

๑) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแห่งรัฐซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจของประชาชนหรือท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นซึ่งมีผลบังคับเป็นการทั่วไป การกำหนดอำนาจให้กับท้องถิ่นในลักษณะนี้กฎหมายกำหนดไว้เป็นการทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศมิได้ กำหนดเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง เช่น อำนาจว่าด้วยสิทธิชุมชน อำนาจว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งกำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น (เช่น พระราชบัญญัติต่าง ตลอดจนกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายหรือกฎหมายลำดับรองต่างๆ ที่ตราขึ้นโดยฝ่ายบริหาร เช่นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง เป็นต้น)

๒) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบโดยเฉพาะ กฎหมายลักษณะนี้ได้กำหนดเอาไว้เพื่อให้อำนาจกับองค์กรปกครอง

^๗ ประหยัด หงษ์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๘-๖๕.

ส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของตนเองซึ่งมีความแตกต่างกันตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น กฎหมายลักษณะเช่นนี้อาจเรียกว่าเป็นกฎหมายท้องถิ่น เนื่องจากมีผลบังคับใช้เฉพาะภายในท้องถิ่นที่ออกกฎหมายนั้นเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันต่อท้องถิ่นอื่น ดังเช่นกฎหมายแห่งรัฐ นอกจากนั้นกฎหมายประเภทนี้ถือเป็นกฎหมายลำดับรองซึ่งมีศักดิ์ต่ำกว่ากฎหมายแห่งรัฐ การตรากฎหมายท้องถิ่นจะต้องมีฐานอำนาจของกฎหมายในชั้นที่สูงกว่ารองรับหรืออีกนัยหนึ่งต้องอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายแห่งรัฐ

ในกรณีของประเทศไทย กฎหมายท้องถิ่นอาจเรียกโดยรวมว่า ข้อบัญญัติ เช่น กฎหมายท้องถิ่นที่ออกโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเรียกว่า ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งอาจตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.๒๕๔๐ หรือพระราชบัญญัติอื่นกฎหมายที่ตราโดยเทศบาลเรียกว่าเทศบัญญัติ ซึ่งอาจตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นต้น

ผลของการมีกฎหมายรองรับการใช้อำนาจนี้ จึงทำให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ สามารถปฏิบัติงานใดๆ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของท้องถิ่นได้โดยชอบด้วยกฎหมายและถูกต้องตามหลักนิติรัฐ

๓) การมีส่วนร่วมและการควบคุมตรวจสอบของประชาชนในท้องถิ่น (Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น หมายถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ การคิด การตัดสินใจ การลงมือกระทำการบางอย่าง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ และการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในลักษณะผลประโยชน์สาธารณะหรือผลประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่นหรือประชาชนส่วนใหญ่ของท้องถิ่น^๔

การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบการปกครองท้องถิ่น เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งประเทศเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการปกครองทุกระบบและทุกระดับย่อมต้องยึดถือเอาผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ การปกครองท้องถิ่นก็เช่นเดียวกันย่อมต้องยึดถือหลักการนี้โดยเคร่งครัด นักวิชาการส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าการปกครองท้องถิ่นกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากทั้งระบอบประชาธิปไตยและการปกครองท้องถิ่นต่างยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลางและมีหลักการสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนั่นเอง

ส่วนประเด็นเรื่องการควบคุม ตรวจสอบนับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการหนึ่ง que แสดงถึงความเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยและเป็นเครื่องป้องกันมิให้ตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้ามาดำเนินการใด โดยไม่ฟังเสียงของประชาชน ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็นับว่าเป็นการบิดเบือนเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตยและ

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘-๖๕.

เจตนารมณ์ของระบบการปกครองท้องถิ่นการตรวจสอบของประชาชนต่อผู้ปกครองนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการทั้งทางการเมืองและวิธีการตามกฎหมาย วิธีการทางการเมืองเช่น การเรียกร้อง การชุมนุม การกดดันหรือการใช้ความรุนแรง ส่วนวิธีการตามกฎหมายหมายถึงการมีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด หรืออาจเป็นการกำหนดโครงสร้างให้มีการควบคุม ตรวจสอบ หรือคานอำนาจระหว่างส่วนต่าง ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

ดังนั้น ในหลักการสากลจึงมักกำหนดให้ประชาชนมีบทบาท หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกผู้บริหารและตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นด้วยการให้ประชาชนเลือกตั้งผู้บริหารและตัวแทนได้โดยตรง ตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของท้องถิ่นและถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและตัวแทนได้ในกรณีที่ไม่กระทำหน้าที่ตามที่ประชาชนต้องการ^๔

โดยสรุป เป้าหมายของการปกครองท้องถิ่นคือ การกำหนดองค์ประกอบหรือวิธีการที่จะทำให้ท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างผาสุก มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างดีที่สุด และหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบทั้ง ๓ ประการดังกล่าวข้างต้นได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามหลักการเหล่านี้เป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ไม่ได้เจาะจงลงไปรายละเอียดในวิธีการปฏิบัติ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศหรือแต่ละท้องถิ่นจะไปปรับประยุกต์หรือกำหนดรายละเอียดกันเอง เช่น การออกแบบโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าควรมีรูปแบบและโครงสร้างอย่างไร มีฝ่ายอะไรบ้าง ทำหน้าที่อย่างไร ที่มาของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นระบบการจัดเก็บรายได้และการบริหารรายได้ รายจ่ายจะดำเนินการอย่างไรเป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วแต่ละประเทศก็มีวิธีการในรายละเอียดแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและประวัติศาสตร์ของตน แม้ในประเทศเดียวกันรูปแบบทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังมีรายละเอียดแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละประเทศ

รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ลักษณะการจัดโครงสร้างทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายในประเทศต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของขนาดและความสำคัญของท้องถิ่นนั้น ตัวอย่างเช่น การบริหารท้องถิ่นในเขตนครหลวงของประเทศต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นเมืองหรือท้องถิ่นที่สำคัญที่สุดของประเทศมักจะใช้รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นรูปแบบพิเศษหรือแบบเฉพาะทั้งนี้ก็เนื่องมาจากขนาดจำนวนประชากร กิจกรรมของเมือง รวมทั้งสภาพปัญหาของเมืองที่มีความซับซ้อนมากกว่าเมืองทั่วไป ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีผลโดยตรงต่อการกำหนดรูปแบบโครงสร้างทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วน

^๔ อ้างแล้ว, หน้า ๕๘-๖๕.

ท้องถิ่น ทั้งนี้จุดมุ่งหมายสูงสุดก็คือ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการบริหารที่มุ่งตอบสนองกับความต้องการของประชาชนนั่นเอง^{๑๐}

แม้ว่ารูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างหลากหลายตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมดังได้กล่าวข้างต้น แต่โดยหลักพื้นฐานแล้วมีความคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันเพียงอาจเรียกชื่อหรือมีรายละเอียดแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย หรืออาจมีลักษณะผสมผสานกัน

๑. รูปแบบคณะกรรมการ (Commission Form) รูปแบบคณะกรรมการ ประกอบด้วยองค์การบริหารในรูปของคณะกรรมการจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจมาจากการเลือกตั้ง การแต่งตั้งหรือการสรรหากก็ตาม ทำหน้าที่ทั้งทางด้านการออกกฎระเบียบ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการดำเนินการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติงาน และทำหน้าที่ทางการบริหารไปด้วยในเวลาเดียวกัน เช่นอาจแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในองค์การบริหารออกเป็นฝ่ายต่างๆ แต่ละฝ่ายมีกรรมการคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบภายใต้การควบคุมหรือประสานงานของประธานคณะกรรมการหรือประธานกรรมการบริหารรูปแบบคณะกรรมการมีข้อดี ตรงที่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ แต่มีข้อเสียคือ มีโอกาสที่จะเป็นเผด็จการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เรียกว่า คณาธิปไตย (Oligarchy) สูงและประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ในทางตรงกันข้ามหากคณะกรรมการมีปัญหาความขัดแย้งกันในแง่ตัวบุคคลหรือผลประโยชน์อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งในการบริหารงานของส่วนรวมทำให้เกิดความเสียหายขึ้นมาได้^{๑๑}

๒. รูปแบบคณะกรรมการ และผู้บริหาร (Commission and Administrative Form) รูปแบบคณะกรรมการและผู้บริหาร เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบคณะกรรมการ ประกอบด้วยคณะกรรมการและฝ่ายบริหาร คณะกรรมการจะทำหน้าที่ในด้านการกำหนดนโยบาย และควบคุมการปฏิบัติตามนโยบาย ส่วนฝ่ายบริหารเป็นผู้ปฏิบัติ ทำหน้าที่นำเอาจโยบายซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ การบริหารในรูปแบบนี้ คณะกรรมการอาจมาจากการเลือกตั้งของประชาชน หรือบางส่วนมาจากการเลือกตั้ง บางส่วนมาจากการแต่งตั้ง หรือเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่งก็ได้ ส่วนผู้บริหารอาจมาจากการทำสัญญาจ้างจากนักบริหารมืออาชีพที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารท้องถิ่นมาแล้วก็ได้ ในประเทศไทย เคยนำรูปแบบของผู้บริหารที่เรียกว่าผู้จัดการเมือง (City Manager) มาใช้ในการบริหารเมืองพัทยา (ก่อน พ.ศ.๒๕๔๒) ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เนื่องจากเมืองพัทยาเป็น

^{๑๐} ประหยัด หงษ์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๘-๖๕.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕.

แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั่วโลกและเป็นแหล่งที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมหาศาลจึงจำเป็นต้องใช้ผู้บริหารที่เป็นมืออาชีพเพื่อก่อให้เกิดการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดแก่ท้องถิ่น

๒.๒.๓ รูปแบบสภาและฝ่ายบริหาร (Council and Executive Form) รูปแบบสภาและผู้บริหารเป็นรูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบันเนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยและประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด การบริหารงานรูปแบบสภาและฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยโครงสร้าง ๒ ส่วน คือ สภาและฝ่ายบริหาร

๑) สภา ประกอบด้วยสมาชิกสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือการแต่งตั้ง หรือการเป็นสมาชิกสภาโดยตำแหน่งก็ได้ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยผู้บริหารคนหนึ่งหรือคณะผู้บริหารซึ่งอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน (Direct Election) หรือการเลือกตั้งโดยอ้อม (Indirect Election) ฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงหมายถึงผู้บริหารที่มาจากการลงคะแนนเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเพื่อเข้าดำรงตำแหน่งผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากผู้บริหารที่เข้าสู่อำนาจดำรงตำแหน่งในลักษณะนี้เกิดจากการที่ประชาชนเลือกตั้งเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารโดยเฉพาะจึงถือว่าเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนโดยตรง ดังนั้นสภาจึงไม่สามารถลงมติไม่ไว้วางใจหรือถอดถอนได้ เนื่องจากถือเป็น “คนของประชาชน” ไม่ใช่ “คนของสภา” เหมือนกับฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม ดังนั้นการถอดถอนจึงต้องกระทำโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของอำนาจโดยตรงฝ่ายบริหารซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจึงถือว่าเป็นผู้บริหารที่มีเสถียรภาพหรือมีความเข้มแข็งกว่าฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม จึงเรียกฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงนี้ว่า ผู้บริหารแบบมีความเข้มแข็งหรือมีเสถียรภาพ (Strong Executive) ส่วนฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม หมายถึงฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกของสมาชิกสภาท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจถูกถอดถอนโดยสมาชิกสภาท้องถิ่นได้เช่นเดียวกัน ฝ่ายบริหารลักษณะนี้จึงต้องบริหารงานภายใต้การประนีประนอมกับสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของสภาท้องถิ่นค่อนข้างมาก ในหลายกรณีการบริหารงานขาดเสถียรภาพ จึงถือว่าเป็นฝ่ายบริหารที่ไม่เข้มแข็งเหมือนแบบแรก

เทศบาล เป็นรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานมากที่สุด ในประวัติศาสตร์การปกครองท้องถิ่นของไทย (ไม่นับรวมสุขาภิบาลซึ่งได้ปัจจุบันได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลทั้งหมด) เทศบาลในประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ๑ ปี ภายใต้การปกครองโดยรัฐบาลที่มีพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ถือเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่มีผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ และเป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการ

ปกครองท้องถิ่นที่ใช้อยู่แพร่หลายในประเทศตะวันตกเข้ามาใช้ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่สุดคนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ อีกด้วย ในความเป็นจริงแล้วประเทศไทยมีความพยายามในการจัดตั้งเทศบาลหลายครั้งตั้งแต่สมัยการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่น พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่น เพื่อทำการปกครองตนเองขึ้นตามแบบอย่างประเทศตะวันตกที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล^{๑๒}

นอกจากนี้พิจารณาได้จากข้อเท็จจริงที่ว่า มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเทศบาลในประเทศไทยขึ้นคณะหนึ่งซึ่งมีนายอาร์ ดี เรก เป็นประธาน โดยที่คณะกรรมการชุดดังกล่าวเสนอให้มีการจัดตั้ง “สุขาภิบาล” ภายหลังต่อมาเรียกว่า “เทศบาล” และความพยายามในการจัดตั้งเทศบาลยังปรากฏให้เห็นอีกครั้งในการจัดตั้งคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการร่างพระราชบัญญัติเทศบาลในปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ก็ได้มีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด หลายคนอาจสงสัยว่าทำไมเทศบาลจึงกลายเป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุดแทนที่จะเป็นสุขาภิบาล ซึ่งถือเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งเช่นกัน คำตอบต่อคำถามเหล่านี้ก็คือ นักวิชาการด้านการปกครองท้องถิ่นส่วนใหญ่มองว่า สุขาภิบาลไม่ใช่การปกครองท้องถิ่นที่แท้จริง เพราะสุขาภิบาลมีองค์ประกอบบางประการที่ไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ กรรมการสุขาภิบาลหลายตำแหน่งมาจากการแต่งตั้งของรัฐบาล ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น เช่น การกำหนดให้ประธานสุขาภิบาลบางแห่งเป็นนายอำเภอ เป็นต้น

นักวิชาการส่วนใหญ่ที่ศึกษาเรื่องเทศบาลในประเทศไทยมองว่า เทศบาลมาจาก “พัฒนาการของสุขาภิบาล” กล่าวคือ มองว่าเทศบาลในปัจจุบันจะมีไม่ได้เลย หากไม่มีการเกิดขึ้นของสุขาภิบาล เพราะเทศบาลถือเป็นผลพวงประการสำคัญของสุขาภิบาล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองคล้ายการปกครองท้องถิ่นรูปแบบแรกก่อนเทศบาลเสียอีก นักวิชาการในกลุ่มนี้ได้ยกตัวอย่างที่น่าสนใจเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตนดังกล่าว่าในระหว่างรัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๗ ประเทศไทยมีสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น ๓๕ แห่ง ในระยะนี้สุขาภิบาลแทบจะไม่มีขยายตัวในแง่ของจำนวนเลย จนทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ทรงมีพระราชดำริเพื่อกระจายอำนาจให้มากขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ จึงได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในประเทศไทย อันเป็นแนวคิดที่ประสงค์ให้เทศบาลขึ้นมาทำหน้าที่แทนสุขาภิบาลที่มีอยู่^{๑๓}

^{๑๒} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ประชาสังคมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น”, (นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗), หน้า ๔๖-๕๑.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖-๕๑.

เหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลในประเทศไทยมี ๓ เหตุผลสำคัญ^{๑๔} ได้แก่ ประการที่หนึ่ง จัดตั้งเทศบาลเพื่อให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครองระดับชาติที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือเมื่อการปกครองในระดับชาติเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของตนเข้าไปทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ มีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ อำนาจในทางนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ดังนั้น การปกครองในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนจึงจำเป็นต้องมีขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับระบบประชาธิปไตยในระดับชาติ โดยที่องค์กรเทศบาลเป็นองค์กรทางการเมืองแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่ตามหลักการกระจายอำนาจ อีกทั้งยังมีการล้อโครงสร้างของการเมืองในระดับชาติมาจำลองใส่ไว้ในเทศบาลด้วย คือ มีการแยกฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาที่ทำหน้าที่ในการออกเทศบัญญัติออกจากกันและในทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ การจัดตั้งเทศบาลยังต้องสอดคล้องกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศ ที่ได้แบ่งการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลก็คือการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

ประการที่สอง จัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาล เนื่องจากภารกิจของรัฐบาลมีมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่สามารถควบคุมดูแล หรือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรการเมืองอื่นๆ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ต่างๆ นี้อลง และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการบริการจากภาครัฐได้รวดเร็วและทั่วถึงยิ่งขึ้น

นอกจากการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลแล้ว ยังก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างอื่นแก่รัฐบาลได้อีกส่วนหนึ่ง นั่นก็คือ “แรงสนับสนุนทางการเมือง” ที่รัฐบาลในขณะนั้นจะได้รับมากขึ้น เนื่องจากเมื่อรัฐบาลได้แบ่งภาระหน้าที่บางอย่างไปให้แก่เทศบาลแล้ว เทศบาลจะทำหน้าที่ในการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในเขตเทศบาล เมื่อประชาชนได้รับการบริการอย่างรวดเร็วจากเทศบาลโดยตรง ก็ไม่จำเป็นต้องรอนบประมาณหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาล และได้รับการบริการที่รวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อรัฐบาล เนื่องจากสามารถบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ เมื่อเปรียบเทียบกับ การปกครองในระบบเก่าที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาปกครองตนเอง

ประการที่สาม จัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นสถาบันฝึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน เนื่องจากในขณะนั้น เพิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบ

^{๑๔} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ประชาสังคมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น”, (นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗), หน้า ๔๖-๕๑.

ประชาธิปไตยได้เพียง ๑ ปี ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง ดังนั้น การจัดตั้งเทศบาลที่มีโครงสร้างล้อมาจากการปกครองในระดับชาติ จึงเป็นเสมือนสถาบันหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมากขึ้น

หากพิจารณาถึงเหตุผลต่างๆ ของการจัดตั้งเทศบาลแล้ว จะพบว่าเหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลในระยะเริ่มต้น มีวัตถุประสงค์ในสร้างความมั่นคงทางการเมืองในระดับชาติ มากกว่าการมีเทศบาลเพื่อทำหน้าที่ด้านการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามหลักการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน

เทศบาลในประเทศไทย นับว่ามีการพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบอื่นๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาของเทศบาลไทยในอดีตที่ผ่านมาก็ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีเทศบาลอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลตลอดเวลา^{๑๕}

หากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลมาแล้วกว่า ๗๐ ปี มีกฎหมายแม่บทเทศบาล (ที่ไม่นับรวมกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม) ทั้งสิ้น ๔ ฉบับ และยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลอีก เช่น กฎหมายว่าด้วยรายได้เทศบาล กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรรายได้ประเภทภาษีให้แก่เทศบาล และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล รวมอีกหลายฉบับ

พระราชบัญญัติเทศบาล กฎหมายแม่บทของเทศบาลที่สำคัญทั้งหมดมี ๔ ฉบับดังต่อไปนี้^{๑๖}

๑. พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ถือกำเนิดขึ้นในยุคระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ภายใต้การผลักดันของบุคคลสำคัญคือนายปรีดี พนมยงค์ และหม่อมเจ้าสกลวรรณกร วรวรรณ (ผู้รจนานหนังสือเรื่อง “สาถลเทศบาล” ซึ่งถือเป็นตำราเรียนเกี่ยวกับเทศบาลเล่มแรกของประเทศไทย โดยรจนาร่วมกับพระยาสุนทรพิพิธ) ในสมัยรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่นเหมือนกับที่อารยประเทศมี และได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก โดยจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งให้การปกครองภายในเทศบาล (การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น) มีลักษณะจำลองมาจากการปกครองในระดับชาติ เพื่อให้เทศบาลเป็นเครื่องมือ

^{๑๕} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ประชาสังคมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น”, (นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗), หน้า ๔๖-๕๑.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖-๕๑.

ในการสร้างความเข้าใจระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นความคาดหวังที่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากเทศบาลไม่ได้ทำให้ประชาชนรู้จักหรือเข้าใจการปกครองในระดับชาติมากขึ้นเท่าใดนัก

อย่างไรก็ตาม กว่ำรัฐบาลของพระยาพหลฯ จะประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาลได้ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะได้รับการต่อต้านจาก “กลุ่มอำนาจเก่า” ที่ยังไม่เข้าใจในรูปแบบการปกครองแบบกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการมาพิจารณาขึ้นมาคณะหนึ่งเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖ เพื่อดำเนินการเตรียมร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล และมีคณะอนุกรรมการอีก ๔ คณะเพื่อให้การดำเนินการร่างกฎหมายเทศบาลเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบ การร่างกฎหมายเทศบาลในครั้งนั้น เป็นการนำเอาร่างกฎหมายเทศบาลที่เคยร่างไว้แล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓ รัฐบาลในรัชสมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มาปรับปรุงแก้ไขใหม่ และเข้าสู่อการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในปีเดียวกัน และประกาศใช้ในที่สุด ซึ่งเป็นการประกาศใช้ในสมัยที่ปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผลของการประกาศใช้กฎหมายเทศบาลฉบับแรกปรากฏว่า ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารเทศบาลอย่างน้อยในสองประการ ได้แก่^{๓๗}

๑) ปัญหาในเรื่องความเข้มแข็งและเสถียรภาพของฝ่ายบริหารเทศบาล กล่าวคือ คณะเทศมนตรีไม่สามารถบริหารเทศบาลได้อย่างราบรื่น เนื่องจากต้องเผชิญกับการตีรวนของสภาเทศบาลอย่างหนักหน่วง โดยเฉพาะการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะเทศมนตรี จนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรีหลายชุด โดยที่แต่ละชุดมีอายุในการทำงานเฉลี่ยเพียง ๖ เดือนเศษเท่านั้น เช่น เทศบาลเมืองนครราชสีมา ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๑ มีคณะเทศมนตรีทั้งสิ้น ๖ ชุด (ไม่รวมชุดที่แต่งตั้งจากข้าหลวงประจำจังหวัด) ซึ่งมีอายุเฉลี่ยเท่ากับชุดละ ๖ เดือน ๑๕ วัน เท่านั้น

๒) ปัญหาเรื่องฐานะทางการเงินของเทศบาลไม่มั่นคงเพียงพอ กล่าวคือ เทศบาลแต่ละแห่งที่จัดตั้งขึ้นไม่มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารและเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เทศบาลไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ปัญหาฐานะทางการเงินของเทศบาลนี้รุนแรงมากจนมีหลายฝ่ายมองว่าเป็นปัญหาใหญ่จนอาจทำให้การบริหารเทศบาลในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จและอาจต้องยุบเทศบาลไปในที่สุด เนื่องจากการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในแต่ละแห่งเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ และเทศบาลเองก็ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้

๓) ปัญหานักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนในเทศบาล ขาดความรู้ความเข้าใจในการเมืองท้องถิ่น กล่าวคือ สมาชิกสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี ยังมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนค่อนข้างน้อย จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารเทศบาล เช่น ปัญหาในการ

^{๓๗} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ประชาสังคมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น”, (นนทบุรี : วิทยาลัย พัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗),, หน้า ๔๖-๕๑.

บริหารงานทั่วไป ปัญหาการตีรวนของสมาชิกสภาเทศบาล ปัญหาการขาดความรู้ความสามารถในการบริหารงานของคณะเทศมนตรี และท้ายที่สุด ประชาชนเองก็ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลอย่างเพียงพอ

๒. พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้บังคับใช้อยู่เพียง ๕ ปีเท่านั้น จากนั้นรัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเห็นปัญหาในการบริหารเทศบาลเป็นอย่างดี จึงเสนอให้มีการออกพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับใหม่ และเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑) จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลเปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากปัญหาฐานะทางการคลังของเทศบาลมีสูง เพราะเทศบาลต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากไปกับการให้ค่าตอบแทนแก่สมาชิกสภาเทศบาล ดังนั้น พระราชบัญญัติเทศบาลฉบับนี้จึงได้มีการปรับลดจำนวนของสมาชิกสภาเทศบาลลง เพื่อให้เทศบาลมีเงินไปใช้จ่ายในการพัฒนามากขึ้น โดยที่เทศบาลตำบลมีสมาชิกสภาตำบล ๙ คน (เดิมกำหนดให้หมู่บ้านละ ๑ คน ถ้าหมู่บ้านใดมีราษฎรเกิน ๒๐๐ คน ให้มีสมาชิกเพิ่มได้อีก ๑ คน) เทศบาลเมืองมีสมาชิกสภาเมือง ๒๔ คน (เดิมกำหนดเงื่อนไขของจำนวนสมาชิกสภาเมืองไว้เช่นเดียวกับสภาตำบล) และเทศบาลนครมีสมาชิกสภานครได้ ๓๖ คน (เดิมกฎหมายกำหนดให้มีสมาชิกตำบลละ ๑ คน ถ้าตำบลใดมีราษฎรเกิน ๒,๐๐๐ คน ให้มีสมาชิกเพิ่มได้อีก ๑ คนในทุกๆ ๒,๐๐๐ คน) การแก้ไขกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ก็เพื่อต้องการให้เทศบาลทราบจำนวนที่แน่นอนว่าเทศบาลของตนจะมีสมาชิกสภาเทศบาลกี่คน และมีความแน่นอนในการใช้จ่ายงบประมาณในแต่ละปี

๒) โครงสร้างของเทศบาลเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเทศบาลให้ฝ่ายบริหารเทศบาลมีความเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากเทศบาลในรูปแบบเดิมประสบผลปัญหาความอ่อนแอของฝ่ายบริหารของเทศบาล ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานี้ กฎหมายได้กำหนดให้ “สภาเทศบาลมีประธานซึ่งได้แก่นายกเทศมนตรีโดยตำแหน่ง และให้สภาเลือกตั้งเทศมนตรีที่เป็นสมาชิกของสภาคนหนึ่งเป็นรองประธาน” (มาตรา ๑๘)

เงื่อนไขดังกล่าวต้องการให้นายกเทศมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร เป็นประธานของฝ่ายสภาด้วย เพื่อให้สามารถควบคุมสมาชิกสภาได้ในเวลาเดียวกัน อันเป็นความต้องการให้ฝ่ายบริหารเข้มแข็งมากขึ้นเพราะนายกเทศมนตรีเป็นประธานที่ประชุมสภาเทศบาล นอกจากนี้ กฎหมายยังไม่ให้อำนาจสภาเทศบาลในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรีอีกด้วย

การกำหนดเงื่อนไขเช่นนี้รัฐศาสตร์บางท่านมองว่าเป็นการรวมองค์กรทางการบริหารและนิติบัญญัติเข้ามาเป็นองค์กรเดียว ในขณะที่นักนิติศาสตร์บางท่านมองว่า เทศบาลในรูปแบบนี้ก็ยังเป็นเทศบาลที่มี ๒ องค์กรเช่นเดิมเพียงแต่มีประธานหรือหัวหน้าเป็นคนเดียวกันเท่านั้น

๓) การควบคุมเทศบาล กฎหมายได้กำหนดให้อำนาจแก่ข้าหลวงประจำจังหวัดและนายอำเภอเพิ่มขึ้นในการควบคุมฐานะทางการเงินของเทศบาล และยังกำหนดให้มีคณะกรรมการ

ขึ้นมาคณะหนึ่งทำหน้าที่ในการควบคุมดูแล และให้คำปรึกษาทางการเงินแก่เทศบาล ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวประกอบไปด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนจากกระทรวงการคลัง ผู้แทนจากกระทรวงธรรมการ กระทรวงละ ๑ คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกิน ๕ คน (มาตรา ๔๘)

๔) ประเด็นที่น่าสนใจ พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้สมาชิกสภาเทศบาลมี ๒ ประเภทอีกต่อไป โดยกำหนดให้สมาชิกสภาเทศบาลคงเหลือแต่เพียงที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาลเท่านั้น และมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

และเปลี่ยนชื่อเรียกฝ่ายบริหารของเทศบาลเป็น “คณะเทศมนตรี” และเปลี่ยนฝ่ายนิติบัญญัติเป็น “สภาเทศบาล” ในเทศบาลทุกประเภท

๓. พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๘๖^{๑๘}

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๑ ซึ่งเกิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหา บังคับใช้ได้เพียง ๕ ปี เนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ที่รัฐบาลในขณะนั้นคิดว่าจะบรรเทาลงไปได้จากการตรากฎหมายใหม่ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้บรรเทาลงเท่าใดนัก อีกทั้งในบางกรณียังเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย เช่น ปัญหาของนักการเมืองท้องถิ่นที่ตรวนฝ่ายบริหาร กระทั่งฝ่ายบริหารเทศบาลทำงานไม่ได้ หลายฝ่ายเริ่มวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลว่าแก้ไขปัญหาของเทศบาลไม่ได้ผล เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องกลับมาพิจารณาแก้ไขกฎหมายเทศบาลอีกครั้งในช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยอาศัยเค้าโครงของพระราชบัญญัติเทศบาลเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ มาปรับปรุงแก้ไขใหม่ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) ประเภทของสมาชิกสภาเทศบาล กฎหมายกำหนดให้สภาเทศบาลกลับมามีสมาชิกสภาเทศบาล ๒ ประเภทเช่นเดิมตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยที่ประเภทแรกมาจากการเลือกตั้ง และประเภทที่สอง มาจากการแต่งตั้ง (มาตรา ๗๖) ทั้งมีเจตนารมณ์เพื่อต้องการแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๑ ที่สมาชิกสภาเทศบาลไม่เข้าใจบทบาทของตนอย่างดีเพียงพอ และขาดความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการเทศบาล อีกทั้งยังตรวนฝ่ายบริหารจนเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถบริหารกิจการเทศบาลได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่องเพียงพอ

๒) โครงสร้างเทศบาลและการตรวจสอบถ่วงดุล กฎหมายกำหนดให้สภาเทศบาลเป็นผู้เลือกนายกเทศมนตรี โดยผู้ที่ได้รับการเลือกให้เป็นนายกเทศมนตรีต้องได้เสียงสนับสนุนในสภาเทศบาลเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด โดยที่ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง ด้วยเหตุผลที่ต้องการให้รัฐบาลสามารถควบคุมและยุติความขัดแย้งในเทศบาลได้ และกฎหมายเทศบาลยังคงยืนยันการให้เทศบาลมีโครงสร้างเช่นเดียวกับกฎหมายเทศบาลปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ที่ประธานสภา

^{๑๘} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “ประชาสังคมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น”, (นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗),, หน้า ๔๖-๕๑.

เป็นนายกเทศมนตรีโดยตำแหน่ง (มาตรา ๑๘) และให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งเทศมนตรีคนหนึ่ง ด้วยความยินยอมของสภาเทศบาลเป็นรองประธานสภาเทศบาล เพื่อให้ฝ่ายคณะเทศมนตรีมีอำนาจ ต่อรองที่เหนือกว่าฝ่ายสมาชิกสภาเทศบาล และเป็นการทำให้ฝ่ายคณะเทศมนตรีมีเสถียรภาพในการ บริหารเทศบาลมากขึ้น

ในขณะที่เทศมนตรี (ผู้ที่ไม่ได้เป็นรองประธานสภาเทศบาล) ไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภา เทศบาลเพื่อเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถ สามารถเข้ามาเป็นฝ่ายบริหารของ เทศบาลได้ และหากพิจารณาในทางกลับกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ส่วนกลางสามารถแทรกแซงการทำงาน ของฝ่ายบริหารได้ (ส่งคนของส่วนกลางเข้าไปเป็นเทศมนตรี) ในกรณีนี้เห็นว่าจำเป็น

นอกจากนี้กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้สภาสามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะเทศมนตรีได้ ในขณะที่ฝ่ายบริหารก็ไม่สามารถยุบสภาได้เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพและความ เข้มแข็งของฝ่ายบริหาร

๓) การควบคุมเทศบาล กฎหมายเปิดโอกาสให้กระทรวงมหาดไทยสามารถควบคุม เทศบาลได้โดยตรง (มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง) โดยเฉพาะเทศบาลขนาดใหญ่ เช่น เทศบาลนคร โดยทำ เป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งกฎหมายเทศบาลฉบับก่อน ๆ ไม่มีการกำหนดในลักษณะเช่นนี้แต่อย่างใด ทั้งนี้ ก็เพื่อให้รัฐบาลกลางโดยกระทรวงมหาดไทยสามารถเข้าควบคุมการทำงานของเทศบาลได้ โดยตรง โดยเฉพาะในกรณีเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกันภายในเทศบาล ระหว่างคณะ เทศมนตรีกับสมาชิกสภาเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ มีการแก้ไข ๑ ครั้ง ได้แก่ การแก้ไขในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ในสมัย นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งแก้ไขเพียงมาตราเดียว คือ มาตรา ๑๔ โดย มีการกำหนดว่า ในเรื่องสมาชิกสภาเทศบาล เหตุที่ต้องมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวสืบเนื่องมาจาก สถานการณ์ในขณะนั้น เป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าไม่ควรที่จะให้มีการเลือกตั้งใน ระดับท้องถิ่น เพราะอาจกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐได้

๔. พระราชบัญญัติเทศบาล^{๑๙}

๔.๑ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ หลังจากที่บังคับใช้พระราชบัญญัติ เทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้ ๑๐ ปี รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายต้องการกระจายอำนาจให้แก่ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมากขึ้น กอปรกับรัฐบาลเห็นว่าปัญหาของเทศบาลที่ พยายามแก้ไขมาโดยตลอดยังไม่สำเร็จลุล่วงเท่าใดนัก ความจริงแล้วรัฐบาลชุดก่อนหน้านั้นมีความ พยายามในการปรับปรุงกฎหมายเทศบาลหลายครั้ง แต่การปรับปรุงดังกล่าวกว่าจะเป็นผลสำเร็จได้ก็ ประสพปัญหาอุปสรรคมากมาย เนื่องจากปัญหาความไร้เสถียรภาพของรัฐบาล และมีการรัฐประหารเมื่อ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๔

^{๑๙} อ้างแล้ว, หน้า ๔๖-๕๑.

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้แก่

๑) จำนวนของสมาชิกสภาเทศบาลมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ มีการเปลี่ยนจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลให้ลดลง ดังนี้ เทศบาลนครให้มีสมาชิกสภาเทศบาลเหลือเพียง ๒๔ คน เทศบาลเมืองให้มีสมาชิกสภาเทศบาลเหลือเพียง ๑๘ คน และเทศบาลตำบลให้มีสมาชิก ๑๒ คน เหตุผลที่ต้องลดจำนวนสมาชิกลงเนื่องจาก เกิดความวุ่นวายภายในสภาเทศบาลหลายแห่งสมาชิกสภาติวและมีการเล่นพรรคเล่นพวก ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการประชุมและไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อการบริหารงานเทศบาล จึงเห็นควรให้ลดจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลลง

๒) โครงสร้างของเทศบาลและการตรวจสอบถ่วงดุล มีการนำระบบสภา กับ คณะเทศมนตรี กลับมาใช้ใหม่ ทดแทนระบบที่ให้นายกเทศมนตรีเป็นประธานสภาเทศบาลที่ใช้มากว่า ๑๕ ปี ซึ่งก็ไม่ได้แก้ไขปัญหอะไรได้มากนัก จึงเห็นควรให้เปลี่ยนกลับมาเป็นระบบเดิม นอกจากนี้ นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีทุกคนต้องเป็นสมาชิกสภาเทศบาล แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ารัฐบาลจะไม่สามารถแต่งตั้งคนของตนให้เข้ามาเป็นคณะเทศมนตรีหรือสมาชิกสภาเทศบาลได้ เพราะกฎหมายยังเปิดโอกาสให้สภาเทศบาลมีสมาชิกประเภท ๒ อยู่

การตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภานั้น กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้สภาเทศบาลเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะเทศมนตรี ในขณะที่นายกเทศมนตรีก็ไม่มีอำนาจยุบสภาเทศบาลหรือเสนอยุบสภาเทศบาลเช่นกัน นอกจากนี้สภาเทศบาลอาจถูกยุบได้ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะที่คณะเทศมนตรีต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

๓) ประเภทของสมาชิกสภาเทศบาล กฎหมายกำหนดให้สมาชิกสภาเทศบาลยังคงมีอยู่ ๒ ประเภทเช่นเดิม โดยที่กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ สมาชิกสภาประเภทที่สอง เป็นเสมือน “พี่เลี้ยง” ให้แก่สมาชิกสภาเทศบาล และในบางกรณีอาจรวมไปถึงคณะเทศมนตรีอีกด้วย โดยที่สมาชิกประเภทที่สองนี้มาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นจำนวนถึงครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด

๔) การควบคุมเทศบาล กฎหมายเพิ่มอำนาจในการควบคุมสมาชิกสภาเทศบาลให้มากขึ้น โดยการให้อำนาจแก่ข้าหลวงประจำจังหวัดในการ “สั่งให้ออก” แก่สมาชิกสภาเทศบาล หากสมาชิกผู้นั้นมีความประพฤติอันอาจจะเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีตำแหน่งหรือแก่ราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อควบคุมสมาชิกสภาท้องถิ่นให้อยู่ในระบบระเบียบมากขึ้น และเพื่อป้องกันปัญหาเรื่องความศรัทธาเชื่อมั่นในตัวองค์กรเทศบาลต่อสายตาประชาชน

๔.๒ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๘ กฎหมายฉบับนี้ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการ

แก้ไขเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในเรื่องเกี่ยวกับประเภทรายได้และประเภทรายจ่ายของเทศบาล โดยมีเหตุผลในการแก้ไขว่า พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ยังไม่มีความเหมาะสม เช่น ให้เทศบาลกู้เงินได้เฉพาะจากกระทรวง ทบวง กรมหรือองค์การต่าง ๆ เท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบผูกพันชำระเงินกู้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกันไว้ให้แน่นอน จึงมีการแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น

๔.๓ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๙ กฎหมายฉบับนี้เป็นความพยายามให้เทศบาลมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยที่กฎหมายกำหนดให้ยกเลิกสมาชิกสภาเทศบาลประเภทที่สองที่มาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยลง คงไว้แต่สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

๔.๔ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๕ กฎหมายฉบับนี้เป็นการเพิ่มความรอบคอบรัดกุมให้แก่การดำเนินงานของเทศบาล โดยที่กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเทศบาลขึ้น ซึ่งกรรมการเป็นตัวแทนจากราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่เทศบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการของเทศบาลโดยทั่วไป และเพื่อกำหนดรายจ่ายของเทศบาลให้สอดคล้องกับหลักการงบประมาณซึ่งต่อมาในภายหลังคณะกรรมการที่ปรึกษาดังกล่าวไม่มีบทบาทในทางปฏิบัติมากนัก

๔.๕ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๐ กฎหมายฉบับนี้เป็นการแก้ไขให้การปฏิบัติงานในการเปรียบเทียบคดีละเมิดเทศบัญญัติของเทศบาลมีความสะดวกและคล่องตัวมากขึ้น

๔.๖ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๑ กฎหมายฉบับนี้เป็นการเพิ่มเติมให้เทศบาลสามารถทำกิจการในหน้าที่บางอย่างนอกเขตเทศบาล หรือลงทุนร่วมกับราชการส่วนท้องถิ่นหรือกับบุคคลอื่นได้ (สหการเทศบาล)

๔.๗ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๖ (พ.ศ. ๒๕๑๕) กฎหมายฉบับนี้เป็นการเปิดโอกาสให้คณะเทศมนตรีต้องออกจากตำแหน่งได้ยากขึ้นในกรณีที่สภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ กฎหมายได้เพิ่มเติมเงื่อนไขในประการหนึ่งว่า หากสภาไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้ว คณะเทศมนตรียังไม่ต้องออกจากตำแหน่ง แต่ให้นำร่างเทศบัญญัตินั้นส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณา หากผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วยกับสภาเทศบาลที่ไม่รับหลักการ ให้ส่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายนั้นไปให้สภาเทศบาลพิจารณาใหม่ หากสภายืนยันตามร่างเดิม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณา หากรัฐมนตรียังไม่เห็นชอบกับสภาเทศบาลให้รัฐมนตรีส่งคืนกลับไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงชื่ออนุมัติบังคับใช้ต่อไป แต่หากรัฐมนตรีเห็นชอบด้วยตามมติ

ของสภาเทศบาล ร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีก็เป็นอันตกไป ซึ่งส่งผลให้คณะเทศมนตรีต้องออกจากตำแหน่ง

จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขแห่งการออกจากตำแหน่งของคณะเทศมนตรีในเรื่องไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ให้ออกจากตำแหน่งได้ยากขึ้น กล่าวคือ เรื่องดังกล่าวต้องส่งไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาเสียก่อน แต่หากสภายังยืนยันตามมติเดิม ก็ต้องส่งไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอีก ซึ่งหากผลการพิจารณาของรัฐมนตรีเห็นด้วยกับมติของสภา คณะเทศมนตรีจึงจะออกจากตำแหน่ง

๔.๘ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๗ กฎหมายฉบับนี้เปิดโอกาสให้เทศบาลสามารถประกอบกิจการโรงรับจำนำและกิจการสถานสินเชื่อได้ เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาล โดยเฉพาะเทศบาลที่มีประชาชนยากจนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

๔.๙ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๙ กฎหมายฉบับนี้เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขประกาศของคณะปฎิวัติ ฉบับที่ ๓๖๖ ที่กำหนดให้ต้องส่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้พิจารณาในขั้นสุดท้าย ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้าและส่งผลเสียหายต่อเทศบาล ดังนั้น กฎหมายจึงได้กำหนดเงื่อนไขใหม่ดังต่อไปนี้

กรณีที่สภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ให้ส่งเรื่องดังกล่าวไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา หากผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นด้วยกับมติของสภา ก็ให้ร่างเทศบัญญัติฯ นั้นตกไป (ซึ่งเป็นผลให้คณะเทศมนตรีต้องออกจากตำแหน่ง) แต่หากผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบตามมติของสภา ให้ส่งกลับไปให้สภาเทศบาลพิจารณาใหม่ หากสภาเทศบาลยืนยันมติเดิมด้วยเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมดให้ร่างเทศบัญญัติฯ นั้นตกไป (ซึ่งเป็นผลให้คณะเทศมนตรีต้องออกจากตำแหน่ง) แต่หากเสียงของสภาเทศบาลยืนยันตามมติเดิมโดยคะแนนเสียงน้อยกว่าสองในสาม ให้ประธานสภาส่งร่างเทศบัญญัติดังกล่าวไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงชื่ออนุมัติต่อไป

จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดให้ขั้นตอนต่าง ๆ เสริมขึ้นในระดับจังหวัด โดยไม่ต้องส่งเรื่องไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน ในขณะเดียวกันกฎหมายก็แสวงหาเครื่องมือชนิดใหม่มาทดแทน โดยการใช้ระบบเสียงข้างมากแบบพิเศษ (สองในสามของสมาชิกสภาทั้งหมด) เป็นเครื่องมือในการคานอำนาจของฝ่ายบริหารที่มีต่อสภา

๔.๑๐ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓ กฎหมายฉบับนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจำนวนเทศมนตรีของเทศบาล โดยให้เทศบาลเมืองมีเทศมนตรีได้ ๒ คน หากเทศบาลเมืองใดมีรายได้จัดเก็บตั้งแต่ยี่สิบล้านบาทขึ้นไป ให้มีเทศมนตรีได้ทั้งหมด ๓ คน

๔.๑๑ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๓ กฎหมายฉบับนี้เป็นการปรับปรุงกฎหมายเทศบาลให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้จัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นใหม่ โดยกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลเปลี่ยน เป็นคราวละ ๔ ปี
- ๒) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลสามารถลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาเทศบาล เทศมนตรีและนายกเทศมนตรีได้
- ๓) คณะเทศมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อมีการยุบสภาเทศบาลซึ่งอำนาจในการยุบสภาเทศบาลเป็นของผู้ว่าราชการจังหวัดโดยสมบูรณ์

๔) หากเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่งด้วยการถูกลงคะแนนเสียงจากประชาชนในถอดถอน เทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีผู้นั้นจะกลับมาเป็นเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีในวาระของสภาเทศบาลนั้นอีกไม่ได้

๕) ให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๔.๑๒ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๓ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเทศบาลฉบับที่ ๑๑ นี้ เป็นการแก้ไขโครงสร้างและรูปแบบของเทศบาลอย่างขนานใหญ่ โดยเป็นการเปิดโอกาสให้เทศบาลสามารถมีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงได้ ซึ่งนับเป็นวิวัฒนาการครั้งสำคัญของเทศบาลไทยที่ยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเก่าที่ใช้นานกว่า ๕๐ ปี

เหตุผลในการออกพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๔๖ มีเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่เรื้อรังของเทศบาลไทยมาตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปี ก็คือ ปัญหาความไร้เสถียรภาพของฝ่ายบริหาร ซึ่งมีความพยายามในการแก้ไขหลายต่อหลายครั้ง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เช่น การออกพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ การออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๖ พ.ศ. ๒๕๑๕ และการออกพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้น

โครงสร้างของเทศบาลถือเป็นสาระที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายเทศบาลฉบับนี้ กล่าวคือ กฎหมายฉบับดังกล่าวเปิดโอกาสให้เทศบาล มีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนได้ โดยกฎหมายได้เพิ่มเติมและแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา ๑๔ ให้ “องค์กรเทศบาล ประกอบด้วยสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี หรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณีเทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่งตามวิธีการที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรานี้” แสดงให้เห็นว่าเทศบาลประกอบไปด้วย ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง ได้แก่ ฝ่ายบริหารของเทศบาลในรูปแบบ “คณะเทศมนตรี” และ รูปแบบที่สอง ได้แก่ ฝ่ายบริหารของเทศบาลในรูปแบบ “นายกเทศมนตรี” ทั้งนี้ เทศบาลใดจะมีฝ่ายบริหารรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชนในเทศบาลเป็นสำคัญ

๔.๑๓ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๖ ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้มีการแก้ไขกฎหมายเทศบาลขึ้นอีกครั้งและมีการกำหนดสาระสำคัญๆ ดังนี้

๑) กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อยกเลิกเทศบาลให้เหลือไว้เพียงรูปแบบเดียว คือ รูปแบบนายกเทศมนตรี หรือ นายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง จึงเป็นผลให้เทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรีที่ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ต้องสิ้นสุดลง

๒) สาระสำคัญอื่น ๆ เช่น จำนวนของรองนายกเทศมนตรี วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจในการยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ การตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภาเทศบาล ยังคงใช้สาระสำคัญเช่นเดียวกับกฎหมายเทศบาล ฉบับที่ ๑๑

๓) นายกเทศมนตรียังคงจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลเสียก่อนเช่นเดียวกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายเทศบาลฉบับก่อน และกฎหมายยังกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมอีกด้วยว่า หากนายกเทศมนตรีไม่สามารถแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลได้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งให้นายกเทศมนตรีจัดทำนโยบายแจ้งเป็นหนังสือส่งให้สมาชิกสภาเทศบาลทุกคนภายในเจ็ดวัน และให้ถือว่านายกเทศมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้สภาเทศบาลใช้ช่องว่างทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับฝ่ายบริหาร

ประเภทของเทศบาล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดให้เทศบาลในประเทศไทยมีทั้งหมด ๓ ประเภท ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ซึ่งเทศบาลแต่ละประเภทก็มีลักษณะและองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไปดังมีรายละเอียดดังนี้^{๒๐}

๑. เทศบาลนคร

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลนคร การจัดตั้งเทศบาลนครจะกระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร (มาตรา ๑๑) พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖)

เทศบาลนครประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี (หรือนายกเทศมนตรี) แล้วแต่กรณี สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ ๒๔ คน (มาตรา ๑๕) โดยมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๔ คน (มาตรา ๔๘) นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้เทศบาลนครมีหน้าที่แตกต่างไปจากเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลอีกด้วย

๒. เทศบาลเมือง

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลเมือง การ

^{๒๐} อ้างแล้ว, หน้า ๕๑-๕๕.

จัดตั้งเทศบาลเมืองจะกระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง (มาตรา ๑๐)

เทศบาลเมืองประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยที่สภาเทศบาลมี สมาชิกสภาเทศบาลได้ ๑๘ คน (มาตรา ๑๕) และมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๓ คน (มาตรา ๔๘)

๓. เทศบาลตำบล

เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาล ตำบล (มาตรา ๙) (เทศบาลตำบลไม่ได้กำหนดจำนวนราษฎรในพื้นที่ไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับเทศบาล เมืองและเทศบาลนคร) เทศบาลตำบลประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยที่สภา เทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ ๑๒ คน (มาตรา ๑๕) โดยมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๒ คน (มาตรา ๔๘)

อำนาจหน้าที่เทศบาล

๑. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดหน้าที่ของเทศบาลไว้โดยแบ่งตามประเภทของเทศบาล ดังนี้ เทศบาลตำบล (กำหนดไว้ในมาตรา ๕๐)

๑) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ๒) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ ๓) รักษา ความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัด ๔) ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ๕) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ๖) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ๗) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ๘) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ๙) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ๑๐) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของ เทศบาล

เทศบาลเมือง (กำหนดไว้ในมาตรา ๕๓)

๑) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๐ ๒) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา ๓) ให้มีโรงฆ่า สัตว์ ๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ ๕) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ ๖) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ ๗) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ๘) ให้มีการ ดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

เทศบาลนคร (กำหนดไว้ในมาตรา ๕๖)

๑) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๓ ๒) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก ๓) กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข ๔) การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้าน จำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถานบริการอื่น ๕) จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่ง เสื่อมโทรม ๖) จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ ๗) การวางผังเมืองและ การควบคุมการก่อสร้าง ๘) การส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยว ๙) กิจการอื่นๆ ตามมาตรา ๕๗

ข้อนำสังเกตต่อประเด็นเรื่องหน้าที่ของเทศบาลประการหนึ่ง คือ หน้าที่ของเทศบาลที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด เทศบาลจะสามารถกระทำได้อีกเมื่อไม่มีกฎหมายอื่นๆ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ อีกแล้ว เทศบาลจึงจะสามารถกระทำได้ โดยเห็นได้จากการที่กฎหมายใช้คำนำหน้ามาตรว่า “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาล...มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้...” คำว่า “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย” อัน ทำให้หน้าที่ของเทศบาลถูกจำกัดไว้ แม้กฎหมายเทศบาลจะกำหนดให้เทศบาลทำหน้าที่นั้นได้ แต่ถ้ามีกฎหมายอื่นกำหนดเป็นอย่างอื่น เทศบาลก็ไม้อาจทำหน้าที่ดังกล่าวตามที่กฎหมายเทศบาลกำหนดได้ หรือกระทำได้ด้วยข้อจำกัดตามที่กฎหมายอื่น ๆ กำหนดเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าในข้อกฎหมายจะได้กำหนดภารกิจหน้าที่ของเทศบาลเอาไว้อย่างกว้างขวาง แต่ก็มิได้หมายความว่าเทศบาลจะสามารถกระทำได้ในทุกหน้าที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าว

๒. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

นอกจากหน้าที่ของเทศบาลตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาลแล้ว ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังได้กำหนดหน้าที่ของเทศบาลไว้ด้วยเช่นกัน ในมาตรา ๑๖ ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

๑. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
๒. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
๓. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
๔. การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่นๆ
๕. การสาธารณสุขการ
๖. การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
๗. การพาณิชย์ และส่งเสริมการลงทุน
๘. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
๙. การจัดการศึกษา
๑๐. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
๑๑. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
๑๒. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
๑๓. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
๑๔. การส่งเสริมกีฬา

๑๕. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๑๖. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
๑๗. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
๑๘. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
๑๙. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
๒๐. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
๒๑. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
๒๒. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
๒๓. รักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพและ
สาธารณูปโภคอื่นๆ
๒๔. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม
๒๕. การผังเมือง
๒๖. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
๒๗. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
๒๘. การควบคุมอาคาร
๒๙. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๓๐. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความ
ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๓๑. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ
ประกาศกำหนด

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวกับการเมือง

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สถาบันพระปกเกล้า	การบริหารจัดการท้องถิ่นให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น โดยใช้ “แผนชุมชน” ซึ่งท้องถิ่นต้องใช้เป็นหลักหรือเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ๓ ปี เป็นแม่แบบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชน เพื่อกระตุ้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการกำหนดการพัฒนาท้องถิ่น
ณรงค์ บุญสววยขวัญ	เมื่อก้าวถึงพลเมืองและการเมืองพลเมืองจะมีงานที่อธิบายให้เข้าใจถึงลักษณะของความเป็นพลเมืองในฐานะปัจเจกบุคคลและการกระทำร่วมกันของกลุ่มคนที่เหมือน ๆ กันว่า คือ คุณลักษณะประการแรก การเมืองภาคพลเมืองที่พินิจพิจารณาไปที่ความเป็นสมาชิกของกลุ่มคน องค์กร ขบวนการทางสังคม ท้องถิ่น คุณลักษณะประการที่สอง การเมืองภาคพลเมืองเน้นที่ความเป็นปัจเจกบุคคล คุณลักษณะที่สาม การเมืองภาคพลเมืองเน้นที่ผู้นำ แกนนำคุณลักษณะประการที่สี่ ของการเมืองภาคพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม
เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่นทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และภายหลังการเลือกตั้ง นักการเมืองที่อยากเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นมาก จึงมีการเข้าหาประชาชนเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อประชาชน หาโอกาสได้เปรียบทางการเมือง มีการใช้วิธีการที่แยบยล และมีทั้งการใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกโดยการยอมรับหรือปฏิเสธนักการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารองค์กรได้

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิด แนวคิดทางการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Montag	การปกครองของหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีการเลือกตั้งผู้บริหาร ตลอดจนสามารถจัดทำภารกิจของตนเองได้อย่างอิสระโดยไม่ถูกควบคุมจากรัฐบาลหรือภูมิภาค แต่ก็อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญหรือระบบการปกครองของรัฐบาลกลางมิใช่เป็นรัฐอิสระ
Robson	การปกครองของพื้นที่ส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจประชาธิปไตยของรัฐ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย
ประหยัด หงษ์ทองคำ	การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของรัฐ (ระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน) จึงจำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักการนี้เช่นกัน ดังนั้นการทำการกิจการให้บริการสาธารณะซึ่งดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายรองรับการใช้อำนาจของตนเช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐโดยทั่วไป
นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	เทศบาล เป็นรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานมากที่สุดในประวัติศาสตร์ การปกครองท้องถิ่นของไทย (ไม่นับรวมสุขาภิบาลซึ่งได้ปัจจุบันได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลทั้งหมด) เทศบาลในประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ๑ ปี

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง

๒.๓.๑ ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งคือ การไม่เห็นพ้องที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างบุคคลสองคนหรือกลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่าภายใต้ความขัดแย้งขององค์การ บุคคลหรือกลุ่มอาจจะขัดขวางเป้าหมายหรืองานระหว่างกัน^{๒๑} ความขัดแย้งเป็นการต่อต้านหรือเป็นปรปักษ์ต่อบุคคลหรือพลังต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความตึงเครียด ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่าย ซึ่งเป็นไปได้ทั้งบุคคล องค์การ หรือประเทศ รับรู้ต่างกันเป้าหมายต่างๆ และมีคุณค่าหลากหลายแตกต่างกันไปภายใต้เหตุการณ์ต่างๆ^{๒๒} ความขัดแย้ง คือ สภาพของความไม่ราบรื่นที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ระหว่างบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม เนื่องจากมีความต้องการหรือผลประโยชน์ขัดแย้งกัน และไม่สามารถตัดสินหรือหาข้อตกลงร่วมกันได้^{๒๓} เรื่องที่ขัดแย้งภายในองค์การ โดยยึดคู่กรณีเป็นหลักอาจแบ่งความขัดแย้งได้ ๓ ประเภท ดังที่นั่นคือ ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล เกิดจากความสับสนไม่แน่ใจในความรู้ความสามารถของตนเองว่าจะปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้หรือไม่ ทำให้เกิดความกังวลหรือเกิดความเครียดซึ่งมีผลกระทบถึงงานอื่นๆ ด้วย ประเภทต่อมา คือ ความขัดแย้งระหว่างตัวบุคคล เกิดจากความคิดเห็นไม่เหมือนกัน บทบาทในการทำงานต่างกันอาจขัดแย้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกันก็ได้ เช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างหัวหน้ากับตัวผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น และประเภทสุดท้าย คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างแผนก ระหว่างทีมงานหรือความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานย่อย ซึ่งเกิดจากวิธีการทำงานหรือเป้าหมายในการทำงานต่างกัน แต่ทุกแผนกจะต้องประสานกันหรือทำงานร่วมกันทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้ และความขัดแย้งภายในองค์การ เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของความขัดแย้ง อาจแบ่งเนื้อหาของความขัดแย้งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้ ความขัดแย้งในเรื่องการปฏิบัติงาน เกิดขึ้นเพราะความต้องการเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของบุคคล หรือหน่วยงานย่อย บางคนอาจทำงานเร็ว บางคนทำงานช้า ความขัดแย้งในเรื่องการใช้ทรัพยากรซึ่งมักเกิดขึ้นบ่อยๆ ในองค์การเพราะต้องใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแย่งชิงสถานที่พัสดุและงบประมาณ และความขัดแย้งเรื่องระบบการทำงาน เกิดจากเป้าหมายของหน่วยงานย่อยแตกต่างกัน ทำให้ความสำคัญของหน่วยงานย่อยแตกต่างกัน^{๒๔} ความขัดแย้งกับความเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน ผู้บริหารที่ย่อมไม่ปฏิบัติงานโดยการพยายามรักษาสถานภาพเดิมแต่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์การเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สูงกว่าและดีกว่า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทำให้สมาชิกของหน่วยงานนั้นเกิด

^{๒๑} สมยศ นาวิกาน, การบริหารพฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, ๒๕๔๐), หน้า ๗๗๒.

^{๒๒} สร้อยตระกูล (ดิวยานนท์) อรรถมานะ, พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์, หน้า ๒๐๓.

^{๒๓} พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, จิตวิทยาทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

^{๒๔} สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : วิทย์พัฒน์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖๒.

ความเครียด ความเครียดทำให้เกิดความขัดแย้งและความขัดแย้งไปสู่การเปลี่ยนแปลง^{๒๕} ความขัดแย้งคือการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความต้องการ ความปรารถนา ความคิด ความสนใจของบุคคลที่ไปด้วยกันไม่ได้ หรือที่เป็นตรงกันข้าม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต้องเผชิญกับเป้าหมายที่ไม่สามารถทำให้ทุกฝ่ายพอใจ^{๒๖} ความขัดแย้งว่าความขัดแย้งคือการไม่เห็นพ้องที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคลสองคนหรือกลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่า ภายใต้ความขัดแย้งขององค์การ บุคคล หรือกลุ่มอาจจะขัดขวางเป้าหมายหรืองานระหว่างกัน^{๒๗} ความขัดแย้งหมายถึง สภาพการณ์ความคิด ความเชื่อของบุคคลที่ไม่ตรงกับบุคคลอื่น ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมออกมาในหลายลักษณะที่เป็นปฏิกิริยา เช่น ไม่ให้ความร่วมมือ นิ่งเฉย หรือไม่สนใจต่อบุคคลนั้น บางกรณีอาจถึงขั้นทาร้ายกัน^{๒๘} ความขัดแย้งหมายถึง สภาพที่บุคคล กลุ่มบุคคลองค์การซึ่งปฏิบัติงานร่วมกัน มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน มีค่านิยม เป้าหมายและวิธีการที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกัน เกิดปะทะต่อสู้กัน เกิดการไม่สมปรารถนา ไม่สามารถตัดสินใจหรือหาข้อสรุปตรงร่วมกันได้ ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น^{๒๙}

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ซึ่งอาจจะเหมือนๆ กัน หรือแตกต่างกันบ้าง แต่พอได้สรุปความหมายของความขัดแย้งได้ว่า ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น หมายถึงสภาพการณ์ที่บุคคลเกิดความรู้สึกไม่เข้าใจ ไม่พึงพอใจ หรือคับข้องใจขึ้นในการปฏิบัติงานในองค์การ เนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกันในการรับรู้ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ความสนใจ ทักษะ ความต้องการ วิธีการทำงานที่แตกต่างกัน เป้าหมายและผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีผลกระทบต่อองค์การ ทั้งในเชิงบวกและลบ เพราะฉะนั้นความขัดแย้งสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท หลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งภายในบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่ม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มภายในองค์การเดียวกันและหรือความขัดแย้งระหว่างองค์การ ซึ่งความขัดแย้งในแต่ละ

^{๒๕} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ความขัดแย้ง การบริหารเพื่อสร้างสรรค์, (กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อนแถมมี, 2540), หน้า ๙๘.

^{๒๖} พรนพ พุกกะพันธ์, การบริหารความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร : ว. เพ็ชรสกุล, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๙.

^{๒๗} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗๗๒.

^{๒๘} สมพร เอี่ยมสำอางค์, “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับพฤติกรรมการแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร”, วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๓)

^{๒๙} ณรงค์ กัญน้อย, “ยุทธวิธีจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๕)

ประเภทนั้นจะมีอิทธิพลต่อกันและกัน เช่น บุคคลที่มีความขัดแย้งภายในอย่างรุนแรงอาจจะมีปฏิกิริยาต่อความขัดแย้งขององค์กรในแนวทางที่ทำให้เกิดผลร้าย และยุ่งเหยิงเพราะว่าความกดดัน

๒.๓.๑.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในแทบทุกสังคมของมนุษย์ หากพิจารณาจะพบว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของหน่วยทางสังคม ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ภายในตัวของบุคคลเอง เช่น ความขัดแย้งภายในจิตใจ นักศึกษาจำเป็นต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่ไม่ต้องการหรือไม่แน่ใจว่าต้องการจะทำสิ่งนี้คือความขัดแย้งระหว่างการกระทำและความคิด ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ภายในตัวของเราเองและความขัดแย้งขยายวงกว้างได้มากขึ้นเมื่อบุคคลอยู่ร่วมกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป เช่น อยู่กับเพื่อนสองคนก็เกิดความขัดแย้งทะเลาะเบาะแว้งกันได้ คู่สามีภรรยาที่มีความรักต่อกันก็เกิดความขัดแย้งได้ ครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดก็เกิดการทะเลาะเบาะแว้งอยู่บ่อยๆ ความรุนแรงของแต่ละครอบครัวก็ต่างกันไป^{๓๐} จากที่กล่าวมาจะพบว่าจากหน่วยบุคคลเรื่อยไปถึงหน่วยครอบครัวสามารถเกิดความขัดแย้งได้และหากมองในระดับกลุ่มสังคม ระดับประเทศและระดับนานาชาติล้วนเกิดความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่นกลุ่มผู้ส่งออกอาหารทะเลในแต่ละจังหวัดเกิดความขัดแย้งกันด้านการบริหารจัดการ ในระดับประเทศความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมือง หรือในระดับนานาชาติเช่นสงครามในตะวันออกกลาง ปรากฏการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ล้วนบ่งบอกถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับตั้งแต่หน่วยจุลภาคไปยังหน่วยมหภาค จากประสบการณ์ของท่านในชีวิตประจำวันท่านคิดว่าความขัดแย้งคืออะไรและการเกิดความขัดแย้งขึ้นเป็นเรื่องปกติหรือไม่^{๓๑} นักวิชาการ ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีความขัดแย้งโดยอธิบายว่าการบังคับ การครอบงำ ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทฤษฎีความขัดแย้งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าสังคมนั้นได้ประกอบไปด้วยกลุ่มหลายๆ กลุ่มที่พยายามดิ้นรนเพื่อให้ได้เข้าถึงทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัด (ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดสามารถแตกต่างกันได้ตามกลุ่มสังคม เช่น ในสังคมที่อาศัยอยู่ในทะเลทรายอาจมีความขัดแย้งของชนเผ่าที่แย่งกันเข้าถึงแหล่งน้ำดั่งนั้นแหล่งน้ำในทะเลทรายถือได้ว่าเป็นทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัด หรือ สังคมไทยในปัจจุบันป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติเหลืออยู่น้อย ป่าไม้ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด) เช่น เงิน อำนาจ เกียรติยศต่างๆ ในสังคม^{๓๒} นักวิชาการ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าความขัดแย้งจะส่งผลให้บุคคลแสดง

^{๓๐} ศิริมา อัสวเรชา, “ความแตกต่างและความขัดแย้งในสังคม”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://ge.kbu.ac.th/media_learning/doc/main_media_learning/GE121/10.pdf [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔].

^{๓๑} ศิริมา อัสวเรชา.(ไม่ระบุปีที่พิมพ์).ความแตกต่างและความขัดแย้งในสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://ge.kbu.ac.th/media_learning/doc/main_media_learning/GE121/10.pdf [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔]

^{๓๒} ศิริมา อัสวเรชา, อ้างแล้ว.

พฤติกรรมต่อต้านออกมาเมื่อบุคคลมีเป้าหมายไม่ตรงกัน เกิดการรวมใจเป็นหนึ่งเดียวกับกลุ่มตน (เพื่อ
ด้านกลุ่มอื่น) การเคลื่อนไหวทางสังคม เกิดความไม่เป็นมิตรและการแย่งชิงทรัพยากร

การแก้ปัญหาได้จะต้องทำให้ทุกคนยอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และ
มิใช่สิ่งเลวร้าย ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่จะต้องช่วยกันแก้ไข แทนที่
จะโยน ความผิดให้กัน พยายามหาวิธีแก้ไขและนำมาใช้ประโยชน์ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้ ๑. การบังคับและ
กดดัน ซึ่งจะทำให้มีการแพ้-ชนะ โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจหน้าที่ ที่เป็นทางการ เช่น ในกรณี
ความขัดแย้งของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บังคับบัญชาบังคับ ให้ยุติความขัดแย้งโดยอาศัย
กฎระเบียบต่างๆ หรือกรณีที่ไม่มีอำนาจหน้าที่กดดันได้โดยใช้วิธี บังคับหรือเตือนเสมือนข่มขู่
๒. การประนีประนอม หมายถึง การใช้วิธีการเจรจาต่อรองซึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยน ความ
ยินยอม ถ้อยทีถ้อยอาศัยหรือที่เรียกว่าพบกันครึ่งทาง ที่สำคัญคือคู่กรณีแต่ละฝ่ายต่างก็ได้
ประโยชน์และต้องยอมเสียประโยชน์บ้าง มิใช่ฝ่ายหนึ่งได้หรือเสียอย่างเดียวกวีกวี่หนึ่งของการ
ประนีประนอมคือแยกกลุ่มที่ขัดแย้งกันจนกว่าจะหาข้อยุติได้ เลี่ยงที่จะต้องเผชิญหน้ากันหรือให้สิ่ง
ตอบแทนแก่กลุ่มหนึ่ง เพื่อยุติข้อขัดแย้ง ๓. การแก้ปัญหาาร่วมกัน ผู้บริหารควรจะเปลี่ยนความขัดแย้ง
ให้เป็นปัญหาที่คู่กรณีจะต้องร่วมมือกันแก้ไขหรือหาทางออกที่เหมาะสมควรทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา
รู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วม ในการออกความคิดเห็นและแก้ปัญหา คู่กรณีจะต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แท้จริง
แสดงความรู้สึกความต้องการอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์และจริงใจ พยายามเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งและมีความ
เชื่อมั่นซึ่งกันและกัน ถ้าหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ได้ก็จะเป็นการดีแต่
ใช้เวลามาก และถ้าบรรยากาศในการประชุมแก้ปัญหาเป็นไปในทางเอาแพ้เอาชนะกัน ผู้แพ้หรือเสีย
ประโยชน์จะไม่พอใจจึงควรสร้างบรรยากาศให้เป็นไปในทางร่วมมือกันแก้ปัญหาจะทำให้ผลเป็นที่
พอใจกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย^{๓๓}

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวกับการเมือง

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ	ความขัดแย้งเป็นการต่อต้านหรือเป็นปรีกษ์ต่อบุคคล หรือพลังต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความตึงเครียด ปรากฏการณ์ นี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่าย ซึ่งเป็นไป ได้ทั้งบุคคล องค์กร หรือประเทศ รับรู้ต่างกันเป้าหมาย

^{๓๓} วรนาถ แสงมณี. (๒๕๔๔). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ระเบียบทองการ
พิมพ์. หน้า ๑๒-๑๙.

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวกับการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา	ความขัดแย้ง คือ สภาพของความไม่ราบรื่นที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ระหว่างบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม เนื่องจากมีความต้องการหรือผลประโยชน์ขัดแย้งกัน และไม่สามารถตัดสินหรือหาข้อตกลงร่วมกันได้
สมคิด บางโม	ความขัดแย้งเรื่องระบบการทำงาน เกิดจากเป้าหมายของหน่วยงานย่อยแตกต่างกัน ทำให้ความสำคัญของหน่วยงานย่อยแตกต่างกัน
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์	ความขัดแย้งกับความเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน ผู้บริหารที่ย่อมไม่ปฏิบัติงานโดยการพยายามรักษาสถานภาพเดิมแต่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สูงกว่าและดีกว่า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทำให้สมาชิกของหน่วยงานนั้นเกิดความเครียด ความเครียดทำให้เกิดความขัดแย้งและความขัดแย้งไปสู่การเปลี่ยนแปลง
พรนพ พุกกะพันธ์	ความขัดแย้ง คือการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความต้องการ ความปรารถนา ความคิด ความสนใจของบุคคลที่ไปด้วยกันไม่ได้หรือที่เป็นตรงกันข้าม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต้องเผชิญกับเป้าหมายที่ไม่สามารถทำให้ทุกฝ่ายพอใจ
สมยศ นาวิการ	จากความแตกต่างระหว่างบุคคลสองคนหรือกลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่า ภายใต้ความขัดแย้งขององค์การ บุคคลหรือกลุ่มอาจจะขัดขวางเป้าหมายหรืองานระหว่างกัน
สมพร เอี่ยมสำอาง	ความขัดแย้งหมายถึง สภาพการณ์ความคิดความเชื่อของบุคคลที่ไม่ตรงกับบุคคลอื่น ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมออกมาในหลายลักษณะที่เป็นปฏิกิริยา เช่น ไม่ให้ความร่วมมือ นิ่งเฉย หรือไม่สนใจต่อบุคคลนั้น บางกรณีอาจถึงขั้นทาร้ายกัน

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวกับการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ณรงค์ กังน้อย	ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพที่บุคคล กลุ่มบุคคลองค์การซึ่งปฏิบัติงานร่วมกัน มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันมีค่านิยมเป้าหมายและวิธีการที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกัน เกิดปะทะต่อสู้กัน เกิดการไม่สมปรารถนา ไม่สามารถตัดสินใจหรือหาข้อสรุปตรงร่วมกันได้ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น
ศิริมา อัครเวหา	ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในแทบทุกสังคมของมนุษย์ หากพิจารณาจะพบว่าความขัดแย้งเกิดได้ในทุกระดับของหน่วยทางสังคม ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ภายในตัวของบุคคลเอง
Moorhead & Griffin	ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ Moorhead and Griffin นำมาใช้อธิบายถึงความขัดแย้งในบทบาทของมนุษย์ ในองค์การและใช้อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลภายใต้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่ง มีอิทธิพลทำให้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมาส่วนความขัดแย้งในบทบาท(Role Conflict) จะเกิดขึ้นตามประสบการณ์ของแต่ละคนที่ประสบมาหรือเกิดจากการที่พฤติกรรมของบทบาทตั้งแต่สองบทบาทขึ้นไปไม่สอดคล้องกัน และความขัดแย้งเกิดจากการที่ไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์	Marx เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เขาใช้การวิเคราะห์ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม มาร์กซยืนยันว่าความขัดแย้งเป็นกฎพื้นฐานของชีวิต

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิด แนวคิดที่เกี่ยวกับการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ปราชญา กล้าผจญ	ความขัดแย้งไว้ ดังนั้นความขัดแย้งเป็นสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล แสดงออกในท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งต่อเนื่องมาจากอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการทั้งในเรื่องผลประโยชน์
วรุตม์ อินทฤทธิ์	ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยเป็นความขัดแย้งที่มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางด้าน อุดมการณ์ ประสพการณ์และความคิดเห็นทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองได้วิวัฒนาการจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนและนำไปสู่การกระทำความรุนแรงต่อกัน
สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ	ความขัดแย้งเป็นกระบวนการการพยายามของบุคคลหนึ่งที่กระทำอย่างตั้งใจ เพื่อขัดขวางความพยายามของอีกบุคคลหนึ่ง และส่งผลให้บุคคลที่ถูกขัดขวางเกิดความคับข้องใจก่อให้เกิดความตึงเครียด
พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว	ความรู้ข่าวสารการเมืองของคนไทย เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ที่อยู่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่มีผลต่อความสนใจในข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารต่างๆ พบว่าระดับการศึกษาและรายได้มีอิทธิพลต่อความสนใจข่าวสารทางการเมือง

๒.๓.๑.๒ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ Morhead and Griffin นำมาใช้อธิบายถึงความขัดแย้งในบทบาทของมนุษย์ ในองค์กรและใช้อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลภายใต้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่ง มีอิทธิพลทำให้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมาส่วนความขัดแย้งในบทบาท(Role Conflict) จะเกิดขึ้นตามประสพการณ์ของแต่ละคนที่ประสบมา หรือเกิดจากการที่พฤติกรรมของบทบาทตั้งแต่สองบทบาทขึ้นไปไม่สอดคล้องกัน และความขัดแย้งเกิดจากการที่ไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น ต้องเป็นประธานในการประชุมในฐานะครูใหญ่หรือจะต้อง ออกไปรับลูกที่โรงเรียนในฐานะที่เป็นบิดา ความขัดแย้งของบทบาท (Role

Conflicts) หมายถึง เมื่อบุคคลต้องแสดงบทบาทต่างๆ หลายบทบาทในเวลาเดียวกันและบทบาทนั้นไม่สอดคล้องกันเช่น มีบทบาทเป็นผู้บริหาร ในขณะที่เดียวกันมี บทบาทเป็นสามเณรที่ต้องทำหน้าที่ ประเมินผลการปฏิบัติของภรรยาที่เป็นลูกน้องของตนด้วย เป็นต้น และเมื่อบทบาทนั้นไม่ชัดเจน (Role Ambiguity) ทำให้บุคคลไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติอย่างไร เช่น การแนะนำจากหัวหน้างานไม่ชัดเจนหรือ แนวทางการร่วมปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงานไม่ชัดเจน จะส่งผลให้บุคคลเกิดความเครียด สับสนกับ บทบาทของตนเองที่มีอยู่กับบทบาทที่ถูกคาดหวังและเมื่อมีมากกว่าหนึ่งบทบาทขึ้นไป จะทำให้เกิด ความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) ได้ซึ่งมีอยู่ ๔แบบดังต่อไปนี้^{๓๔}

๑. ความขัดแย้งภายในตัวผู้ส่งข่าวหรือผู้พูดคำสั่ง (Intra-sender Conflict) เช่น กรณี ที่ หัวหน้าทีม ต้องทำงานในบทบาทที่เท่าเทียมกันในทีมในขณะเดียวกันก็มีบทบาทเป็นผู้บริหารด้วย ต้องทำหน้าที่สั่งการและบังคับบัญชาด้วยจะมีบทบาทหน้าที่เท่าเทียมกันในทุกบทบาทคงเป็นไปได้ ยาก จึงทำให้เกิดความขัดแย้งภายในตัวเองขึ้น

๒. ความขัดแย้งระหว่างผู้ส่งข่าวหรือผู้พูดคำสั่ง (Inter-sender Conflict) เกิดจากคนใน กลุ่มมีความขัดแย้งกับคนในกลุ่มอื่น ๆ ที่มีบทบาทเดียวกันนั้นทำให้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม

๓. ความขัดแย้งระหว่างบทบาท (Inter-role Conflict) เมื่อบทบาทต่างกันทำให้บุคคล มีพฤติกรรมที่ต่างกันด้วยแต่เมื่อต้องมาทำงานร่วมกันจะพบว่ามีพฤติกรรมที่เข้ากันไม่ได้ เช่น เมื่อหัวหน้าขอให้ช่วยทำงานล่วงเวลาเพื่อให้งานเสร็จในขณะเดียวกันก็กังวลกับบทบาทการเป็น แม่บ้านที่ต้องดูแลลูกหลังเลิกงาน ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นระหว่างเรื่องงานกับบทบาทส่วนตัวที่มีอยู่

๔. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบทบาท (Person-role Conflict) เกิดขึ้นเมื่อเรามี บทบาท อย่างหนึ่งแต่ไม่สามารถทำตามบทบาทที่ตนมีได้หรือการที่บุคคลมีความต้องการอย่างหนึ่งแต่ ตาม บทบาทที่ถูกกำหนดไว้นั้นทำตามความต้องการของตนเองไม่ได้จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้

๒.๓.๑.๓ ทฤษฎีความขัดแย้งแบบร่วมมือ

เสนอว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการความขัดแย้งไม่ได้ผล คือการขาดแรงจูงใจที่ดี (Motivation) ดังนั้น องค์การที่ต้องการให้การจัดการความขัดแย้งได้ผลดีจึงควรมีการลงทุนเพื่อการ ฝึกฝนสร้างการเรียนรู้ ให้บุคลากรมีสมรรถนะต่อการจัดการความขัดแย้งแบบร่วมมือ ตามทฤษฎี ความขัดแย้งแบบร่วมมือ (Cooperative Conflict Theory) อันจุดเน้นที่ การมีเป้าหมายเดียวกัน ภายใต้มิตรภาพที่ดีต่อกันและกัน “We are in this Together” and “We Swim or Sink Together” หัวใจสำคัญ คือแนวทางปฏิบัติ ถูกกำหนดมาจากการบูรณาการความต้องการของทุกคน ร่วมกันบนพื้นฐานของความจริงใจต่อกัน เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันสาระสำคัญของทฤษฎี การขัดแย้ง

^{๓๔} Moorhead & Griffin, 2001, p. 214 ; อ้างถึงใน สุพัตรา จิตตเสถียร, ๒๕๕๐, หน้า ๒๑.

๑. ทุกหน่วยของสังคมอาจเปลี่ยนแปลงได้
๒. ทุกหน่วยของสังคมเป็นบ่อเกิดของการขัดแย้ง
๓. ทุกหน่วยของสังคมมีส่วนส่งเสริมความไม่ เป็นปึกแผ่นและการเปลี่ยนแปลง
๔. ทุกสังคมจะมีคนกลุ่มหนึ่งควบคุมบังคับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม

๒.๓.๑.๔ แนวคิดความขัดแย้งตามมุมมองของมาร์กซ์^{๓๕} Marx เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เขาใช้การวิเคราะห์ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม มาร์กซ์ยืนยันว่าความขัดแย้งเป็นกฎพื้นฐานของชีวิต การวิเคราะห์สังคมของมาร์กซ์อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ มาร์กซ์เชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือ ในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสังคมกัน มาร์กซ์มีความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงของทุก ๆ สังคม จะมีขั้นตอนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ๕ ขั้น โดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (Mode of Production) ที่เกิดจากความสมพันธ์ ของอำนาจของการผลิต (Forces of Production) ซึ่งได้แก่การจัดการด้านแรงงาน ที่ดิน หุ่น และ เทคโนโลยีกับความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (Social Relation of Production) ซึ่งได้แก่เจ้าของปัจจัยการผลิต และคนงานที่ทำหน้าที่ผลิต แต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้ง ระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้แรงงานในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจที่เป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนล่าง มีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Superstructure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาลครอบครัวการศึกษาศาสนาและรวมถึง ค่านิยม ทัศนคติและบรรทัดฐานของสังคม ลำดับขั้นของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ มีดังนี้

๑. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (Primitive Communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต เป็นของเผ่า (Tribal Ownership) ต่อมาเผ่าต่าง ๆ ได้รวมตัวกันเป็นเมืองและรัฐ ทำให้กรรมสิทธิ์ ในปัจจัยการผลิตเปลี่ยนไปเป็นของรัฐแทน

๒. ขั้นสังคมแบบโบราณ (Ancient Communal) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ (State Ownership) สมาชิกในสังคมได้รับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งได้แก่ เครื่องใช้ส่วนตัวและทาส ดังนั้น ทาส (Slavery) จึงเป็นกำลังสำคัญในการระบบการผลิตทั้งหมด และต่อมาระบบการผลิตได้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของทาสและทาส

๓. ขั้นสังคมแบบศักดินา (Feudalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของขุนนางคือที่ดิน โดยมีทาสเป็นแรงงานในการผลิต

^{๓๕} เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, “ความขัดแย้งการบริหารเพื่อการสร้างสรรค์”, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส, ๒๕๔๐), หน้า๒๙.

๔. ขั้นสังคมแบบทุนนิยม (Capitalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุน คือ ที่ดิน ทุน แรงงาน และเครื่องจักร โดยมีผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ผลิต

๕. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ (Communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของทุกคน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ตามแนวความคิดของมาร์กซ์ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิบัติของชนชั้นล่างของสังคมเกิดจากกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. มีความต้องการในการผลิต
๒. เกิดการแบ่งแยกแรงงาน
๓. มีการสะสมและพัฒนาทรัพย์สินส่วนบุคคล
๔. ความไม่เท่าเทียมทางสังคมมีมากขึ้น
๕. เกิดการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม
๖. เกิดตัวแทนทางการเมืองเพื่อทำการรักษาผลประโยชน์ของแต่ละชนชั้น
๗. เกิดการปฏิวัติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามแนวความคิดของมาร์กซ์เป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม โดยใช้แนวความคิดภาษาวี (Dialectical) ที่เริ่มจากการกระทำ (Thesis) ซึ่งเป็นสาเหตุของ การเปลี่ยนแปลงการกระทำ (Antithesis) และเกิดการกระทำแบบใหม่ (Synthesis) ตามมา จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้น เพราะ แต่ละกลุ่มมีความสนใจทางเศรษฐกิจที่ตรงข้ามกัน ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก และจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและทางการเมืองโดยที่กลุ่มหนึ่งก็พยายามสนองประโยชน์ของตนซึ่งอีกกลุ่มหนึ่งจะเสียประโยชน์ในทำนองเดียวกันสมาชิกของกลุ่มก็พยายามแสวงหาประโยชน์ ของตนเองซึ่งทำให้เกิดการขัดแย้งภายในกลุ่ม และขัดแย้งกับกลุ่มอื่นที่มีความสนใจหรือมีประโยชน์ขัดกัน มาร์กซ์ถือว่าความขัดแย้งเป็นสภาพการณ์ปกติของสังคมเป็นแกนกลางของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่แยกจากกัน ไม่ออกจุดเน้นในแนวคิดของมาร์กซ์อยู่ที่ เศรษฐกิจการต่อสู้ของชนชั้น ธรรมชาติของการแข่งขัน และการแสวงหาประโยชน์ แนวความคิดหรือฐานคติที่เกี่ยวกับองค์การสังคมของมาร์กซ์^{๓๖}

๑. ความสัมพันธ์ทางสังคมแสดงลักษณะเป็นระบบ ความสัมพันธ์เต็มไปด้วยความสนใจที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัว

๒. ระบบสังคมต่างเป็นตัวจ่ายการขัดแย้งอย่างมีระบบ
๓. การขัดแย้งจึงเป็นลักษณะที่ หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีอยู่มากมายในระบบสังคม
๔. การขัดแย้งมักแสดงออกมาเป็นความสนใจที่ตรงกันข้ามกันของคนสองพวก
๕. การขัดแย้งมักเกิดจากการแบ่งปันสิ่งของที่หายาก ที่เห็นได้ชัด คือ อำนาจ

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙-๓๑.

๖. การขัดแย้งเป็นแหล่งสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมประพจน์เกี่ยวกับความเครียดของการขัดแย้ง

๑. ยิ่งทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีอารมณ์มาก การขัดแย้งก็จะมีเครียดมากขึ้น
๒. ยิ่งระดับความเป็นคนกลุ่มเดียวกันของผู้ขัดแย้งมีเพียงใด ความเครียดในการขัดแย้งมีมากขึ้น

๓. ยิ่งการขัดแย้งเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มที่เกี่ยวข้องมาก การขัดแย้งก็จะมีเครียดมากขึ้น

๔. ยิ่งคู่กรณีมีความปรองดองกันมากก่อนมาก ความขัดแย้งก็จะมีเครียดมากขึ้น

๕. ยิ่งโครงสร้างทางสังคมทั่วไปปล่อยให้คู่กรณีอยู่แยกต่างหาก จากกันได้น้อยเท่าใด ความเครียดของการขัดแย้งก็จะยิ่งมีมากเท่านั้น

๖. ยิ่งการขัดแย้งเป็นเป้าหมายอยู่ในตัวแทนที่จะเป็นอุปกรณ์ไปสู่สิ่งอื่นมากเพียงใด ความเครียดของการขัดแย้งก็จะยิ่งมีมากเท่านั้น

๗. ยิ่งคู่กรณีมองเห็นว่าการขัดแย้งเป็นเรื่องเป้าหมายและผลประโยชน์ส่วนตัวมาก การขัดแย้งก็จะมีเครียดมากขึ้นเท่านั้น

แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมีส่วนช่วยให้สังคมไทยตระหนักว่ามีการเอารัดเอาเปรียบและความแตกต่างอย่างมากในรายได้และทรัพย์สินในประเทศของเรา และประเทศเราทั้งประเทศก็ถูกเอาเปรียบโดยประเทศมหาอำนาจ สำนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมีส่วนช่วยให้ผู้คนมอง ปรากฏการณ์ในสังคมเป็นระบบเป็นโครงสร้าง ทั้งทรัพยากร เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคมคือชนชั้น และความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น รัฐและวัฒนธรรม ประกอบรวมกันเป็นระบบสังคมเศรษฐกิจ ไม่แยกเรื่องเศรษฐกิจออกจากสังคม การเมืองและวัฒนธรรม^{๓๗} และศึกษาอย่างเป็นประวัติศาสตร์ สังคมเศรษฐกิจที่เป็นมาที่จะเป็นไปและควรจะเป็นไป อีกประการหนึ่งให้ ความสำคัญกับผู้คนธรรมดา มีจินตนาการถึงและเชื่อมั่นว่าจะมีสังคมไทยอนาคตที่ผู้คนทุกๆ ไปจะมีชีวิตที่ดีสมบูรณได้ แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นกระแสความคิดที่มีอิทธิพลและเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ของขบวนการทางสังคมในประเทศไทย โดยเฉพาะขบวนการภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรในท้องถิ่นและภูมิภาค เส้นทางของแนวความคิดของสำนักนี้หรือวิชานี้ ที่น่าจะเกิดขึ้นและสมาชิกของแนวคิด อาจช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น มีอย่างน้อย ๔ ประการ คือ^{๓๘}

๑. เน้นสนใจวัฒนธรรมให้มากขึ้น วิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองปัจจุบันเน้นที่เศรษฐกิจ ชนชั้นและรัฐควรสนใจเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งรวมทั้งความเชื่อ ศาสนาและศิลปะ บทบาทของวัฒนธรรม

^{๓๗} นัตรทิพย์ นาถสุภา, ศ.ดร. “เศรษฐศาสตร์การเมืองจากอดีตสู่อนาคต”, วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (๑ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๑๕-๒๑.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕-๒๑.

ต่อระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจในโลกสมัยใหม่ เมื่อคนเราเจริญขึ้นพ้นจากเพียงเรื่องทำมาหากิน เราจะสนใจมากขึ้นเรื่องคุณค่า ความหมาย ศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ จากเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องวัตถุอยู่มากไปสู่เรื่องนามธรรม อีกทั้งวัฒนธรรมเป็นวงเขตที่ไม่ต้องใช้อำนาจเป็นเรื่องการจูงใจ สัมผัสใจและประทับใจ

๒. ให้ความสนใจโครงสร้างส่วนล่างสุดของรูปสังคมเศรษฐกิจ (Socioeconomic Formation) คือธรรมชาติแวดล้อม นิเวศวิทยา (Ecology) สภาพ ภูมิศาสตร์และทรัพยากร หลังยุคอุตสาหกรรมมนุษย์คิดแต่จะกระทำต่อ ธรรมชาติ แต่ธรรมชาติรวมถึงพืชและสัตว์ที่อยู่แวดล้อมก็เปลี่ยนแปลงไปมาก เกิดปัญหาโลกร้อน ป่าถูกทำลาย เรื่องอย่างนี้เศรษฐศาสตร์การเมืองต้องสนใจ มีพื้นที่ให้เรื่องธรรมชาติแวดล้อมทั้งที่เป็นวัตถุและชีวิต ถึงที่สุดแล้ว มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แนวคิดสีเขียว (Green) น่าจะได้รับการพิจารณามากขึ้นในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง สังคมเศรษฐกิจนอกจากจะถูกกำกับโดย วัฒนธรรมแล้ว ยังดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมหนึ่ง คือ ภูมิศาสตร์และทรัพยากร ด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองในเมืองไทยจะต้องคิดถึงสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและภูมิศาสตร์ของไทย

๓. ให้ความสนใจระบบแบบเครือข่าย (Network) สังคมสมัยใหม่หลัง การปฏิวัติอุตสาหกรรมองค์กรจะมีแนวโน้มเป็นระบบสำนักงาน (Bureaucracy) คือแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ แล้วประสานงานเหล่านั้นภายใต้ลำดับชั้น ของสายการบังคับบัญชาส่วนกลาง พยายามจัดตามเหตุตามผล และเป็นกลไก เปรียบองค์กรกลายเป็นเครื่องจักร ลำดับชั้นการบังคับบัญชาทำให้ระบบสำนักงานโน้มเอียงสู่ระบบเผด็จการ ผู้คนอัดอัดและหาทางออกโดยการสร้าง เครือข่ายโดยสมัครใจ และในระยะหลังสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็สนับสนุน ให้ทำเช่นนั้นได้ โลกสมัยปัจจุบันเป็นโลกของเครือข่าย (Network) คู่ขนานกับโลกของระบบสำนักงาน(Bureaucracy) อีกทั้งเครือข่ายมีหลายมิติ ซับซ้อน กันได้ด้วย จึงมีพลังมากขึ้นเป็นลำดับ

๔. มโนภาพ (Concept) บางมโนภาพของเศรษฐศาสตร์การเมือง อาจต้องปรับปรุงโดยมโนภาพรัฐ (State) มโนภาพชนชั้น (Class) อาจต้องลดความสำคัญลง อีกมโนภาพหนึ่งคือชนชั้น (Class) แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ในอดีตมองการครอบงำและการขูดรีดเฉพาะทางชนชั้นเป็นการมองในแง่เศรษฐกิจมากเกินไป ควรมองการกดขี่ขูดรีดในมิติอื่นด้วยเช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษาและบ้านเกิดเมืองนอน ฯลฯ

หน้าที่ของการขัดแย้งทางสังคมต่อคุณณิ^{๓๑๔}

๑. ยิ่งการเป็นปรปักษ์ระหว่างกลุ่มความเครียดมากและยิ่งมีการขัดแย้งระหว่างกลุ่มมาก ขอบเขตของกลุ่มต่าง ๆ ก็จะจางหายไปน้อยลง

^{๓๑๔} อ้างแล้ว, หน้า ๒๙-๓๑.

๒. ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดมากเท่าใด และกลุ่มมีบูรณาการน้อยเพียงใด กลุ่มขัดแย้งก็จะยิ่งรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากขึ้นเท่านั้น

๓. ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดมากเท่าใด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มคู่อริก็จะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

หน้าที่ของการขัดแย้งต่อสังคมเป็นส่วนรวม

๑. ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดน้อยเพียงใด สังคมส่วนรวมขึ้นอยู่กับการพึ่งพา อาศัยกันก็จะยิ่งเป็นไปได้มากขึ้นว่าการขัดแย้งจะส่งผลให้เกิดบูรณาการในสังคมมากขึ้น

๒. ยิ่งการขัดแย้งเกิดขึ้นบ่อยการขัดแย้งมีความเครียดน้อยลงสมาชิกของกลุ่มที่อยู่ภายใต้อำนาจก็จะยิ่งระบายความเป็นปฏิปักษ์มากขึ้น รวมทั้งจะเกิดความเชื่อมั่นในการควบคุม และ จะเป็นการส่งผลให้เกิดบูรณาการในสังคม

๓. ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดน้อยและเกิดบ่อยมากก็จะยิ่งเพิ่มโอกาสในการสร้างบรรทัดฐานขึ้นมาควบคุมการขัดแย้งมากขึ้น

๔. ยิ่งความสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ระหว่างคู่อริในสายบังคับบัญชาทางสังคม (Social Hierarchy) มากแต่การขัดแย้งโดยเปิดเผยมีน้อยแล้วความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิกของแต่ละกลุ่มคู่อริจะมีมากขึ้น จึงเป็นการส่งผลให้การรักษาสายการบังคับบัญชาทางสังคมขณะนั้นให้ดำรงยืนยาวต่อไป

๕. ยิ่งการขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจต่างกันมาก ความเครียดมีน้อยโอกาสที่ จะทำให้ความสัมพันธ์แห่งอำนาจกลายเป็นเรื่องปกติก็มีมากขึ้น

๖. ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดน้อย โอกาสในการที่ จะสร้างกลุ่มผสมระหว่างสมาชิกของกลุ่มที่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน ก็ย่อมจะมีมากขึ้น

๗. ยิ่งการคุกคามของการขัดแย้งที่มีความเครียดมากระหว่างกลุ่มมีเวลายาวนาน กลุ่มผสมระหว่างกลุ่มขัดแย้งก็จะยิ่งมีความคงทนถาวรมากขึ้น

๒.๓.๑.๕ แนวคิดของซิมเมล

นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งที่ เกิดขึ้นในกลุ่มเพราะสมาชิกในกลุ่ม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ผลงานของซิมเมล เกี่ยวกับความขัดแย้งโดยเขาเชื่อว่า ความขัดแย้ง ระหว่างสองฝ่ายแสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนั้น ความขัดแย้งเป็นผลมาจาก ความรู้สึกเข้าข้างตนเองมากกว่าเข้าข้างฝ่ายอื่น ความรู้สึกอาจเป็นความมุ่งร้ายโกรธเกลียด หรืออิจฉา ซึ่งโดยมากเกิดขึ้นเพราะพฤติกรรม หรือคุณลักษณะทางสังคมของแต่ละฝ่ายมีความสำคัญเหนือ อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีองค์การใดหรือบุคคลใดจะหนีพ้นจากความขัดแย้งไปได้

ความขัดแย้งมักจะนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดที่สำคัญบางประการของซิมเมลเกี่ยวกับความขัดแย้งคือ^{๔๐}

๑. ความขัดแย้งทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวภายในกลุ่ม
๒. ความกลมเกลียวภายในกลุ่มเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง
๓. ความกลมเกลียวระหว่างกลุ่มเป็นสาเหตุให้เกิดการขัดแย้ง
- ๔ ความขัดแย้งและโครงสร้างของกลุ่ม

สาระความคิดเกี่ยวกับองค์การสังคมของซิมเมล

๑. ความสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นในภาวะสังคมเป็นระบบ ซึ่งความสัมพันธ์ทาง สังคมอาจสืบเนื่องมาจากกระบวนการทางอินทรีย์ภาพสองกระบวนการคือกระบวนการก่อสัมพันธ์และกระบวนการแตกสัมพันธ์

๒. กระบวนการดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ทั้งแรงขับสัญชาตญาณและความจำ เป็นอันสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมประเภทต่าง ๆ

๓. กระบวนการขัดแย้งเป็นสิ่งที่เก่าแก่แต่โบราณของสังคม แต่ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสิ่งทำลายระบบสังคมหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเสมอ

๔. ตามความเป็นจริงแล้วการขัดแย้งเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ดำเนินไปเพื่อดำรงรักษาสังคมหรือส่วนประกอบบางอย่างของสังคม

ความเข้มข้นของการขัดแย้ง

๑. ความเข้มข้นของการขัดแย้ง จากความขัดแย้งของสาเหตุขัดแย้ง
๒. ความเข้มข้นของการขัดแย้งจากขนาดของอารมณ์ผูกพันของสมาชิกกลุ่มขัดแย้ง
๓. ความเข้มข้นของการขัดแย้งจากการที่โครงสร้างสังคมมีความเข้มงวด และมีวิธีการดุกลั่นความเครียดและการขัดแย้งน้อย

๔. ความขัดแย้งจะไม่ เข้มข้นถ้ากลุ่มขัดแย้งขัดแย้งกันด้วยผลประโยชน์แท้จริง

๕. ความเข้มข้นของการขัดแย้งเกิดจากการขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ไม่แท้จริง

๖. ความเข้มข้นของการขัดแย้งเกิดจากผลประโยชน์ส่วนรวมเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว

๗. ความเข้มข้นของการขัดแย้งเกิดจากการขัดแย้ง เนื่องมาจากค่านิยมและประเพณีสำคัญ ทางสังคม

ระยะเวลาของความขัดแย้ง

๑. ความขัดแย้งจะยืดยาวหากคู่ขัดแย้งไม่จำกัดเป้าหมายลง

๒. ความขัดแย้งจะยืดยาวหากคู่ขัดแย้งไม่สามารถเห็นพ้องกันเรื่องเป้าหมายได้

^{๔๐} Simmel n.d. ; อ้างถึงใน เสริมศักดิ์วิศาลาภรณ์, ๒๕๔๐, หน้า ๓๑.

๓. ความขัดแย้งจะยืดยาวหากคู่ขัดแย้งไม่รู้ความแตกต่างของตน สัญลักษณ์แห่งชัยชนะ และฝ่ายแพ้ของตน

๔. ความขัดแย้งจะสั้นหากผู้นำกลุ่มขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างรู้สึว่าการบรรลุเป้าหมายมีราคาแพงกว่าการได้ชัยชนะระหว่างกัน

๕. ความขัดแย้งจะสั้นหากผู้นำกลุ่มขัดแย้ง ต่างมีความสามารถชักชวนสมาชิกกลุ่มขัดแย้งให้ยุติขัดแย้งได้

ประโยชน์ของการขัดแย้ง

๑. การขัดแย้งที่มีความเข้มข้นจะทำให้ขอบข่ายของกลุ่มขัดแย้งแต่ละกลุ่มมีความชัดเจน

๒. การขัดแย้งที่มีความเข้มข้นและการแบ่งงานอย่างชัดเจนระหว่างสมาชิกของกลุ่มขัดแย้งแต่ละกลุ่ม จะทำให้เกิดการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของโครงสร้างอำนาจการตัดสินใจ

๓. การขัดแย้งที่มีความเข้มข้นและเชื่อว่าจะมีผลกระทบไปทุกส่วนของแต่ละกลุ่มจะทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นในแต่ละกลุ่มขัดแย้ง

๔. ความสัมพันธ์ขั้นปฐมภูมิระหว่างสมาชิกกลุ่มขัดแย้งและความขัดแย้งมีความเข้มข้นสามารถบังคับให้ยอมรับบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่มได้

๕. โครงสร้างสังคมของกลุ่มขัดแย้งที่เข้มงวดน้อย และการขัดแย้งระหว่างกันไม่มาก จะเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงระบบไปในแนวทางส่งเสริมการปรับตัวและความมั่นคง

๖. ความขัดแย้งที่เกิดบ่อย ๆ จะทำให้ สามารถเป็นเครื่องแสดงการไม่ลงรอยกันในค่านิยมสำคัญ และจะสามารถรักษาคุณภาพได้มากขึ้น

๗. ความขัดแย้งที่เกิดบ่อยและไม่เข้มข้นมากจะทำให้ แต่ละกลุ่มขัดแย้ง สามารถสร้างระเบียบบรรทัดฐานกำกับการขัดแย้งขึ้นมาได้

๘. ระบบสังคมที่ไม่ เข้มงวดมากจะทำให้การขัดแย้งสามารถสร้างสมดุลและระดับสูงต่ำของอำนาจในระบบขึ้นมาได้

๙. ระบบสังคมที่ไม่ เข้มงวดมากก็จะทำให้การขัดแย้งเป็นสาเหตุให้เกิดความสัมพันธ์แบบผสมมีการยึดเหนี่ยวกันและบูรณาการของระบบเพิ่มขึ้น

๒.๓.๑.๖ แนวคิดของเวเบอร์ Weber ^{๔๑}

ยอมรับว่าความขัดแย้ง ในผลประโยชน์ระหว่างบุคคล พบได้ทุกหนทุกแห่งในสังคม ความขัดแย้งเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ต้องการที่จะดำเนินการให้บรรลุความปรารถนาของตน เกิดปะทะกับการต่อต้านของอีกฝ่ายหนึ่งหรือหลาย ๆ กลุ่ม ความขัดแย้งเป็นผลมาจากการ

^{๔๑} เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, “ความขัดแย้งการบริหารเพื่อการสร้างสรรค์”, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑.

มีทรัพยากรหรือรางวัลอย่างจำกัด ซึ่งการที่คนหนึ่งได้รับทำให้อีกคนหนึ่งไม่ได้รับ การที่คนหนึ่งสามารถบรรลุความปรารถนาของตนเองในสภาพที่มีทรัพยากรอย่างจำกัด ทำให้ผู้นั้นมีอำนาจมากขึ้น ความขัดแย้งทั้งหลาย ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การต่อสู้กัน เวเบอร์ถือว่าการแข่งขันเป็นรูปแบบหนึ่งของความขัดแย้งในการแข่งขันนั้นจะมีกฎกติกาที่ทุกฝ่ายยอมรับ การชนะคือการได้รางวัลหรือประโยชน์ ไม่ใช่การทำลาย คู่ต่อสู้ความขัดแย้งถ้าหากเกิดขึ้นในระยะยาวนานจะทำให้ เกิดการแบ่งอำนาจของบุคคลในสังคมสาระสำคัญของความขัดแย้งในสังคมตามแนวคิดของเวเบอร์พอสรุปได้ดังนี้

๑. ความขัดแย้งของผลประโยชน์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมไม่มีสังคมใดจะพ้นไปจากการแตกแยกและการเปลี่ยนแปลง

๒. ในสังคมใดๆ ก็ตามกลุ่มของบุคคลและแต่ละบุคคลย่อมมีอำนาจไม่เท่ากัน

๓. ผู้มีอำนาจจะใช้กฎ และการบังคับเพื่อสร้างระเบียบทางสังคม

๔. โครงสร้างของสังคมและแนวปฏิบัติในสังคมถูกกำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจ

๕. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เกิดการแตกแยกในกลุ่มของผู้มีอำนาจมากกว่าในกลุ่มของผู้ไม่มีอำนาจผู้มีอำนาจจะพยายามรักษาสถานภาพเดิม และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้ตนเองถูกลดอำนาจ

๖. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากผลการกระทำของบุคคลที่จะได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงถ้าหากผู้มีอำนาจเห็นว่าตนจะได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงจะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเร็ว

๗. การใช้อำนาจจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

๗.๑ ความสามารถที่จะควบคุมการออกกฎ ระเบียบ ซึ่งจะพิทักษ์ผลประโยชน์ของตน

๗.๒ ความสามารถที่จะควบคุมการลงโทษและใช้การควบคุมนี้พิทักษ์ผลประโยชน์ของตน

๗.๓ ความสามารถที่จะควบคุมเครื่องมือที่จะเผยแพร่อุดมการณ์และการสื่อสารทั้งหลาย

๗.๓.๑ เผยแพร่กฎข้อบังคับทั้งหลายโดยให้เห็นว่าเป็นของดีและถูกต้อง

๗.๓.๒ เปลี่ยนความสนใจของประชาชนโดยอ้างอุดมการณ์และทำให้เชื่อว่า ความสนใจของประชาชนสอดคล้องกับของผู้ผู้นำ

๗.๓.๓ กระตุ้นให้ประชาชนอาสาสมัครที่จะเชื่อฟังกฎ หรือระเบียบต่างๆ

๒.๓.๑.๗ แนวคิดของมอสคา Mosca^{๔๒}

เป็นนักสังคมวิทยา ชาวอิตาลีได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งในหนังสือของเขาชื่อ The Ruling Class โดยเชื่อว่า ความขัดแย้งในสังคมไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

หรือระหว่างกลุ่มคนกับ กลุ่มคนเป็นของปกติที่เกิดโดยธรรมชาติและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การดำรงชีวิตในสังคมแม้ว่าจะสามารถจัดการความขัดแย้งลงได้บ้างแต่มอสคา ก็ไม่ เห็นความจำเป็นที่ต้องทำเช่นนั้น เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ จะขาดเสียไม่ได้ในการสร้างความก้าวหน้าความเป็นระเบียบของสังคม และเสรีภาพทางการเมืองจึงเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งของมอสคาแตกต่างไปจาก ความคิดเห็นของมาร์กซ์โดยที่ มอสคามิทัศนะว่าการดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตอยู่อาจพบในสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดิ้นรนเพื่อการยังชีพในเบื้องต้น แต่ เมื่อการดิ้นรนในระดับนั้นบรรลุผลแล้วคนก็จะหันไปสู่ความขัดแย้ง เพื่อที่จะเด่นกว่าคนอื่น มากกว่าเพื่อการมีชีวิตอยู่ดังนั้นมนุษย์จึงดิ้นรนเพื่ออำนาจบุคคลทั้งหลายจึงแสวงหาทางที่จะเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นปกครองเพราะ

ชนชั้น ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจเป็นผู้ตัดสินใจและควบคุมโชคชะตาของสังคม มอสคาไม่เห็นด้วยกับ แนวคิดของมาร์กซ์ที่ว่าเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดสาเหตุแห่งความขัดแย้งแต่เพียงอย่างเดียว มอสคา เชื่อว่าความขัดแย้งที่สำคัญที่สุดในสังคมคือความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจความขัดแย้งเกิดขึ้น ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มก็เพื่อต้องการเป็นสมาชิกของชนชั้นปกครองซึ่งชนชั้นปกครองก็คือ กลุ่มของคนที่มีอำนาจ

๒.๓.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้ง

ความไม่เห็นด้วยระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หรือกลุ่มบุคคล เกิดขึ้นจากความจริงที่ว่าเขาต้องแบ่งปันปันส่วนทรัพยากรต่างๆ หรือกิจกรรมการทำงาน หรือเกิดจากความแตกต่างในฐานตำแหน่งเป้าหมาย คุณค่าและการรับรู้^{๔๓} ความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างของบุคคลในด้านต่างๆ ทั้งภูมิหลังทางด้านครอบครัว การศึกษาอบรมและทางสังคม ความคิดเห็นค่านิยม ความต้องการและบุคลิกภาพ เมื่อมาติดต่อกันปฏิสัมพันธ์กันก็เป็นธรรมดาที่ต้องเกิดความขัดแย้งขึ้นมา^{๔๔} ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน หรือพฤติกรรมที่ไปด้วยกันไม่ได้ระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่มีความสนใจแตกต่างกัน พฤติกรรมที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในที่นี้หมายถึงการกระทำของฝ่ายหนึ่ง ที่ตั้งใจไปยับยั้งสกัดกั้น หรือสร้างความกับข้องในให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง^{๔๕} ความขัดแย้งไว้ ดังนั้นความขัดแย้งเป็นสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล แสดงออกในท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งต่อเนื่องมาจากอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการทั้งในเรื่องผลประโยชน์ ส่วนแบ่งที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดการใช้อำนาจหรือ

^{๔๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๘.

^{๔๔} พรรณราย ทรัพย์ะประภา, จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิตและการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

^{๔๕} เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

ความต้องการใช้อำนาจขัดกันในเป้าหมาย วิธีการประสบการณ์ ค่านิยม ทัศนคติ บทบาท ตลอดจนการรับรู้ต่างๆ ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน การเกิดความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องมีคู่กรณีเสมอไป สามารถเกิดขึ้นกับตัวเราเองได้ เมื่อคนเรายังแค้น ก็ยิ่งเข้าไปวนวายเป็นกับคนอื่น ชอบหาเรื่องมาใส่ตัวทำให้รู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ เป็นทุกข์อยู่ในใจ ความขัดแย้งหมายถึง การที่ทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้ ที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ หรือจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะการรับรู้จะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม คนที่อยู่ในความขัดแย้งจะมีความรู้สึกว่า ถ้าหากฝ่ายหนึ่งชนะ อีกฝ่ายหนึ่งก็แพ้ ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ฝ่ายหนึ่งมุ่งทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง และในอีกแง่หนึ่งนั้นก็น่ามองได้ว่าการทำร้ายกันนั้น อาจจะไม่ได้สาเหตุมาจากความขัดแย้งเสมอไป ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อคนสองคนหรือมากกว่านั้นในองค์กร มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน เนื่องจากทัศนคติที่ต่างกัน วิธีคิด การทำงานต่างกัน และไม่สามารถที่ปรับความแตกต่างเหล่านั้นให้ลงรอยกัน^{๔๖}

๒.๓.๓ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยเป็นความขัดแย้งที่มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ ประสบการณ์และความคิดเห็นทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองได้วิวัฒนาการจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนและนำไปสู่การกระทำความรุนแรงต่อกัน บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาและรวบรวมพัฒนาการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งผ่านกระบวนการจัดการศึกษาซึ่งสามารถดำเนินการได้ในทุกระดับของการศึกษา ได้แก่

๑) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สันติศึกษาในชั้นเรียน

๒) การสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ

๓) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนกลางในมหาวิทยาลัยซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างความปรองดองและความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพื่อให้ทุกคนในสังคมเคารพในสิทธิ เสรีภาพ กฎหมายและ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๔๗} ความรู้ข่าวสารการเมืองของคนไทย เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ที่อยู่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่มีผลต่อความสนใจในข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารต่างๆ พบว่าระดับการศึกษาและรายได้มีอิทธิพลต่อความสนใจข่าวสารทางการเมือง โดยผู้ที่ให้การศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจต่อข่าวสารทางการเมืองจาก วิทยู โทเทคส์ หนังสือพิมพ์ และการสนทนาในประเด็นทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย และยังศึกษาพบว่าผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ และภาคเหนือมีความสนใจข่าวสารทางการเมือง

^{๔๖} ปราชาญา กล้าผจญ, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒๙.

^{๔๗} วรุตม์ อินทฤทธิ์, “สังคมศึกษาและการสร้างความเป็นพลเมืองดีภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองไทย”, วารสารทาดใหญ่วิชาการ, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (ม.ค. - มิ.ย. ๒๕๖๒) : ๒.

ค่อนข้างสูงกว่าภาคอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าผู้ชายมีความสนใจข่าวสารทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง^{๔๘} ความขัดแย้งเป็นกระบวนการการพยายามของบุคคลหนึ่งที่กระทำอย่างตั้งใจ เพื่อขัดขวางความพยายามของอีกบุคคลหนึ่ง และส่งผลให้บุคคลที่ถูกขัดขวางเกิดความคับข้องใจก่อให้เกิดความตึงเครียด^{๔๙} ก่อนที่จะแก้ปัญหาได้จะต้องทำให้ทุกคนยอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีสิ่งเลวร้าย ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่จะต้องช่วยกันแก้ไข แทนที่จะโยน ความผิดให้กัน พยายามหาวิธีแก้ไขและนำมาใช้ประโยชน์ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้ การบังคับและกดดัน ซึ่งจะทำให้มีการแพ้-ชนะ โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจหน้าที่ ที่เป็นทางการ เช่น ในกรณีความขัดแย้งของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บังคับบัญชามิให้ยุติความขัดแย้งโดยอาศัยกฎระเบียบต่างๆ หรือคู่มือที่ไม่มีอำนาจหน้าที่กดดันได้โดยใช้วิธีบังคับหรือเตือนเสมือนข่มขู่ การประนีประนอม หมายถึง การใช้วิธีการเจรจาต่อรองซึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยน ความยินยอม ถ้อยทีถ้อยอาศัยหรือที่เรียกว่าพบกันครึ่งทาง หลักสำคัญคือคู่มือแต่ละฝ่ายต่างก็ได้ ประโยชน์และต้องยอมเสียประโยชน์บ้าง มิใช่ฝ่ายหนึ่งได้หรือเสียอย่างเดียวอีกวิธีหนึ่งของการ ประนีประนอม คือ แยกกลุ่มที่ขัดแย้งกันจนกว่าจะหาข้อยุติได้ เลี่ยงที่จะต้องเผชิญหน้ากัน หรือให้สิ่งตอบแทนแก่กลุ่มหนึ่ง เพื่อยุติข้อขัดแย้ง การแก้ปัญหาร่วมกัน ผู้บริหารควรจะเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่คู่มือ จะต้องร่วมมือกันแก้ไขหรือหาทางออกที่เหมาะสม ควรทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าตนมีส่วนร่วม ในการออกความคิดเห็นและแก้ปัญหา คู่มือจะต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แท้จริงแสดงความรู้สึก ความต้องการอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์และจริงใจ พยายามเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งและมีความเชื่อมั่น ซึ่งกันและกัน ถ้าหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ได้ก็จะเป็นการดี แต่ใช้เวลามาก และถ้าบรรยากาศในการประชุมแก้ปัญหานั้นเป็นไปในทางเอาแพ้เอาชนะกัน ผู้แพ้หรือเสียประโยชน์จะไม่พอใจจึงควรสร้างบรรยากาศให้เป็นไปในทางร่วมมือกันแก้ปัญหาก็จะทำให้ผลเป็นที่พอใจกับคู่มือทั้งสองฝ่าย

๒.๔ หลักสารณียธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสารณียธรรม ๖ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้นมีมากมายหลายหัวข้อธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรง แสดงไว้ เป็นหัวใจแห่งการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เช่น หลักธรรมที่พระพุทธองค์สอนเกี่ยวกับการ อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ไม่ทำร้ายกันทั้งทางกาย วาจา

^{๔๘} พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข่าวสารการเมืองของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๔.

^{๔๙} สร้อยตระกูล (ติวานันท์) อรรถมานะ, พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐) หน้า ๑๗.

และใจ มีความรักใคร่ต่อกันแนะนำในทางที่ ถูกที่ควรหลักธรรมนี้เรียกอีกอย่างว่าสาราณียธรรมจาก การศึกษาเอกสารหลายๆ เล่มปรากฏว่ามีผู้ให้ แนวความคิดเกี่ยวกับสาราณียธรรมไว้หลายท่านดังนี้

สาราณียธรรม เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ๖ อย่าง ได้แก่ การทำ ความเคารพเป็นไปเพื่อสงเคราะห์กันเพื่อไม่วิวาทกันเพื่อความพร้อมเพรียงกันเพื่อเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันนี้มี ๖ อย่าง ดูก่อนอานนทธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน

๑. ดูก่อนอานนท ภิกษุในธรรมวินัยนี้มีกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ปรากฏในเพื่อนร่วม พระพฤติพรหมจรรย์ ทั้งในที่แจ้ง ทั้งในที่ลับ นี่ก็ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันทำ ความรักทำ ความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันประการหนึ่ง

๒. ดูก่อนอานนท ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุมิวัจกรรมประกอบด้วยเมตตาปรากฏในเพื่อน ร่วมพระพฤติพรหมจรรย์ ทั้งในที่แจ้ง ทั้งในที่ลับ นี่ก็ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันทำความรัก ทำความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกันเพื่อเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน

๓. ดูก่อนอานนท ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุมิมนโกรรมประกอบด้วยเมตตาปรากฏใน เพื่อนร่วมพระพฤติพรหมจรรย์ ทั้งในที่แจ้ง ทั้งในที่ลับ นี่ก็ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำความรัก ทำความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความพร้อมเพรียงกันเพื่อเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน

๔. ดูก่อนอานนท ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุมิลาภใดๆ เกิดโดยธรรม ได้โดยธรรมที่สุด แม้เพียงอาหารติดบาตร เป็นผู้ไม่แย่งกันเอาลาก เห็นปานนั้น ไว้บริโภคแต่เฉพาะผู้เดียวย่อมเป็น ผู้บริโภคเฉลี่ยทั่วไปกับเพื่อน ร่วมพระพฤติพรหมจรรย์ผู้มีศีล นี่ก็ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำความรัก ทำความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๕. ดูก่อนอานนท ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุถึงความเป็นผู้เสมอกันโดยศีล ในศีลทั้งหลาย ที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท อันวิญญูชนสรรเสริญ อันตณหาและทิฐิไม่มีแตะ ต้อง เป็นไป พร้อมเพื่อสมาธิเห็นปานนั้น กับเพื่อนร่วมพระพฤติพรหมจรรย์อยู่ ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ นี่ก็ธรรมเป็น ที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำความรัก ทำความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่ วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๖. ดูก่อนอานนท ประการอื่นยังมีอีก ภิกษุถึงความเป็นผู้เสมอกันโดยทิฐิ ในทิฐิที่เป็น ของพระอริยะอันนำออก ชักนำผู้กระทำตามเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบ เห็นปานนั้นกับเพื่อนร่วม พระพฤติพรหมจรรย์อยู่ทั้งในที่แจ้ง ทั้งในที่ลับ นี่ก็ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันทำความรัก

ทำความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกันเพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเดียวกัน ดูก่อนอานนท์ นี่แล ธรรม ๖ อย่าง เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำความรักทำความเคารพ เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดูก่อนอานนท์ ถ้าพวกเธอพึงสมาทานสาราณียธรรมทั้ง ๖ อย่างนี้ ประพฤติอยู่ พวกเธอจะ ยังเห็นทางว่ากล่าวพวกเราได้ น้อยก็ตาม มากก็ตาม ซึ่งจะอดกลั้นไว้ไม่ได้ละหรือท่านพระอานนท์ กราบทูลว่า ขอนี้หาทำได้เลย พระพุทธเจ้าข้าพระพุทธเจ้า ดูก่อนอานนท์ เพราะฉะนั้นแล พวกเธอพึง สมาทานสาราณียธรรมทั้ง ๖ อย่างนี้ ประพฤติเถิด ขอนั้นจักเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ พวกเธอตลอดกาลนานพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสภาษิตนี้แล้ว ท่านพระอานนท์ชื่นชมยินดี พระภาษิต ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล^{๕๐}

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๖ ประการนี้ เป็นที่ตั้งแห่งการให้ระลึกถึง กระทำให้เป็นที่รักเป็นที่เคารพ ย่อมเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ธรรม ๖ ประการ คือ สาราณียธรรม ๖ อย่าง

๑. ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เข้าไปตั้งกายกรรม ประกอบด้วย เมตตา ในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงเป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒. ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอีก ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เข้าไปตั้งวจีกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ธรรมแม้ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๓. ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอีก ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เข้าไปตั้งมโนกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ธรรมแม้ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๔. ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอีก ลากอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยธรรม ได้มาแล้วโดยธรรม โดยที่ สุดแม้เพียงอาหารในบาตร ไม่หวงกันด้วยลากเห็นปานดั่งนั้น แบ่งปันกับเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีล ธรรมแม้ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาทเพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ๕. ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอีก ศีลอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งไม่ขาด ไม่ทะลุไม่ต่าง พร้อย เป็นไทย อันวิญญูชนสรรเสริญ ไม่เกี่ยวข้องกับตัณหาและทิฐิ เป็นไปเพื่อ

^{๕๐} ม.อ. (ไทย) ๑๓/๑/๘๘.

สมาธิ ภิกษุเป็นผู้ถึงความ เป็นผู้เสมอกันโดยศีลในศีลเห็นปานดั่งนั้น กับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังอยู่ ธรรมแม้ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่ยรัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่ยคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ๖. ดุรผู้มีอายุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอีก ทิฐิอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งประเสริฐ เป็นเครื่อง นำสัตว์ออกจากทุกข์ ย่อมนำออกเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้กระทำ ทิฐินั้น ภิกษุเป็นผู้ถึงความ เป็นผู้เสมอกัน โดยทิฐิในทิฐิเห็นปานดั่งนั้น กับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังอยู่ ธรรมแม้ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่ยรัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่ยคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความ ไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๕๑}

สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการ อยู่ร่วมกัน สาราณียธรรม ๖ คือ

๑. เมตตาทายกรรม ตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง

๒. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดง ความ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตาเมทตามโนกรรม ตั้งเมตตาเมทตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของ เล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ข้อนี้ ใช้อุปปฏิวัตตโกติ ก็ได้

๕. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและ ลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตตั้งงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่ คณะ

๖. ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและ ลับ หลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือ ขจัดปัญหา ธรรม ๖ ประการนี้ มีคุณ คือเป็นสารณียะทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็นปิยกรรมทำให้เป็นที่รัก

^{๕๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑-๓๒๒.

เป็นครุภรณ์ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วาท เพื่อความสามัคคี และเอกราช ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๕๒}

สาราณียธรรม เป็นธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน

๑. ดูก่อนผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒. อีกประการหนึ่ง ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปตั้งวัจจกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาท กัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๓. อีกจำพวกหนึ่ง ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปตั้งมโนกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาท กัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๔. อีกประการหนึ่ง ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไม่หวงลาภอันประกอบด้วยธรรมได้มาแล้วโดยธรรม โดยที่สุดแม้เพียงอาหารในบาตร ไวรบริโภค แบ่งปันกันฉันกับเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ผู้มีศีลทั้งหลาย ธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๕. อีกประการหนึ่ง ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ถึงความเป็นผู้มีศีลเสมอกันกับเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังในศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นผู้อันวิญญูชนสรรเสริญ อันกิเลสไม่จับต้อง เป็นไปเพื่อสมาธิ ธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วาทกันเพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๖. อีกประการหนึ่ง ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ถึงความเป็นผู้มีวิปฏิสนธิเสมอกันกับเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังในวิปฏิสนธิซึ่งประเสริฐ เป็นเครื่องนำสัตว์ออกจากทุกข์ นำไปเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทาทตามคำสอน ธรรมข้อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน

^{๕๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๕๓}

สาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง มี ๖ อย่าง คือ

๑. เมตตากายกรรม คือ เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนหรือหมู่คณะ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ ช่วยขวนขวายในกิจธุระของเพื่อนด้วยกาย ช่วยพยาบาลผู้ประสบอุบัติเหตุด้วยจิตเมตตา เป็นต้น

๒. เมตตาวจีกรรม คือ เข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนหรือหมู่คณะทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ กล่าวแนะนำ ตักเตือน สั่งสอน เป็นต้น

๓. เมตตามโนกรรม คือ เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนหรือหมู่คณะ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ คิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนด้วยจิตเมตตา

๔. สาธารณโภคี คือ แบ่งปันลาภที่ตนได้มาโดยชอบธรรม ให้แก่เพื่อนหรือหมู่คณะ ไม่หวังไว้บริโภคนำเฉพาะผู้เดียว เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ด้วยจิตเมตตา

๕. สีสสามัญญตา คือ รักษาศีลให้บริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนหรือหมู่คณะ ไม่ประพฤติตนผิดกฎ ผิดระเบียบ ให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น

๖. ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นร่วมกันกับเพื่อนหรือหมู่คณะอื่นๆ ไม่วิวาทกับใครๆ เพราะมีความเห็นผิดกัน หมายถึง ความเห็นที่ถูกต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีทัศนคติที่ตรงกัน กับหมู่คณะ^{๕๔}

ธรรม ๖ อย่างนี้ ทำผู้ประพฤติตนให้เป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน และกัน เป็นไปเพื่อความไม่วิวาทกันและกัน เป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สาราณียธรรม เป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ซึ่งเป็นธรรมประสานสัมพันธ์อยู่ร่วมกันสนิทสนมอบอุ่น และอาลัยรักให้ระลึกถึงกัน ยามห่างไกลของพระสงฆ์ คือ

๑. ช่วยกันและกันทำภารกิจด้วยน้ำใสใจจริง รับผิดชอบร่วมกัน ไม่ดูดายและไม่ รังเกียจ

๒. ต่อหน้าตักเตือนแนะนำ ลับหลังก็ปรารภถึง ด้วยห่วงใยและปรารถนาดี

๓. มุ่งประโยชน์สุขสวัสดิ์ อาศัยเมตตาจิตต่อเพื่อนสหธรรมิกทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๔. แบ่งปันทั่วถึงระหว่างหมู่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งปัจจัยลาภและกิจนิมนต์

๕. เคารพครัดในศีลและวัตร ประพฤติปฏิบัติหมั่นจดตัดเทียมเพื่อนพรหมจรรย์มิให้ รังเกียจและกินแหนงแคลงใจ

^{๕๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๓๐-๓๓๒.

^{๕๔} กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือธรรมศึกษาขั้นตรีธรรม ๔ วิชา ตามหลักสูตรกองธรรมสนามหลวง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๖๓-๖๔.

๖. ปรับแนวความคิดให้สอดคล้องกับเพื่อนสหธรรมิก หลีกเลี่ยงการขัดแย้งหรือบาดหมางกัน^{๕๕}

สารานุกรมธรรม ๖ แปลว่า ธรรมที่ช่วยให้ระลึกถึงกัน หมายถึง ธรรมที่เป็นหลักในการสร้างความสามัคคี ซึ่งมี ๖ ข้อด้วยกัน คือ

๑. เมตตาการุณยธรรม หมายถึง การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสมาชิกในหมู่คณะเดียวกัน นับตั้งแต่คนใกล้ตัว เช่น พ่อแม่พี่น้องญาติมิตร ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมชาติ เป็นต้น ด้วยการอนุเคราะห์ช่วยเหลือคนที่อ่อนแอกว่า ไม่เห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ได้เอาตัวรอดแต่เพียงผู้เดียว เป็นการให้ความรักความเมตตาแก่สมาชิกร่วมสังคมาทำให้สังคามีแต่ความรัก ความสามัคคีตนเองก็เป็นที่ยรักของคนอื่น

๒. เมตตาวิจิตรธรรม คือ การมีวาจาดีต่อกัน เช่น พูดจาสุภาพ ไม่พูดค่อนขอดนินทาเมื่อมีปัญหาขัดแย้งก็พูดจาทกลงกันด้วยเหตุผล ไม่พูดจาข่มขู่หรือเยาะเย้ยถากถางกัน นอกจากนี้ เมตตาวิจิตรธรรมยังหมายถึง การแจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์ หรือสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดีหากปฏิบัติได้ดั่งนี้ย่อมนำความสามัคคีมาสู่สังคมาอย่างดียิ่ง

๓. เมตตาเมตตาธรรม คือ การคิดดีต่อกัน ไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาทหรืออิจฉาริษยากันดีใจด้วยเมื่อสมาชิกร่วมหมู่คณะได้ดี เสียใจด้วยเมื่อเขาประสบความเสียหาย ทั้งนี้ต้องจริงใจต่อกันมีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่มัวแต่จ้องจะจับผิดกัน ความมองกันในแง่ดี คนเรานั้นความคิดมาก่อนการกระทำ เมื่อคิดแล้วจึงทำ ถ้ามีจิตใจดีต่อกันแล้ว ก็มีแต่ความเป็นมิตร ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกันหมู่คณะใดที่มีน้ำใจดีงามต่อกันเช่นนี้ ย่อมทำให้หมู่คณะนั้นมีความสามัคคีอยู่อย่างเหนียวแน่น

๔. สาธารณโภคี คือ การแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน ไม่ตระหนี่หรือหวงไว้แต่ผู้เดียว แม้จะเป็นของเล็กน้อยก็ตาม ดูแลเอาใจใส่สิ่งของผู้อื่นเหมือนกับเป็นของตนเอง ไม่ทำลาย ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ หากสมาชิกของหมู่คณะใดอวดดีขาดแคลนก็ช่วยเหลือเจือจานกันตามกำลังความสามารถ ความรักใคร่กลมเกลียวย่อมเกิดขึ้นและอยู่ได้นานในหมู่คณะ ซึ่งปฏิบัติดังที่ กล่าวมานี้

๕. สีสัมมัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม มีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะตามอำเภอใจ เมื่อมีกฎระเบียบก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติให้เสมอเหมือนกันหมู่คณะที่มีแต่คนทุจริต คอยเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มีแต่การเกียจคร้าน จะหาความสามัคคีในหมู่คณะนั้นมิได้

๖. ทิฐิวิสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน หากมีปัญหาใดๆ ก็หาทางยุติปัญหาร่วมกัน ใช้ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเห็นว่าตนถูก ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขจัดความเห็น

^{๕๕} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ธรรมศึกษาชั้นตรี, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๔๔-๔๕.

แก่ตัว รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล ร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์ความดีงาม ให้กับสังคม และความสามัคคีก็จะตามมา^{๕๖}

สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักอยู่ร่วมกัน ได้แก่

๑. เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินกันใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. สีสัมมัญญา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษา ระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. ทิฏฐิสามัญญา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็น มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๕๗}

สาราณียธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน คือผู้ประพฤติธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นเหตุให้ระลึกถึงความดีที่ทำต่อกัน เป็นที่เคารพนับถือของผู้อื่น และสมานความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะไว้ได้

๑. การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา คือ การช่วยขวนขวายทำกิจธุระของกันและกันด้วยกาย ไม่ว่าจะเป็นกิจธุระอะไรก็ตามก็เต็มใจช่วยทำกิจธุระนั้นจนสำเร็จ ไม่นิ่งดูตาย เพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ เรื่องอะไรจะทำให้เหนื่อยแรงลำบากกาย

^{๕๖} ทรงสิริ วิจิราพันธ์ และคณะ, การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม: Life and Social Skill, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทริบเพิล เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑-๒๒.

^{๕๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจากัด, ๒๕๕๗), หน้า ๒๓-๒๔.

๒. การเข้าไปตั้งวชิกรรมประกอบด้วยเมตตา คือ การแนะนำสั่งสอนบอกกันในทางที่ดี ถูกต้อง เมื่อทำตามแล้วเกิดความดีงาม ไม่มีผลทำให้ผู้ทำตามต้องได้รับความเดือดร้อนภายหลัง

๓. การเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา คือ การตั้งจิตเป็นเมตตาปรารถนาแต่ความไม่มีเวรมีภัยต่อกัน มุ่งหวังแต่ความสุขความเจริญและประโยชน์ต่อกันและกัน

๔. การแบ่งปันลาภที่หามาได้ไม่หวงไว้บริโภคผู้เดียว คือ การแบ่งปันสิ่งของที่ตนหาได้โดยชอบธรรมแก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ของที่ได้นำ เพื่อเป็นการเกื้อกูลต่อผู้ที่มีลาภน้อย ไม่หวงไว้บริโภคผู้เดียว

๕. การรักษาศีลให้บริสุทธิ์เสมอกับผู้อื่น คือ การประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ปฏิบัติตนตามพระวินัยบัญญัติรักษาศีลตามภาวะของตนไม่ให้ขาดหรือต่างพร้อยเสมอกันกับผู้อื่น

๖. การมีความเห็นร่วมกันกับผู้อื่น คือ การมีความเห็นพ้องต้องกันตามพระธรรมวินัย เป็นเหตุให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวกันในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่มีความเห็นผิดแผกแปลกไปจากผู้อื่น จนเป็นเหตุแห่งความแตกร้างบาดหมาง ยอมรับมติของส่วนมาก^{๕๘}

สาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน ๖ ประการ

๑. เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวาจากรรม ตั้งเมตตาวาจากรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม ตั้งมโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มต่อกัน

๔. สาธารณโภคี ได้ของที่ชอบธรรมมาก็แบ่งปัน ไม่หวงไว้ผู้เดียว

๕. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

๖. ทิฏฐิสามัญญตา มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัด ปัญหา^{๕๙}

^{๕๘} คณาจารย์สำนักพิมพ์เสียงเชียง, หนังสือเรียนเชิงบูรณาการธรรมศึกษาขั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียงเพียรเพื่อพุทธศาสน์, ๒๕๖๑), หน้า ๕๓.

^{๕๙} ปัญญา บางยาง, ธรรมาธิบายเล่ม๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๒.

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม คือธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ตามหลักแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขสันติ ซึ่งประกอบด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญตา ทิฏฐิสามัญญตา ผลแห่งการปฏิบัติย่อมก่อให้เกิดการระลึกถึงซึ่งกันและกัน เกิดความรักใคร่ปรองดองกันสนิทสนมกันและกัน เกิดการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดความเคารพมีสัมมาคารวะต่อกัน เกิดความไม่วิวาททะเลาะบาดหมางกัน เกิดความพร้อมเพรียง สัมครสมานสามัคคีกัน และทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นหลักธรรมที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการปรองดอง สามัคคีกันในองค์กร ชุมชนและประเทศชาติ

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิด หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	สาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง มี ๖ อย่าง
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ	สาราณียธรรม เป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ซึ่งเป็นธรรมประสานสัมพันธ์ อยู่ร่วมกันสนิทสนม อบอุ่น และอาลัยรักให้ระลึกถึงกัน ยามห่างไกลของ พระสงฆ์
ทรงสิริ วิจิราภรณ์ และคณะ	สาราณียธรรม ๖ แปลว่า ธรรมที่ช่วยให้ระลึกถึงกัน หมายถึง ธรรมที่เป็นหลักในการสร้าง ความสามัคคี
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)	สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับ ผู้อื่นที่เป็นเพื่อน ร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน
คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง	สาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

ดินแดนไทยภาคใต้ปัจจุบันหรือดินแดนไทยสยามภาคใต้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมาก จากหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ ทั้งการบันทึกในวัสดุต่างๆ โบราณวัตถุ และโบราณสถาน เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความเก่าแก่ของการตั้งบ้านตั้งเมืองมีผู้คนอาศัยอยู่เป็นชุมชนขนาดใหญ่และเป็นเมืองใหญ่ นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งเรียกชื่อเมืองที่มีแต่โบราณในดินแดนไทยภาคใต้ว่า

อาณาจักร ได้แก่ ตามพราลึงค์ ลังกาสูกะ ศรีวิชัยและศรีธรรมราชหรือศรีธรรมราชมหานคร^{๖๐} โดยเฉพาะเมืองนครศรีธรรมราชและสุวรรณภูมิได้มีชื่อปรากฏเป็นหลักฐานขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๗-๑๐ เริ่มต้นจากปรากฏเนื้อความกล่าวพาดพิงถึงดินแดนแห่งนี้ ในเอกสารโบราณของอินเดียในคัมภีร์มหานทีเทศ ซึ่งแต่งในราวพุทธศตวรรษที่ ๗ ได้กล่าวถึงเมืองชายทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “.....เมื่อแสวงหาโภคทรัพย์ ย่อมแล่นเรือไปในมหาสมุทร ไปคุมพะ(ติคุมพะ) ไปตักโกละ ไปตักศิลา ไปกาลมุข ไปมรณปาระ ไปเวสูงคะ ไปเวรบถ ไปชวา ไปกะมะลิง ไปวังกะ (วังคะ) ไปเวพัททนะ (เวพัพันธนะ) ไปสุวรรณภูมิ ไปสุวันณภูมิ ไปตัมพปาณนิ”ในบรรดาเมืองเหล่านี้ปรากฏว่ามีชื่อเมืองที่เกี่ยวข้องในดินแดนสุวรรณภูมิอยู่ ๓ เมืองคือ^{๖๑}

๑. เมืองตักโกละ (เมืองตะกั่วป่า) นับเป็นเมืองชายทะเลที่เปิดทำการค้าขายกับชนต่างชาติ มานานในอดีต ชาวโรมันในสมัยราชวงศ์ปโตเลมีแห่งอาณาจักรอเล็กซานเดรียในอียิปต์ เคยแล่นเรือมาทำการค้าขายกับเมืองนี้ ได้เรียกชื่อเมืองนี้เพี้ยนไปเป็น ตักโกละ (Takola) ซึ่งในราวพุทธศตวรรษที่ ๘๐๐ ชาวโรมันได้เคยแล่นเรือมาทำการค้าขายในดินแดนแถบนี้ โดยได้พบซากหัวเรือโลหะโบราณและตะเกียงชาวโรมันในลำน้ำสายหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงมาจากเมืองตะกั่วป่า ทำให้พออนุมานได้ว่า เมืองตะกั่วป่าเป็นเมืองท่าที่สำคัญที่เปิดประตูไปสู่สุวรรณภูมิในอดีต^{๖๒}

๒. กะมะลิง (ตะมะลิง) เป็นชื่ออีกชื่อหนึ่งที่ชาวอินเดียรู้จักในนามของเมืองนครศรีธรรมราช ท่านศาสตราจารย์ ปรณะวิตานะ(Paranavitana) นักปราชญ์ชาวลังกามีความเห็นว่าเป็นคำว่า ตมะลิ(Tamali) บวกกับคำว่า คัม(Gam) เป็นคำว่า ตมลิงคัม(Tamalingam) หรือ ตมลิงคม(Tamlingama) ซึ่งเป็นคำในภาษาสิงหล ตรงกับคำว่า ตามพราลึงค์ในภาษาสันสกฤต อันเป็นชื่อของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญในอดีต^{๖๓}

๓. สุวันณภูมิ คำว่าสุวรรณภูมิเป็นชื่อดินแดนที่เป็นที่รู้จักดีของชาวอินเดียในอดีต ซึ่งเดินเรือมาทำการค้าขาย กล่าวกันว่าเป็นดินแดนแห่งทองคำ คงจะเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำมาหากินคล่องหาทรัพย์สมบัติได้ง่าย เลยเรียกว่าสุวรรณภูมิ ในหนังสือชินกาลมาลินีซึ่งแต่งโดยพระรัตนปัญญาเถระชาวเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงเมืองสุวรรณภูมิซึ่งมีชาวอินเดียแล่นเรือมาแสวงหาทองคำเหมือนกัน

^{๖๐} สืบพงศ์ ธรรมชาติ, อารยธรรมแดนใต้ ตามพราลึงค์ ลังกาสูกะ ศรีวิชัย และศรีธรรมราชมหานคร (เมืองสิบสองนักษัตร), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://soo๖.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/๙๕๓๓๗> [๑๔ มกราคม ๒๕๖๔].

^{๖๑} ประวัติศาสตร์ในสายหมอก, ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.nakhononline.com/๔๑๑/> [๑๔ มกราคม ๒๕๖๔].

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน.

^{๖๓} อ้างแล้ว.

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนครศรีธรรมราช สามารถประมวลได้ว่า “นครศรีธรรมราช” ได้ปรากฏชื่อในที่ต่างๆ หลายชื่อตามความรู้ความเข้าใจที่สืบทอด กันมา และ สำเนียงภาษาของชนชาติต่าง ๆ ที่เคยเดินทางผ่าน ในระยะเวลาที่ต่างกัน^{๖๔} นอกจากนี้ยังมีข้อ สันนิษฐานอีกการคือคำว่านครศรีธรรมราช น่าจะมาจากสร้อยพระนามของปฐมกษัตริย์ ผู้ครอง นครศรีธรรมราช คือพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช คำนี้แปลความได้ว่า “นครอันงานสง่าแห่งพระราชาผู้ ทรงธรรม” และธรรมของราชาแห่งนครนี้ก็คือ ธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งในมุมมองนี้ทำให้ทราบได้ ว่าเมืองนครศรีธรรมราชนั้น มีสถานะความเป็นเมืองมาตั้งแต่ในยุคโบราณและเป็นเมืองที่มีความ เลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างยาวนานเช่นกัน ถ้าจะลำดับความเป็นมาของนครศรีธรรมราช จาก หลักฐาน โบราณคดี และ ประวัติศาสตร์ที่สืบค้น ได้ในขณะนี้ พบว่ามีภูมิหลังอันยาวนานนับตั้งแต่ยุค หินกลาง ในราว ๘,๓๕๐-๑๑,๐๐๐ ปีที่แล้วมา จากหลักฐานมีการพบเครื่องหินที่มีตัวขวานยาวใหญ่ (บางคนเรียกว่าระนาดหิน) ที่อำเภอนาทม ในยุคโลหะได้พบหลักฐานทางโบราณคดี คือ กลอง โมหระทีกสำริด ๒ ใบ ที่บ้านเกตุ กาย ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง และที่คลองคุดด้วน อำเภอฉวาง นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่อำเภอลี้ชลปัจจุบัน ยังมีร่องรอยโบราณสถาน และโบราณวัตถุเกี่ยวเนื่องใน ศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดใน นครศรีธรรมราช เช่น พระพุทธรูปสำริดศิลปะแบบอมราวดี ของอินเดีย และเศียรพระพุทธรูปศิลปะแบบคุปตะอินเดีย เป็นต้น จากหลักฐานเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า ในช่วงนั้นนครศรีธรรมราชได้รับ อิทธิพลวัฒนธรรมมาจากอินเดียอย่างมากมาย ทั้งในด้านศาสนา ความ เชื่อ อักษร ภาษา ประเพณี และการปกครอง จนกลายเป็นพื้นฐานวัฒนธรรม นครศรีธรรมราชมาถึง ปัจจุบันนี้

พุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๙ เป็นช่วงที่นครศรีธรรมราชมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ภายใต้ การ ปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองน่าจะ เนื่องมาจาก การเป็นสถานีการค้าสำคัญของคาบสมุทรไทยเป็นจุดพักถ่าย ซื้อสินค้าระหว่าง ตะวันออกกับตะวันตก ที่ดีที่สุดในเวลานั้น ประกอบกับบริเวณ หาดทรายแก้วอันเป็นศูนย์ กลางของชุมชน เป็นที่ประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุของ พระพุทธองค์ความศรัทธาและ ความเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนา จึงเป็นปัจจัย ชักนำให้ผู้คน จากทุกสารทิศในภาคใต้เข้ามา ตั้งถิ่นฐานในนครศรีธรรมราชอย่างหนาแน่น ในราว พ.ศ. ๑๗๐๐ เศษ ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ก็สามารถจัดการปกครอง หัวเมืองรายรอบ ได้สำเร็จถึง ๑๒ เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร เหตุที่เรียกว่าเมือง ๑๒ นักษัตรเพราะมีเมืองที่อยู่รวมกัน ปกครองจำนวน ๑๒ เมือง ได้แก่ กลันตัน ปาหังไทรบุรี สายบุรี ปัตตานี พัทลุง ตรัง บันทายสมอ (บันทายสมา) สระอุเลา ตะกั่วกลาง ชุมพรและกระบี่ มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่นครศรีธรรมราช ปัจจุบัน เมืองทั้ง ๑๒ เมืองนี้มีศูนย์รวมใจทำให้เกิดพลังเข้มแข็งเพราะมีพระบรมธาตุเจดีย์

^{๖๔} ประวัติศาสตร์ในสายหมอก, ประวัติความเป็นมา นครศรีธรรมราช, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_๕๒/history.php [๑๔ มกราคม ๒๕๖๔].

นครศรีธรรมราชเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางใจ แต่ละเมืองจะหมุนเวียนกันดูแลองค์พระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราชและเขตพื้นที่รายรอบเมืองละปี มีการส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทองไปบูชาพระบรมธาตุฯ อย่างสม่ำเสมอได้ขาด^{๖๕} สิ่งนี้เป็นพลังสำคัญแห่งพระพุทธศาสนาทำให้ดินแดนไทยสยามภาคใต้ โบราณมีความยึดโยงเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น และเป็นรากฐานสำคัญในความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศาสนา การศึกษา การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และศิลปะและวัฒนธรรม

ด้วยเหตุแห่งความเจริญรุ่งเรืองของดินแดนในแถบนี้จึงเป็นที่มาของการยกทัพมาโจมตีของกษัตริย์ราชชนทรโจฬะแห่งอินเดียใต้(ในศิลาจารึกราชนทรโจฬะ ๑ ราชชนทรโจฬะโจมตีตะโกลา หรือตะกั่วกลางเมื่อเป็นเมือง สิบสองนักษัตร พ.ศ. ๑๕๖๘) เพื่อมิให้ดินแดนศรีวิชัยเป็นพื้นที่บั่นทอนการค้าและเศรษฐกิจของอินเดีย^{๖๖} เมืองสำคัญ ๆ ของศรีวิชัยถูกเผาและกองทัพกษัตริย์โจฬะ ก็ขนสิ่งของมีค่าไปเป็นจำนวนมาก ในที่สุดศรีวิชัยก็หมดอำนาจลงราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ หลังจากนั้นก็มี การสถาปนาเมืองศรีธรรมราชหรือศรีธรรมราชมหานครขึ้นมีกษัตริย์ปกครองตามลำดับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๖ มีหลักฐานปรากฏความโดดเด่นในการมีอำนาจการปกครองและความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่งในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มอำนาจการปกครองใหม่คือราชวงศ์ปทุมวงศ์ หรือราชวงศ์ศรีธรรมไตรราช โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราช ที่ปรากฏพระนามอนุชา จันทรภาณุ และพงษาสุระ ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ กองทัพพระยาอุทองยกทัพมารุกรานทำให้พระเจ้าศรีธรรมไตรราชยกทัพขึ้นไปรบกับทัพพระยาอุทองจนในที่สุดก็มีการเจรจายุติการสู้รบ หลังจากนั้นดินแดนไทยไทยภาคใต้หรือไทยสยามภาคใต้ก็รวมเป็นแผ่นดินเดียวกับศูนย์กลางอำนาจการปกครองใหม่คือกรุงศรีอยุธยา

ตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ นครศรีธรรมราชนอกจากจะเป็นแหล่งศิลปวิทยาการตลอดจนแบบแผนประเพณี และพระไตรปิฎกซึ่งกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ต้องคัดลอก เพราะของเดิมที่กรุงศรีอยุธยา ถูกพม่าทำลายเสียหายมากแล้ว นครศรีธรรมราชภายใต้การปกครองของเจ้านครนับแต่เจ้านครหนู, เจ้านครพัฒน์, เจ้านครน้อย ยังเจริญก้าวหน้า ปกครองหัวเมืองภาคใต้ตลอดจนมลายูสงบราบคาบกับยังเป็นสถานีค้าขายที่สำคัญของชาติตะวันตกอีกด้วย ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์จักรีกับสายเจ้านครก็ผูกพันแน่นแฟ้น เช่น คุณหญิงน้อยใหญ่ บุตรีเจ้าพระยานครพัฒน์ ถวายทำราชการในพระราชวังหลวงในรัชกาลที่ ๑ มีพระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าอรุณทัย ได้เป็นกรมหมื่นศักดิ์พลเสพในรัชกาลที่ ๒, และเป็นกรมพระราชวังบวรมหาศักดิ์พลเสพในรัชกาลที่ ๓ ท่านผู้หญิงอิน ภรรยาเจ้าพระยานครน้อยเป็นราชินิกุลตระกูล ณ บางช้าง พระบาทสมเด็จพระ

^{๖๕} สิบพงศ์ ธรรมชาติ, อารยธรรมแดนใต้ ตามพรลิงค์ ลังกาสู่กะ ศรีวิชัย และศรีธรรมราชมหานคร (เมืองสิบสองนักษัตร), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://soo๖.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/๕๕๓๓๗> [๑๔ มกราคม ๒๕๖๔].

^{๖๖} อ้างแล้ว.

พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่าฟีน และบุตรของเจ้าพระยา นครน้อยกับท่านผู้หญิงอิน ๒ คนก็ได้กลายเป็นเจ้าจอมมารดาน้อยใหญ่และเจ้าจอมมารดาน้อยเล็กในรัชกาลที่ ๓

ในรัชกาลที่ ๕ ทรงให้มีการปกครองแบบเทศาภิบาล เจ้าพระยานครน้อยกลางจึงลดอำนาจลง ทรงให้พระยาสุโขมนัวินิต (ปั้น สุขุม) มาเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ นครศรีธรรมราช จึงลดฐานะลงตามลำดับ และเป็นหนึ่งใน ๗๓ จังหวัดในที่สุด โดยครั้งหนึ่งในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มาดำรงตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้ ประทับ ณ วังโพธิ์ยายรด จังหวัดนครศรีธรรมราช (รพ. มหาราชนครศรีธรรมราชปัจจุบัน) ประวัติศาสตร์ระยะ ๕๐ ปี ที่ผ่านมา เหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ในนครศรีธรรมราชก็คือภัยพิบัติ ๓ ครั้ง ตั้งแต่สงครามมหาเอเชียบูรพาเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔, มหาวาตภัยแหลมตะลุมพุก ๒๔-๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ และมหาอุทกภัยเมืองนคร ๒๒-๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑

ตารางที่ ๒.๕ สรุปแนวคิด ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สืบพงศ์ ธรรมชาติ	ดินแดนไทยภาคใต้ปัจจุบันหรือดินแดนไทยสยามภาคใต้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมาก จากหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ ทั้งการบันทึกในวัสดุต่างๆ โบราณวัตถุ และโบราณสถาน เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความเก่าแก่ของการตั้งบ้านตั้งเมืองมีผู้คนอาศัยอยู่เป็นชุมชนขนาดใหญ่และเป็นเมืองใหญ่ นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งเรียกชื่อเมืองที่มีแต่โบราณในดินแดนไทยภาคใต้ว่าอาณาจักร ได้แก่ ตามพรลิงค์ ลังกาสูกะ ศรีวิชัยและศรีธรรมราชหรือศรีธรรมราชมหานคร

ตารางที่ ๒.๕ สรุปแนวคิด ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ประวัติศาสตร์ศาสตร์ในสายหมอก	โดยเฉพาะเมืองนครศรีธรรมราชและสุวรรณภูมิได้มีชื่อปรากฏเป็นหลักฐานขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๗-๑๐ เริ่มต้นจากปรากฏเนื้อความกล่าวพาดพิงถึงดินแดนแห่งนี้ ในเอกสารโบราณของอินเดียในคัมภีร์มหานิทเทศ ซึ่งแต่งในราวพุทธศตวรรษที่ ๗ ได้กล่าวถึงเมืองชายทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่ง มีความตอนหนึ่งว่า “.....เมื่อแสวงหาโภคทรัพย์ ย่อมแล่นเรือไปในมหาสมุทร ไปคุมพะ(ติคุมพะ) ไปตักโกละ ไปตักศิลา ไปกาลมุข ไปมรณปาระ ไปเวสูงคะ ไปเวรบถ ไปชวา ไปกะมะลิง ไปวังคะ (วังคะ) ไปเวหวิทนะ (เวหุพันณะ) ไปสุวรรณภูมิ ไปสุวัณณภูมิ ไปตัมพปานิ” ในบรรดาเมืองเหล่านี้ ปรากฏว่ามีชื่อเมืองที่เกี่ยวข้องในดินแดนสุวรรณภูมิอยู่ ๓ เมือง คือ ๑.เมืองตักโกละ ๒.กะมะลิง ๓.สุวรรณภูมิ
รัชกาลที่๕	ทรงให้มีการปกครองแบบเทศาภิบาล เจ้าพระยานครน้อยกลางจึงลดอำนาจลง ทรงให้พระยาสุขุมนัยวินิต (ปั้น สุขุม) มาเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ นครศรีธรรมราช จึงลดฐานะลงตามลำดับ และเป็นหนึ่งใน ๗๓ จังหวัด
รัชกาลที่๖	ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ มาดำรงตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้ ประทับ ณ วังโพธิ์ยายรด จังหวัดนครศรีธรรมราช (รพ.มหาราชนนครศรีธรรมราชปัจจุบัน)
ท่านศาสตราจารย์ ประณะวิธานะ	นักปราชญ์ชาวลังกามีความเห็น ว่า คำว่า ตมะลิ (Tamali) บวกกับคำว่า คัม (Gam) เป็นคำว่า ตมลิงคัม (Tamalingam) หรือ ตมลิงคม (Tamlingama) ซึ่งเป็นคำในภาษาสิงหล ตรงกับคำว่า ตามพริงคิในภาษาสันสกฤต อันเป็นชื่อของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญในอดีต

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมือง

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ผู้วิจัยได้คัดเลือกงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์ ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีหลักให้ดำเนินการ คือ ๑) การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความซื่อตรง เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมของประชาชน ยึดหลักธรรมาภิบาล ทำงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ๒) การสร้างความตระหนักในจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปกรรม ๓) การสร้างความร่วมมือในชุมชนตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว สร้างความโปร่งใสมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ๔) การสร้างความรู้ความเข้าใจ การเคารพกติกา และมีจิตสำนึกให้เกิดธรรมาภิบาล พัฒนาท้องถิ่นและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นต่อไป^{๖๗}

ทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ๑) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท มีดังนี้ ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอม พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพและตัวแปรระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอม พบว่า ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๒) สาเหตุความขัดแย้งทางการเมืองมีสาเหตุเกิดจากความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านโครงสร้าง ด้านผลประโยชน์ และด้านวัฒนธรรม ๓) การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน มีดังนี้ ๑. การกระตุ้นความร่วมมือ โดยภาครัฐมีการสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณ และข้อมูล ๒. การสร้างกรอบความร่วมมือ โดยมีการระบุเป้าหมายทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ๓. การระดมความร่วมมือ โดยมีการบูรณา

^{๖๗} ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์, “การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา”, *คุณิณีพนธ์ปรัชญาคุณิณีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

การความร่วมมือในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยอาศัยงานประเพณีวัฒนธรรมมาเป็นสิ่งจูงใจ รัฐมีการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ ภาคประชาสังคมเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ การสนธิความร่วมมือ โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในรูปแบบของการจัดระบบเครือข่าย และ ๔) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง คือ ระบบการศึกษาที่มีได้ให้ ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้ง และบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชน และวัฒนธรรมอุปถัมภ์ ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง รับฟังความคิดเห็นต่างของทุกฝ่าย มีการจัดการสานเสวนาโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม^{๖๘}

พิชญา สุกใส ศึกษาเรื่อง ผู้นำกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง พบว่า มุมมองของผู้นำต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง คือ การนำนโยบายจากภาครัฐมาปฏิบัติโดยบังคับใช้กฎหมาย คุณลักษณะของผู้นำที่เหมาะสมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน คือต้องกล้าตัดสินใจและต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ส่วนระดับทักษะการแก้ปัญหาในการจัดการความขัดแย้งของผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง มีการมอบหมายการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองให้หน่วยงานที่มีหน้าที่และหน่วยงานเฉพาะกิจ พฤติกรรมของผู้นำในการจัดการความขัดแย้งที่ผ่านมา มีลักษณะเป็นการเอาชนะกัน ปัญหาในด้านการไว้วางใจในตัวผู้นำที่มีบทบาทในการจัดการความขัดแย้ง ส่งผลกระทบบวก ทำให้แต่ละฝ่ายไม่สามารถเจรจากันได้ แนวทางในการดำเนินนโยบายและการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาที่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันควรกำหนดนโยบายการจัดการความขัดแย้ง โดยมีการสื่อสารจากภาครัฐสู่ประชาชนและเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมือง^{๖๙}

วรุตม์ อินทฤทธิ์ ศึกษาเรื่อง การศึกษากับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยเป็นความขัดแย้งที่มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางด้าน อุดมการณ์ ประสพการณ์และความคิดเห็นทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองได้วิวัฒน์จากความขัดแย้งระหว่าง ชนชั้นปกครองเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนและนำไปสู่การกระทำความรุนแรงต่อกัน บทความนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาและรวบรวมพัฒนาการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งผ่านกระบวนการจัดการศึกษาซึ่งสามารถดำเนินการได้ในทุกระดับของการศึกษา ได้แก่ ๑) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สันติศึกษาในชั้นเรียน ๒) การสร้างวัฒนธรรม ประชาธิปไตยในโรงเรียน และ ๓) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนกลางในมหาวิทยาลัยซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ สร้างความ

^{๖๘} ทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์, “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท”, วารสาร Veridian E-Journal, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๑) : ๒๗๘๐-๒๘๐๐.

^{๖๙} พิชญา สุกใส, “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองไทย ระหว่างพ.ศ. 2547-2553”, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมการจัดการความขัดแย้งแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔), หน้า ๘-๙.

ปรองดองและความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพื่อให้ทุกคนในสังคมเคารพในสิทธิ เสรีภาพ กฎหมายและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยครูและคณาจารย์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ กระบวนการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ต่อไป^{๗๐}

นพนนต์ หวานชื่น และคณะ การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ๑. ลักษณะของความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่น เกิดจากสาเหตุหลัก ๓ ประการ คือ ๑) ความไม่ชัดเจนในระเบียบ กฎหมาย โดยเฉพาะบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ซึ่งถูกกำหนดโดยกฎหมายคนละฉบับกัน และแต่ละฉบับก็มีความซ้ำซ้อนกันอยู่ ๒) เกิดจากปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากต่างฝ่ายก็มาจากการเลือกตั้ง เป็นคู่แข่งทางการเมือง จึงไม่ต้องการให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคะแนนเสียงมากกว่า และไม่ต้องการให้ฝ่ายตรงข้ามมีผลงานโดดเด่นกว่าตน ๓) เกิดจากมารยาทในการทำงาน การไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และความขัดแย้งส่วนตัว ๒. กระบวนการจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่น ในตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ๑) ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างกันในระดับที่ไม่รุนแรงมากนัก ผู้นำมักจะเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในแต่ละเรื่องให้จบไป โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก ๒) ในกรณีที่มีความขัดแย้งค่อนข้างรุนแรง ผู้นำใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยหรือเจรจาด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการปะทะหรือขัดแย้งที่รุนแรงแต่จะเลือกที่จะประสานงานโดยผ่านคนกลางเป็นตัวเชื่อม ซึ่งก็ต้องเป็นบุคคลที่ทั้งสองฝ่ายให้ความเคารพนับถือ และสามารถเจรจาประนีประนอมหรือไกล่เกลี่ย ให้ปัญหาทุกอย่างคลี่คลายลงไปได้ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้อาวุโสหมู่บ้าน เจ้าอาวาส หรือนักการเมืองในระดับที่สูงกว่า^{๗๑}

พรเทพ โฆษิตวรารุณี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองกับการพัฒนาการเมือง” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความขัดแย้งทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาทางการเมือง รองลงมาคือ ความขัดแย้งทางการเมือง เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความขัดแย้งด้านข้อมูลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ส่วนความขัดแย้งด้านค่านิยมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ๒) การพัฒนาทางการเมืองเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นราย

^{๗๐} วรุฒม์ อินทฤทธิ์, “การศึกษากับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย”, **การประชุมวิชาการระดับชาติ**, ครั้งที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ๒๕๖๑), หน้า ๘๐-๙๐.

^{๗๑} นพนนต์ หวานชื่น, เอก ศรีเชลียง และ สุจิตรา โอสถอภิรักษ์, “การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา”, **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๑๒๑-๑๓๗.

ด้าน ที่พบว่า การพัฒนาทางการเมืองด้านความสามารถของระบบการเมืองมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล และด้านความเท่าเทียมกัน และ ความเท่าเทียมกันทางการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน นอกจากนี้ยังพบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยความขัดแย้งทางการเมืองและพัฒนาทางการเมืองมีความสัมพันธ์ที่ค่า r เท่ากับ ๐.๕๗๓^{๗๒}

สืบบงษ์ สุขะมงคล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๕๕” ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ๑) สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประชาชน การขัดกันในด้านอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง สื่อมวลชนและกลุ่มพันธมิตร การรัฐประหาร ระบบตรวจสอบถ่วงดุล รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ โดยมีสาเหตุที่สำคัญที่สุดคือ การชุมนุมทางการเมืองโดยยึดสถานที่สาธารณะ ๒) รูปแบบความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ สื่อมวลชนที่ไม่เป็นกลางและนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน นักวิชาการที่ไม่เป็นกลาง วาทกรรม “อำมาตย์และไพร่” การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อเหลือง การปราบปรามและการใช้กำลังโดยรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมและไม่เท่าเทียมกัน โดยรูปแบบความขัดแย้งที่มีระดับปัญหาสูงสุดคือ การชุมนุมปราศรัยที่แยกราชประสงค์ ๓) ผลกระทบต่อความมั่นคง ประชาชน และประชาธิปไตย ที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ด้านความแตกแยกของคนในชาติ จริยธรรมและธรรมาภิบาล ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ การยอมรับของประเทศในระดับนานาชาติ ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ประชาธิปไตย โดยผลกระทบที่มากที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจ ๔) การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ การสร้างความสามัคคีของคนในชาติ การแก้ปัญหาโดยสันติวิธีและการใช้กระบวนการตามระบอบประชาธิปไตย การเยียวยา การปรองดอง การให้เป็นธรรมตามกฎหมาย การอภัยโทษในกรอบกฎหมาย โดยสังเคราะห์เป็นตัวแบบในการบริหารจัดการความขัดแย้งประกอบด้วย (๒) การสร้างอนาคตร่วม (shared future) (๓) การแบ่งปันอำนาจ (shared power) (๔) การจัดสรรผลประโยชน์ (shared benefits) ส่วนผลวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยที่จะแก้ไขความขัดแย้งได้สูงที่สุด คือ การสร้างความสามัคคีของคนในชาติ^{๗๓}

ประภาพร สีหา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี ๒๕๕๗” ผลการวิจัยพบว่า เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลพยายามเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ที่ทำให้หลายฝ่ายไม่เห็นด้วยจึงเป็นเหตุให้มีการชุมนุมประท้วง

^{๗๒} พรเทพ โฆษิตราวุฒิ, “ความขัดแย้งทางการเมืองกับการพัฒนาการเมือง”, วารสาร มจร อุบล บริหารศิลป์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๕) : ๗๕๕ – ๗๖๕.

^{๗๓} สืบบงษ์ สุขะมงคล, “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๕๕”, วารสารเกษมบัณฑิต, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๓๙ – ๕๕.

กตัญญูรัฐบาล จนนำไปสู่ความวุ่นวายและรุนแรงทางสังคม จนในที่สุดทหารได้ออกมาทำรัฐประหาร โดยทหารได้ใช้เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง มาอ้างความชอบธรรมในการทำรัฐประหาร ประกอบกับทางรัฐบาลขาดความชอบธรรมทางการเมือง จึงส่งผลให้การทำรัฐประหารเกิดความชอบธรรมมากขึ้น นอกจากนี้บทบาทของทหารในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองได้ปรับเปลี่ยนไปตาม เหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยที่ทหารอาศัยเหตุการณ์และบริบทที่เกิดขึ้นในสังคมปรับเปลี่ยน บทบาทของตนเอง จนสามารถก้าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารได้^{๗๔}

จิรวัดน์ เกื้อทาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน : กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญ ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ๑) ด้านข้อมูลข่าวสารเกิดจากความเป็นอิสระของสถานีวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ ทั้งช่องที่สนับสนุนรัฐบาลและฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาล ๒) ด้านผลประโยชน์เกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองด้วยกัน ๓) ด้านโครงสร้างเกิดจากการที่รัฐบาลใช้อำนาจเกินขอบเขต การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความเสมอภาค เลือกปฏิบัติหรือปฏิบัติแบบสองมาตรฐาน และ ๔) ด้านความเชื่อ ค่านิยม เกิดจากพฤติกรรมของนักการเมืองสร้างความเชื่อผิด ๆ ให้กับประชาชน มองการต่อสู้ทางการเมืองเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีเกียรติยศ นำไปสู่การแบ่งพรรคแบ่งพวก นอกจากนี้ยังพบว่า ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองของชุมชนบ้านไทยสามัคคี คือ ผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ประชาชนได้รับเงินค่าจำนำข้าวที่ล่าช้าจากความวุ่นวายทางการเมือง และผู้ประกอบการบ้านพักและรีสอร์ทในพื้นที่ ได้รับผลกระทบในเรื่องยอดการจองที่พักที่ลดน้อยลง และการยกเลิกการจองที่พักในช่วงที่เกิดการชุมนุม^{๗๕}

กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ และเชิดชัย อุดมพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะโนทัศน์ ความขัดแย้งทางการเมืองไทย : การศึกษาเชิงอรรถศาสตร์ปริชานในข่าวหนังสือพิมพ์” ผลการวิจัย ถ้อยคำ อุปลักษณะที่แสดงความขัดแย้ง ๔,๖๗๕ ถ้อยคำ และผู้ใช้ภาษามีมุมมองต่อความขัดแย้งผ่าน อุปลักษณะโนทัศน์ ๗ แบบ ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมือง คือ ๑) การต่อสู้ ๒) ไฟ ๓) การแสดง บทบาทสมมติ ๔) เกม/ กีฬา ๕) พฤติกรรมของสัตว์ ๖) ความเจ็บป่วย และ ๗) ความเชื่อ อย่างไรก็ตามความขัดแย้งเป็นนามธรรมมีความซับซ้อนหลายมิติ สามารถเสนอผ่านอุปลักษณะโนทัศน์ หลายแบบร่วมกัน โดยอุปลักษณะโนทัศน์แต่ละแบบที่พบ จะสื่อสารลักษณะเด่นแต่ละมิติของความขัดแย้ง ได้แก่ ความขัดแย้งที่มีการแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย ถูกนำมาสื่อสารผ่านอุปลักษณะโนทัศน์ ความขัดแย้งทาง

^{๗๔} ประภาพร สีหา, “ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี ๒๕๕๗”, วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๔๖ - ๑๖๖.

^{๗๕} จิรวัดน์ เกื้อทาน, “ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน : กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๑๐๓ - ๑๑๘.

การเมือง คือ การต่อสู้ พฤติกรรมของสัตว์ การแข่งขัน เกม กีฬา และการแสดงบทบาทสมมุติ นอกจากนี้ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหาย ถูกนำมาสื่อสารผ่านอุปลักษณณ์โน้ตทัศน์ ความขัดแย้งทางการเมือง คือ การต่อสู้ ไฟ ความเจ็บป่วย และความเชื่อ^{๗๖}

พงศกรณ พิลานบุตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วย ความขัดแย้งด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ ด้านโครงสร้าง ด้านความสัมพันธ์ และด้านคุณค่า ในขณะที่การพัฒนาทางการเมือง มีองค์ประกอบ ด้านความเท่าเทียมกัน ความสามารถของระบบการเมือง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล และความเป็นอิสระของระบวย่อย โดยความขัดแย้งทางการเมืองและพัฒนาทางการเมืองมีความสัมพันธ์ที่ค่า r เท่ากับ ๐.๕๗๓ และพบว่า ความขัดแย้งทางการเมือง สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมกัน ได้ร้อยละ ๓๕.๕ และมีอิทธิพลพยากรณ์ ร้อยละ ๔๒.๗ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕^{๗๗}

กรุณา มธูลาภรังสรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยและเงื่อนไขความขัดแย้งในสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งความบาดหมางกันระหว่างบุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือสถาบันเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม เกิดความตึงเครียด ความไม่สงบสุข ความหวาดระแวง มีปัจจัยจากการตัดสินใจการรับรู้ ผลประโยชน์ ค่านิยม ที่ต่างกัน การไม่ยอมรับสภาพความเป็นจริงว่า การแตกแยกทางทัศนะ ความคิด และความต้องการทางภูมิภาคเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการหาทางออกของประเทศ ทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ความขัดแย้งในสังคมเป็นเรื่องปกติ เพียงแค่ความขัดแย้ง สามารถหาข้อยุติได้ในกรอบของกลไกที่มีอยู่ สังคมก็จะสามารถดำเนินต่อไปได้ ตราบเท่าที่ปัญหาความขัดแย้งยังอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แผ่กระจายไปทั่ว จนหาวิธีการหรือกลไกเพื่อยุติความขัดแย้งไม่ได้ สังคมนั้นก็สามารถดำเนินต่อไป ถือได้ว่าสังคมนั้นยังอยู่ได้อย่างสมานฉันท์ แต่เมื่อความขัดแย้งถึงจุดที่ไม่สามารถจะแก้ไขเยียวยาได้ ทางเลือกของสังคมก็จะถูกจำกัดลง การพยายามแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจาหรือไกล่เกลี่ย การแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง หรือความรุนแรง ผลคือ การที่ฝ่ายหนึ่งชนะ อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ ผู้ชนะก็จะสร้างกฎระเบียบ ระบบ

^{๗๖} กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ และเชิดชัย อุดมพันธ์, “อุปลักษณณ์โน้ตทัศน์ความขัดแย้งทางการเมืองไทย : การศึกษาเชิงอรรถศาสตร์ปริชานในข่าวหนังสือพิมพ์”, วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๒๙ - ๑๓๕.

^{๗๗} พงศกรณ พิลานบุตร, “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๗๕ - ๙๐.

การเมืองขึ้นมาใหม่ และถ้าเป็นกรณีที่ไม่สามารถจะเอาชนะกันได้ ก็อาจจะถึงกับแตกแยกเป็น ๒ ส่วน ๓ ส่วน ของหน่วยชุมชนหรือหน่วยการเมืองใหม่ได้^{๗๘}

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อขจัดความขัดแย้งทางการเมืองเป็น กระบวนการที่ต้องให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและความยุติธรรม โดยการสร้างพื้นที่สำหรับการ พุดคุยและการแสดงความคิดเห็นของทุกฝ่าย โปร่งใสและไม่ลดละเลยใคร ให้ความสำคัญกับการฟัง และเข้าใจความเห็นของอีกฝ่าย พยายามทำความเข้าใจต้นทางของความขัดแย้งเพื่อให้ทุกฝ่ายมี โอกาสพุดคุยและแก้ไขปัญหากันไปข้อขัดแย้ง พร้อมทั้งสนับสนุนและเข้าร่วมกับองค์กรที่มีภารกิจใน การสร้างสันติสุขและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ช่วยให้ประชาชนมีโอกาสดีขึ้นและเพิ่มความ เข้มแข็งของสังคมทำงานร่วมกับประชากรและหน่วยงานทุกประการเพื่อต่อต้านความขัดแย้งและ การประยุกต์หลักธรรมต้องมีความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสร้าง สภาพแวดล้อมที่สามารถแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความสันติภาพในสังคมได้

ตารางที่ ๒.๖ งานวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมือง

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์	๑. การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ๒. การสร้างความตระหนักในจริยธรรม ๓. การสร้างความร่วมมือในชุมชนตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชน ๔. การสร้างความรู้ความเข้าใจ การเคารพกติกา และมีจิตสำนึกให้ เกิดธรรมาภิบาล
ทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์	๑. การกระตุ้นความร่วมมือ ๒. การสร้างกรอบความร่วมมือ ๓. การระดมความร่วมมือ
พิชญา สุกใส	การนำนโยบายจากภาครัฐมาปฏิบัติโดยบังคับใช้กฎหมาย คุณลักษณะของผู้นำที่เหมาะสมในการจัดการความขัดแย้งทาง การเมืองในปัจจุบัน คือต้องกล้าตัดสินใจและต้องมีคุณธรรม จริยธรรม

^{๗๘} กรุณา มธูลาภรังสรรค์, “ปัจจัยและเงื่อนไขความขัดแย้งในสังคมไทย”, วารสารสถาบันวิจัยญาณ สังวร, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑๒๐ – ๑๓๐.

ตารางที่ ๒.๖ งานวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมือง (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
วรุตม์ อินทฤทธิ์	๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สันติศึกษาในชั้นเรียน ๒. การสร้างวัฒนธรรม ประชาธิปไตยในโรงเรียน ๓. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนกลางในมหาวิทยาลัย
นพพนต์ หวานชื่น และคณะ	๑) ความไม่ชัดเจนในระเบียบ ๒) เกิดจากปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถื่น ๓) เกิดจากการยาทาในการทำงาน
พรเทพ โฆษิตวรารุณ	ความขัดแย้งทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาทางการเมือง รองลงมาคือ ความขัดแย้งทางการเมือง
จิรวรรณ เกื้อทาน	ปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ๑) ด้านข้อมูลข่าวสารเกิดจากความเป็นอิสระของสถานีวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ ๒) ด้านผลประโยชน์เกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองด้วยกัน ๓) ด้านโครงสร้างเกิดจากการที่รัฐบาลใช้อำนาจเกินขอบเขต การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความเสมอภาค เลือกปฏิบัติหรือปฏิบัติแบบสองมาตรฐาน และ ๔) ด้านความเชื่อ ค่านิยมเกิดจากพฤติกรรมของนักการเมืองสร้างความเชื่อผิด ๆ ให้กับประชาชน
กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ และเชิดชัย อุดมพันธ์	ความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ๑) การต่อสู้ ๒) ไฟ ๓) การแสดงบทบาทสมมติ ๔) เกม/ กีฬา ๕) พฤติกรรมของสัตว์ ๖) ความเจ็บป่วย ๗) ความเชื่อ

ตารางที่ ๒.๖ งานวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมือง (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พงศกรณ์ พิลาบุตร	ความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วย ความขัดแย้งด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ ด้านโครงสร้าง ด้านความสัมพันธ์ และด้านคุณค่า
กรรณา มธุลามรังสรรค์	ความขัดแย้งความบาดหมางกันระหว่างบุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือสถาบันเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม เกิดความตึงเครียด ความไม่สงบสุข ความหวาดระแวง มีปัจจัยจากการตัดสินใจการรับรู้ ผลประโยชน์ ค่านิยม ที่ต่างกัน

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสราณียธรรม ๖

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสราณียธรรม ผู้วิจัยได้คัดเลือกงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

พระครูธรรมธะบุญเที่ยง พุทธสาวโก (ลักษณะพลวงค์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์” ผลการวิจัยพบว่า พบว่า นักการเมืองแต่งกายเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ พูดคุยกับบุคคลที่เห็นต่างทางการเมือง มีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อประชาชนทั้งต่อหน้าและลับหลัง แบ่งปันข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน มีความประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางใจ อย่างสุจริต เคารพและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แหล่งข้อมูลที่น่ามาสื่อสารสามารถอ้างอิงได้ น่าเสนอให้ประชาชนได้เห็นภาพ ข้อมูลถูกต้องตามหลักกฎหมาย การสื่อสารด้วยจิตที่มีความคิดอันเป็นเมตตาต่อประชาชน ใช้วาจาที่เป็นกัลยาณมิตร พูดด้วยความจริงใจ มีจิตคิดเมตตากรุณาปราณี การแบ่งปันข่าวสารที่มีเนื้อหาสาระผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีความเหมาะสม เคารพกติการะยาทและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ผู้รับสารมีคุณธรรม ยึดผลประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลักและมีความคิดที่เปิดกว้าง^{๗๙}

ไพวรรณ ปุริมาต ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ๑) หลักกายกรรม คือ แสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงาน ๒) หลักวจีกรรม คือ เลือกใช้คำพูดภาษาที่สุภาพเมื่อสนทนาพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน ๓) หลักมโนกรรม คือ ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง

^{๗๙} พระครูธรรมธะบุญเที่ยง พุทธสาวโก (ลักษณะพลวงค์), “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์”, ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวางในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย ๔) หลักสาธารณโภคี คือ รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ๕) หลักสัสสามัญญตา คือ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด ๖) หลักทฤษฏีสามัญญตา คือ ใช้นโยบาย ข้อกฎหมาย ระเบียบเป็นฐานความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่^{๘๐}

พระครูวินัยธรธิดา สุวาท (สุพานิช) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า หลักสารณียธรรม ๖ ประกอบด้วย ๑) ด้านเมตตาทายกรรม คือ กระทำต่อกันด้วยความเมตตา ๒) ด้านเมตตาวจีกรรม คือ การพูดจากับผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา ๓) ด้านเมตตาโมโนกรรม คือ คิดต่อกันด้วยเมตตา หรือ ตั้งจิตปรารถนาดี ๔) ด้านสาธารณโภคี คือ แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยให้ทั่วถึงกัน ๕) ด้านสัสสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตตั้งามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ๖) ด้านทฤษฏีสามัญญตา คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ทศนคติทางการเมือง ที่ต้องยึดมั่นหลักระบอบประชาธิปไตย โดยนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดที่จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีความเจริญก้าวหน้าตามหลักธรรม โดยยึดมั่นและเชื่อถือเคารพในศักดิ์ศรีความแตกต่างระหว่างบุคคล แสดงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตลอดถึงภราดรภาพควบคู่กับการรู้จักประนีประนอม สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันซึ่งทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย^{๘๑}

ศิริพงษ์ อรุณเคชาชัย และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สถานีสารณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสารณียธรรม ๖ ประยุกต์ให้เอื้อต่อการบ่มเพาะความรู้ชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ๑) เมตตาทายกรรม คุณลักษณะมีความสามัคคีเสียสละและร่วมแรงร่วมใจกัน ๒) เมตตาโมโนกรรม คุณลักษณะมีจิตใจเมตตาเสียสละเพื่อส่วนรวม ๓) เมตตาวจีกรรม คุณลักษณะคิดดี พูดดี ทำดี ๔) สาธารณโภคี คุณลักษณะมีน้ำใจเพื่อ

^{๘๐} ไพวรรณ ปุริมาตร, “พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น”, **ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

^{๘๑} พระครูวินัยธรธิดา สุวาท (สุพานิช), “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี”, **ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

สังคม เคารพซึ่งกันและกัน ๕) สีสลาสามัญญตา คุณลักษณะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมวางไว้ และ ๖) ทิฏฐิสามัญญตา คุณลักษณะมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น^{๘๒}

สมเกียรติ สำลีพันธ์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม ๖ สามารถนำไปใช้จัดการปัญหาความขัดแย้ง และทำให้เกิดความรักความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร และการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน โดยเริ่มจากความเห็นที่ตรงกัน การมีส่วนร่วมในการกำหนดกติการ่วมกัน มีจิตคิดเมตตาต่อกัน จะนำมาซึ่งการแสดงออกด้วยความเคารพ การให้เกียรติและเห็นอกเห็นใจ และพร้อมที่จะแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรม^{๘๓}

ณฐา แยมสรवल ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม ๖ สามารถนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเห็นอก เห็นใจซึ่งกันและกันและพร้อมที่จะให้อภัยกัน การนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงาน ยังสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้ ๑) ด้านชีวิตครอบครัว ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นเป็นพื้นฐาน ๒) ด้านการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้จิตใจของพยาบาลเกิดความเข้มแข็งและมีสันติสุขในตนเอง ๓) ด้านการทำงานในองค์กรจะช่วยให้เสริมสร้างความปรองดองในการทำงานและลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ทำให้องค์กรเกิดสันติสุข^{๘๔}

พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตฺโต (ยังบุญส่ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ๑) การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทิฏฐิสามัญญตา ด้านเมตตาตามโนกรรม ส่วนด้านเมตตาวัจจกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นอกจากนี้พบว่า แนวทางการส่งเสริมการนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปใช้ในการ

^{๘๒} ศิริพงษ์ อรุณเคชาชัย, ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และประกัสสร ปรีเอี่ยม, “สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๐) : ๑๘๓ - ๑๘๕.

^{๘๓} สมเกียรติ สำลีพันธ์, บรรจบ บรรณรุจิ และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, “แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๕ ฉบับที่พิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๔๔๓ - ๔๕๖.

^{๘๔} ณฐา แยมสรवल, “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๔๙ - ๕๘.

ปฏิบัติงานของบุคลากร ๑) ด้านเมตตาทายกรรม ควรยินดีให้คำแนะนำด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ๒) ด้านเมตตาวจีกรรม ควรชี้แจงรายละเอียดให้ทราบถี่ถ้วน ๓) ด้านเมตตามโนกรรมควรให้เกียรติแก่ประชาชนอย่างเสมอภาค ๔) ด้านสาธารณโภคี ควรมุ่งเน้นการจัดสาธารณูปโภคเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ๕) ด้านศีลสามัญญตา ควรที่มีความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ และ ๖) ด้านทิวฐิสามัญญตา ควรใจกว้างพร้อมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการปฏิบัติงาน^{๘๕}

ตารางที่ ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูธรรมธรรพญูเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์)	นักการเมืองแต่งกายเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ พูดคุยกับบุคคลที่เห็นต่างทางการเมือง มีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อประชาชนทั้งต่อหน้าและลับหลัง
ไพวรรณ บุรีมาตร	หลักกายกรรม คือ แสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงาน ๒) หลักวจีกรรม คือ เลือกใช้คำพูดภาษาที่สุภาพเมื่อสนทนาพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน ๓) หลักมโนกรรม คือ ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย
พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวฑฒ์ (สุขพานิช)	หลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย ๑) ด้านเมตตาทายกรรม คือ กระทบต่อกันด้วยความเมตตา ๒) ด้านเมตตาวจีกรรม คือ การพูดจากับผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา ๓) ด้านเมตตามโนกรรม คือ คิดต่อกันด้วยเมตตา หรือ ตั้งจิตปรารถนาดี ๔) ด้านสาธารณโภคี คือ แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยให้ทั่วถึงกัน ๕) ด้านศีลสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ๖) ด้านทิวฐิสามัญญตา คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน

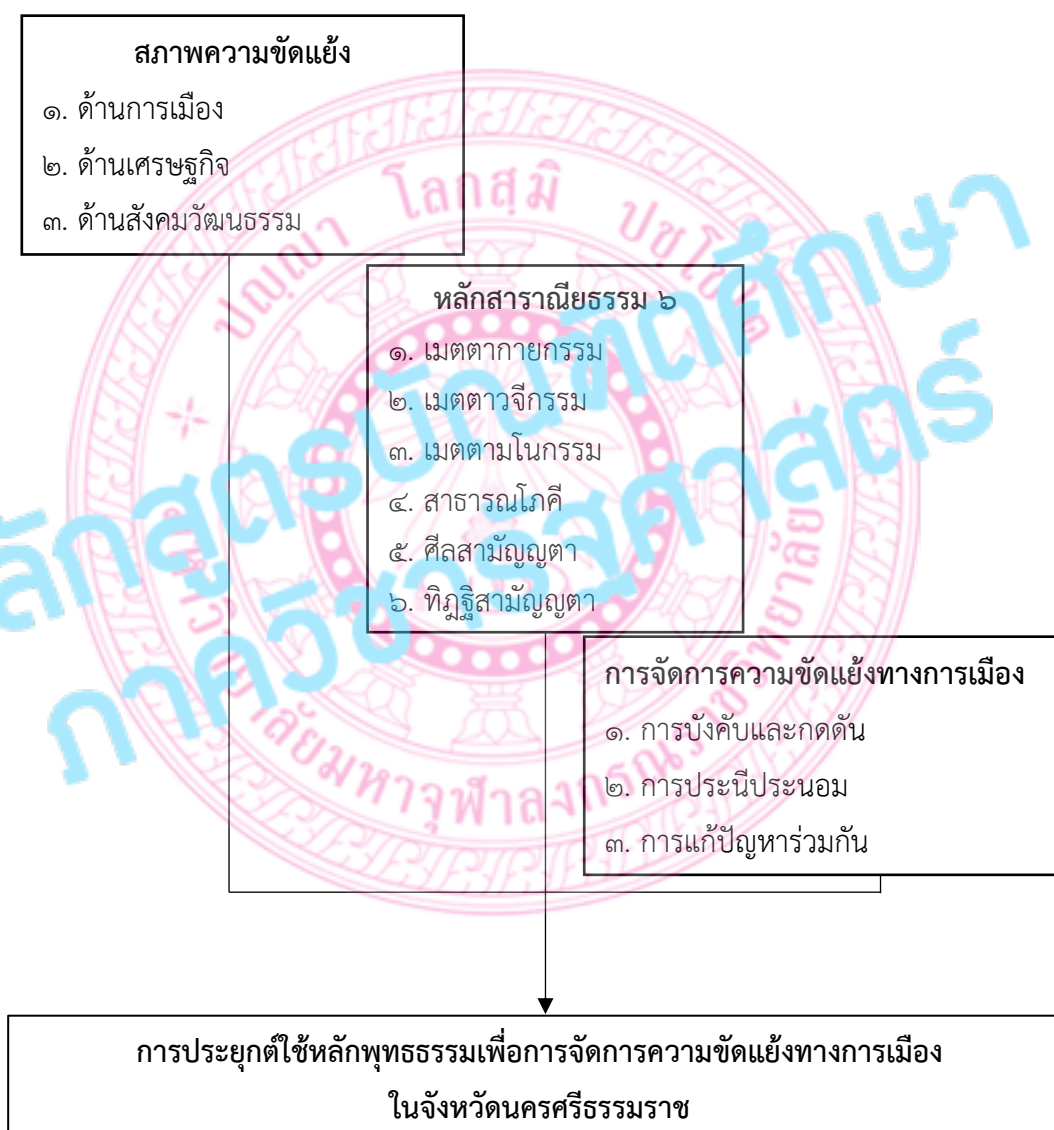
^{๘๕} พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิสฺสฺโย (ยังบุญส่ง), “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร้อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑) : ๑๑๐ - ๑๒๑.

ตารางที่ ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม ๖ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ศิริพงษ์ อรุณเคชาชัย และคณะ	การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ประยุกต์ให้เอื้อต่อการบ่มเพาะความรู้ชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเข้มแข็ง
สมเกียรติ สำลีพันธ์ และคณะ	หลักสาราณียธรรม ๖ สามารถนำไปใช้จัดการปัญหาความขัดแย้ง และทำให้เกิดความรักความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร
ณฐา แยมสรวล	หลักสาราณียธรรม ๖ สามารถนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเห็นอก เห็นใจซึ่งกันและกัน
พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตุโส (ยังบุญส่ง)	แนวทางการส่งเสริมการนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร

๒.๗ กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นความขัดแย้งออกเป็นความขัดแย้งด้านการเมือง ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจและความขัดแย้งด้านสังคมวัฒนธรรม โดยในส่วนของบริหารจัดการความขัดแย้งจะแบ่งออกเป็นประเด็น ได้แก่ การบังคับและกดดัน การประนีประนอม การแก้ปัญหา ร่วม^{๘๖}

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบความคิดในการวิจัย

^{๘๖} วรณารถ แสงมณี, องค์การและการจัดองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : ระเบียบทองการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒-๒๙.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิจัย ดังนี้ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

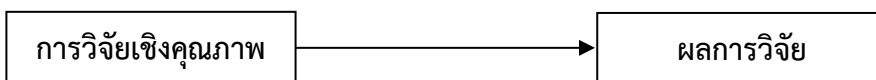
๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๒.๕ สรุป

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยผลลัพธ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

(Qualitative Research) แสดงได้ดังภาพที่ ๓.๑

แผนภาพที่ ๓.๑ การวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยที่เรียกว่าวิธีอุปนัย^๑ (Inductive Approach) กล่าวคือ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจำนวนหนึ่ง แล้ววิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป หรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีของข้อมูลนั้น

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ๑. กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา ๒. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ๓. กลุ่มข้าราชการ ๔. กลุ่มนักการเมือง ๕. กลุ่มผู้นำชุมชน รวม ๒๕ รูป คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑. กลุ่มนักผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ รูปหรือคน		
๑	พระเทพวินยาภรณ์	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๖ (ธรรมยุต)
๒	พระราชวิสุทธิกวี	เจ้าคณะภาค ๑๖ (ธรรมยุต)
๓	พระครูสิริธรรมาภิจิต, ผศ.ดร.	เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช(ธรรมยุต)
๔	พระมหาเอกวิน ปิยวีโร, ดร.	อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จำนวน ๔		
๕	รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	อดีตอาจารย์รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช
๖	ผศ.ดร.สุรินทร์ ทองทศ	อาจารย์ ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
๗	ดร.สมปอง รักษาธรรม	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
๘	ดร.วรรณชนพล หิรัญบุรณะ	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา สถาบันราชภัฏ

๓. กลุ่มนักการเมือง จำนวน ๒ คน

๙	นายชัยชนะ เดชเดโช	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
---	-------------------	--

^๑ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ศาสตราจารย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙),

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
๑๐	นางพิมพ์ภัทรา วิชัยกุล	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๑	นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๒	นายวิทยา แก้วภราดัย	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พรรคประชาธิปัตย์จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๓	นายประกอบ รัตนพันธ์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๔	นายนิത്യ แก้วขุนราม	นายกเทศมนตรี ตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จ.นครศรีธรรมราช

๔. กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๗ คน

๑๕	นางกฤตยา ตระบันพฤกษ์	วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๖	นางจันทร์เพ็ญ นวลคง	พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๗	นางยุพา จิโนพล	นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๘	นางสาวศิริทิพย์ แป้นคง	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๙	นายฐานันดร บัวบาล	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
๒๐	นายสิริชัย ศรีปลอด	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
๒๑	นายนิติพัฒน์ หันสังข์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

๕. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๔ คน

๒๒	นายสุเมธ สังขรัตน์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๙ ตำบลท่าเรือ อำเภอ เมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
๒๓	นางอุษา แป้นน้อย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๘ ต.คลองน้อย อ.ปาก พนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
๒๔	นายสมชาย เต็มดวง	หมู่ที่ ๕ ต.ท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
๒๕	นายสุทัศน์ ปานจิ้น	กำนัน ต.ท่าประจะ อ.ชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ การสนทนากลุ่มเฉพาะของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” นั้นทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษาได้กำหนดให้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยมีผู้เข้าร่วม ๘ คน ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
๑.	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
๒.	รศ.ดร.รัชชนันท์ อีสระเดช	อาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓.	ผศ.ดร.ยุทธนา ประณีต	เลขานุการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์
๔.	ดร.จิตาธิปไตย พ่วงดวงงาม	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	รศ.ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.	ผศ.ดร.บวร ขมขุนศรี	อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗.	รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘.	รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

๓.๓.๑ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยระบุนายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

๒) กำหนดคำถามการวิจัย (Research Question) ที่สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อความแต่ละประเด็น ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

๔) นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ ปรึกษา ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาฯ

๕) จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบ โดยแบ่งส่วนของแบบสัมภาษณ์ เป็น ๕ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความเป็นมาและวิถีชีวิต ประกอบไปด้วย การปกครอง การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม ของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ ๔ หลักสารณียธรรม ๖

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๓.๓.๒ แบบสำรวจ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำไปใช้สำรวจพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์

๓.๓.๓ แบบบันทึกข้อความเพื่อการวิจัยจากหนังสือ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์ประเด็นปัญหาในการวิจัยตามรายวัตถุประสงค์

๓.๓.๔ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อประกอบการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช การสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย นักการเมืองในเขตเทศบาลท่าประจักษ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑-๖ จำนวน ๗ คน

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบทางการ (Formal interview) แบบตัวต่อตัว ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน โดยใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาเป็นแนวทางใน

การสัมภาษณ์ และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามตามแนวความคิดของตนอย่างมีอิสระ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ : ผู้วิจัยประสานงานเพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นใช้ในการสัมภาษณ์

๒) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ : ผู้วิจัยสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยจะไม่บันทึกเสียง

๓) ขั้นตอนการบันทึกข้อความเพื่อการวิจัยจากหนังสือ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการรวบรวมตำรา เอกสาร บทความ ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มาเป็นข้อมูลในการศึกษาประเด็นปัญหาครั้งนี้

๔) ขั้นตอนการบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช การสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย นักการเมืองในเขตเทศบาลตำบลท่าประจักษ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑-๖ จำนวน ๗ คน

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง กรณีเมื่อประเด็นใดที่วิเคราะห์แล้ว ไม่มีความ ชัดเจน ผู้วิจัยกำหนดให้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อให้ได้คำตอบที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๒) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์ การสำรวจ การสังเกต การบันทึกข้อความเพื่อการวิจัยจากหนังสือ เอกสารต่างๆ และการบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเพียงพอของข้อมูลว่าสามารถตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลอีกครั้ง โดยการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีก ครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

ในการเก็บข้อมูล จากตัวอย่างที่ให้ความเห็นต่อผลการสำรวจเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลเบื้องต้น

๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล (respondents or key informants) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด/และผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒๐ คน

๓.๒.๔.๑ การดำเนินงานเกี่ยวกับเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้มีวิธีการ ดังนี้

(๑) เป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ที่เกี่ยวข้องกับแนวการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช แบบสัมภาษณ์เป็นแบบคำถามปลายเปิด กำหนดหัวข้อหลัก ๆ โดยนำไปสัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อความและเสนอผลรายงานการศึกษาวิจัย

๓.๒.๔.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาความเที่ยงตรง (validity) ของเนื้อหา และความเชื่อมั่น (reliability) ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การหาความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับดัชนีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ตรวจสอบแก้ไขเพื่อความถูกต้อง ตรงตามเนื้อหา (content validity) และตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ หลังจากนั้นได้นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำ และปรับปรุงด้านภาษาและความชัดเจนเพื่อความเข้าใจง่ายในการตอบแบบสอบถาม

๓.๒.๕ สรุป การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัย

ข้อมูลที่สำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการในการจัดหาและจัดเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้ คือ

๑. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากตำรา ผลงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง สิ่งพิมพ์และค้นคว้าข้อมูลทาง Internet ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและความคิดเห็นจากผู้บริหาร/สมาชิก/พนักงาน/เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบสัมภาษณ์เป็นแบบคำถามปลายเปิด กำหนดหัวข้อหลัก ๆ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนำไปสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อความและเสนอผลรายงานการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ ๓) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๓ ผลการนำเสนอประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการเมือง

ผู้วิจัยตั้งคำถามในการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ว่า “ความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นเอาไว้ดังนี้

๑. ความไม่ลงรอยกันในพื้นที่จากระบบการเมืองของผู้นำท้องที่กับผู้นำท้องถิ่น (ผู้นำท้องที่ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่น คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล) บางพื้นที่มีลักษณะความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง โดยประเด็นที่สำคัญคือการทำภารกิจในพื้นที่ซ้ำซ้อนกันโดยเฉพาะบทบาท ของผู้นำท้องที่ที่ทับซ้อนลงอย่างเห็นได้ชัดตามรูปแบบที่การปกครองท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท

ดูแลผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก รวมทั้งยังมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณซึ่งส่งผลให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือความขัดแย้งของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่น^๑

๒. มีการแก้ไขกฎหมายอันเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในส่วนที่ซ้ำซ้อนกันอยู่ให้มีการแบ่งภารกิจอำนาจหน้าที่และผลประโยชน์ให้ชัดเจน และฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเสนอว่า ควรตัดอำนาจหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นซึ่งมีการกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองส่วนท้องถิ่น มาตั้งแต่อดีต แต่ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ให้คงเหลือเฉพาะ อำนาจหน้าที่เฉพาะในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและหน้าที่อื่น ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินการได้เท่านั้น เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนและลดต้นเหตุของความขัดแย้ง^๒

๓. จะมีการจัดเวทีกลางเพื่อให้ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกและผู้นำท้องถิ่น ได้หารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่วนข้าราชการประจำส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่าควรมีการแก้ไขสาระสำคัญของ พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น เพื่อมิให้เกิดระบบอุปถัมภ์การแข่งขันทางการเมืองระหว่างทั้งสองฝ่าย และเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งรวมทั้งเพิ่มบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ของสมาชิกสภาและผู้นำท้องถิ่นด้วยตามระบบการเมืองการปกครอง^๓

๔. ปัญหาในการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น ก็เป็นเหตุก่อให้เกิด ความขัดแย้ง เนื่องจากต่างฝ่ายมาจากการเลือกตั้ง ทำให้ต้องเป็นคู่แข่งทางการเมืองกัน โดยแต่ละฝ่าย ก็ไม่ต้องการให้ฝ่ายตรงข้ามมีคะแนนเสียงมากกว่า หรือหากเข้าสู่ตำแหน่งได้แล้วก็ไม่ต้องการให้มีผลงานที่โดดเด่นกว่า ดังนั้นความขัดแย้งทางการเมืองจึงเกิดขึ้นมาจากความต้องการอำนาจทางการเมืองและการแสวงหาผลงานทางการเมือง โดยเฉพาะการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่นครศรีธรรมราช^๔

๕. ข้าราชการ ที่อำนวยความสะดวกให้เป็นความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม เพราะใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนให้ประโยชน์กับกลุ่มการเมือง โดยหวังสิ่งตอบแทน และละเลยผลประโยชน์ของส่วนรวม ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในระบบราชการ เอื้อประโยชน์จากกลุ่มข้าราชการจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น^๕

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ สัมภาษณ์วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ สัมภาษณ์วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ สัมภาษณ์วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ สัมภาษณ์วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๖. เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับของขวัญจากผู้บริหารรับของบริษัทเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง เมื่อต้องทำงานที่เกี่ยวข้องกับบริษัทเอกชนแห่งนั้น ก็ช่วยเหลือให้บริษัทนั้นได้รับผลประโยชน์จากสัมปทาน เนื่องจากรู้สึกว่าการตอบแทนที่เคยได้รับของขวัญมา ผลประโยชน์จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้บรรลุล่วงวัตถุประสงค์ทางการเมือง โดยมีระบบราชการเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อระหว่างนักการเมืองกับภาคเอกชน^๖

๗. เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับของขวัญจากผู้มีอำนาจทางการเมือง จึงช่วยเหลือลูกของผู้มีอำนาจทางการเมืองคนนั้นให้ได้รับผลประโยชน์เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ระบบราชการและระบบการเมืองในนครศรีธรรมราชจึงค่อนข้างแนบแน่นกับนักการเมืองท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ทำให้นักการเมืองค่อนข้างจะมีอิทธิพลสูงในพื้นที่และมีมากกว่าอำนาจของประชาชนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของจังหวัด^๗

๘. ข้าราชการขาดความเป็นกลางและขาดจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนต่อรองกับนักการเมืองหวังให้ญาติของตนที่ครอบครัวประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขึ้นเป็นหัวหน้าฝ่ายพัสดุ ซึ่งจะเอื้อผลประโยชน์ต่อครอบครัวในการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในทางการเมืองและประโยชน์ในการธุรกิจ^๘

๙. แทนที่จะเป็นการพิจารณาคัดเลือกจากความรู้ความสามารถอย่างโปร่งใส โดยยึดหลักคุณธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยความไม่รู้กฎระเบียบของประชาชน จึงเอาเปรียบหวังผลประโยชน์กับประชาชนโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการ และผู้มีอิทธิพลทางการเมือง อวดอ้างว่าจะทำการช่วยเหลือให้เสียค่าธรรมเนียมน้อยลงได้ ถ้าผู้รับบริการจ่ายค่าเดินเรื่องให้ เป็นการขาดจริยธรรมและฝ่าฝืนจรรยาบรรณของข้าราชการ^๙

๑๐. นักการเมืองเลือกคนสนิทหรือญาติมิตร ทำให้ปิดโอกาสคนอื่น ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ระบบอุปถัมภ์ที่ดำเนินการภายใต้เครือข่ายระบบการเมือง และมุ่งจะให้ผู้ใกล้ชิดได้งานทำมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่หน่วยงานจะได้จากการรับบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอย่างแท้จริง ดังนั้นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่ สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาค กำลังถูกเอาเปรียบโดยกลุ่มการเมืองที่มีการสานประโยชน์กับระบบราชการ จนนำไปสู่การไม่แยกแยะระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนบุคคล^{๑๐}

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๑๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการ คือการให้บริการประชาชน แต่ไปเรียกผลประโยชน์จากนักการเมือง เช่น ขอตัวเครื่องบินฟรีเพื่อแลกกับประโยชน์ในทางธุรกิจและทางการเมือง ทำให้การบังคับใช้ระเบียบของราชการบกพร่องลงไปอันเนื่องมาจากผลประโยชน์ดังกล่าว และกำลังขยายวงกว้างออกไปในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก^{๑๑}

๑๒. เจ้าหน้าที่คณะกรรมการตรวจรับผลงานทำตัวเป็นกลาง รักษาผลประโยชน์ของระบบราชการ แต่กลับไปทำหน้าที่เสมือนเป็นนายหน้าให้แก่บริษัทที่ปรึกษา โดยรับรายงานผลการศึกษามาพิจารณาก่อน และแก้ไขในประเด็น ที่คาดว่าอาจถูกคณะกรรมการคนอื่นท้วงติง รวมถึงการเข้าไปแทรกแซงการพิจารณาของคณะกรรมการ คนอื่น ถือว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือบริษัท ทำให้หน่วยงานเสียผลประโยชน์ นอกจากนี้ผลงานที่ได้อาจด้อยคุณภาพ เพราะหวังสิ่งตอบแทนให้กับตนเอง หวังผลประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทนจากการเข้าไปแทรกแซงช่วยเหลือนายทุนและนักธุรกิจ และระบบการเมือง การเปิดช่องดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของคุณภาพและความคงทนของงานก่อสร้างที่ด้อยคุณภาพ^{๑๒}

๑๓. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม กลับหาผลประโยชน์จากระบบล๊อคบัตริศให้กับนักการเมืองหรือญาติของเจ้าหน้าที่ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องตามระบบอุปถัมภ์ ประชาชนจึงจำเป็นต้องเข้ามาอยู่ในความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์มากยิ่งขึ้น เพราะประชาชนเห็นว่าระบบอุปถัมภ์และพวกพ้องสามารถช่วยเหลือตนเองให้มีความสะดวกสบายได้ หรือได้รับความช่วยเหลือก่อนคนอื่นได้^{๑๓}

๑๔. ถ้ามองภาพรวมความขัดแย้งแล้วจะพบเลยว่ามันมีความขัดแย้งกันเองภายในชนชั้นนำหรือภายในกลุ่มนายทุนหรือกลุ่มนักการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาของชนชั้นนำในพื้นที่ กับปัญหาในอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน โดยความขัดแย้งลักษณะที่สองนี้มักจะเป็นเรื่องของ การถือครองผลประโยชน์สาธารณะที่ควรเป็นของประชาชนในพื้นที่ แต่ผลประโยชน์เหล่านั้นกลับอยู่ในมือของนายทุนและผู้มีอิทธิพลจากระบบการเมือง จนทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน^{๑๔}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีสาเหตุมาจากระบบอุปถัมภ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทได้แก่ (๑) ระบบราชการ หมายถึงระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในระบบราชการ ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์มากกว่าบุคลากรท่านอื่น จนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันในการปฏิบัติงานและ

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

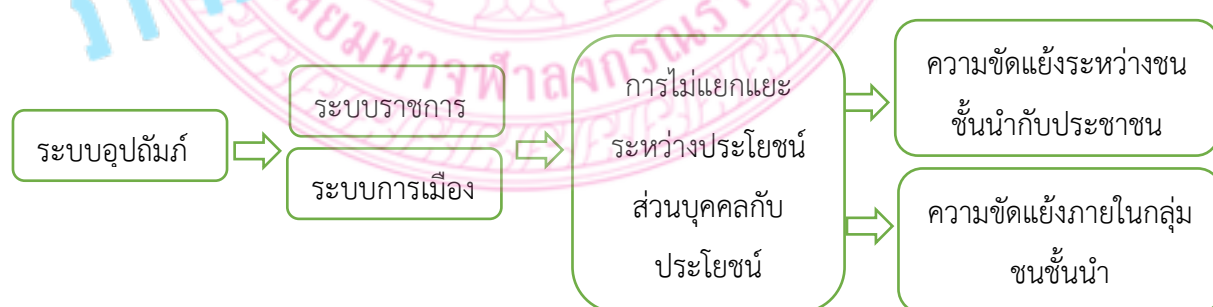
^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

การพิจารณาความดีความชอบ และ (๒) ระบบการเมือง หมายถึงระบบอุปถัมภ์ที่ดำเนินการภายใต้เครือข่ายทางการเมืองหรือมีเครือข่ายทางการเมืองหนุนหลัง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ประชาชน นอกจากนี้หากระบบราชการและระบบการเมืองสามารถสานประโยชน์ระหว่างกันได้ จะทำให้ประโยชน์สาธารณะของประชาชนเคลื่อนตัวไปอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นนำของจังหวัด ความขัดแย้งจะแสดงออกในลักษณะของความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน แต่หากระบบราชการไม่สามารถสานประโยชน์กับระบบการเมืองได้ จะเกิดความขัดแย้งกันเองภายในกลุ่มชนชั้นนำ เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ในพื้นที่จนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองในเวลาต่อมา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางและแผนภาพได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	ระบบอุปถัมภ์	๔	๓, ๕, ๑๐, ๑๓
๒	ระบบราชการ	๕	๕, ๖, ๗, ๑๐, ๑๒
๓	ระบบการเมือง	๖	๑, ๓, ๗, ๑๐, ๑๒, ๑๔
๔	ผลประโยชน์	๑๒	๑, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔
๕	ความขัดแย้ง	๖	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๑๔

แผนภาพที่ ๔.๑ สภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยตั้งคำถามในการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ว่า “ความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นเอาไว้ดังนี้

๑. ความขัดแย้งจากการกระจายทรัพยากรไม่เป็นธรรม การมีผลประโยชน์ขัดกัน ระบบอุปถัมภ์เป็นสาเหตุของความขัดแย้งในข้อนี้คือความไม่สอดคล้องกันระหว่างระบบการเมืองกับระบบราชการ ความต้องการของแต่ละฝ่าย และแสดงออกเป็นพฤติกรรมให้เห็นอย่างเปิดเผย ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีความต้องการสิ่งเดียวกัน แต่อาจแบ่งปันกันไม่ได้ต่างฝ่ายต่างพยายามกีดกัน มิให้อีกฝ่ายหนึ่งบรรลุถึงความต้องการหรือให้ได้น้อยกว่าฝ่ายตน^{๑๕}

๒. การมีความคิดหวังในบทบาทจากระบบการเมืองที่ผลประโยชน์ที่ต่างกัน เมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ตามธรรมชาติแล้ว ต่างคนต่างจะคาดหวังในพฤติกรรมซึ่งเป็นบทบาทของอีกฝ่ายหนึ่ง ความขัดแย้งของความคาดหวัง ในบทบาทนี้เกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ คือ เกิดจากการรับรู้บทบาทผิด ทำให้มีพฤติกรรมต่างจาก ที่ควรจะเป็นจริง เกิดจากการที่สวมบทบาทในขณะเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสนในบทบาท และ เกิดจากการที่มีบทบาทแย้งกันจนเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมความขัดแย้งกัน โดยสรุปแล้วคือการที่ต่างฝ่าย ต่างทำนายพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งไว้แต่กลับประเมินได้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับตนทำนายไว้ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น^{๑๖}

๓. เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองมีส่วนรู้เห็นในข้อมูลลับของระบบราชการ และนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง เช่น การกว้านซื้อที่ดินสวทที่จะมีโครงการของทางราชการ โดยเฉพาะการซื้อที่ดินที่มีโครงการตัดถนนซึ่งทำให้มูลค่าของที่ดินสูงขึ้น รวมไปถึงการกดดันให้ประชาชนต้องขายที่ดินในราคาถูกให้แก่ายทุนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับระบบราชการ ส่งผลให้กลุ่มนายทุนและกลุ่มชนชั้นที่อยู่ในระบบอุปถัมภ์นำได้ผลประโยชน์จากการตัดถนนค่อนข้างสูง แต่ชาวบ้านกลายเป็นผู้สูญเสียผลประโยชน์^{๑๗}

๔. เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองได้นำความลับมาเปิดเผยให้กับพวกพ้อง แทนที่การประมูลจะเป็นการแข่งขันอย่างเสรี ถือเป็นการทำให้สาธารณะเสียผลประโยชน์ ไม่ได้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญที่แท้จริงในราคาที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อระบบราชการและระบบการเมือง นอกจากนี้ยังใช้อำนาจหน้าที่ให้ผลประโยชน์ ให้แก่พวกพ้องด้วยระบบอุปถัมภ์ ตรงนี้ประชาชนเขารับรู้มาโดยตลอดว่าเอื้อผลประโยชน์กันแบบใด^{๑๘}

๕. บริษัทของผู้มีอิทธิพลในจังหวัดให้ของขวัญเป็นของมีค่า แก่เจ้าหน้าที่ในปีที่ผ่านมา และ ปีนี้เจ้าหน้าที่เร่งรัดคืนภาษีให้กับบริษัทนั้นเป็นกรณีพิเศษ โดยลัดคิวให้ก่อนบริษัทอื่นๆ เพราะคาดว่าจะได้รับผลประโยชน์ของขวัญอีก จนเรื่องดังกล่าวกลายเป็นธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติกันไป

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ประชาชนเขารู้เพราะเจ้าหน้าที่แสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างว่าต้องทำอะไรจึงจะได้รับการเอื้อประโยชน์เป็นระบบอุปถัมภ์^{๑๙}

๖. นักการเมืองใช้อำนาจหน้าที่จากระบบการเมืองเอื้อผลประโยชน์ประจำบริษัทตนเอง หรือบริษัทของครอบครัวได้งานรับเหมาจากรัฐ หรือฝากลูกหลานเข้าทำงาน การเอื้อผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองกับหน่วยงานระบบราชการเป็นสิ่งที่ประชาชนเสียผลประโยชน์โดยตรง โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้การพัฒนาพื้นที่หยุดชะงักหรือไม่พัฒนาเติบโตเท่าที่ควรจะเป็น^{๒๐}

๗. กลุ่มนักการเมืองใช้อำนาจให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างทำสัญญาให้หน่วยงานต้นสังกัดซื้อคอมพิวเตอร์สำนักงาน จากบริษัทของครอบครัวตนเอง ตัวอย่างนี้เป็นเพียงกรณีตัวอย่างระบบอุปถัมภ์จากในหลายกรณีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ประชาชนรับทราบเลยว่าระบบการเมืองเหล่านี้นั้นยังคงมีอยู่ การซื้อขายจึงไม่ได้อยู่ที่การประมูลอย่างเป็นธรรม ทำให้ประชาชนมองว่าธุรกิจอื่นเองก็เช่นเดียวกัน ล้วนมีผลประโยชน์แอบแฝง^{๒๑}

๘. นักการเมืองให้ดำเนินการจัดจ้างบริษัทของภรรยาซึ่งดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ให้เป็นผู้ซ่อมบำรุงระบบคอมพิวเตอร์ให้กับหน่วยงานต้นสังกัดใหม่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าวก็ไม่กล้าสะท้อนความจริงว่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์นั้นได้มาตรฐานเพียงใด เพราะบริษัทผู้ขายเป็นเครือญาติกับผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือจะเห็นได้เลยว่าความขัดแย้งทางการเมืองในหลายครั้งก็มีที่มาจากความขัดแย้งทางเศรษฐกิจจากระบบอุปถัมภ์ แล้วทำให้ประเด็นบานปลายไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นผลเสียต่อระบบการเมืองท้องถิ่น^{๒๒}

๙. นักการเมืองร่วมกับอธิบดีใช้อำนาจให้หน่วยงานในสังกัดซื้อที่ดินของครอบครัวหรือพวกพ้องในการสร้างสำนักงานแห่งใหม่ ในประเด็นนี้เป็นการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง โดยใช้ช่องว่างของระบบราชการในการดึงผลประโยชน์เข้าสู่ตนเอง เป็นระบบอุปถัมภ์กันทั้งที่มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากกว่า และการคมนาคมสะดวกกว่า เป็นต้น ^{๒๓}

๑๐. นักการเมืองร่วมมือกับแพทย์ชักชวนผู้ป่วยให้ไปรับบริการที่คลินิกส่วนตัว เบิกจ่ายยาไปใช้ที่คลินิกส่วนตัวของตนเป็นการเบียดบังผลประโยชน์และรายได้ของระบบราชการ ประชาชนเองก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มและส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจภายในครัวเรือน โดยเฉพาะประชาชนใน

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ระดับรากหญ้าที่รายได้น้อยจะได้รับผลกระทบในส่วนนี้อย่างสูงก็เพราะระบบการเมืองที่เน้นระบบอุปถัมภ์^{๒๔}

๑๑.เจ้าหน้าที่ของรัฐได้กำหนดสเปกแพ็คเกจที่เกื้อหนุนอุปถัมภ์พวกพ้องที่เป็นนักการเมือง ขณะที่ผู้เสนอสินค้ารายอื่นไม่ทราบ ถือเป็น การบิดงอรายการบรรณข้าราชการ เน้นการเลือกปฏิบัติและใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้องให้ได้เปรียบในการแข่งขันหรือได้รับชัยชนะในการประมูลงานของหลวง ซึ่งหากได้ดำเนินการด้วยความ โปร่งใส ระบบราชการจะใช้งบประมาณได้อย่างคุ้มค่ากว่า และอาจทำให้เกิดความขัดแย้งได้^{๒๕}

๑๒.การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง การที่นักการเมืองในจังหวัดขอเพิ่มงบประมาณเพื่อนำโครงการตัดถนน สร้างสะพาน ลงในจังหวัดโดยใช้ชื่อหรือนามสกุลของตนเองเป็นชื่อของสะพาน ประชาชนก็มองว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพราะการนำชื่อหรือสกุลมาเป็นชื่อของสาธารณะประโยชน์นั้น มักจะเป็นรายนามของผู้บริจาคมากกว่าจะใช้โดยงบหลวง^{๒๖}

๑๓.สื่อสารกันบกพร่อง กระประเมินข้อมูลที่ไม่ตรงกันระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการ การเจรจาตกลงกันไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ต่างฝ่ายต่างต้องการผลประโยชน์ที่สูงกว่านำมาซึ่งความขัดแย้งภายในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีสาเหตุมาจากระบบอุปถัมภ์ของผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทได้แก่ (๑) ระบบราชการ หมายถึงระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในระบบราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองมีส่วนรู้เห็นในข้อมูลลับของราชการ และนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง และ (๒) ระบบการเมือง หมายถึงระบบอุปถัมภ์ที่ดำเนินการภายใต้เครือข่ายทางการเมืองหรือมีเครือข่ายทางการเมืองหนุนหลัง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ประชาชน แสวงหาแหล่งวัตถุดิบใช้อำนาจหน้าที่ทำบริษัทตนเองหรือบริษัทของครอบครัวได้งานรับเหมาจากรัฐ การแย่งชิงพื้นที่เขตการประมง นอกจากนี้หากระบบราชการและระบบการเมืองสามารถสานประโยชน์ระหว่างกันได้ จะทำให้ประโยชน์สาธารณะของประชาชนเคลื่อนตัวไปอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นนำของจังหวัด ความขัดแย้งจะแสดงออกในลักษณะของความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน แต่หากระบบราชการไม่สามารถสานประโยชน์กับระบบการเมืองได้ จะเกิดความขัดแย้งกันเองภายในกลุ่มชนชั้นนำ เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ในพื้นที่จนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองด้านเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

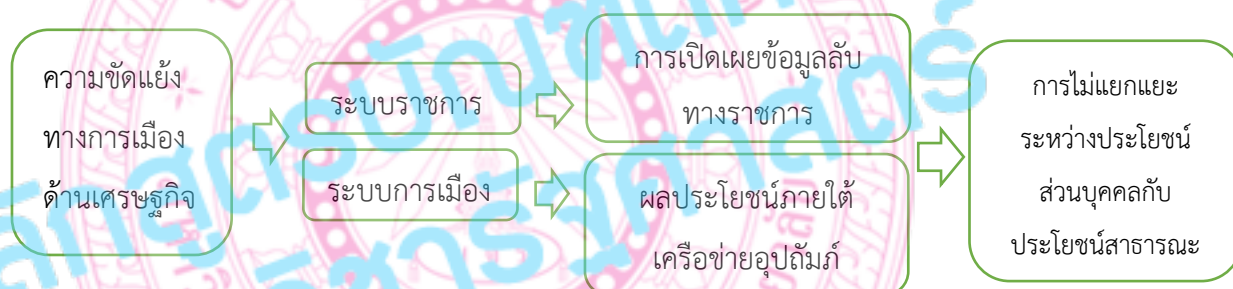
^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพความขัดแย้งทางการเมืองด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางและแผนภาพได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกความขัดแย้งทางเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	ระบบอุปถัมภ์	๘	๑,๓,๔,๕,๗,๘,๙,๑๐
๒	ระบบราชการ	๗	๑,๓,๕,๖,๙,๑๐,๑๑
๓	ระบบการเมือง	๖	๑,๒,๔,๗,๘,๑๐
๔	ผลประโยชน์	๑๓	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓
๕	ความขัดแย้ง	๕	๑,๒,๘,๑๑,๑๓

แผนภาพที่ ๔.๒ สภาพความขัดแย้งทางการเมือง ด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ด้านสังคมวัฒนธรรม

ผู้วิจัยตั้งคำถามในการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ว่า “ความขัดแย้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ความเห็นเอาไว้ดังนี้

๑. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทางการเมือง ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีรื่นเริง จนมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและนอกชุมชน ที่มีความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นพื้นที่ของนครศรีธรรมราชนี้จึงมีความขัดแย้งในหลายระดับมาก แต่ประชาชนมักจะให้ความสำคัญต่อความขัดแย้งภายในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองเพราะพวกเขามองว่าความขัดแย้งในระดับการเมืองของจังหวัดเป็นเรื่องที่ไกลตัว ท้องถิ่นและชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และมีผลประโยชน์กับพวกเขามากกว่า เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพวกเขามากกว่า ความขัดแย้งก็เลยเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลในพื้นที่มากกว่าจะเป็นเรื่องของการเมืองในระดับจังหวัด^{๒๗}

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๒. ถ้าวัฒนธรรมคือความเชื่อแล้ว ความขัดแย้งระหว่างความเชื่อเดิมกับความเชื่อใหม่ โดยเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนักการเมืองผู้อาวุโส กับนักการเมืองคนหนุ่มสาวในชุมชน ทั้งในแง่ของความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะนักการเมืองอาวุโสนั้นจะมีความอนุรักษ์นิยมที่ค่อนข้างจะสูงกว่านักการเมืองรุ่นใหม่ที่มีวิธีคิดตามประชาธิปไตยในโลกตะวันตก ทำให้เกิดปัญหาในการตีความประชาธิปไตยออกไปในหลายแนวทางจนก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมา^{๒๘}

๓. การตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวแต่ละคนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนที่ทำให้แต่ละคน มีลักษณะต่างกันไป การตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดลักษณะประจำตัวที่ต่างกันขึ้นมาส่งผลเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นมาได้ ดังนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้มักจะเป็นความขัดแย้งในลักษณะของพื้นที่กับพื้นที่หรือปัจเจกบุคคลกับชุมชนที่มีความเชื่อขึ้นพื้นฐานแตกต่างกัน หรือมีระบบวัฒนธรรมกันคนละอย่าง เชื่อในคนละสิ่ง^{๒๙}

๔. ความมีปทัสถาน ค่านิยมชุมชนและการรับรู้ด้านสังคมวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน ความขัดแย้งลักษณะนี้เป็น ความขัดแย้งที่หาข้อยุติได้ยาก หากทั้งสองฝ่ายยังคงยึดวิธีการเดิมในการมองสิ่งแวดล้อมและตัดสินใจ ตามเกณฑ์ที่ตนมีอยู่ ทั้ง ๆ ที่ตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน แต่ละฝ่ายอาจมองสิ่งที่ปรากฏอยู่ ไปคนละอย่างและต่างก็ยืนยันในความเป็นของตน โดยหาข้อตกลงร่วมกัน ไม่ได้ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วนี้สมัยก่อน พวกเขาเคยอยู่ร่วมกันได้ เคยใช้วิถีชาวบ้านในการเข้าจัดการความขัดแย้งดังนี้^{๓๐}

๕. ความคลุมเครือทางสังคมวัฒนธรรมของขอบเขตของอำนาจ ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อปัจเจกบุคคลไม่ทราบว่าตนเองมีอำนาจอะไรบ้าง ตนมีผลประโยชน์อะไรบ้างเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจนหรือ มีความรับผิดชอบที่คาบเกี่ยวกัน มีความแตกต่าง ศักยภาพที่จะเกิดความขัดแย้งย่อมเพิ่มขึ้น หลายครั้งเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานของระบบราชการเองก็ทำงานด้วยความยากลำบาก เพราะไม่มั่นใจว่าขอบเขตอำนาจของตนเองนั้นมีอะไรบ้าง ซ้อนทับกับหน่วยงานใดบ้าง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในทางปฏิบัติมาก^{๓๑}

๖. ความขัดแย้งทางด้านสังคมวัฒนธรรม ส่วนมากจะเป็นความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีผลประโยชน์ที่ขัดกันโดยมีวัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขเช่น การแข่งขันที่เมื่อฝ่ายหนึ่งได้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การแข่งขันเข้าสู่ตำแหน่งที่น้อยกว่าจำนวนคนที่ต้องการ หรือการแข่งขันที่เมื่อปัจเจกบุคคลฝ่ายหนึ่งได้จะทำให้ฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ทำให้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ภายใต้เครือข่ายวัฒนธรรมถูก

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

นำมาใช้เป็นเงื่อนไขหวังผลประโยชน์ในการเข้าสู่เป้าหมายหรือให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นการ ประมูลงาน รับเหมางาน หรือการรับฝากงาน^{๓๒}

๗. อุปสรรคในการสื่อความหมายของชุมชนนั้นๆ ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อ การสื่อความหมายมีอุปสรรค อุปสรรคในที่นี้หมายถึงสิ่งที่แยกความแตกต่างแต่ละฝ่ายออกจากกันอาจโดยมี เครื่องกีดขวางหรือเวลา เช่น ทำงานคนละตึกหรือสอนรอบปกติกับสอนรอบค่ำ อุปสรรคเหล่านี้จะทำให้แต่ละฝ่ายมีความสนใจ ที่แตกต่างกันหรืออาจเกิดการเข้าใจผิดได้ง่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งทาง สังคมวัฒนธรรมในที่สุด^{๓๓}

๘. การที่ต้องพึ่งอีกฝ่ายหนึ่ง ความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่งต้อง พึ่งอีกฝ่ายหนึ่ง การที่ฝ่ายหนึ่งจะทำงานได้ก็ต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งช่วย หรืออีกฝ่ายหนึ่งจะต้องจัดสรร ทรัพยากรให้ และรวมถึงอีกฝ่ายหนึ่งได้รับผลประโยชน์ด้วย ลักษณะเช่นนี้จะทำให้โอกาสที่จะเกิด ความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมก็มีมากขึ้น^{๓๔}

๙. ความแตกต่างกันของสังคมวัฒนธรรมในองค์กร ความขัดแย้งจะเกิดมากขึ้น เมื่อ องค์กรถูกแบ่ง ให้มีความแตกต่างกันมากขึ้น ความแตกต่างในที่นี้อาจเป็นลำดับขั้นของการบังคับ บัญชา หรือการแบ่งคนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง เช่น ถ้าลำดับขั้นของการ บังคับบัญชาความแตกต่างในที่นี้อาจเป็นลำดับขั้นของการบังคับบัญชาที่มีมากก็จะทำให้เกิดความ ยากลำบากในการสื่อความหมาย ศักยภาพของการเกิดความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมก็จะมีมาก ขึ้น^{๓๕}

๑๐. ฝ่ายต่างๆทางสังคมวัฒนธรรม ต้องตัดสินใจร่วมกัน ในการที่ฝ่ายต่างๆ ต้องร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันนั้นแต่ละฝ่ายก็จะนึกถึงผลประโยชน์ของหน่วยงานใหญ่ และของหน่วยงานย่อยของ ตน จึงทำให้มีความลังเลในการตัดสินใจ หรือตัดสินใจโดยนึกถึงหน่วยงานย่อยของตนเองเป็นประการ สำคัญ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น^{๓๖}

๑๑. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นมีอยู่หลายประเด็น หรือจะมอง ไปที่ผู้ขัดแย้งเลยก็จะมีทั้งขัดแย้งกันในระดับปัจเจกบุคคล หรือระดับชุมชน หรืออาจจะเป็นใน แบบของเจ้าหน้าที่กับประชาชนในพื้นที่ก็ได้ ประเด็นที่ขัดแย้งเองก็จะมีแตกต่างกันออกไปตาม ลักษณะของพื้นที่และความซับซ้อนของโครงสร้างทางการเมืองในแต่ละชุมชน^{๓๗}

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๑๒.ความต้องการความเป็นเอกฉันท์ ความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อต้องให้ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันเป็นเอกฉันท์ เป็นการยากที่จะให้ทุกมติเป็นมติเอกฉันท์ วิธีการเลี่ยงความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมก็อาจโดยอาศัยเสียงข้างมาก^{๓๘}

๑๓.ความเคร่งครัดของกฎที่จะต้องปฏิบัติ ความขัดแย้งทางสังคมจะเกิดขึ้นถ้าบังคับให้ปฏิบัติตามกฎ อย่างเข้มงวด กฎที่เข้มงวดจะทำให้ปัจเจกบุคคลทั้งหลายต้องปฏิบัติตามคล้ายๆกันการตัดสินใจก็เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่การต่อต้านความเข้มงวดนี้จะนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองได้^{๓๙}

๑๔.ความขัดแย้งทางการเมืองเดิมที่ยังไม่ได้แก้ไข ความขัดแย้งจะเพิ่มมากขึ้นถ้ามีความขัดแย้งหลายอย่างสะสมไว้โดยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง ผลจากการสะสมของปัญหาทำให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชมองว่ารัฐไม่สามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ พวกเขาจึงต้องเข้าพึ่งพิงผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เพื่อให้ช่วยเหลือในยามที่ถูกละเลยหรือได้รับความเดือดร้อนจากการถูกล้อมอ้อมอิทธิพลเข้ากดขี่ข่มเหง ส่งผลให้เกิดผู้มีบารมีในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก^{๔๐}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถมองได้สองระดับ ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทได้แก่ (๑) ความขัดแย้งในระดับของปัจเจกบุคคล หมายถึงความขัดแย้งในระดับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านของความเชื่อ ทศนคติ การปลูกฝังในอุดมการณ์ความคิดทางการเมืองที่แตกต่าง เป็นผลให้เกิดความขัดแย้งในระดับปัจเจกบุคคลขึ้นมา โดยเฉพาะในด้านของความคิดเห็นที่แตกต่าง และ (๒) ความขัดแย้งในระดับชุมชน หมายถึงความแตกต่างกันในส่วนของคุณค่าของชุดความคิดของแต่ละชุมชน ที่มีวัฒนธรรมและระบบความเชื่อที่แตกต่างออกไปในแต่ละพื้นที่ เช่นพื้นที่ชายทะเลจะมีแนวคิดด้านการเมืองที่เป็นตะวันตกเพราะได้รับความทันสมัยจากต่างประเทศผ่านทางชายฝั่งทะเลและเมืองท่า ในขณะที่พื้นที่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมและที่ราบลุ่มจะยังคงมีวิถีเกษตรและวิถีคิดที่เน้นในด้านของจารีตประเพณีที่ค่อนข้างเข้มงวด แนวคิดทางการเมืองจึงแสดงออกมาในลักษณะของอนุรักษนิยมที่สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของพวกเขา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับสภาพความขัดแย้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางและแผนภาพได้ดังนี้

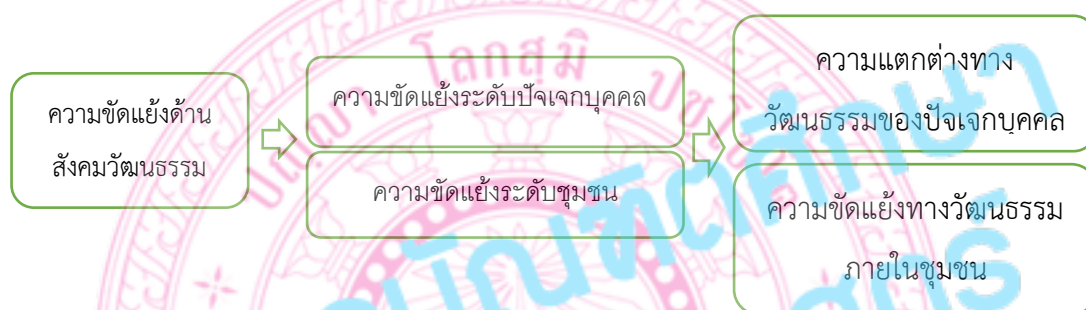
^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ตารางที่ ๔.๓ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกความขัดแย้งด้านสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสังคมวัฒนธรรม

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	ด้านสังคมวัฒนธรรม	๑๒	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๒,๑๓
๒	ชุมชน	๗	๑,๒,๓,๔,๗,๑๑,๑๔
๓	ความแตกต่าง	๘	๑,๒,๓,๔,๕,๗,๙,๑๑
๔	ปัจเจกบุคคล	๕	๑,๓,๕,๖,๑๑,๑๓
๕	ความขัดแย้ง	๑๔	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔

แผนภาพที่ ๔.๓ สภาพความขัดแย้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสังคมวัฒนธรรม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการศึกษาและนำเสนอออกเป็น ๓ ประเด็นที่สำคัญได้แก่ ๑) การบังคับและกดดัน ๒) การประนีประนอม ๓) การแก้ปัญหา ร่วมกัน

การบังคับและกดดัน

๑. กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นออกแนวหน้า เป็นพวกหน่วยจู่โจมที่เมื่อไม่ชอบใครหรือไม่พอใจอะไรก็แสดงการบังคับและกดดันออกมาอย่างเปิดเผยให้คนทั้งหลายได้รับรู้ โดยเฉพาะการที่นักการเมืองหรือผู้นำชุมชนที่เป็นผู้นำของระบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่นได้แสดงออกทางการเมือง ส่งผลให้ประชาชนที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์นั้นต้องปฏิบัติตามไปด้วย ถ้าผู้นำไม่ชอบใคร ประชาชนใต้ความสัมพันธ์อุปถัมภ์ก็จะแสดงออกทางการเมืองในทิศทางเดียวกัน^{๔๑}

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๒. นักการเมืองท้องถิ่นถ้าไม่พอใจการกระทำของผู้ได้บังคับบัญชา ก็จะพูด บังคับกดดัน หรือต่อว่าผู้ได้บังคับบัญชาต่อหน้าเพื่อนฝูงโดยไม่เกรงใจใครหรือไม่สนใจต่อหลักการพื้นฐานทางประชาธิปไตย วิธีคิดจึงอยู่บนพื้นฐานตามวัฒนธรรมองค์กรในยุคเก่าที่ละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานทางประชาธิปไตย ทำให้เกิดข้อร้องเรียนความขัดแย้งมาจำนวนมาก^{๔๒}

๓. การที่นักการเมืองท้องถิ่นใช้ระบบอุปถัมภ์ทราบดีว่าใครไม่ชอบตนบ้าง ก็จะใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ บังคับกดดันให้เกิดความขัดแย้ง ให้อีกฝ่ายเสียผลประโยชน์หรือกดดันให้ฝ่ายตรงข้ามที่ไม่เห็นด้วยต้องสยบยอมต่ออำนาจที่เหนือกว่า หรือกดดันให้ต้องออกนอกพื้นที่ไปเพื่อเป็นการตัดปัญหา^{๔๓}

๔. โจมตีข้างหลัง นักการเมืองท้องถิ่นใช้วิธีเล่นงานหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามลับหลังเช่น ให้อภัย ร้าย บิดเบือน นินทา ออกใบปลิว บังคับกดดันผู้ถูกโจมตียากที่ทราบว่าเป็นผู้วิจารณ์ตน ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มานานตั้งแต่สมัยเมื่อหลายสิบปีที่แล้ว ทำให้มองได้ว่ากลุ่มคนที่ทำเรื่องนี้เป็นคนกลุ่มขัดแย้งเดียวกันและอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน^{๔๔}

๕. หาข้อบกพร่อง กดดันฝ่ายตรงข้ามที่อาจถูกวิจารณ์ขึ้นในพื้นที่เมื่อฝ่ายตรงกันข้ามเผชิญกับความขัดแย้ง จะแสดงพฤติกรรมออกมาได้หลายแบบ โดยอาจอยู่เฉย ๆ ไม่สนใจว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น เลือกลงใจโดยใช้การบังคับกดดันความขัดแย้งเฉพาะส่วนที่ตนเองเข้าไปอุปถัมภ์เพื่อได้ประโยชน์^{๔๕}

๖. มีผู้อุปถัมภ์ได้ประโยชน์จากการบังคับและกดดันคู่ขัดแย้งหรือหากเขามองว่าเป็นความเลวร้าย กดดันมากไปอาจจะแพ้ เขาก็จะพยายามระงับเพื่อไม่ให้มันไปถึงจุดนั้น ความพยายามที่จะกดดันไม่ว่าจะเป็นคู่แข่งหรือจะเป็นศัตรูทางการเมือง หรือแย่งชิงผลประโยชน์จากฝ่ายตรงข้ามก็ล้วนทำให้เกิดความขัดแย้งตามมา มีบ้างที่ใช้การเจรจากันดีแต่ก็เกิดขึ้นเฉพาะส่วนที่คู่ขัดแย้งมีบารมีเท่าเทียมกัน^{๔๖}

๗. หากเขาเห็นว่าสถานการณ์ทางการเมืองนั้นเขาอาจจะแพ้คู่ขัดแย้งทางการเมือง เขาจะพยายามบังคับและกดดันพลิกสถานการณ์ให้ชนะ หรือให้แพ้น้อยที่สุด โดยใช้กลยุทธ์ทางการเมืองที่ตนเองได้เรียนรู้มาหรือพบเห็นจากประสบการณ์ของตนเองที่เคยรับรู้หรือเรียนรู้กันมา ซึ่งในหลายครั้งการเอาชนะกันด้วยยุทธวิธีต่างๆ เหล่านี้กลับทำให้มองว่าเป็นลูกล่อลูกชนทางการเมืองและเกิดความภูมิใจในการเอาชนะคู่แข่งด้วยยุทธวิธีดังกล่าวข้างต้น^{๔๗}

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๘.เมื่อนักการเมืองท้องถิ่นเห็นว่า สถานการณ์นั้นเขาอาจจะชนะเขาก็จะพยายามบังคับและกดดันเพื่อชนะคู่แข่งให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ตนเองและพวกพ้องที่อุปถัมภ์ได้รับผลประโยชน์จากความขัดแย้งและดำรงระบบอุปถัมภ์รวมไปถึงเครือข่ายภายใต้ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เอาไว้^{๔๘}

๙.การที่นักการเมืองบางกลุ่มที่แสดงพฤติกรรมหันหน้าเข้าสู่ โดยเป็นคนแรกที่เข้าไปบังคับและกดดันแก้ปัญหา แสดงอาการเป็นมิตร เห็นอกเห็นใจหรือยอมรับว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นเพื่อหวังผลประโยชน์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและแยบยลชาวบ้านจะไม่รู้เท่าทันหรือค่อนข้างจะสับสนทางกับวิถีทางในการดำเนินชีวิตของพวกเขา เพราะวิธีชาวบ้านจะค่อนข้างเรียบง่ายตรงไปตรงมาและมักใช้การเจรจามากกว่าจะไปใช้กำลังที่เหนือกว่าเข้ากดดันทางการเมือง^{๔๙}

๑๐.จะมีนักการเมืองบางกลุ่มเป็นพวกพรางตัว โดยการกลืนความรู้สึกของตนไว้เหนือความขัดแย้ง โดยใช้ให้ลูกน้องข้างกายเข้าไปพูดคุยบังคับกดดัน หรือจะบอกว่าใช้ลูกน้องหรือคนที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์อุปถัมภ์มาเป็นตัวดำเนินการต่างๆ แทนตนเอง โดยไม่สนใจในเรื่องของจริยธรรมแต่เป็นระบบพวกมากลากไปหรือใครเป็นพวกใครมากกว่าความถูกต้อง^{๕๐}

๑๑.นักการเมืองท้องถิ่นใช้อำนาจการบังคับและกดดัน ซึ่งจะทำให้มีการแพ้-ชนะ โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจหน้าที่ ที่เป็นทางการ เช่น ในกรณีความขัดแย้งของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บังคับบัญชาบังคับให้เกิดหรือยุติความขัดแย้งโดยอาศัยกฎระเบียบต่างๆ หรือคู่มือที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่กดดันได้โดยใช้วิธีบังคับหรือเตือนเสมือนข่มขู่^{๕๑}

๑๒.นักการเมืองท้องถิ่นเอาใจผู้มีอิทธิพลทางการเมืองให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการบังคับและกดดันไปตามที่เขาชอบแม้ตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ตาม เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดการบาดหมางใจกับผู้มีอิทธิพลทางการเมือง แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ของเมืองนครศรีธรรมราชยังมีกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองอยู่อีกเป็นจำนวนมากและเชื่อมความสัมพันธ์กันด้วยระบบอุปถัมภ์กันอย่างเหนียวแน่น^{๕๒}

๑๓.นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่บางอำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะพื้นที่เศรษฐกิจจะสนใจแต่ความต้องการของตนเองและไม่ให้ความสนใจในปัญหาของผู้อื่น แสดงอาการหลีกเลี่ยงปัญหาบังคับและกดดันให้คู่กรณีขัดแย้งจัดการกันเอง ไม่สนใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพความรุนแรงของตัวปัญหา เพราะมองว่าในพื้นที่เศรษฐกิจนั้นยังมีกลุ่มอิทธิพล

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

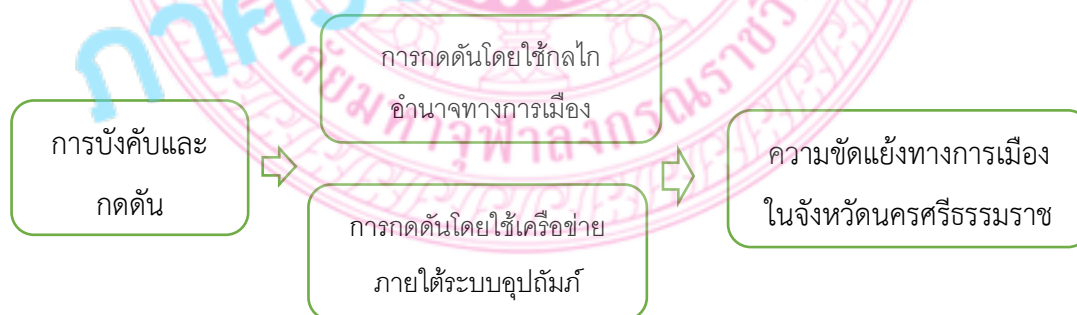
^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

จำนวนมาก แต่ละกลุ่มล้วนมีเครือข่ายทางการเมืองที่ซับซ้อน การที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งของผู้อื่นอาจจะเป็นการไปขัดประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลใดโดยที่ไม่เจตนาก็เป็นได้ จึงทำให้เกิดการวางแผนต่อปัญหาและให้แต่ละกลุ่มอิทธิพลเข้ากดดันเพื่อแก้ปัญหากันเอง^{๕๓}

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบังคับและกดดัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทได้แก่ (๑) การกดดันโดยใช้กลไกอำนาจทางการเมือง เกิดจากผู้ถือครองอำนาจทางการเมืองได้แก่นักการเมือง ระบบราชการ ใช้กลไกอำนาจรัฐในการเข้ากดดันประชาชนหรือผู้ที่อยู่ภายใต้เงื้อมมือและอยู่ในขอบเขตของอำนาจ (๒) การกดดันโดยใช้เครือข่ายภายใต้ระบบอุปถัมภ์ เป็นการกดดันผู้ที่อยู่นอกขอบเขตของอำนาจที่ตนเองถือครองอยู่ ในกรณีหลังนี้จะต้องใช้อิทธิพลที่ไม่ใช่กลไกของรัฐอันได้แก่ระบบอุปถัมภ์และอำนาจนอกระบบเข้ากดดันและบีบบังคับทางการเมือง

ตารางที่ ๔.๔ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบังคับและกดดัน

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	การบังคับและกดดัน	๑๓	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓
๒	การเมือง	๗	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓
๓	ระบบอุปถัมภ์	๘	๑,๓,๕,๖,๘,๑๐
๔	ความขัดแย้ง	๑๔	๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓

แผนภาพที่ ๔.๔ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบังคับและกดดัน

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

การประนีประนอม

๑. การประนีประนอมในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มักจะต้องมีคนกลางที่มีอิทธิพลทางการเมืองหรือได้รับการร่วมมือยอมรับมาจากหลาย ๆ ฝ่าย เป็นคนกลางในการยินยอมรับทราบการเจรจาหรือเป็นกลางทางการเมืองที่สามารถหาข้อยุติแข่งขันที่เป็นธรรมและคู่ขัดแย้งหลีกเลี่ยงที่จะแข่งขันให้การยอมรับได้ ทำให้ผู้มีบารมีในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้นค่อนข้างจะมีอิทธิพลสูงมาก^{๕๔}

๒. เมื่อความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชกำลังทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายจะประณินเหตุการณ์การรู้ตัวว่าไม่สามารถปล่อยให้ความขัดแย้งรุนแรงกว่านี้ได้อีก ก็จะมีการประนีประนอมกันเกิดขึ้น โดยมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันตามแต่ละกรณี และในหลายครั้งอาจจะต้องใช้ช่องทางของกฎหมายโดยมีระบบราชการเป็นตัวกลางสำคัญในร่วมมือการสลายข้อขัดแย้ง^{๕๕}

๓. การยุติปัญหาด้วยการประนีประนอม โดยการใช้วิธีการเจรจาต่อรองซึ่งได้เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยน ความยินยอม หลีกเลียง ถ้อยทีถ้อยอาศัยและร่วมมือหรือที่เรียกว่าพบกันครึ่งทาง เป็นวิธีที่เหมาะสมหรือในสมัยก่อนจะเรียกว่าคุยกันแบบลูกผู้ชาย ไม่แข่งขันกันใครผิดว่ากันไปตามถูกผิดหรือมีผู้อาวุโสในชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันมาเป็นคนกลางในการประนีประนอมยุติปัญหาความขัดแย้ง^{๕๖}

๔. ในพื้นที่นครศรีธรรมราชมีการประนีประนอมหลายแบบมาก ที่มักจะใช้กันก็คือการจับแยกหรือก็คือการแยกกลุ่มที่ขัดแย้งกันจนกว่าจะหาข้อยุติได้ หลีกเลียงที่จะต้องเผชิญหน้ากัน ยินยอมกันหรือให้สิ่งตอบแทนแก่กลุ่มหนึ่ง ร่วมมือกันเพื่อยุติข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นหรือลดการปะทะกันอันจะทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นมาก^{๕๗}

๕. ลดการแข่งขันการประนีประนอม นักการเมืองท้องถิ่นร่วมมือกันที่จะให้ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจบ้าง เป็นลักษณะที่หากจะได้บ้างก็ควรจะยอมเสียบ้าง หรือในลักษณะที่มาพบกันครึ่งทางโดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาหลีกเลี่ยงหาความขัดแย้ง^{๕๘}

๖. ถ้าในต่างประเทศเรียกว่าวิน-วิน ในพื้นที่ของนครศรีธรรมราชก็จะมีมีการประนีประนอมแบบโดยการที่คู่กรณีแต่ละฝ่ายยินยอมกันต่างก็ได้ประโยชน์และต้องเสียประโยชน์บ้าง มิใช่ฝ่ายหนึ่ง

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ได้หรือเสียอย่างเดียว การหาทางออกของความขัดแย้งโดยวิธีการนี้จะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายร่วมมือหาข้อยุติได้โดยง่าย^{๕๙}

๗. หลักการประนีประนอมโดยแก้ปัญหาความขัดแย้ง ใช้หลักความร่วมมือ หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ออมยอม โดยใช้ลักษณะการแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม หาเป้าหมายร่วมกัน ไม่แข่งขันกัน ให้ข้อมูลแก่กันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาตัดสินใจไปจัดการแก้ไข ยินยอมให้เรียกมาเผชิญหน้ากันพูดคุยกันให้เข้าใจ^{๖๐}

๘. การประนีประนอมโดยการทำให้เกิดสถานะที่สร้างสรรค์และวิธีการสร้างบรรยากาศองค์การ ทรศนะการบริหารแบบมุมมองใหม่ มีความสัมพันธ์กับการป้องกันความขัดแย้งในระดับต่ำ ในวิธีการหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่ทำลายกันเอง วิธีการจัดตั้งผู้ประสานงาน วิธีการปรับปรุง โครงสร้างงานและวิธีการฝึกอบรมบริหารความขัดแย้ง และทรศนะการบริหารแบบมุมมองใหม่^{๖๑}

๙. หลักประนีประนอมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของทุกคน ทั้งในทางส่วนตัวและในทางสังคม ทุกครั้งที่เกิดวิกฤตขึ้น บุคคลต้องเปลี่ยนตัวเองและสังคมก็ต้องทำอย่างเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเพื่อเผชิญวิกฤตย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้หลายเรื่อง เพราะทุกคนทุกฝ่ายย่อมไม่ต้องการให้ความเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่น กระทั่งถึงต้นในทางที่เป็นโทษ

๑๐. ถ้าเกิดการประนีประนอมมักจะมีความหมายว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องยินยอมจำนน ไม่ที่จะเป็นการจำนนต่อปฏิปักษ์ จำนนต่อ “บารมี” ของผู้ที่เข้ามาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง หรือจำนนต่ออำนาจด้านอื่นของปฏิปักษ์หรือคนกลาง อย่างไม่มีทางเลือก

๑๑. การประนีประนอมย่อมเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างหนึ่ง แต่เป็นอำนาจของการต่อรองที่เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันมากๆ ถ้าปราศจากความเท่าเทียมกันในอำนาจต่อรอง การประนีประนอมก็เท่ากับการยอมจำนน แล้วแต่ฝ่ายที่ขัดแย้งมีอำนาจมากยินยอมจะ “เมตตา” เสียสละให้ได้แค่ไหน

๑๒. จะให้ผู้ถืออำนาจสูงยินยอมประนีประนอม “เมตตา” ก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติหรือธรรมชาติที่ดีของฝ่ายผู้มีอำนาจเองเพียงอย่างเดียว ไม่ใช่เพื่อบรรลุข้อยุติที่เป็นธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้อีกฝ่ายหนึ่งควรมีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมหรือใกล้เคียงด้วย

๑๓. ควรมีความเท่าเทียมกันในการประนีประนอม ไม่อย่างนั้นก็จะมิได้แต่การยอมจำนน แต่การแข่งขันกันในความเท่าเทียมของอำนาจต่อรองไม่จำเป็นต้องมาจากศีลธรรมส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว เราอาจร่วมมือทำให้โครงสร้างทางกฎหมาย, ระเบียบ, กระบวนการ ฯลฯ เกิดอำนาจ

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

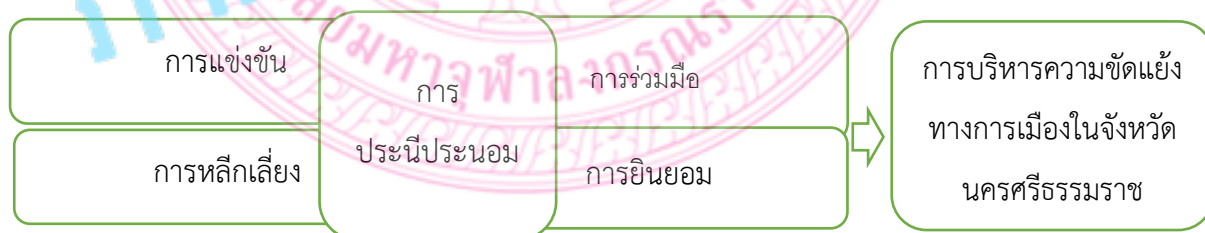
^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ต่อรองที่พอจะถ่วงดุลกันได้ ปราศจากซึ่งการจัดการให้เกิดความเท่าเทียมในโครงสร้างอำนาจต่อรอง การประนีประนอมย่อมเกิดขึ้นได้ยาก

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการประนีประนอม ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสี่ประเภทได้แก่ (๑) การแข่งขัน เป็นการที่ผู้แพ้ยอมถอยให้แก่ผู้ชนะหรือคู่แข่งทางการเมืองที่มีความพร้อมหรือ ครอบครองทรัพยากรที่สูงกว่า (๒) การหลีกเลี่ยง เป็นการประนีประนอมเพื่อลดการปะทะและลดการ เผชิญหน้าทางการเมือง (๓) การร่วมมือ คือการร่วมกันหาข้อยุติในการเกิดกรณีพิพาท (๔) การ ยินยอม เป็นการที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายยอมลดผลประโยชน์ของตนเองลงเพื่อให้ สถานการณ์ความขัดแย้งมีทางออกสรุปได้ว่า

ตารางที่ ๔.๕ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ประนีประนอม

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	การประนีประนอม	๑๓	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓
๒	การแข่งขัน	๕	๑,๓,๕,๗,๘,๑๓
๓	ความร่วมมือ	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๓
๔	การหลีกเลี่ยง	๗	๑,๓,๔,๕,๗,๘,๙
๕	การยินยอม	๘	๑,๓,๕,๖,๘,๑๐
๖	ความขัดแย้ง	๑๔	๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓

แผนภาพที่ ๔.๕ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการ ประนีประนอม

การแก้ปัญหาร่วมกัน

๑. นักการเมืองท้องถิ่นควรจะเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่คู่กรณี จะต้องร่วมมือหา ข้อเท็จจริงกันแก้ไขหรือหาทางออกที่เหมาะสม ควรทำให้ผู้ได้บังคับบัญชา รู้สึกว่าตนมีส่วนร่วม ในการ ออกความคิดเห็นและการใช้เหตุผลแก้ปัญหา คู่กรณีจะต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แท้จริงแสดงความรู้สึก

ความต้องการอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์และจริงใจ พยายามเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งและมีความเชื่อมั่น ซึ่งกันและกัน ถ้าหาวิธีการแก้ปัญหาร่วมกันด้วยการเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ได้ก็จะเป็นการดี แต่ใช้เวลามาก และถ้าบรรยากาศในการประชุมแก้ปัญหาเป็นไปในทางเอาแพ้เอาชนะกัน^{๖๒}

๒. ถ้าจะแก้ปัญหาร่วมกันของนักการเมืองท้องถิ่นต้องมองว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี มองความขัดแย้งในทางลบ และใช้คำว่าความขัดแย้งในลักษณะรุนแรงการทำลาย และไม่มีเหตุผล ไม่มีข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง จะส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรได้และจะสกัดกั้นการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ความขัดแย้งมักเกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ไม่ดีการขาดการใช้เหตุผลความเปิดเผยและข้อเท็จจริงที่จริงใจการมีส่วนร่วมระหว่างกันของสมาชิกและเกิดจากสภาพที่นักการเมืองท้องถิ่นไม่สามารถสร้างและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันได้ ดังนั้น ตามแนวความคิดนี้จะให้ความสนใจผู้ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน^{๖๓}

๓. เมื่อจะการแก้ปัญหาร่วมกัน การมีส่วนร่วมเพื่อหาสาเหตุของความขัดแย้งให้ได้ก่อน เพื่อระบุเส้นทางความขัดแย้งว่าเริ่มมาจากไหน ซึ่งอาจต้องผ่านการหารือข้อเท็จจริงจากคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย การได้รับข้อมูลความขัดแย้งให้มากที่สุดเป็นการใช้เหตุผลเรื่องดี แต่ก็ต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นมีอคติผสมอยู่มากน้อยเพียงใด เพื่อการค้นหาคauseที่เป็นกลางที่สุด^{๖๔}

๔. การหาเหตุผลแก้ปัญหาร่วมกันหาพื้นที่ส่วนหรือปลอดภัยในการเจรจา สิ่งนี้จะช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ เราต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้คู่ขัดแย้งรู้สึกผ่อนคลาย เพื่อให้ได้รับการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งลดความรุนแรงลงได้มาก^{๖๕}

๕. การตั้งใจฟังข้อเท็จจริงแก้ปัญหาร่วมกันและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูด หลังจากทั้งคู่ขัดแย้งได้เจอกันในพื้นที่ที่ปลอดภัย เราควรเปิดโอกาสให้ทั้งสองมีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในมุมมองของตัวเองใช้เหตุผลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหารอบด้านมากที่สุด การเผชิญหน้ากันควรมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่ใช่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสดงความคิดเห็นหรือแสดงท่าทีจะเอาชนะอยู่ฝ่ายเดียว^{๖๖}

๖. การประเมินสถานการณ์ความขัดแย้งแก้ปัญหาร่วมกัน หลังจากฟังข้อกังวลใจของทั้งสองฝ่ายแล้ว ก็ควรประเมินและตรวจสอบข้อเท็จจริงความเป็นไปโดยไม่ใช้อคติ ใช้เหตุผล หากยังมี

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ข้อมูลไม่เพียงพอก็สามารถถามเจาะลึกเพื่อให้ได้สาเหตุที่แท้จริง อย่าลืมว่าการรับฟังเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้^{๖๗}

๗. กำหนดวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกันการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน การหลีกเลี่ยงคงไม่ใช่วิธีที่ควรทำ หากเป็นการประนีประนอมหรือต้องการให้ความร่วมมือ การใช้เหตุผลก็สามารถใช้เวลาระดมความคิด ฟังเหตุผลข้อเท็จจริง สื่อสารกันอย่างจริงจัง เพราะการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงได้จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่อไป^{๖๘}

๘. การตกลงในทางแก้ปัญหาร่วมกันและมีส่วนร่วมกำหนดความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญห เป็นการทำต่อเนื่องจากการเลือกรูปแบบการบริหารความขัดแย้ง เพราะทั้งสองฝ่ายต้องใช้เหตุผลกันมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อปัญหาข้อเท็จจริงที่มีส่วนร่วมกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเหมือนกัน^{๖๙}

๙. ทั้งสองฝ่าย ต้องมีการแก้ปัญหาร่วมกันหรือการเสียสละบางอย่าง แม้กระทั่งหากเป็นการแข่งขันก็ต้องเตรียมสาเหตุข้อเท็จจริงมาสนับสนุนความคิดเห็นตัวเองให้ดี เพื่อที่ว่าหากการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งจะสำเร็จตามรูปแบบที่เลือกนั่นเอง^{๗๐}

๑๐. การประเมินผลและวางแผนป้องกันแก้ปัญหาร่วมกันที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคต เมื่อความขัดแย้งจบลง ไม่ได้หมายความว่าปัญหาจะหมดสิ้นตาม เพราะบางครั้งยังมีปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ซุกซ่อนอยู่ภายในจิตใจคู่ขัดแย้ง ทางที่ดีควรประเมินผลและวางกลยุทธ์เพื่อทำให้มั่นใจว่าในอนาคตหากเกิดปัญหขึ้นอีกจะต้องทำอย่างไร^{๗๑}

๑๑. การวางกฎพื้นฐานในการแก้ปัญหาร่วมกันโดยการระดมสมองไว้ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางพื้นฐาน เช่น ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์กัน หรือตัดสินว่าความคิดใดดีหรือไม่ดี ถ้าใครคิดวิธีการอะไรได้ต้องกล้าพูดออกมา และอย่าอายที่จะนำความคิดของคนอื่น มาผสมผสานกับความคิดของตน เพื่อสร้างเป็นความคิดใหม่... นอกจากนี้ยังต้องมีการวางแผนขั้นตอนในการระดมสมองให้เป็นลำดับ เช่น กำหนดเวลาในการระดมสมอง กำหนดให้มีคนจดวิธีแก้ปัญห เขียนสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่ต้องการจะแก้ไขให้เห็นชัดเจน^{๗๒}

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

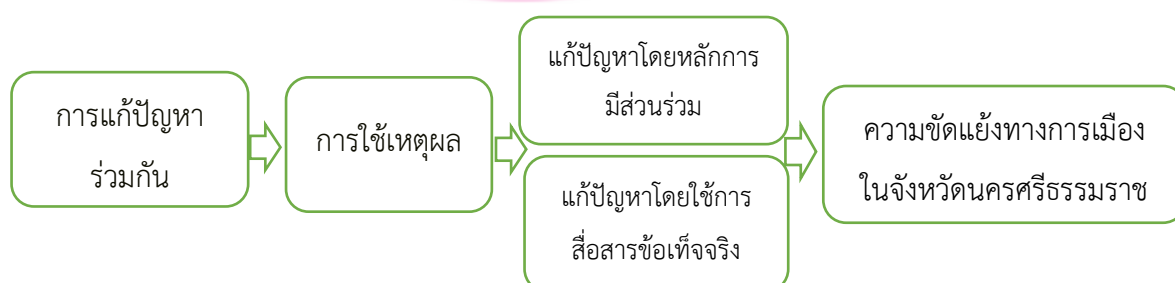
๑๒. การมีส่วนร่วมกำหนดความรับผิดชอบ ทั้งสองฝ่ายต้องใช้เหตุผลกันมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อปัญหาข้อเท็จจริง ควรเปิดโอกาสให้ทั้งสองมีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในมุมมองตัวเองใช้เหตุผลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหารอบด้านมากที่สุด

๑๓. ความขัดแย้งมักเกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ไม่ดี การขาดการใช้เหตุผลความเปิดเผย และข้อเท็จจริงที่จริงใจการมีส่วนร่วมระหว่างกันของสมาชิก การสลายความขัดแย้งโดยใช้ความเป็นจริงและบริหารจัดการอย่างยุติธรรมเพื่อสลายข้อขัดแย้ง

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการแก้ปัญหาาร่วมกันในจังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น โดยพื้นฐานแล้วจะใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นสองแนวทางคือ ๑) การแก้ปัญหาโดยหลักการมีส่วนร่วม โดยใช้เหตุผลเป็นฐานในการบริหารจัดการความขัดแย้ง ๒) การแก้ปัญหาโดยใช้การสื่อสารข้อเท็จจริง เป็นการสลายความขัดแย้งโดยใช้ความเป็นจริงและบริหารจัดการอย่างยุติธรรมเพื่อสลายข้อขัดแย้ง

ตารางที่ ๔.๖ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการแก้ปัญหาาร่วมกัน

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	การแก้ปัญหาร่วมกัน	๑๑	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑
๒	การมีส่วนร่วม	๙	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๘,๑๒,๑๓
๓	ข้อเท็จจริง	๑๐	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๘,๙,๑๒,๑๓
๔	ความขัดแย้ง	๑๒	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๓
๕	การใช้เหตุผล	๘	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๑๒,๑๓

แผนภาพที่ ๔.๖ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการแก้ปัญหาร่วมกัน

๔.๓ ผลการนำเสนอประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองใน จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัด
นครศรีธรรมราช โดยใช้หลักสารานุกรม ๖ ประกอบไปด้วย ๑. เมตตามโนกรรม ๒. เมตตาวจีกรรม
๓. เมตตากายกรรม ๔. สาธารณโภคี ๕. สีสสามัญญดา ๖. ทิฏฐิสามัญญดา

เมตตากายกรรม

๑. ท่ามกลางสภาพปัญหาความขัดแย้ง เมตตากายกรรมแนวทางในการลดปัญหาความ
ขัดแย้งและ ความรุนแรงทางการเมืองจากความขัดแย้งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งคือ การรู้จักควบคุมการ
แสดงออกต่อกันและกัน ควร แสดงออกทางกายด้วยความเมตตา ด้วยกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อย
อ่อนโยน แสดงไมตรีและ ความหวังดีต่อกัน มีการช่วยเหลือมีการให้ความร่วมมือ เคารพในสิทธิและ
เสรีภาพของผู้อื่น ให้ ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนในชุมชนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพศ หรืออายุ
เพราะถือว่าสมาชิกทุกคนมีความ เสมอภาคทางด้านสังคม ไม่ควรให้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและ
สังคมมาเป็นเครื่องกำหนดให้ บุคคลหนึ่งเหนือกว่าบุคคลหนึ่ง ควรคิดว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน ใน
ฐานะของความเป็นมนุษย์ เหมือนกัน มีคุณค่าและมีความสำคัญเท่าเทียมกันโดยไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งถูกดู
หมิ่นเหยียดหยาม หรือ ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับ
การศึกษา หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม^{๗๓}

๒. ควรแสดงออกทางกายด้วยความเมตตากายกรรม ด้วยกิริยาอาการที่ สุภาพเรียบร้อย
อ่อนโยน แสดงไมตรีและความหวังดีต่อกัน มีการช่วยเหลือมีการให้ความ ร่วมมือ เคารพในสิทธิและ
เสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนโดยไม่เลือกชั้น วรรณะ เพศ หรืออายุ เพราะถือว่า
สมาชิกทุกคนมีความเสมอภาคทางด้านสังคม โดยวิถีชุมชนชนบทที่ปรากฏอยู่ในจังหวัด
นครศรีธรรมราชนั้นจะไม่ให้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมมาเป็นเครื่องกำหนดความ
ขัดแย้งให้บุคคลหนึ่งเหนือกว่าบุคคลหนึ่ง ควรคิดว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
โดยเฉพาะในยามที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละพื้นที่ก็จะลงมาทอดส่องดูแล
ลูกบ้าน^{๗๔}

๓. การตั้งเมตตากายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ (ภิกษุ สามเณร) ทั้ง
ต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง ความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ การมองกันในเรื่องดี มีความหวังดี
ปรารถนาดี รักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ เมื่อประชาชน ชุมชน การเมือง มีความคิดที่
สร้างสรรค์แล้วก็จะสร้างผลงานที่สวยงามออกมาได้ สังเกตได้จากวัดวาอารามของเมือง

^{๗๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

นครศรีธรรมราชที่ถูกสร้างขึ้นอย่างสวยงาม การรังสรรค์สิ่งเหล่านี้ก็ล้วนมาจากพื้นฐานที่ดีคือมีเมตตาทายกรรมต่อกันทั้งสิ้น^{๗๕}

๔ การมองด้านบวกต่อกัน มีเมตตาทายกรรม ไม่มีความอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติลำเอียง ก่อความพยายบาท สร้างความโกรธแค้นเคืองกัน ให้โอกาสและให้อภัยต่อกันทุกเรื่องไม่ว่าจะ หนักเบาแค่ไหน ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและเข้าใจผู้อื่น ไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นใหญ่ให้เกิดความขัดแย้ง มีน้ำใจต่อบุคคลอื่น เมตตาตามโนกรรมนี้รวมถึงความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองด้วย จะปรากฏหลักธรรมข้อนี้อย่างเด่นชัดก็คือเหล่าผู้อาวุโสในชุมชนที่คอยใช้หลักเมตตาให้โอกาสแก่ลูกหลานที่หลงกระทำผิดไป ดังนั้นการเมืองนครศรีธรรมราชจึงค่อนข้างโดดเด่นในเรื่องของระบบอาวุโสในชุมชนที่ปกครองชุมชนด้วยความเมตตา^{๗๖}

๕ การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกายเมตตาทายกรรม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ทรมานทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา เช่น การจัดกิจกรรมงานบุญของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ชาวบ้านชุมชนออกมาช่วยงานกันอย่างพร้อมเพรียง ผู้หลักผู้ใหญ่ทางการเมืองก็เมตตาต่อผู้น้อยที่ขยันขันแข็งในการเสียสละอุทิศตน^{๗๗}

๖ เมตตาทายกรรมทำต่อกันด้วยเมตตา ทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่นเช่น แสดงไมตรีจิต และหวังดีต่อมิตรสหาย ไม่ขัดแย้งเพื่อนร่วมงาน บุคคลรอบข้าง โดยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ด้วยความเต็มอกเต็มใจ พร้อมกับประพฤติตนอย่างสุภาพ สม่่าเสมอ ให้ความเคารพ และจริงใจต่อผู้อื่นแม้ในยามหน้าและลับหลัง ซึ่งนักการเมืองในพื้นที่นครศรีธรรมราชที่ปฏิบัติตนได้ตามหลักนี้ จะได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนจำนวนมากและได้รับการเลือกตั้งมาโดยตลอด^{๗๘}

๗. การที่ผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางการเมืองจะทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เช่น การแสดงไมตรีจิต และหวังดีต่อมิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน บุคคลรอบข้าง โดยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ด้วยความเต็มอกเต็มใจ พร้อมกับประพฤติตนอย่างสุภาพ สม่่าเสมอ ให้ความเคารพ และจริงใจต่อผู้อื่นแม้ในยามหน้า และลับหลัง ย่อมทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้น้อยให้การยอมรับ จึงปรากฏผู้นำทางการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมไปถึงผู้นำท้องถิ่นและผู้นำทางจิตวิญญาณที่มีเมตตาทายกรรมคอยช่วยเหลือประชาชนในจังหวัดจนได้รับการยกย่องไปทั่วนครศรีธรรมราช^{๗๙}

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๘. การเมตตาต่อกัน การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกายมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่คิดอคติลำเอียงก่อความพยาบาท ก่อความขัดแย้ง สร้างความโกรธแค้นเคืองกัน ไม่มีความอิจฉาริษยาในเมื่อนครศรีธรรมราชนั้นเป็นแดนพุทธภูมิ ที่มีพระเกจิอาจารย์หลายรูปคอยสอนธรรมแก่ประชาชนทำให้ประชาชนถือหลักเมตตากรรมต่อกัน^{๘๐}

๙. ประชาชนในชุมชนแสดงออกทางการเมืองประกอบด้วย เมตตากรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง จะทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนรังแกกัน ไม่สร้างความขัดแย้ง ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์เวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกัน มันเป็นทั้งประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามที่ชุมชนชาวนครศรีธรรมราชปฏิบัติสืบต่อกันมา^{๘๑}

๑๐. มีความเสียสละต่อผู้อื่น เมตตากรรมช่วยเหลือชวนช่วยการงานในสิ่งที่ตนเองสามารถกระทำได้ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น นักการเมืองรู้จักปกป้องช่วยเหลือบุคคลอื่นในชุมชนเมื่อประสบภัย จะดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆก็ตาม ให้ได้รับความทุกข์เวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา^{๘๒}

๑๑. นักการเมืองกระทำต่อกันด้วยความเมตตากรรม คือ การแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อน ต่อผู้อื่นด้วยการช่วยเหลือต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาทางกายสุภาพเคารพซึ่งกันและกันการใช้เมตตาเป็นหลัก ผ่านรอยยิ้ม มีความสุภาพ และการให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน ไม่สร้างความขัดแย้ง เมื่อกลุ่มงานฝ่ายใดเกิดอุปสรรค จะไม่นิ่งเฉยและรีบให้คำแนะนำช่วยเหลือ แต่ในงานที่เกินความสามารถตน ก็จะทำให้กำลังใจ และประสานหาข้อมูล^{๘๓}

๑๒. การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น การช่วยเหลือ การเอื้อเพื่อการไม่รังแกทำร้ายสร้างความขัดแย้งผู้อื่น การอดทนต่อกัน มีความสามัคคีกัน สมานฉันท์ปรองดอง มีน้ำใจและไม่ คิดร้ายต่อกัน การรู้จักเมตตาและแสดงไมตรีจิตที่ดีและเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติ หน้าที่ อ่อนน้อมถ่อมตนต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อชุมชน แสดงความนับถือ ให้เกียรติต่อเพื่อนร่วมงาน และชุมชน^{๘๔}

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๑๓. การมีเมตตาตากายกรรมต่อกันมีความหวังดีต่อกัน ความเต็มใจและความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเมตตาและความเคารพนับถือต่อเพื่อนร่วมงาน มีความเคารพซึ่งกันและกันมีความหวังดี มีความเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ไม่เลือกบุคคล ไม่เลือกชุมชน เป็นหลักธรรมที่ใช้บริหารในงานบริหารบุคคล กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานและประชาชนทั่วไป โดยใช้หลักเมตตาตากายกรรมลดความขัดแย้ง^{๘๕}

๑๔. ให้ความรู้ทางเมตตาตากายกรรมแก่เพื่อนในชุมชน ให้ข้อแนะนำ ให้ข้อคิดแนวทางปฏิบัติงาน รับฟังข้อคิดเห็นทางการเมืองและเคารพสิทธิส่วนบุคคล ลดความขัดแย้ง ส่งผลให้การบริหารการเมืองมีประสิทธิภาพ” การแสดงความเคารพซึ่งกันและกันในองค์กรเป็นวัฒนธรรมของ คนไทยในการทักทาย เวลาพบปะกันหรือลาจากกัน “การไหว้” เป็นการแสดงถึงความมีสัมมาคารวะ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน จะทำให้รู้สึกประทับใจ ความตระหนักถึงการสร้างความรู้สึที่ดีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและมีความสามัคคี มี หนึ่งใจเดียวกัน เชื่อเสมอว่าการให้ใจจะได้ทั้งใจและงานได้โดยแท้ เหมือนน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า การมีความเมตตา มีความเข้าอกเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ใจเขาใจเรา ช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ ประรณาดิทุกเมื่อ มีความจริงใจ และมีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือกันโดยจิตใจที่ดีไม่คิดร้าย^{๘๖}

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาตากายกรรม ผู้วิจัยสรุปประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็น คือ (๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน (๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางและแผนภาพได้ดังนี้

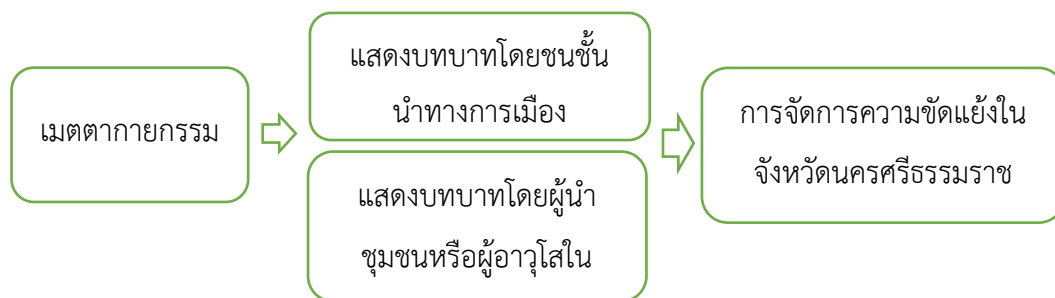
ตารางที่ ๔.๗ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตา

กายกรรม

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	เมตตาตากายกรรม	๑๔	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔
๒	การเมือง	๑๐	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๙,๑๐,๑๔
๓	ชุมชน	๑๑	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๙,๑๐,๑๒,๑๔
๔	ความขัดแย้ง	๑๐	๑,๒,๔,๖,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔

^{๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

แผนภาพที่ ๔.๗ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ด้านเมตตากายกรรม

เมตตาวจีกรรม

๑. การจะอยู่ร่วมกันของชุมชนให้เกิดสันติสุขได้นั้น หากว่าทุกคนพูดคุย สื่อสาร ต่อกัน และกันด้วยความนุ่มนวลควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตาวจีกรรม ด้วยคำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟังบอกถึงความหวังดีแก่กัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดี แสดงความเคารพนับถือกัน ใช้หลักเหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ไม่ซ้ำเติมผู้อื่นในการแก้ปัญหา ทะเลาะโจมตีด่าว่ากัน พูดด้วยความหวังดีต่อกัน และมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยชนชั้นนำไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ในเวลาเมื่อเหตุการณ์ อะไรต่างๆ ก็จะมีหน้ามาพูดจาปรึกษาหารือกันปรับความเข้าใจกันได้ การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมี เหตุผลและในทางสร้างสรรค์ ในสถานการณ์ที่เกิดปัญหาจะช่วยลดระดับความเข้มข้นของปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย การมีวาทะที่สร้างสรรค์ต่อกัน เชื่อมสัมพันธ์เรียกว่าเปิดบัญชีด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง และมีเหตุผล ซึ่งจะนำไปสู่การเมืองท้องถิ่นเกิดแสงสว่างแห่งปัญญา^{๘๗}

๒. ควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตาวจีกรรม ด้วยคำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟังบอกถึงความหวังดีแก่กัน ชนชั้นนำช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน หรือแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดี แสดงความเคารพนับถือกัน ใช้หลักเหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง ทะเลาะโจมตีด่าว่า กัน พูดด้วยความหวังดีต่อกันและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อลดความขัดแย้งภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช^{๘๘}

๓ การตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและ ลับหลัง หมายถึง การใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักปรารถนาดี รู้จักพูดให้กำลังใจกันและกัน ไม่ซ้ำเติมผู้อื่น ในยามที่ต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมอง ไม่พูดจาซ้ำเติมกันถ้า

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ถางในยามที่มีใคร โดยเฉพาะคู่อริทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ฝ่ายตรงข้ามต้องที่หกล้มลง^{๘๙}

๔ ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดด้วยความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่พูดส่อเสียดไม่ซ้ำเติมผู้อื่นให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ ชนชั้นนำไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ใช้หลักเหตุผลอย่างเดียวนั้น^{๙๐}

๕. การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดีมีเมตตาจริมรู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ โดยที่ไม่พูดจา ซ้ำเติมกัน ในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้นไม่โกหกกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดลดความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช^{๙๑}

๖. เมตตาจริม แห่งสราณียธรรม จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดจากการพูดเท็จใส่ร้ายกันทางการเมือง หรือคำแนะนำที่ดีต่อผู้อื่น กล่าววาจาสุภาพ พูดจริง ไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว^{๙๒}

๗. รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ โดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกัน ในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ไม่ให้เกิดความขัดแย้งกัน พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ^{๙๓}

๘. จะพูดอะไรก็พูดด้วยเมตตาจริมความปรารถนาดีต่อกัน เช่น การให้ความรู้ หรือคำแนะนำที่ดีต่อผู้อื่น กล่าววาจาสุภาพ พูดจริง ไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว โดยภาวะของ ผู้นำนั้น ต้องมีการส่งเสริมให้มีการใช้วาจาสุจริต ๔ และเว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ใช้หลักเหตุผลและต้องละเว้นทุจริต ๔ คือ พูดเท็จ พูด ส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ จะทำให้เกิดความคิดไม่ดีต่อกันเกิดความขัดแย้ง พูดคุยกันไม่ได้ มองหน้ากันไม่ติด มองหน้ากันไม่ได้ เกิดความขัดแย้งมีผลกระทบต่อการบริหารภาพรวมในจังหวัดนครศรีธรรมราช^{๙๔}

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๙. การตั้งวิกรรมประกอบด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เลือกใช้คำพูดที่ออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ไม่ให้เกิดความขัดแย้งด้วยความรักปรารถนาดี ต้องพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ในยามที่ต้องพบกับความทุกข์หรือความผิดหวังหรือความเศร้าหมอง ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่พูดจาซ้ำเติมหรือถากถางกันในยามที่มีใคร โดยเฉพาะคู่แข่งทางการเมือง^{๙๕}

๑๐. ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ให้คำแนะนำไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองพูดในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดด้วยความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่พูดส่อเสียดบุคคลอื่นให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ ไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวนั้น^{๙๖}

๑๑. เมตตาวิกรรม หรือ พูดต่อกันด้วยความเมตตา คือ ช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช สั่งสอน หรือ แนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ใช้การพูดจาให้เกิดประโยชน์มากที่สุดใช้หลักเหตุผล โดยการพูดจาให้สุภาพ นอบน้อม พูดแต่คำจริง คำไหนคำนั้น ใครได้รับข่าวสารหรือหรือประกาศก็นำมาบอกต่อกัน บอกเรื่อง ที่มีประโยชน์ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารมาควรแจ้งให้คนในชุมชนได้รับข่าวสารกันทั่วถึง^{๙๗}

๑๒. การมีวาจาที่ดีสุภาพอ่อนหวานมีปียาวจาพูดจามีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายคนอื่น หรือพูดให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจ เดือดร้อนใจ คือ พูดแต่สิ่งที่ดีมีเมตตาต่อกันแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อลดความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช^{๙๘}

๑๓. การพูดจาดี ต่อกันอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาในด้านการสื่อสารปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดในจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีการประสานงานเพื่อบรรลุประโยชน์ ได้แก่ การพูดแต่ความจริง มีเหตุผลต่อเพื่อนร่วมงานทางการเมือง พร้อมกับแนะนำสิ่งที่มีประโยชน์ให้แกกัน เพื่อเกิดความรักความสามัคคี การประสานงานการทำงานตามเอกสารที่เป็นจริง มีการลงรับการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยความถูกต้อง หนังสือสั่งการมา ถ้าข้ากมีการตักเตือน ชนชั้นนำทักทายพูดต่อกันด้วยเมตตา ใช้หลักเหตุผลมีการช่วยแจ้งสิ่งที่เป็นข่าวที่ดี มีการสร้างสรรค์งาน และแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันและกัน โดยไม่นิ่งดูดาย^{๙๙}

๑๔. สร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดความรักความสามัคคีนับถือในหมู่ คณะ กล่าวทักทายทุกๆ คนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองด้วยคำว่า “สวัสดี” และต้องไม่ลืมที่ต้องส่งรอยยิ้มในเมื่อเราได้

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

รับคำท้าทายพร้อมรอยยิ้มกลับมา ก็ทำให้บรรยากาศแห่งความสุขในองค์กรเกิดขึ้นได้ และเกิดมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ๓ การพูดจาที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและผู้ร่วมงานทางการเมือง พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อจะได้พัฒนาองค์กรการเมืองไปพร้อมๆ กันอาจช้าในระยะเริ่มแต่จะมั่นคงในอนาคต มีความหวังดีต่อ เพื่อนร่วมงานทางการเมือง ผู้มารับบริการ ช่วยเหลือกันโดยจิตใจที่ดีไม่คิดร้าย ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความสามัคคีกันสมานฉันท์ ไม่ขัดแย้งทางการเมืองกัน^{๑๐๐}

๑๕.การพูดหวาน พูดไพเราะ พูดเสนาะหู พูดประสานประโยชน์ รักษา น้ำใจกัน จะสร้างค่านิยมร่วมกัน สร้างวัฒนธรรมรวมกัน ที่จะสร้างกระบวนการขึ้นมาได้ เริ่มทำงาน จะมีการท้าทายเพื่อนร่วมงาน ชนชั้นนำรับคำท้าทายจากผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ใช้คำพูดที่มีเหตุผลทุกครั้งคือมีข้อมูลอ้างอิง มิได้กล่าวลอยๆ และแนะนำข้อมูลข่าวสารในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เป็นประโยชน์กับเพื่อนร่วมงาน หากจำเป็นต้องแนะนำตักเตือนสิ่งใด จะพูดคุยกับผู้นั้นด้วยความเป็นส่วนตัว^{๑๐๑}

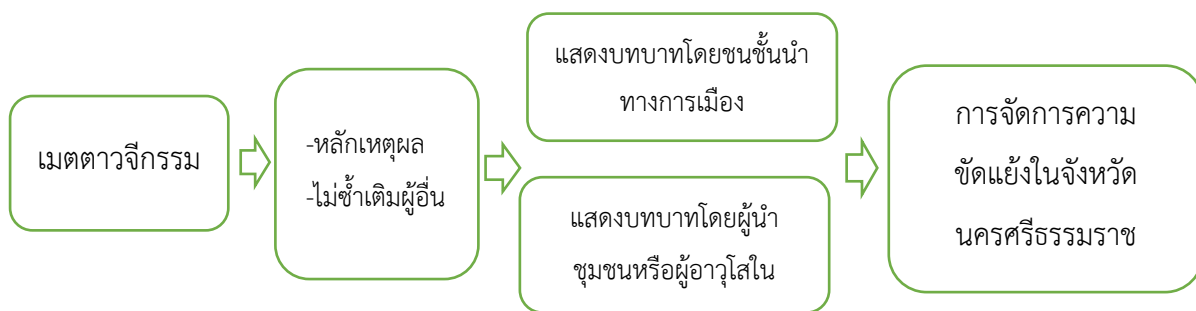
สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาวัจกรรมจะเน้นไปที่การใช้เหตุผลในการเจรจาต่อรองและให้เกียรติซึ่งกันและกันโดยไม่ซ้ำเติมผู้อื่น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาวัจกรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางและแผนภาพได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๘ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาวัจกรรม

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	เมตตาวัจกรรม	๙	๑,๒,๓,๕,๖,๘,๙,๑๑,๑๓
๒	หลักเหตุผล	๗	๑,๒,๔,๘,๑๑,๑๒,๑๓
๓	ไม่ซ้ำเติมผู้อื่น	๖	๑,๒,๔,๕,๗,๙
๔	ชนชั้นนำ	๖	๑,๒,๔,๕,๑๓,๑๕
๕	ความขัดแย้ง	๑๑	๑,๒,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๒,๑๓,๑๔

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

แผนภาพที่ ๔.๘ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ด้านเมตตาวีกรรม

เมตตามโนกรรม

๑. การมีเมตตาทางกายวาจาต่อกันจะเกิดขึ้นได้ ก็เพราะอาศัยจิตใจที่เป็นเมตตามโนกรรมเห็นเพื่อนมนุษย์ต่างก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง เป็นผู้ประสบปัญหาและมีความทุกข์เหมือนกัน เมื่อเกิดความคิดเช่นนี้ จะทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมการเมืองไม่เกิดความทะเลาะวิวาทบาดหมางต่อกัน เพราะในทางพระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญต่อใจ อันมีฐานะเป็นหัวหน้าในการควบคุมกำกับการแสดงออกของบมมนุษย์ ซึ่งเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยเฉพาะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ต่อตนเอง และความอยู่รอด จึงควรแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน นึกคิดแต่ในสิ่ง ที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่น ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็น ประโยชน์ต่อสาธารณะ มองกันในแง่ดี มีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความรักและไม่ตรี้อย่างจริงจังโดยไม่ มีอุบายซ่อนเร้น ไม่มีลักษณะที่เรียกว่าจู้จี้จุกจิก สงวนจุดต่าง แต่เป็นแบบว่ายอมรับจุดต่างและอยู่ด้วย จูตร่วม คือ แม้จะมีความแตกต่างโดยผิวพรรณ เชื้อชาติ ลัทธิศาสนา และสติปัญญา ก็รับรู้และ ยอมรับกันตามเป็นจริง ไม่ถือเป็นเรื่องที่จะแบ่งแยกรังเกียจเคียดแค้นกัน พร้อมใจที่จะสมัครสมาน สามัคคี โดยจูตร่วมพื้นฐานที่ทำให้รักกันและอยู่ร่วมกันได้ สำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล ถือว่าบุคคลมีความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ แม้ว่าจะมีลักษณะอย่างอื่นไม่เหมือนกัน เช่น เพศ วัย ความรู้ รสนิยม เป็นต้น^{๑๐๒}

๒. เมตตามโนกรรม ควรแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดี ต่อกัน นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่คิดเบียดเบียนมุ่งร้ายผู้อื่น ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มองกันในแง่ดี มีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความรักและไม่ตรี้อย่างจริงจังโดยไม่ มีอุบายซ่อนเร้น ไม่มีลักษณะที่เรียกว่าจู้จี้จุกจิก สงวนจุดต่าง แต่เป็นแบบว่ายอมรับจุดต่างและอยู่ด้วยจูตร่วม คือ แม้จะมีความแตกต่าง โดยผิวพรรณ เชื้อชาติ ลัทธิ

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ศาสนา และสติปัญญา ก็รับรู้และยอมรับกันตามเป็นจริง ไม่ถือเป็นเหตุที่จะแบ่งแยกรังเกียจเหยียดฉันท์กัน^{๑๐๓}

๓. ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์เวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกัน มีความเสียสละต่อผู้อื่น ช่วยเหลือขนขวายการทำงานในสิ่งที่ตนเองสามารถกระทำได้ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นทุกเรื่องรู้จักปกป้องช่วยเหลือบุคคลอื่นเมื่อประสบภัยก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและประโยชน์ต่อสาธารณะ ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดี ทางกาย และไม่สร้างความขัดแย้งใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ^{๑๐๔}

๔. การตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับหลัง หมายถึง ทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันด้านกำลังกาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมาคารวะ ไม่เบียดเบียนขัดแย้งรังแกกัน^{๑๐๕}

๕. การคิดดีมีมโนกรรม การมองกันในแง่ดี มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน เพื่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ โอกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ^{๑๐๖}

๖. คิดต่อกันด้วยเมตตา เมตตาตามโนกรรม หมายถึง จะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี และคิดด้วยความปรารถนาดีต่อตนเองและประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น ตั้งจิตปรารถนาที่จะทำคุณงามความดี คิดมั่นในการสร้างบุญกุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวังดี^{๑๐๗}

๗. การคิดดี การมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและมีเมตตา มโนกรรมต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้โอกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ ปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงาน ด้วยความสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี และไม่กระทำการ อย่างใดที่เป็นการกลั่นแกล้งไม่ขัดแย้งกัน มีหลักธรรมการตั้งจิตและปรารถนาดีที่ต่อกันบนพื้นฐานการปรารถนาสิ่งดีๆ ที่มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะเสริมสร้างความคิดมีความเสียสละและการให้อภัยแก่กัน^{๑๐๘}

๘. การตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง ความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดีๆ การมองกันในเรื่องดี มีความหวังดี ปรารถนาดี รักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่ง

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ที่สร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์การทำงานเสียสละในการทำงานและรู้จัก การให้อภัย ไม่อาฆาตจองเวร สร้างทัศนคติต่อการมีความคิดที่จะทำสิ่งที่มีประโยชน์ให้แก่ตนเอง มีความคิด สร้างสรรค์ มีความคิดเสียสละและรู้จักให้อภัยต่อกันในการทำงาน จะสร้างแต่คุณให้เจริญก้าวหน้า^{๑๐๙}

๙. มองด้านบวกต่อกัน ให้โอกาสและให้อภัยต่อกันทุกเรื่องไม่ว่าจะมีความขัดแย้งหนักเบาแค่ไหน ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและเข้าใจผู้อื่น ไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นใหญ่ มีน้ำใจต่อบุคคลอื่น แสดงถึงความความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง^{๑๑๐}

๑๐. การคิดต่อกันด้วยเมตตาตามโนกรรม จะคิดสิ่งใดก็ให้คิดในสิ่งที่ดี และคิดด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เช่น ตั้งจิตปรารถนาที่จะทำคุณงามความดี คิดมั่นในการสร้างบุญกุศล และมีจิตเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวังดี เข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติได้ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางศาสนา อาจจะมีสัก ครั้งหนึ่งให้พระมาเทศนา ทำบุญ ฟังเทศนาสั่งสอนในกลุ่ม ในองค์กรก็ได้ที่จะจัดขึ้น เป็นการยกระดับ จิตใจให้สูงขึ้น ให้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ประโยชน์ให้ของตนเอง มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ให้บุคลากรทุกๆ คนเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนดขึ้น เพื่อสร้างความสามัคคี ความสามัคคี มีการ จัดพิมพ์หนังสือและเอกสารเพื่อนำมาเผยแพร่ให้แก่ทุกคนเพื่อความรู้และเข้าใจ มีความปรารถนาดี และคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ^{๑๑๑}

๑๑. การคิดต่อกันด้วยความเมตตาตามโนกรรม คือ การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดีปรารถนาดีต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ คิดวางแผนต่าง ๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่คิดอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่คิดพยาบาท ไม่คิดผูกโกรธแค้นขัดแย้งเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง^{๑๑๒}

๑๒. ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาตามโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันปรารถนาดี ไม่คิดอิจฉาริษยา หรือไม่คิด มุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกัน ความสามัคคี ก็จะเกิดขึ้นในสังคม การที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน หาสิ่งใหม่ๆ มาใช้ในการทำงาน และอยู่ในเชิงที่ดีขึ้น เสียสละและช่วยกันทำงาน ไม่แบ่งแยกพวกเขา พวกเรา ทำให้เป็นเหมือน การเปิดประตูสู่มิตรภาพ การกำหนดให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง มองในแง่ดี มีท่าทางยิ้มแย้มแจ่มใส^{๑๑๓}

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๑๓. นึกคิดหรือปรารภนาดีต่อกัน รู้จักการให้อภัยและเสียสละ เมื่อเพื่อนร่วมงานหรือลูกน้องทำผิดก็ควรให้อภัย หรือในการทำงานร่วมกัน ถ้ามีอะไรที่พอจะเสนอตัวหรือเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและประโยชน์ต่อสาธารณะได้ก็ควรจะทำ การคิดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน คิด สร้างสรรค์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและรู้จักให้อภัยต่อเพื่อนร่วมงาน หากเพื่อนร่วมงาน ทำงานผิดพลาดไปโดยไม่ตั้งใจ^{๑๑๔}

๑๔. ความชื่นชมยินดี เริ่มจากจิตที่เบิกบานประกอบด้วยเมตตาโมกกรรม ในการพัฒนาจัดการสิ่งใดและต้องคำนึงถึงจุดยืนของ ผู้อื่น มีความเสียสละและคิดสิ่งดีๆ ของคนอื่น ความพยายามปลุกฝังให้คิดเชิงบวกให้มาก คือ มอง โลกในแง่ดี มองจุดเด่นของคนอื่น หลีกเลี่ยงการจับผิด หลีกเลี่ยงมองข้อเสียของคนอื่น ไม่ก้าวก่าย เคารพสิทธิของคนอื่น เป็นการส่งเสริมความสมานฉันท์ ไม่คิดลบไม่พยายาทำไม่อาฆาต สร้างความขัดแย้ง ไม่ปรุงแต่ง สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการทำงานมาก ทำให้การบริหารจัดการสะดวก จิตใจจึงเป็นฐานสำคัญของคนในการทำงาน ต้องพึงกระบวนกรขัดเกลา หรือกิจกรรมนันทนาการ^{๑๑๕}

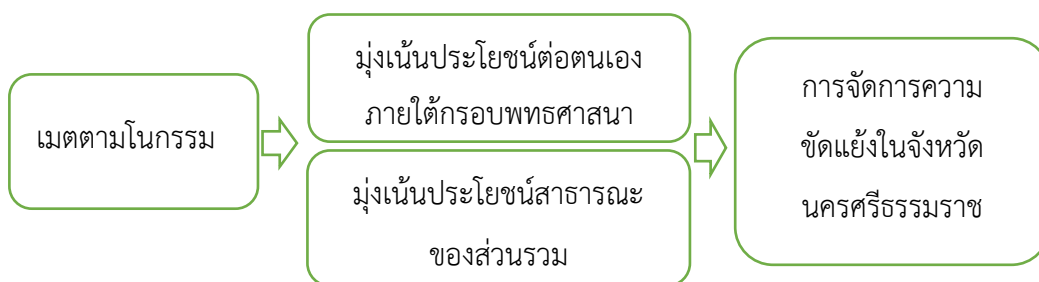
สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาโมกกรรมจะเน้นไปที่หลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ผู้วิจัยสรุปประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตาภาวกรรม คือ ๑) มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา ๒) มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม

ตารางที่ ๔.๙ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตาโมกกรรม

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	เมตตาโมกกรรม	๑๐	๑,๒,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๔
๒	มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเอง	๘	๑,๒,๔,๖,๘,๑๐,๑๒,๑๓
๓	มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะ	๘	๑,๒,๔,๖,๗,๑๐,๑๑,๑๓
๔	ความขัดแย้ง	๗	๓,๔,๕,๗,๙,๑๑,๑๔

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

แผนภาพที่ ๔.๙ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ด้านเมตตามโนกรรม

สาธารณโศก

๑. ในเรื่องของความขัดแย้งพื้นที่สาธารณะประเด็นที่ต้องการ และประโยชน์สาธารณะที่ได้รับ จำเป็นอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ที่ดี พุดจา หวานหู แต่ถ้าผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับความต้องการการ ก็สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งได้ ดังนั้น แนวทางหนึ่งเมื่อชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันจะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้ง สิ่งที่ต้องตระหนักเป็น อย่างยิ่งคือ จะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรมยึดหลักธรรมาภิบาล ตามหลักพุทธศาสนา มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้ได้ใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มิให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก ถ้าหากต่างคนต่างคอยคิดแต่จะเอาประโยชน์ส่วนตัวยึดมั่นติดในผลประโยชน์ เห็นแก่ตัวมาก โดยไม่คำนึงหรือมองถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่สามารถเฉลี่ยกันได้ จะทำให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมาก เมื่อคนมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมากในเรื่องรายได้ในเรื่องทรัพย์สินสมบัติหรือสิ่งที่ครอบครอง จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนอื่น ดังนั้น ทุกคนควรมีความโอบอ้อมอารีเพื่อแผ่แบ่งปันแก่กัน เรียกว่าสิ่งของที่ได้มานั้นเป็นส่วนรวม เช่น รัฐให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้น จัดให้มีบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดีแก่ประชาชน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น^{๑๖}

๒. ความโอบอ้อมอารีเพื่อแผ่แบ่งปันแก่กันสาธารณโศก จะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้ได้ใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการกระจาย รายได้ที่เป็นธรรม มิให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก ลดความขัดแย้งมุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองและมุ่งเน้นประโยชน์ต่อสาธารณะ^{๑๗}

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๓. มุ่งเน้นประโยชน์ต่อสาธารณะการแบ่งปันลาภที่ได้มาโดยธรรมแก่เพื่อนพรหมจรรย์ หมายถึง ให้อริยทรัพย์ แบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอาரிตเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว มีใจเอื้ออารีย์ มีการแบ่งปันสิ่งของและการประสานประโยชน์ต่อกัน เน้นหลักธรรมาภิบาล ออกให้บริการ ให้ความรู้ สาธิตการบริหารจัดการ และให้ความแนะนำอย่างเต็มกำลังความสามารถ^{๑๑๘}

๔. หลักพุทธศาสนา การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน บริจาคช่วยเหลือผู้ ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มาก^{๑๑๙}

๕. การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรมช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาริตเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่น มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างคุ้มค่า มีน้ำใจเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนร่วมงานมีการประสานงานเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะลดความขัดแย้ง^{๑๒๐}

๖. เน้นหลักธรรมาภิบาลแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม หมายถึง แบ่งปันลาภ ผลประโยชน์ส่วนรวม หาร่วมกันทำโดยยุติธรรมแม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกันนั้น คือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กันมีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันในการทำงาน เพื่อประโยชน์หลักขององค์กร โดยมีการแบ่งปัน ผลประโยชน์ร่วมกับคนอื่นปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนในการทำงาน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันในการทำงาน มีการจัดให้มีการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึงมีอะไรก็ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ^{๑๒๑}

๗. ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาริตเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ แบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรมตามหลักธรรมาภิบาล แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกัน หาประโยชน์ต่อสาธารณะร่วมกันทำโดยยุติธรรมแม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกันนั้น คือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน^{๑๒๒}

๘. การแบ่งปันลาภที่ได้มา รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันด้วยความยุติธรรม ไม่เอาริตเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

บริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มากในประเทศ^{๑๒๓}

๙. การรู้จักแบ่งปันประโยชน์ต่อสาธารณะเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันอยู่เสมอ ตามโอกาสอันควร การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมสาธารณโภคี ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมทำให้งานบริหารบรรลุตามเป้าหมาย การมีการแบ่งปันสิ่งของและประสานประโยชน์ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ได้เป็นหน้าที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

๑๐. การรู้จักแบ่งปัน ในหลักพุทธศาสนาการมีจิตอาสา มีจิตสาธารณะ มีการแบ่งให้กันและกันตามโอกาสอันควร ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรู้ ไม่ปล่อยให้ใครเดือดร้อนช่วยเหลือกันเพื่อแสดงความรักความหวังดี ของผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน มีอะไรให้ช่วยเหลือกันมีการแบ่งปันสิ่งที่ได้มาอย่างทั่วถึง มีการประสานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ลำเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๑๑. การแบ่งลาภผล การประสานประโยชน์ร่วมกันที่ได้มาต่อกัน เช่น การแบ่งปันทั่วถึง การเอื้อเพื่อ เผื่อแผ่ต่อกันในที่ทำงาน การประสานงานเพื่อให้บรรลุต่อส่วนรวม การปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งไม่ลำเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และสามารถ นำมาบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกระจายอำนาจตามหลักธรรมาภิบาล

๑๒. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมดังกล่าวส่งผลให้เกิด ความเป็นธรรมทำให้งานบริหารบรรลุตามเป้าหมาย ในการบริหารแบบมีผลประโยชน์ส่วนรวมพร้อมติดตามงานสามารถตรวจสอบได้ การให้แบ่งปันลาภผลและการประสานประโยชน์ที่ได้มาต่อกันนั้น ผู้ทำงานในองค์กร ไม่คิดร้ายกัน

๑๓. การทำงานต้องครอบคลุมจากหัวหน้าไป ตามระดับสายบังคับบัญชา มีการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึงอีกทั้งเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ส่วนรวมและปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต หลักสาธารณโภคี เป็นหลักธรรมการแบ่งลาภผล การประสาน ประโยชน์ที่ได้มาต่อกัน

๑๔. ตามหลักพุทธศาสนาการแบ่งปันทั่วถึง การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกันในที่ทำงาน การประสานงาน เพื่อให้บรรลุต่อส่วนรวม การปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน คำนึงถึงผลประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้งไม่ลำเอียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและสามารถนำมาบริหารจัดการหลักธรรมาภิบาล ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกระจายอำนาจ ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมพร้อมติดตามงานสามารถตรวจสอบได้

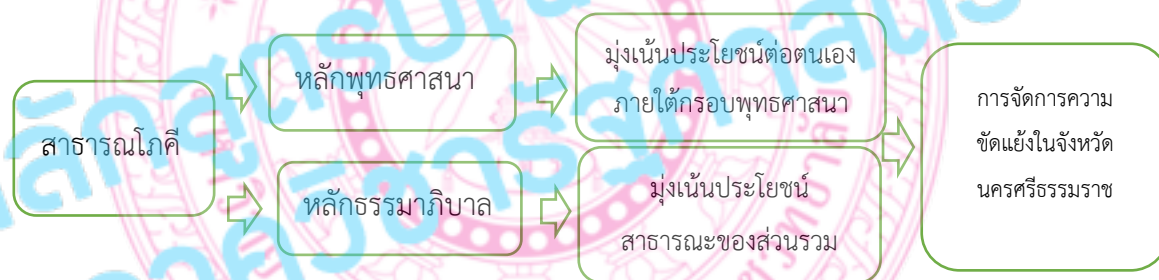
สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณโภคี จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ในส่วนของปัจเจกบุคคลจะมีหลัก

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

คิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา ส่วนที่สองคือในมิติของชุมชนหมู่บ้านจะเน้นหลักธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรในชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม

ตารางที่ ๔.๑๐ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณโภคิ

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	สาธารณโภคิ	4	๑,๒,๕,๙,๑๓
๒	หลักพุทธศาสนา	๔	๑,๔,๑๐,๑๔
๓	มุ่งเน้นประโยชน์ตนเอง	๗	๒,๔,๕,๖,๘,๑๑,๑๔
๔	มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะ	๑๓	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓
๕	ความขัดแย้ง	๔	๑,๒,๕,๙
๖	หลักธรรมาภิบาล	๘	๑,๓,๖,๗,๙,๑๑,๑๒,๑๔

แผนภาพที่ ๔.๑๐ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ด้านสาธารณโภคิ

ศีลสามัญญตา

๑. หลักศีลสามัญญตา การจัดการความขัดแย้งเมื่อเดินทางมาถึง ข้อตกลงซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ เพราะแต่ละคนก็มีที่มา มีภูมิหลังแตกต่างกัน ดังนั้น กฎระเบียบหรือวินัย หรือศีล เป็นพื้นฐานหรือ กรอบในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การตระหนักถึงสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นหากชุมชนละเว้นไม่กระทำ ก็จะทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกันมีความไว้วางใจ ไม่หวาดระแวง และการมี กฎกติกาเป็นเครื่องมือในการควบคุมให้สู่จุดหมายเป็นเรื่องสำคัญ เหล่านี้เป็นกระบวนการการใช้ศีลเป็นเครื่องมือไปสู่จุดหมาย ทั้งนี้กฎกติกาต่างๆ ต้องมีใช่ออกมาจากบุคคลใด บุคคลหนึ่งแต่

ต้องอาศัยความเห็นพ้องยินยอมที่จะเข้าร่วมด้วยความจริงใจ ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรมี ความประพฤติ รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกาย วาจา ที่จะกลมกลืนเข้ากันได้^{๑๒๔}

๒ มีความประพฤติดีงามต่อกัน ถูกต้องตามระเบียบวินัยของบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อน แก่สังคม จะต้องประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ปฏิบัติตามกฎหมาย เชื่อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันของสังคม ไม่ทำตัวเป็นแกะดำในวงสังคม เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคมที่ตกลง ยอมรับกัน ทำตามกฎหมายกติกาของสังคม มีความเสมอภาคส่วนบุคคล ขจัดการเอารัดเอาเปรียบระหว่าง สมาชิกในสังคม ไม่ทำให้ตนเองเป็นที่รังเกียจแก่ผู้อื่นและสังคม มีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ของสังคม มีการเลือกผู้แทนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนตน และยึดเสียงข้างมากเป็นหลักในการ ยุติความขัดแย้ง ใช้สันติวิธีในการประนีประนอม ถ้าในสังคมนี้มีความประพฤติไม่สม่ำเสมอ มีโจร ผู้ร้ายมาก กฎหมายไม่สามารถควบคุมคนให้มีความประพฤติเสมอกัน หรือสถาบันการปกครองไม่สามารถปฏิบัติต่อทุกคนอย่างยุติธรรมเสมอกัน ปลอบให้มีการเบียดเบียน ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่างๆ เช่น มีกลุ่มก่อการร้าย ขบวนการยาเสพติด กลุ่มล่อลวงหญิงและเด็ก ไปค้าประเวณีบ้าง เป็นต้น อย่างนี้สังคมประชาธิปไตยก็อยู่ไม่เป็นสุข ระส่ำระสายและพัฒนา ประชาธิปไตยลำบาก ผู้ไม่มีระเบียบ วินัยไร้คุณธรรมส่วนมากจะเป็นผู้ที่ปกครองตนเองไม่ได้ หรือปกครองตนเองไม่เป็น ถ้าในสังคมไม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยแล้ว ความขัดแย้งวุ่นวายกันทำให้สับสนระส่ำระสาย กลายเป็น เหตุผลให้คนที่เราเรียกว่าเผด็จการ ยกเป็นข้ออ้างเข้ามาจัดการ ปกครองบีบบังคับเหมือนกับว่า เมื่อ ฝ่ายปกครองตัวเองไม่เป็น ปกครองกันไม่ได้แล้ว ก็จะต้องใช้วิธีการโดยการจัดการให้สงบเรียบร้อยเมื่อความยุ่งยากกันมากเป็นเวลานาน คนจำนวนมากก็จะอยาก ได้การปกครองแบบนี้อีก วงจรอุบาทว์ ความชั่วร้ายก็เลยวนเวียนไม่มีที่สิ้นสุด ทุกคนจะต้องอยู่ร่วมกัน อย่างเป็นสุขโดยการยึดมั่นในระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์กติกาสังคมจะต้องร่วมกันรักษา ผดุงความ ยุติธรรมเคารพกฎระเบียบค่านิยมของสังคม^{๑๒๕}

๓. ควรมีความประพฤติ รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกาย วาจา ที่จะกลมกลืนเข้ากันได้ มีหลักศีลสามัญญาตา ความประพฤติดีงามต่อกัน ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบวินัยของบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนสร้างความขัดแย้งแก่ผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม จะต้องประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ปฏิบัติตามกฎหมาย^{๑๒๖}

๔. เชื่อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันของสังคม ไม่ทำตัว เป็นแกะดำในวงสังคม เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคมที่ตกลงยอมรับกัน ทำตามกฎหมายกติกาของสังคม มีความเสมอภาคส่วนบุคคล ขจัดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างสมาชิกใน สังคม ทุกคนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขโดย

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

การยึดมั่นในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์กติกาสังคมจะต้องร่วมกันรักษา ผดุงความยุติธรรมเคารพ
กฎระเบียบค่านิยมของชุมชน^{๑๒๗}

๕. การมีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หลักศีลสามัญญา
ตา หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับกฎหมายหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกันอย่าง
เคร่งครัด^{๑๒๘}

๖. เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหง
รังแกขัดแย้งผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง มีหลักศีลสามัญญาตา ความเคารพต่อกฎหมาย ระเบียบ
วินัย มีความเกรงอกเกรงใจและให้เกียรติต่อกัน ไม่ทำกระทำการล่วงละเมิด สิทธิอันเป็นของผู้อื่นไม่
ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ ก็ตาม^{๑๒๙}

๗. การปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกัน ศีลสามัญญาตา
เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลชุมชนไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด
ๆ ทั้งปวง ทำงานให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อรุ่นน้องหรือเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติตนเองให้มีความน่าเชื่อถือ
และน่านับถือ โดยปกติจะคำนึงถึงระเบียบวินัยขององค์กรเป็นหลัก^{๑๓๐}

๘. หลักศีลสามัญญาตาความประพฤติเสมอกัน หมายถึง ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงาม
อย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตนอย่างมีระเบียบวินัยเหมือนผู้อื่น ไม่ประพฤตินอกทางแตกแยกจนเป็นที่
ขัดแย้งหมองใจต่อผู้อื่นหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ สร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายเพื่อให้สังคมเมือง
นครสวรรค์มีระเบียบ เรียบร้อยและน่าอยู่ บุคลากรที่มีอาวุโสกว่าหรือมีตำแหน่งที่สูงกว่า ควรกระทำ
ตนเพื่อเป็น แบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติตัวสุภาพ มีระเบียบ มีความอ่อน
น้อมถ่อมตน การมีมนุษยสัมพันธ์ การปฏิบัติตนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน น่านับถือ มี
การเคารพ สิทธิและเสรีภาพของเพื่อนร่วมงานอยู่อย่างเสมอๆ^{๑๓๑}

๙. เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถือ
อภิสิทธิ์ใดๆทั้งปวง มีความประพฤติเสมอกัน หมายถึง ประพฤติสุจริตในสิ่งที่ดีงามอย่าง
สม่ำเสมอ ประพฤติตนอย่างมีระเบียบวินัยเคารพกฎหมายกติกาเหมือนผู้อื่น ไม่ประพฤตินอกทาง
แตกแยกจนเป็นที่ขัดแย้งต่อผู้อื่นหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ^{๑๓๒}

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

๑๐.การมีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หลักศีลสามัญญตาการปฏิบัติตามกฎระเบียบกฎหมายข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหงรังแกผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ ทั้งปวง มีความเคารพต่อกฎหมาย กฎกติกา ระเบียบวินัย มีความเกรงอกเกรงใจและให้เกียรติต่อกัน ไม่ทำความขัดแย้งกระทำการล่วงละเมิดสิทธิอันเป็นของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ ก็ตาม^{๑๓๓}

๑๑.เมื่อศีลสามัญญตา คือการประพฤติให้ตีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษากฎหมายระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน เข้าใจบริบทขององค์กร และปรับวิธีการบริหารให้เป็นไปตามบริบทขององค์กรด้วย^{๑๓๔}

๑๒.ความรักใคร่สามัคคี รักษาศีลหรือกฎกติกาของหมู่คณะ อย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน ประพฤติสุจริต ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของหมู่คณะไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นกฎหมายต้องออกมา จากบริบทชุมชน สังคม อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม การใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและชอบธรรม การอยู่ในกฎระเบียบที่มีอยู่ ศีลสามัญญตาไม่คิดแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว มีความประพฤติหรือทำตัวเป็นที่น่าเชื่อถือได้ใน การปฏิบัติหน้าที่ ให้ปฏิบัติตามระเบียบ หน้าที่รับผิดชอบและในด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การจัดระเบียบสังคม^{๑๓๕}

๑๓.รักษาและปฏิบัติให้มีศีลเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ศีลสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดี งามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตัวน่ารังเกียจ ต้องมีระเบียบวินัยในตนเอง วางตัวให้มีความน่านับ ถือในชุมชน ยึดแน่นแฟ้นใสถามความเป็นอยู่ของกันและกัน การให้มีลักษณะของการบริหารที่ดีก็มีความ โปร่งใส ตรงไปตรงมาและตรวจสอบได้ ตั้งบนพื้นฐานของศีล ระเบียบกติกาและข้อบังคับ^{๑๓๖}

๑๔.มีความเสมอภาคและเท่าเทียมยุติธรรมนั้น มันขึ้นอยู่กับหลักศีลสามัญญตา กติกา ระเบียบและข้อบังคับ การที่บุคลากรทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ ลดความขัดแย้ง คือเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ดี แสดงว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือที่ดี การบังคับใช้กฎหมายที่ดี แสดงว่ามาจากผู้นำ หรือผู้บริหารที่ดีเป็นหลักใหญ่ การอยู่แบบครอบครัวเป็นการอยู่โดยไม่เป็นทางการ อยู่แบบอิสระ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การสื่อสารกันได้ ตักเตือนกัน พูดคุยแนะนำกันได้ เป็นเนื้อเดียวกันได้^{๑๓๗}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

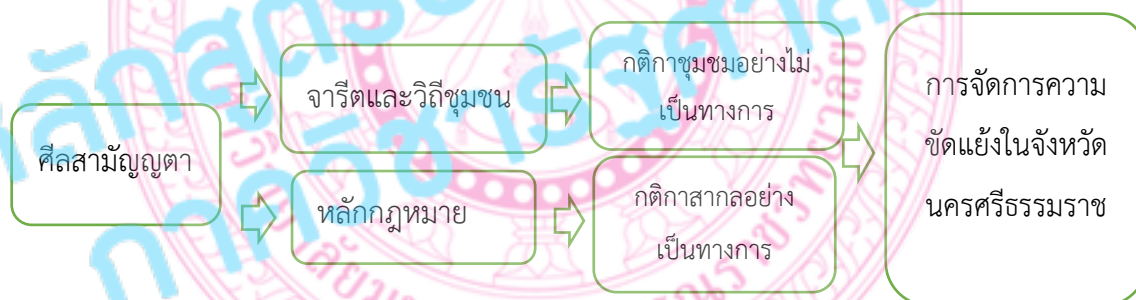
^{๑๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านศีลสามัญญตา จะเน้นไปที่สองส่วนคือ (๑) จาริตและวิถีชุมชน เป็นการสร้างกฎกติกาอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีหลักจารีตวัฒนธรรมและหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกฎและกติกา ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน (๒) หลักกฎหมาย เป็นกติกาสากลที่บังคับใช้และมีบทลงโทษอย่างชัดเจน ซึ่งชุมชนอาจใช้กติกาอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ หรือบังคับใช้เฉพาะกรณีไปเพื่อความสงบสุขของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก

ตารางที่ ๔.๑๑ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านศีลสามัญญตา

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	ศีลสามัญญตา	๑๑	๑,๓,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔
๒	ชุมชน	๕	๑,๔,๗,๑๒,๑๓
๓	กฎหมาย	๑๑	๒,๓,๔,๕,๖,๗,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔
๔	ความขัดแย้ง	๗	๑,๓,๖,๘,๑๐,๑๓,๑๔
๕	กติกา	๘	๑,๒,๔,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๔

แผนภาพที่ ๔.๑๑ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านศีลสามัญญตา

ทฤษฎีสамัญญตา

๑ นับว่าเป็นหัวใจหลักของแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทุกๆ เรื่องมิใช่แต่เฉพาะความขัดแย้งพื้นที่การเมืองท้องถิ่น เพราะเมื่อใดก็ตามผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ลดมานะ ตัณหา ทิฐิของตน และมองเพื่อนมนุษย์อย่างเมตตา มีความเสมอภาค หลักทฤษฎีสамัญญตาจะทำให้แนวทางในการหาทางออกส่องแสงจากปัญญา ของผู้ชน ดังนั้นเมื่อประสบปัญหาความขัดแย้ง สิ่งสำคัญคือการตั้งสติ และการมองหากัลยาณมิตรมาช่วยชี้แนะให้เห็นทางออกของปัญหา แม้ว่าชุมชนเห็นร่วมกันว่าจะต้อง

หาทางออก แต่ถ้าขาดการเรียนรู้ ศึกษาประสบการณ์จากผู้อื่น ย่อมจะทำให้กิจการใดที่คิดว่าอาจเกิดปัญหาหรืออุปสรรคเพราะไม่เข้าใจในกฎกติกาในส่วนหน่วยงานที่ต้องประสานติดต่อ เพราะปัญหาของชุมชนนั้นมิใช่เป็นเรื่องปัจเจกแต่ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหลายฝ่าย เข้าสู่คำกล่าวที่ว่า ยิ่งมากคน ยิ่งมากความ เพราะความคิดเห็นที่แตกต่างดังนั้นเมื่อการเมืองท้องถิ่นมีความคิดและมีวิธีการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของตนเองแล้ว ^{๑๓๘}

๒. จะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือ ในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติพหุสังคมวัฒนธรรมที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ มีความเห็นเสมอภาคกันมีการยอมรับ ในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งการเป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตย เคารพกฎเกณฑ์และกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะ การป้องกันสิทธิของฝ่ายเสียงข้างน้อย มีความนักการเมืองจะต้องเคารพเสียงข้างมากของประชาชนเสมอภาคระหว่างบุคคล การวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นตามวิถีทาง ประชาธิปไตย ประชาชนไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เมื่อกระทำผิดจะต้องใช้กฎหมายเดียวกัน การ ลงโทษอย่างเดียวกัน และถ้าได้รับเหตุอันควรปราณีก็ควรได้รับเช่นเดียวกัน ทั้งหมดนี้เป็นการตั้งทฤษฎี หรือความเห็นให้ตรงกันในระดับหมู่ชนและสังคม ปัญหาต่างๆ ถึงจะมองเห็นทางออกได้ด้วยปัญญา ^{๑๓๙}

๒. หลักทฤษฎีสามัญญาตา จะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ ยอมรับนับถือความคิดเห็นความคิดเห็นที่แตกต่างของกันและกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจะเห็นได้ว่า สารานิยธรรม ๖ เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความสามัคคีปรองดองในการแสดงออกถึงหน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในรัฐควรปฏิบัติต่อกันในสังคม เพื่อความสามัคคี อยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันต่อหน้าและ ลับหลัง ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรักความเคารพ การสงเคราะห์อ่อนโยนเคราะหกัน ไม่ให้มีความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทกัน ^{๑๔๐}

๓. เสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีในสังคมพหุสังคมวัฒนธรรมก็จะทำให้มีความมั่นคงและเป็นเอกภาพได้ เพราะผลที่จะเกิดตามมาจากการประพฤติตาม หลักธรรมนี้ คือ ความเสมอภาค หลักทฤษฎีสามัญญาตาทำให้ระลึกถึงกันในแง่ดี ทำให้เกิดความรักใคร่ ปรองดองกัน ทำให้เกิดความรัก มีสัมมาคารวะต่อกัน ทำให้เกิดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ทำให้เกิดความไม่วิวาท

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ สัมภาษณ์วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

บาดหมางกัน ทำให้เกิดความพร้อมเพรียง สมัคสมานสามัคคีกัน และ ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๑๔๑}

๔. หลักทฤษฎีสัมมัญญา การมีความเห็นถูกต้องดีงาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับหลัง หมายถึง มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน หลักการใช้ประชาธิปไตยให้เกิดภายในองค์กร เช่น มีการประชุม ประชุมและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายภายในองค์กร เคารพความความคิดเห็นที่แตกต่าง^{๑๔๒}

๕. ปรับมุมมองที่ต่างกลับมาให้ตรงกัน ด้วยการยอมรับในเหตุผล ความคิดเห็นที่แตกต่าง พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะทำอะไรก็ควร การเปิดการรับฟังความคิดเห็นและเห็นชอบร่วมกันในการทำงาน และยึดถืออุดมคติอันเดียวกันเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะ ข้อคิดเห็นในการทำงานและการบริหารงานในองค์กร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การบริหาร มีการต่อต้านบ้าง อาจจะมีผลมาจากศรัทธาคนเก่าอยู่ ทุกคนเสมอภาคกัน ถ้าใครทำดีก็ดีอยู่แล้ว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้^{๑๔๓}

๖. มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันคิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน ความเสมอภาค หลักทฤษฎีสัมมัญญา รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ ระยะเวลาจะเป็นคำตอบให้กับความเข้าใจอัน ดีได้เอง เมื่อไหร่ที่มีการสอบถามความคิดเห็น การมีความเคารพและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและ กัน ยึดถืออุดมคติร่วมกันในการทำงานเพื่อองค์กรประสบความสำเร็จสูงสุด จะสร้างความน่าเชื่อถือ^{๑๔๔}

๗. ทฤษฎีสัมมัญญา แห่งสาราณียธรรม ๖ คือ มีความเสมอภาคกันทางความคิด และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น หมายถึง ปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้อง เหมือนกับผู้อื่น และหมุ่คณะในพุทธสังคมวัฒนธรรมภายใต้เหตุ และผลในทางที่ดีงาม พร้อมกับเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างสม่ำเสมอ เปิดพื้นที่ทางความคิด และพัฒนาจิตใจ ให้ลดละเลิกความเห็นแก่ตัว ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นให้ได้ การประชุมหรือในที่ประชุม ผู้น้อยเสนอความคิดเห็นไม่ค่อยได้ มันจึงเป็นกำแพงขวางกั้นความคิดเห็นที่ดี การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะเปิดพื้นที่ทางความคิดมีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมให้มาก สร้างความเคารพรับฟังความคิดเห็นต่อกัน ให้เกิดในทฤษฎี มีความเห็นตรงกันต่อการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้มี

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

การเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อบุคลากร โดยมีการเปิดใจให้กว้างๆ ในทุกๆ งานที่สำคัญหรือมีความซับซ้อน หรือเกี่ยวพันถึงสิทธิหน้าที่ของบุคคลใดจะให้ผู้นั้นได้แสดงความคิดเห็น^{๑๔๕}

๘.คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ การปรับความคิดความเห็นให้มิให้เหตุผลถูกต้องเหมือนกับผู้อื่น และหมั่นคณะพหุสังคมวัฒนธรรมภายใต้เหตุและผลในทางที่ดีงาม พร้อมกับเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติมีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ การให้ทุกคนเปิดพื้นที่ทางความคิด ระดมความคิดได้ สามารถจัดการความรู้ มี กระบวนการมีส่วนร่วมจะทำให้องค์กรลดทิวทัศน์ได้ ต้องเปิดพื้นที่ทางความคิด และพัฒนาจิตใจ ให้ลดละเลิกความขัดแย้งยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นให้ได้ การประชุมหรือในที่ประชุม ผู้น้อย เสนอความคิดเห็นไม่ค่อยได้ มันจึงเป็นกำแพงขวางกั้นความคิดเห็นที่ดี^{๑๔๖}

๙.การมีความเห็นถูกต้องดีงามทั้งต่อหน้าและลับหลัง ความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ยอมรับในเหตุผล พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะทำอะไรก็ควรปรึกษาหารือผู้ที่อยู่ร่วมกันใช้เหตุและผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง^{๑๔๗}

๑๐.หลักทิวทัศน์สามัญญตา หรือ การปรับความเข้าใจกัน คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการ สำคัญที่จะนำไปสู่การขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การบริหาร มีการต่อต้านบ้าง อาจจะมีผลมาจากศรัทธาคนเก่าอยู่ ทุกคนเสมอภาคกัน ถ้าใครทำดีก็ดียอยู่แล้ว ไม่ สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ หากดีเสมอต้นเสมอปลาย ระยะเวลาจะเป็นคำตอบให้กับความเข้าใจอัน ดีได้เอง เมื่อไหร่ที่มีการสอบถามความคิดเห็น การมีความเคารพและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และ กัน ยึดถืออุดมคติรวมกันในการทำงานเพื่อองค์กรประสบความสำเร็จ^{๑๔๘}

๑๑.ไม่อคติ ไม่ลำเอียง การมีความเห็นร่วมกันไม่เอาเปรียบกัน ไม่เห็นแก่ตัว รับฟังกติกาพหุสังคมวัฒนธรรมในสังคม รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข ตรวจสอบได้ทั้งระบบส่งผลทำให้การบริหารโปร่งใสคล่องตัวอย่างมีคุณภาพ หลักการใช้ ประชาธิปไตยให้เกิดภายในองค์กร เช่น มีการประชาคม ประชุมและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายมีความเสมอภาค ภายในองค์กร เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน” จัด

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

ให้มีการประชุมปรึกษาหารือทั้ง ผู้บริหาร พนักงาน เจ้าหน้าที่ พนักงานจ้างและคนงาน ทั่วไป เป็นประจำทุกเดือน การเปิดการรับฟังความคิดเห็นและเห็นชอบร่วมกันในการทำงาน และยึดถืออุดมคติอันเดียวกันเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะ ข้อคิดเห็นในการทำงานและการบริหารงานในองค์กร^{๑๔๙}

๑๒. แสดงความคิดเห็นโดยหลักทฤษฎีสамัญญดา การจัดทำประชาพิจารณ์จากทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติ นำมากำหนดแผนยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นนโยบายการบริหารองค์กรบริหาร บ้านเมืองที่ดี หลักการดังกล่าวจึงเป็นการกระจายอำนาจให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและสามารถลดความขัดแย้ง^{๑๕๐}

๑๓. สร้างความน่าเชื่อถือได้ ถ้าความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรมสังคมเปลี่ยน วิถีวัฒนธรรมก็เปลี่ยนทฤษฎีหรือความเห็นเป็นสิ่งจำเป็นในการ บริหารงานในองค์กรที่ดี ต้องมีการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วม ในการวางแผน มีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล การแบ่งปันผลประโยชน์ หลักทฤษฎีสамัญญดา หรือความเห็นเป็นสิ่งจำเป็นในการ บริหารงานในองค์กรที่ดี ต้องมีการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วม ในการวางแผน มีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล การแบ่งปันผลประโยชน์^{๑๕๑}

๑๔. ให้ทุกคนเปิดพื้นที่ทางความคิด ระดมความคิดได้ หลักทฤษฎีสамัญญดา สามารถจัดการความรู้ มีกระบวนการมีส่วนร่วมจะทำให้องค์กรลดทฤษฎีลงได้ ต้องเปิดพื้นที่ทางความคิด และพัฒนาจิตใจ ให้ ลดละเลิกความเห็นแก่ตัว ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นให้ได้ การประชุมหรือในที่ประชุม ผู้น้อย เสนอความคิดเห็นไม่ค่อยได้ มันจึงเป็นกำแพงขวางกั้นความคิดเห็นที่ดี การบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นควรที่จะเปิดพื้นที่ทางความคิดมีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมให้มาก สร้างความ เคารพรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ให้เกิดในทฤษฎี มีความเห็นตรงกันต่อการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้มี การเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อบุคลากร โดยมีการเปิดใจให้กว้างๆ ในทุกๆ งานที่สำคัญหรือมีความ ซับซ้อน หรือเกี่ยวพันถึงสิทธิหน้าที่ของบุคคลใดจะให้ผู้นั้นได้แสดงความคิดเห็น^{๑๕๒}

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านทฤษฎีสамัญญดา จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ๑) พหุสังคมวัฒนธรรม เป็นลักษณะของกลุ่มประชากรในจังหวัดที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ต้องมีวิธีการในการจัดการ ปัญหาความหลากหลายเหล่านี้ ๒) ความเสมอภาค เป็นการยอมรับว่ากลุ่มประชากรที่มีความ

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

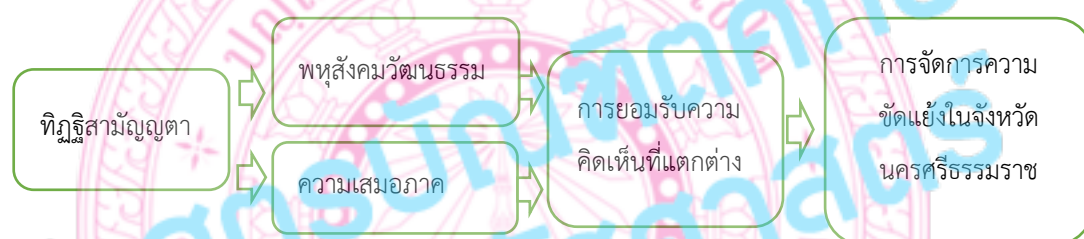
^{๑๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

หลากหลายในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีความเสมอภาคกัน มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย นำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๒ การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านทฤษฎี
สามัญญตา

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่
๑	ทฤษฎีสามัญญตา	๑๐	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๑๐,๑๒,๑๓,๑๔
๒	พหุสังคมวัฒนธรรม	๕	๓,๗,๘,๑๑,๑๓
๓	ความเสมอภาค	๗	๑,๓,๕,๖,๗,๑๐,๑๑
๔	ความคิดเห็นที่แตกต่าง	๑๐	๑,๒,๔,๕,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๔
๕	ความขัดแย้ง	๔	๑,๒,๘,๑๒

แผนภาพที่ ๔.๑๒ การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ด้านทฤษฎีสามัญญตา

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะปัจจัยทางการเมืองนั้น จะได้รับอิทธิพลมาจากตัวระบบราชการและระบบการเมืองที่ทำการสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน ผลจากการสานประโยชน์ทำให้ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะและกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับชุมชน โดยมีความแตกต่างทางด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ทำให้ประเด็นความขัดแย้งนั้นขยายวงกว้างออกไปมากยิ่งขึ้น และมีความซับซ้อนขึ้นตามแต่ละพื้นที่ที่มีบริบททางการเมือง บริบททางเศรษฐกิจ บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป

การบริหารจัดการความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นการนำหลักคิดด้านการใช้อำนาจและกฎระเบียบเข้ามาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง โดยบังคับให้มีมาตรฐานเดียวกันหรือเป็นเกณฑ์ร่วมกันในการเป็นกติกาสากลที่ทุกคนต้องยอมรับ หลังจากนั้นจึงเข้าสู่กลไกที่สองคือการประนีประนอม โดยมีผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือผู้นำที่ชุมชนให้การยอมรับ เป็น

ตัวแทนในการเจรจาไกล่เกลี่ยประณอมเพื่อหาทางออกของปัญหา โดยมีกลไกสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนภายใต้ข้อบังคับเดียวกัน โดยตัวแทนทั้งจากระบบราชการ ตัวแทนจากระบบการเมืองและตัวแทนภาคประชาชน จะมีส่วนร่วมกันในการหารือเพื่อแสวงหาแนวทางสายกลางเพื่อคลายข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

๔.๕.๑ สนทนากลุ่มเฉพาะ

การสนทนากลุ่มเฉพาะของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” นั้นทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษาได้กำหนดให้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๕ โดยมีประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์เพื่อ

๑) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ

๓) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๑๐ รูป/คน มีความเห็นว่าผู้วิจัยได้ทำครบทั้งสามด้านแล้ว โดยมีความเห็นเพิ่มเติมดังนี้

๑) งานวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้หลักธรรมที่ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งนั้นค่อนข้างหาข้อมูลได้ลำบากเพราะจะมีกลุ่มการเมืองในพื้นที่ ซึ่งน่าจะมียุทธศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยและน่าจะมีความซับซ้อนในเรื่องของทั้งกลไกและผลประโยชน์เชิงลึกที่สูง อันจะเป็นอุปสรรคสำคัญว่าผู้วิจัยจะเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้มากน้อยเพียงใด การศึกษาวิจัยจึงควรทำความเข้าใจเรื่องของความยากง่ายในการเข้าถึงข้อมูลด้วย^{๑๕๓}

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะในวันนี้ ขอเสริมในเรื่องของประเด็นเรื่องการคัดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อให้ได้ตัวแทนของกลุ่มมาเป็นผู้ให้ข้อมูลแล้ว ประเด็นในเรื่องของการขัดแย้งทางการเมือง ที่เป็นประเด็นที่เคลื่อนไหวตามบริบทของสังคมอยู่ตลอดเวลาที่เป็นประเด็นที่สำคัญเช่นกัน น่าสนใจว่าชาวนครศรีธรรมราช นั้นจะมีความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งน่าจะทำการศึกษาวิจัยต่อยอดในอนาคตได้ ซึ่งความถูกต้องของข้อมูลเหล่านี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเป็นตัวแปรสำคัญอย่างมาก^{๑๕๔}

^{๑๕๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕.

๓) หัวข้อวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะเกี่ยวข้องกับการเมืองท้องถิ่นของกลุ่มต่างๆในจังหวัด ดังนั้นในการเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวนครศรีธรรมราชจริงๆ น่าจะเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง จากปัญหาที่พบในการวิจัยด้านความขัดแย้งนั้น มักจะพบว่าผู้ให้ข้อมูลยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะการให้ข้อมูลในทิศทางลบ^{๑๕๕}

๔) การวิจัยเรื่องเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นนั้น เป็นงานวิจัยที่ค่อนข้างน่าสนใจมากเพราะเกี่ยวข้องกับการการเมืองและมีบริบทแวดล้อมที่ค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งมีกลุ่มการเมืองสำคัญไม่น้อยกว่า 5 กลุ่ม ผู้วิจัยต้องใช้ความสามารถอย่างยิ่งจึงจะเข้าถึงข้อมูลได้ครบทุกมิติและมีความสมบูรณ์ของเนื้อหา แต่ในส่วนองพื้นที่ในการศึกษาวิจัยที่เปิดกว้างให้ประชากรและผู้นำท้องถิ่นหลายกลุ่ม จะเป็นการยากที่จะทำการคัดประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่นมาเป็นผู้ให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยต้องกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ครอบคลุมพื้นที่ การประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นจึงน่าจะเป็นทางออกที่จะช่วยให้ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้^{๑๕๖}

๕) ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบได้ครบเกือบทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่มีมิติทางการเมืองสอดแทรกเอาไว้ ซึ่งน่าสนใจว่ากลุ่มที่มีความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่อื่นนั้น ยังมีรูปแบบของความขัดแย้งทางการเมืองอย่างไร สอดคล้องกับพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหรือไม่ ยังคงเข้มข้นเท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทการเมืองสมัยใหม่หรือปรับตัวอย่างไรบ้าง^{๑๕๗}

๖) หัวข้อวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าศึกษา แต่ในมิติของสังคมวัฒนธรรมยังพบว่ามีประชากรที่นับถือศาสนาอื่นด้วย จึงให้คำแนะนำว่า ในอนาคตควรศึกษากลุ่มชาวไทยเชื้อสายอิสลามที่กระจายตัวอยู่บริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น^{๑๕๘}

๗) หลักสารณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้ในสังคมที่มีความเป็นพหุสังคมสูง สอดคล้องกับบริบทด้านพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ประกอบไปด้วยประชากรที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยอิสลามที่กระจายอยู่หลายพื้นที่ และหลักสารณียธรรมข้อที่ ๑ ซึ่งคือ

^{๑๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๕.

เมตตาทายกรรม ตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง^{๑๕๙}

๘) การศึกษาเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น” เป็นหัวข้อที่มีความทันสมัย แต่ยังหาจุดชี้ชัดในประเด็นที่เป็นความขัดแย้งมาอธิบายให้เป็นรูปธรรมได้ยาก ดังนั้นผู้วิจัยควรนำมาเทียบเคียงกับต่างประเทศว่ามีรูปแบบของการตื่นตัวทางการเมืองอย่างไรบ้าง จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมืองต่อไปในอนาคต^{๑๖๐}

๙) การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” มีการประยุกต์หลักธรรมเพื่อบูรณาการการวิจัย จึงควรจะเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม^{๑๖๑}

๑๐) มีข้อสังเกตว่าการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้ทำการศึกษากลุ่มประชากรในจังหวัด ดังนั้นควรระบุพื้นที่ในการศึกษาให้ชัดว่าใช้เกณฑ์เดิมหรือใช้เกณฑ์ใหม่ในการกำหนดพื้นที่

สรุป ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๑๐ ท่าน ทำให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นของขอบเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษา การเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงเป็นการยืนยันแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตามข้อเท็จจริงและเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไปในอนาคต

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

๑. สภาพปัญหาเรื่องความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นสามารถแบ่งประเด็นในการศึกษาถึงความเป็นมาได้ ๓ ประเด็นหลักคือ (๑) ความขัดแย้งทางการเมือง เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากประเด็นทางการเมืองอันได้แก่การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างชนชั้นนำในจังหวัดนครศรีธรรมราช และความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำกับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องของประโยชน์สาธารณะที่ควรอยู่ในมือของประชาชน กลับถูกดึงไปอยู่ในมือของความสัมพันธ์เครือข่ายอุปถัมภ์และระบบพวกพ้อง (๒) ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการดึงประโยชน์สาธารณะเข้าไปสู่เครือข่ายอุปถัมภ์ จนทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ชุมชน อันเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งตามมา (๓) ความขัดแย้งด้านสังคม

^{๑๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๕.

วัฒนธรรม เป็นผลมาจากความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรม ทำให้แต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านของเชื้อชาติ ศาสนา อุดมการณ์และความคิดทางการเมือง ตลอดจนจารีตวัฒนธรรม อันเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๓ ประเด็นหลักได้แก่ (๑) การบังคับและกดดัน (๒) การประนีประนอม (๓) การแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ ๑. การบังคับและกดดัน ได้แก่ การกดดันโดยใช้กลไกอำนาจทางการเมือง เกิดจากผู้อยู่ครองอำนาจทางการเมืองได้แก่นักการเมือง ระบบราชการ ใช้กลไกอำนาจรัฐในการเข้ากดดันประชาชนหรือผู้ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขและอยู่ในขอบเขตของอำนาจ และการกดดันโดยใช้เครือข่ายภายใต้ระบบอุปถัมภ์ เป็นการกดดันผู้ที่อยู่นอกขอบเขตของอำนาจที่ตนเองถือครองอยู่ ในกรณีหลังนี้จะต้องใช้อิทธิพลที่ไม่ใช่กลไกรัฐอันได้แก่ระบบอุปถัมภ์และอำนาจนอกระบบเข้ากดดันและบีบบังคับทางการเมือง ๒.การประนีประนอม คือการแข่งขัน เป็นการที่ผู้แพ้ยอมถอยให้แก่ผู้ชนะหรือคู่แข่งทางการเมืองที่มีความพร้อมหรือครอบครองทรัพยากรที่สูงกว่า เพื่อลดการปะทะและลดการเผชิญหน้าทางการเมือง หรือการร่วมกันหาข้อยุติในการเกิดกรณีพิพาทและ ยินยอมที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายยอมลดผลประโยชน์ของตนเองลงเพื่อให้สถานการณ์ความขัดแย้งมีทางออก ๓.การแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยใช้เหตุผลและการสื่อสารข้อเท็จจริง เป็นการคลายความขัดแย้งโดยใช้ความเป็นจริงและบริหารจัดการอย่างยุติธรรมเพื่อคลายข้อขัดแย้ง

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

๓.๑ ด้านเมตตาทายกรรม แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นคือ (๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางการเมืองด้วยตนเองหรือระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองกับประชาชน (๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบสุข

๓.๒ ด้านเมตตาจริกรรมจะเน้นไปที่การใช้เหตุผลในการเจรจาต่อรองและให้เกียรติซึ่งกันและกันโดยไม่ซ้ำเติมผู้อื่น แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตาทายกรรม คือ (๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางการเมืองด้วยตนเองหรือระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองกับประชาชน (๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน

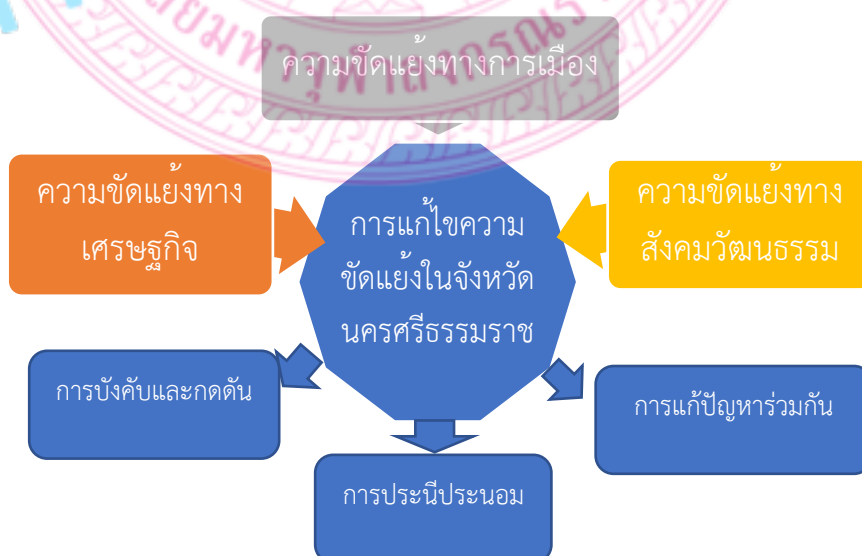
๓.๓ ด้านเมตตาโมกกรรมจะเน้นไปที่หลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตากายกรรม คือ (๑) มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา (๒) มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม

๓.๔ ด้านสาธารณโภคี จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ในส่วนของปัจเจกบุคคลจะมีหลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา ส่วนที่สองคือในมิติของชุมชนหมู่บ้านจะเน้นหลักธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรในชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม

๓.๕ ด้านศีลสามัญญตา จะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ (๑) จารีตและวิถีชุมชน เป็นการสร้างกฎกติกาอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีหลักจารีตวัฒนธรรมและหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกฎและกติกา ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน (๒) หลักกฎหมาย เป็นกติกาสากลที่บังคับใช้และมีบทลงโทษอย่างชัดเจน ซึ่งชุมชนอาจใช้กติกาอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ หรือบังคับใช้เฉพาะกรณีไปเพื่อความสุขของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก

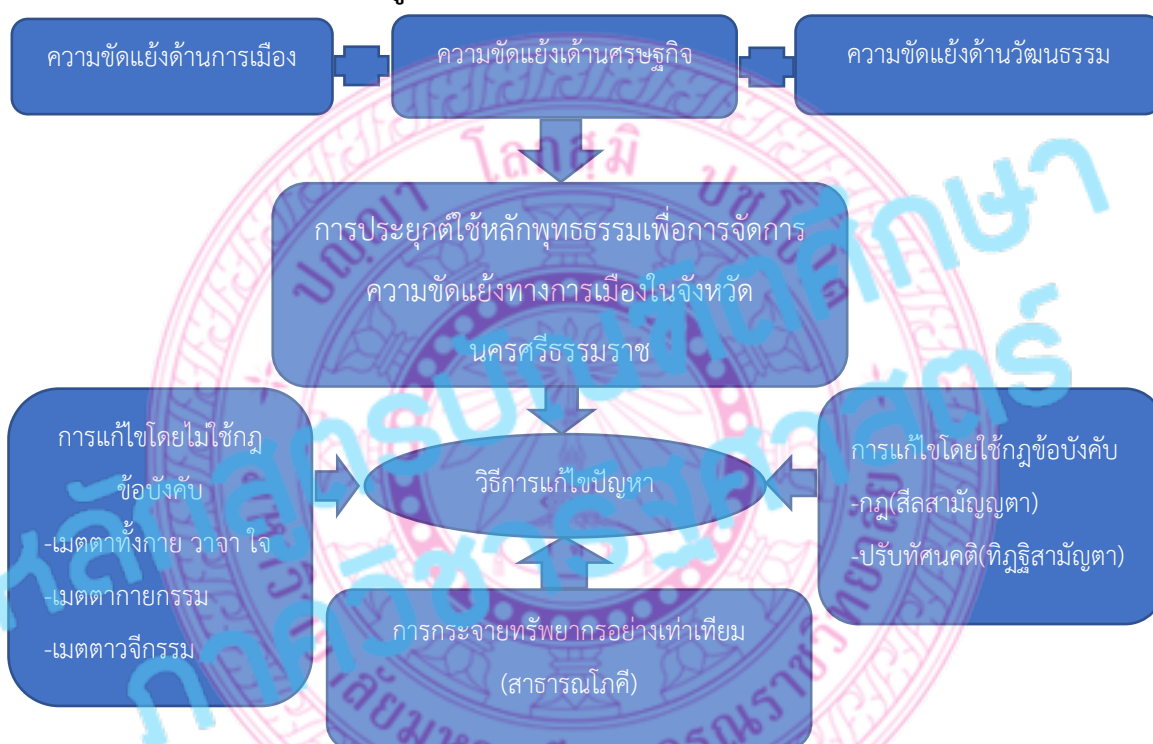
๓.๖ ด้านทฤษฎีสามัญญตา จะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ (๑) พหุสังคมวัฒนธรรม เป็นลักษณะของกลุ่มประชากรในจังหวัดที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้านของความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมืองและเชื้อชาติ ตลอดจนศาสนาและวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ทำให้ต้องมีวิธีการในการจัดการปัญหาความหลากหลายเหล่านี้ (๒) ความเสมอภาค เป็นการยอมรับว่ากลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายในจังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น มีความเสมอภาคกัน มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมายนำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างตามหลักประชาธิปไตย

แผนภาพที่ ๔.๑๓ องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากสภาพทั่วไปและบริบทแวดล้อมทางสังคมและการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้พบว่าปัญหาอันเกิดจากระบบพหุสังคมวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างของประชากรเป็นพื้นฐานทำให้สามารถมองปัญหาความขัดแย้งออกเป็นความขัดแย้งทางการเมือง,ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ,ความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาจึงมีสามแนวทางประกอบด้วย การบังคับกดดันซึ่งใช้กฎหมายและอำนาจเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นทางออก ในกรณีของความขัดแย้งระหว่างชุมชนในด้านของการจัดการทรัพยากรจะใช้แนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

๔.๔.๒ องค์ความรู้ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๑๔ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากสภาพปัญหาความขัดแย้งทำให้สามารถใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขโดยทำการประยุกต์ออกมาได้ ๓ แนวทางคือ ๑.การแก้ไขโดยใช้กฎ เป็นการใช้หลักเมตตากายกรรม,เมตตามโนกรรม,เมตตาวจีกรรมเป็นแนวทางในการควบคุมตนเอง กฎเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการปกครองท้องถิ่นที่มีความเจริญก้าวหน้าย่อมต้องทำการพัฒนา กฎของท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องไปกับความเจริญ และการพัฒนาท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่นจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ถ้าหากปราศจากการปรับปรุงแก้ไขกฎให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในสังคม ดังนั้น กฎจึงเป็นกลไกสำคัญ ที่มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบาย การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม สถาบันตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น

๒.การแก้ไขโดยใช้กฎข้อบังคับ (กฎหมายลักษณะอักษร)มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่ต้องอาศัยการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมจำนวนมากๆ ดังนั้นย่อมทำให้ประโยชน์และความต้องการของแต่ละคนมีความขัดแย้งกันระหว่างประโยชน์ของปัจเจกชนแต่ละคน และประโยชน์ของปัจเจกชนกับประโยชน์ของสังคมส่วนรวม การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในเรื่องของประโยชน์ และความต้องการของคนในสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งปันการใช้ประโยชน์อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม จึงต้องมีกติกาหรือกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และได้มีการพัฒนามาเป็นกฎหมาย ดังนั้นสังคมและกฎหมาย จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาคู่กัน ดังที่กล่าวกันว่า “ที่ใดมีสังคมที่นั่นมีกฎหมาย” กฎหมายเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการควบคุมสังคม เป็นกติกาเพื่อตัดสินชี้ขาดความถูกต้องที่ทุกสังคมต้องยอมรับ บนพื้นฐานของความยุติธรรม ความถูกต้อง และความเสมอภาค

กฎหมาย เกิดขึ้นมาพร้อมกับการรวมตัวเป็นสังคมของมนุษย์ ในเรื่องของการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นั้น ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์ในการดำรงชีวิตในสังคม สิ่งเหล่านี้จะมีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายจึงมีวิวัฒนาการในรูปแบบต่างๆ ตามการวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติทางโลก หรือข้อปฏิบัติทางศีลธรรม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และกฎเกณฑ์ที่ได้บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อสังคมมีระบบการปกครอง ก็จะมีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร และที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรใช้ควบคู่กันตามแต่ประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละสังคม

สังคมมีการขยายตัว และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้รัฐบาลย่อมมีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น และเป็นภาระหน้าที่ ที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนไปตามความหนาแน่นและความแออัดของประชากรในการรวมกันเป็นสังคม การจัดสรรปันส่วนผลประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรมเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ต้องใช้ความรู้ความสามารถและเทคนิคในการบัญญัติกฎหมายที่สูงขึ้น ดังนั้นเมื่อสังคมมีการพัฒนาไป กฎหมายก็ต้องมีการพัฒนาไปให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย กฎหมายจึงมีบทบาทต่อสังคม 2 ประการ คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม และเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสังคม เนื่องจากกฎหมายต้องบัญญัติให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายมีความสำคัญต่อคนในสังคม ที่ใช้เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการจัดระเบียบของสังคม กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล การรับรองคุ้มครองชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของคนในสังคม นอกจากนี้กฎหมายยังเป็นตัวกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่หรือสร้างสถาบัน องค์กรต่างๆ ในสังคม ดังนั้นการดำเนินการพัฒนากฎหมายจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากเพราะมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคล องค์กร สถาบันในสังคม และมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอีกด้วยเริ่มจากการมีวิธีคิดที่ถูกต้องแล้วประชาชนก็จะยอมรับในกฎหรือยอมรับในศีลสามัญญตา ๓.การแก้ไขปัญหโดย

กระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมโดยใช้หลักสาธารณโภคีให้เกิดความเท่าเทียมกันเพื่อลดข้อขัดแย้ง โศกเฉพาะเพียงผู้เดียว คือ หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้น ต้องเลี้ยงชีพด้วย ลำแข้งของตนเอง คนเรามีวาสนาบาปมีไม่เหมือนกัน บางคนได้มากจนเหลือกินเหลือใช้ บางคนทำงานเลี้ยงชีพได้น้อยจนไม่ค่อยพอกินพอใช้ เพราะฉะนั้น คนที่ได้ลาภผลมาในทางที่ชอบมาก จึงต้องแสดงออกซึ่งทาง กายกรรม ทางวจีกรรม ที่สะท้อนมาจากใจด้วยการเอื้อเพื่อแบ่งปันเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เจริญความสุขให้แก่กันและกัน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชและ ๓) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๒๕ รูป/คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยรายด้าน ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑.๑.๑ ด้านความขัดแย้งทางการเมือง ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเด็นในการนำเสนอข้อสรุปเอาไว้ ๒ ประเด็นย่อย ดังนี้

๑. ระบบราชการ ผลการศึกษาพบว่า ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในระบบราชการ เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์มากกว่าบุคลากรท่านอื่น จนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันในการปฏิบัติงานและการพิจารณาความดีความชอบ นอกจากนี้การมีระบบอุปถัมภ์แทรกตัวอยู่ภายในระบบราชการ ยังทำให้ประโยชน์สาธารณะที่ควรอยู่ในมือของประชาชนถูกถ่ายโอนไปอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์ที่สานประโยชน์กันในเครือข่ายอุปถัมภ์ โดยในประเด็นนี้จะเห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยเฉพาะการไม่เป็นธรรมและการขาดธรรมาภิบาลในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งอย่างไม่เป็นธรรม จนนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นมาในอนาคต

๒. ระบบการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ระบบอุปถัมภ์ที่ดำเนินการภายใต้เครือข่ายทางการเมืองหรือมีเครือข่ายทางการเมืองหนุนหลัง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ประชาชน นอกจากนี้หากระบบราชการและระบบการเมืองสามารถสานประโยชน์ระหว่างกันได้ จะทำให้ประโยชน์สาธารณะของประชาชนเคลื่อนตัวไปอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นนำของจังหวัด แล้วจึงค่อยกระจายไปสู่ประชาชนลดหลั่นกันไปตามลำดับชั้นของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ความไม่เท่าเทียมดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง อันเกิดจากประเด็นทางการเมืองที่เข้ามาแทรกแซงจนทำให้การกระจายทรัพยากรในท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างไม่เท่าเทียมกัน และนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด ความขัดแย้งจะแสดงออกในลักษณะของความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน แต่หากระบบราชการไม่สามารถสานประโยชน์กับระบบการเมืองได้ จะเกิดความขัดแย้งกันเองภายในกลุ่มชนชั้นนำ เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ในพื้นที่จนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองในเวลาต่อมา

๑.๑.๒ ด้านความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ระบบราชการ ผลการศึกษาพบว่า ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในระบบราชการ ได้ทำการสานประโยชน์กับระบบการเมือง ทำให้ระบบการเมือง นายทุนและกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถเข้าถึงข้อมูลลับของหน่วยงานราชการ และสามารถร่วมกันสานประโยชน์จากการกำหนดนโยบายภายในท้องถิ่น ทำให้โครงการต่างๆ ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ควรถูกกำหนดมาเพื่อประโยชน์สาธารณะ ถูกดึงไปใช้เพื่อประโยชน์ของกลุ่มทุนเป็นหลัก จึงทำให้ประโยชน์สาธารณะด้านเศรษฐกิจที่ควรเกิดต่อประชาชนนั้นบกพร่องลงไป ผลประโยชน์จากสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจึงถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อยืนยันประโยชน์ทางธุรกิจของกลุ่มทุนมากกว่าประโยชน์ของประชาชน อันนำไปสู่ความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างประชาชนในพื้นที่กับกลุ่มนายทุนที่สานประโยชน์กับระบบการเมืองและระบบราชการ

๒. ระบบการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ระบบอุปถัมภ์ที่ดำเนินการภายใต้เครือข่ายทางการเมืองหรือมีเครือข่ายทางการเมืองหนุนหลังกลุ่มนายทุนและกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่นครศรีธรรมราช ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ประชาชน ระบบการเมืองมุ่งสนับสนุนกลุ่มทุนของตนเองในลักษณะของผลประโยชน์ต่างตอบแทนในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง ดังนั้นเมื่อนักการเมืองได้เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มทุน จึงใช้อำนาจหน้าที่ ในการสนับสนุนบริษัทตนเองหรือบริษัทของครอบครัวได้งานรับเหมาจากรัฐ ทั้งพื้นที่ทางบกและพื้นที่ทางทะเลที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน นอกจากนี้หากระบบราชการและระบบการเมืองสามารถสานประโยชน์ระหว่างกันได้ จะทำให้ประโยชน์สาธารณะของประชาชนเคลื่อนตัวไปอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นนำของจังหวัดที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนตามมา ความขัดแย้งจะแสดงออกในลักษณะของความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนำกับ

ประชาชน แต่หากระบบราชการไม่สามารถสานประโยชน์กับระบบการเมืองได้ จะเกิดความขัดแย้งกันเองภายในกลุ่มชนชั้นนำ เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ในพื้นที่จนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองด้านเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

๑.๑.๓ ด้านความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถจำแนกรายด้านโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ความขัดแย้งในระดับของปัจเจกบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งในระดับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านของความเชื่อ ทศนคติ การปลูกฝังในอุดมการณ์ความคิดทางการเมืองที่แตกต่าง โดยเฉพาะผลจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างหรือความแตกต่างอันมีสาเหตุมาจากความคิดทางการเมือง แม้ว่าจะมีเป้าหมายเดียวกันแต่เชื่อในวิธีการที่ต่างกัน ย่อมเป็นผลให้เกิดความขัดแย้งในระดับปัจเจกบุคคลขึ้นมา โดยเฉพาะในด้านของการไม่เปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างหรือการรับฟังเสียงข้างน้อย

๒. ความขัดแย้งในระดับชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างกันในส่วนของคุณค่าความคิดของแต่ละชุมชน ที่มีวัฒนธรรมและระบบความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ เช่น พื้นที่ชายทะเลจะมีแนวคิดด้านการเมืองที่เป็นตะวันตกเพราะได้รับความทันสมัยจากต่างประเทศผ่านทางชายฝั่งทะเลและเมืองท่า ในขณะที่พื้นที่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมและที่ราบลุ่มจะยังคงมีวิถีเกษตรและวิถีชีวิตที่เน้นในด้านของจารีตประเพณีที่ค่อนข้างเข้มงวด ความขัดแย้งทางแนวคิดทางการเมืองจึงแสดงออกมาในลักษณะของความแตกต่างทางความคิดระหว่างความคิดอนุรักษนิยมกับความคิดเสรีนิยมสมัยใหม่ตามรูปแบบตะวันตก นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างในเรื่องของชาติพันธุ์และการนับถือศาสนา การประกอบอาชีพและรายได้เป็นองค์ประกอบย่อยที่ทำให้เกิดความแย้ง

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการบังคับและกดดัน ด้านการประนีประนอม และด้านการแก้ปัญหาร่วมกัน ดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบังคับและกดดัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบังคับและกดดัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทได้แก่

๑) การกดดันโดยใช้กลไกอำนาจทางการเมือง เกิดจากผู้ถือครองอำนาจทางการเมือง ได้แก่ นักการเมือง ระบบราชการ ใช้กลไกอำนาจรัฐในการเข้ากดดันประชาชนหรือผู้ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขขอบเขตของอำนาจ เพื่อนำกลไกของอำนาจไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งในด้านของการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม โดยใช้ความชอบธรรมจากการเป็นตัวแทนของ

ประชาชนในระบบการเมือง เป็นพลังสำคัญในการแสวงหาข้อยุติหรือแสวงหาทางออกอย่างสันติและเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายภายใต้ระเบียบและขอบเขตอำนาจของภาครัฐ

๒) การกดดันโดยใช้เครือข่ายภายใต้ระบบอุปถัมภ์ เป็นการกดดันผู้ที่อยู่นอกขอบเขตของอำนาจของกลไกภาครัฐที่ตนเองถือครองอยู่ ในกรณีนี้จะต้องใช้อิทธิพลที่ไม่ใช่กลไกรัฐอันได้แก่ระบบอุปถัมภ์และอำนาจนอกระบบเข้ากดดันและบีบบังคับทางการเมือง เพื่อแสวงหาทางออกอย่างสันติวิธี และทำการสลายข้อขัดแย้งโดยไม่ให้เกิดความรุนแรง มักจะเป็นกรณีของการกดดันกลุ่มนายทุนและกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ให้ถอยออกจากประโยชน์สาธารณะของประชาชน

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการประนีประนอม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการประนีประนอม ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสี่ประเภทได้แก่

๑) การแข่งขัน ในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น พบว่าเป็นรูปแบบของการที่ผู้แพ้ยอมถอยให้แก่ผู้ชนะหรือคู่แข่งทางการเมืองที่มีความพร้อมหรือครอบครองทรัพยากรที่สูงกว่า หรือเป็นมารยาททางการเมืองที่มักจะหลีกเลี่ยงให้แก่ผู้ชนะในเวทีการเลือกตั้ง ผู้ชนะเองก็จะแสดงน้ำใจในการเชิญคู่แข่งทางการเมืองมาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น

๒) การหลีกเลี่ยง ในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น พบว่าการหลีกเลี่ยงเป็นการประนีประนอมเพื่อลดการปะทะและลดการเผชิญหน้าทางการเมือง โดยเฉพาะในยามที่เกิดวิกฤติทางการเมืองอันจะนำไปสู่การปะทะกันของกลุ่มทุน หรือนำไปสู่การปะทะกันของมวลชนที่สนับสนุนทางการเมือง ผู้อาวุโสของชุมชนหรือผู้อาวุโสทางการเมืองจะดำเนินการทางการเมืองด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและลดการปะทะ

๓) การร่วมมือ ในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น พบว่า การร่วมมือคือการร่วมกันหาข้อยุติในการเกิดกรณีพิพาท โดยมีคนกลางในการประสานงานระหว่างคู่พิพาท ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนจากระบบราชการหรือตัวแทนจากระบบการเมือง หรือตัวแทนของชุมชน ที่เป็นสื่อกลางในการแสวงหาความร่วมมือและยุติข้อขัดแย้งที่กำลังจะเกิดขึ้น

๔) การยินยอม ในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น พบว่าการยินยอมเป็นการที่ฝ่ายใดฝ่ายหรือหรือทั้งสองฝ่ายยอมลดผลประโยชน์ของตนเองลงเพื่อให้สถานการณ์ความขัดแย้งมีทางออก มีทั้งโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ โดยมีกลไกทางการเมืองและกลไกทางจารีตประเพณีเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการยินยอมเพื่อลดความขัดแย้งในพื้นที่

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการการแก้ปัญหา ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการแก้ปัญหาร่วมกันในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น โดยพื้นฐานแล้วจะใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นสอง

แนวทางคือ (๑) การแก้ปัญหาโดยหลักการมีส่วนร่วม โดยใช้เหตุผลเป็นฐานในการบริหารจัดการความขัดแย้ง (๒) การแก้ปัญหาโดยใช้การสื่อสารข้อเท็จจริง

๑) การแก้ปัญหาโดยหลักการมีส่วนร่วม โดยใช้เหตุผลเป็นฐานในการบริหารจัดการความขัดแย้ง และขอความร่วมมือจากสามส่วนที่สำคัญซึ่งประกอบไปด้วย ระบบราชการ ระบบการเมือง และชุมชน ระบบราชการจะเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐในการขับเคลื่อนกระบวนการภายใต้ข้อกฎหมายที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน โดยมีนักการเมืองที่เป็นทั้งตัวแทนของกลุ่มทุนและเป็นตัวแทนของชุมชนไปพร้อมๆ กัน และส่วนสุดท้ายถึงผู้นำชุมชนหรือชุมชน จะมีส่วนร่วมในด้านของกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลให้ระบบราชการและระบบการเมือง ดำเนินกระบวนการไปในวิถีทางประชาธิปไตย

๒) การแก้ปัญหาโดยใช้การสื่อสารข้อเท็จจริง เป็นการหาทางออกโดยการใช้ข้อเท็จจริงตามหลักเหตุผล เพื่อให้เกิดความชอบธรรมและการยอมรับจากประชาชนในการบริหารจัดการความขัดแย้ง ดังนั้นปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชในหลายกรณี สามารถคลายข้อขัดแย้งได้โดยใช้ข้อเท็จจริงเพื่อให้ประชาชนและชุมชนเกิดการยอมรับ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านหลักสารานุกรม ๖

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักสารานุกรม ๖ ประกอบไปด้วย ๑. เมตตามโนกรรม ๒. เมตตาวจีกรรม ๓. เมตตาทายกรรม ๔. สาราณโมคิ ๕. สีสสามัญญตา ๖. ทิฏฐิสามัญญตา ผลการศึกษาพบว่า

๑. เมตตาทายกรรม ผู้วิจัยสรุปประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็นคือ ๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางการเมืองด้วยตัวเองหรือระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองกับประชาชน ๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบสุขเพราะมีระบบอาวุโสคอยดูแลชุมชนเอาไว้

๒. เมตตาวจีกรรม พบว่าด้านเมตตาวจีกรรมจะเน้นไปที่การใช้เหตุผลในการเจรจาต่อรองและให้เกียรติซึ่งกันและกันโดยไม่ซ้ำเติมผู้อื่น ผู้วิจัยสรุปประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตาทายกรรม คือ ๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางการเมืองด้วยตัวเองหรือระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองกับประชาชน ๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบสุขเพราะมีระบบอาวุโสคอยดูแลชุมชนเอาไว้

๓. เมตตามโนกรรม พบว่าด้านเมตตามโนกรรมจะเน้นไปที่หลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีคิดที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเอง

และต่อผู้อื่น ผู้วิจัยสรุปประเด็นในการนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตาทายกรรม คือ ๑) มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา คือใช้หลักสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของตนเองภายใต้กรอบจริยธรรมและกรอบของกฎหมาย ๒) มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม ภายใต้จิตสำนึกสาธารณะและหลักคิดทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง

๔.สาธารณโภคี พบว่าด้านสาธารณโภคี จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ในส่วนของปัจเจกบุคคล จะมีหลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีคิดที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา ส่วนที่สองคือในมิติของชุมชนหมู่บ้านจะเน้นหลักธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรในชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม

๕.ศีลสามัญญตา พบว่าด้านศีลสามัญญตา จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ๑) จารีตและวิถีชุมชน เป็นการสร้างกฎกติกาอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีหลักจารีตวัฒนธรรมและหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกฎและกติกา ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน ๒) หลักกฎหมาย เป็นกติกาสากลที่บังคับใช้และมีบทลงโทษอย่างชัดเจน ซึ่งชุมชนอาจใช้กติกาอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ หรือบังคับใช้เฉพาะกรณีไปเพื่อความสงบสุขของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก

๖.ทฤษฎีสามัญญตา พบว่าด้านทฤษฎีสามัญญตา จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ๑) พหุสังคมวัฒนธรรม เป็นลักษณะของกลุ่มประชากรในจังหวัดที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้านของความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมืองและเชื้อชาติ ตลอดจนศาสนาและวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ทำให้ต้องมีวิธีการในการจัดการปัญหาความหลากหลายเหล่านี้ ๒) ความเสมอภาค เป็นการยอมรับว่ากลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีความเสมอภาคกัน มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย นำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างตามหลักประชาธิปไตย

๓) การนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสามารถเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชออกเป็น ๓ รูปแบบดังนี้

๑. การแก้ไขโดยไม่ใช้กฎหมายข้อบังคับประกอบไปด้วย

- เมตตาทายกรรม ด้านเมตตาทายกรรม แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นคือ (๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางการเมืองด้วยกันเองหรือระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองกับประชาชน (๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบสุข

- เมตตาวจีกรรม ด้านเมตตาวจีกรรมจะเน้นไปที่การใช้เหตุผลในการเจรจาต่อรองและให้เกียรติซึ่งกันและกันโดยไม่ซ้ำเติมผู้อื่น แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตาทายกรรม คือ (๑) การแสดงบทบาทโดยชนชั้นนำทางการเมืองโดยใช้หลักเมตตาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางการเมืองด้วยตนเองหรือระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองกับประชาชน (๒) แสดงบทบาทโดยผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสในชุมชน จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำหรือผู้อาวุโสประจำชุมชนทำการปกครองชุมชนด้วยความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน

- เมตตาโมกขกรรม ด้านเมตตาโมกขกรรมจะเน้นไปที่หลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นเช่นเดียวกับหลักเมตตาทายกรรม คือ (๑) มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา (๒) มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม

๒. การแก้ไขโดยใช้กฎข้อบังคับ ประกอบไปด้วย

- กฎ(ศีลสามัญญตา) จะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ (๑) จาริตและวิถีชุมชน เป็นการสร้างกฎกติกาอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีหลักจารีตวัฒนธรรมและหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกฎและกติกา ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน (๒) หลักกฎหมาย เป็นกติกาสากลที่บังคับใช้และมีบทลงโทษอย่างชัดเจน ซึ่งชุมชนอาจใช้กติกาอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ หรือบังคับใช้เฉพาะกรณีไปเพื่อความสงบสุขของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก

- ปรับทัศนคติ (ทิวฐิสามัญญตา) ด้านทิวฐิสามัญญตา จะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ (๑) พหุสังคมวัฒนธรรม เป็นลักษณะของกลุ่มประชากรในจังหวัดที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้านของความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมืองและเชื้อชาติ ตลอดจนศาสนาและวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ทำให้ต้องมีวิธีการในการจัดการปัญหาความหลากหลายเหล่านี้ (๒) ความเสมอภาค เป็นการยอมรับว่ากลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีความเสมอภาคกัน มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย นำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างตามหลักประชาธิปไตย

๓.การกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม(สาธารณโภคี)

จะเน้นไปที่สองส่วนคือ ในส่วนของปัจเจกบุคคลจะมีหลักคิดอันมีพื้นฐานอยู่บนฐานคิดแบบพระพุทธศาสนาที่เน้นให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น มุ่งเน้นประโยชน์ต่อตนเองภายใต้กรอบพุทธศาสนา ส่วนที่สองคือในมิติของชุมชนหมู่บ้านจะเน้นหลักธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรในชุมชน มุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะของส่วนรวมเขียนทำนองกระจายเงินภาษี กระจายความเจริญ กระจายโอกาสทำมาหากิน เปิดโอกาสให้สอยบวรจุเป็นธรรม ให้มีการประมุลเป็นธรรม

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและผลสรุปผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

๑) สภาพความขัดแย้งในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญคือความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งประกอบไปด้วยระบบราชการที่มีการขัดแย้งกันเองระหว่างผู้อยู่ในระบบอุปถัมภ์และผู้อยู่นอกระบบอุปถัมภ์ และระบบการเมืองที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สืบบงษ์ สุขะมงคล** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๕๕” ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประชาชน การขัดกันในด้านอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง^๑ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จิรวัดน์ เกื้อทาน** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน : กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง เกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองด้วยกัน การใช้อำนาจเกินขอบเขต การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความเสมอภาค เลือกปฏิบัติหรือปฏิบัติแบบสองมาตรฐาน^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พงศกรณ์ พิลบุตร** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วย ความขัดแย้งด้านข้อมูล ด้านผลประโยชน์ ด้านโครงสร้าง ด้านความสัมพันธ์ และด้านคุณค่า ในขณะที่การพัฒนาทางการเมือง มีองค์ประกอบ ด้านความเท่าเทียมกัน ความสามารถของระบบการเมือง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล และความเป็นอิสระของระบบย่อย^๓

๒) การบริหารจัดการความขัดแย้งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน พบว่าด้านการบังคับและกดดันส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์** ศึกษาเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท” พบว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองใน

^๑ สืบบงษ์ สุขะมงคล, “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๕๕”, **วารสารเกษมบัณฑิต**, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๓๙ – ๕๕.

^๒ จิรวัดน์ เกื้อทาน, “ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน : กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา”, **วารสารรวมคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์**, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๑๐๓ – ๑๑๘.

^๓ พงศกรณ์ พิลบุตร, “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, **วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๗๕ – ๙๐.

จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท มีดังนี้ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุกับรูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอม พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพและตัวแปรระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๒) สาเหตุความขัดแย้งทางการเมืองมีสาเหตุเกิดจากความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านโครงสร้าง ด้านผลประโยชน์ และด้านวัฒนธรรม ๓) การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน มีดังนี้ ๑. การกระตุ้นความร่วมมือ โดยภาครัฐมีการสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณ และข้อมูล ๒. การสร้างกรอบความร่วมมือ โดยมีการระบุเป้าหมายทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ๓. การระดมความร่วมมือ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยอาศัยงานประเพณีวัฒนธรรมมาเป็นสิ่งจูงใจ รัฐมีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ ภาคประชาสังคมเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ การสนธิความร่วมมือ โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในรูปแบบของการจัดระบบเครือข่าย และ ๔) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง คือ ระบบการศึกษาที่มีได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสันติวิธีจัดการความขัดแย้ง และบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชน และวัฒนธรรมอุปถัมภ์ ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง รับฟังความคิดเห็นต่างของทุกฝ่าย มีการจัดการสานเสวนาโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม^๔ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพนต์ หวานชื่น, เอก ศรีเชลียง และสุจิตรา โอสถอภีรักษ์ ศึกษาเรื่อง “การแก้ปัญหาร่วมกัน” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

๑. ลักษณะของความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่น เกิดจากสาเหตุหลัก ๓ ประการ คือ ๑) ความไม่ชัดเจนในระเบียบ กฎหมาย โดยเฉพาะบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ซึ่งถูกกำหนดโดยกฎหมายคนละฉบับกัน และแต่ละฉบับก็มีความซ้ำซ้อนกันอยู่ ๒) เกิดจากปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากต่างฝ่ายก็มาจากการเลือกตั้งเป็นคู่แข่งทางการเมือง จึงไม่ต้องการให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคะแนนเสียงมากกว่า และไม่ต้องการให้ฝ่าย

^๔ ทศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์, การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท, วารสาร Veridian E-Journal, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๑) : ๒๗๘๐-๒๘๐๐.

ตรงข้ามมีผลงานโดดเด่นกว่าตน ๓) เกิดจากมารยาทในการทำงาน การไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และความขัดแย้งส่วนตัว

๒. กระบวนการจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่น ในตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ๑) ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างกันในระดับที่ไม่รุนแรงมากนัก ผู้นำมักจะเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในแต่ละเรื่องให้จบไป โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก ๒) ในกรณีที่มีความขัดแย้งค่อนข้างรุนแรง ผู้นำใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยหรือเจรจาด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการปะทะหรือขัดแย้งที่รุนแรงแต่จะเลือกที่จะประสานงานโดยผ่านคนกลางเป็นตัวเชื่อม ซึ่งก็ต้องเป็นบุคคลที่ทั้งสองฝ่ายให้ความเคารพนับถือ และสามารถเจรจาประนีประนอมหรือไกล่เกลี่ย ให้ปัญหาทุกอย่างคลี่คลายลงไปได้ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้อำนวยการหมู่บ้าน เจ้าอาวาส หรือนักการเมืองในระดับที่สูงกว่า

๓) หลักสาราณียธรรม พบว่า ท่ามกลางสภาพปัญหาความขัดแย้ง แนวทางในการลดปัญหาและ ความรุนแรงจากความขัดแย้งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งคือ การรู้จักควบคุมการแสดงออกต่อกัน และกัน ควร แสดงออกทางกายด้วยความเมตตา ด้วยกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน แสดงไมตรีและ ความหวังดีต่อกัน มีการช่วยเหลือมีการให้ความร่วมมือ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น^๕ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์” ผลการวิจัยพบว่า พบว่า นักการเมืองแต่งกายเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ พูดคุยกับบุคคลที่เห็นต่างทางการเมือง มีจิตเมตตาปราณนาดีต่อประชาชนทั้งต่อหน้าและลับหลัง แบ่งปันข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน มีความประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางใจ อย่างสุจริต^๖ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐา แยมสรवलได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม ๖ สามารถนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเห็นอก เห็นใจซึ่งกันและกันและพร้อมที่จะให้อภัยกัน การนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงาน ยังสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้ ๑) ด้านชีวิตครอบครัว ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นเป็นพื้นฐาน ๒) ด้านการเรียนรู้ในการ

^๕ นพนนธ์ หวานชื่น, เอก ศรีเชลียง และ สุจิตรา โอสธอภีรักษ์, “การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๑๒๑-๑๓๗.

^๖ พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์), “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์”, ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

พัฒนาตนเอง เพื่อให้จิตใจของพยาบาลเกิดความเข้มแข็งและมีสันติสุขในตนเอง ๓) ด้านการทำงานในองค์กรจะช่วยให้เสริมสร้างความปรองดองในการทำงานและลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ทำให้องค์กรเกิดสันติสุข^๗ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ สาลีพันธ์, บรรจบ บรรณรุจิ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม ๖ สามารถนำไปใช้จัดการปัญหาความขัดแย้ง และทำให้เกิดความรักความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร และการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน โดยเริ่มจากความเห็นที่ตรงกัน การมีส่วนร่วมในการกำหนดกติการ่วมกัน มีจิตคิดเมตตาต่อกัน จะนำมาซึ่งการแสดงออกด้วยความเคารพ การให้เกียรติและเห็นอกเห็นใจ และพร้อมที่จะแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรม^๘

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านหลักสาราณียธรรม ๖

๒) หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในการจัดการความขัดแย้งระดับท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเกิดความยอมรับกัน

๓) หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีกำหนดนโยบายหรือมาตรการเพื่อให้การบริหารตามอำนาจหน้าที่ มีระบบการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ อำนาจหน้าที่ในการทำงานที่ชัดเจน ยึดมั่นในการปฏิบัติในการบริหารที่สุจริต

^๗ ฐฐา แยมสรวล, “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๔๙ - ๕๘.

^๘ สมเกียรติ สาลีพันธ์, บรรจบ บรรณรุจิ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, “แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำเรือแห่งประเทศไทยกับพนักงาน”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๕ ฉบับที่พิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๔๔๓ - ๔๕๖.

๔) กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดสถานศึกษา จัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนหัวข้อ เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในท้องถิ่น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อสร้างความรักความสามัคคี

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีส่วนร่วมและยอมรับอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ท้องถิ่นลดความขัดแย้งลง

๓) หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้าร่วมประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย เพื่อให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน

๔) สถานศึกษา ควรจัดให้มีการเรียนการสอน เรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามหลักสภานโยบายวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สามารถคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้กับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาการส่งเสริมให้บุคลากรนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการการประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๓) ควรมีการศึกษาวิจัยหลักพุทธธรรมอื่น ๆ เช่น หลักอริยสัจ ๔ หรือหลักพรหมวิหาร ๔ ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย :

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือธรรมศึกษาขั้นตรีรวม ๔ วิชา ตาม **หลักสูตรกองธรรมสนามหลวง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **ธรรมศึกษาขั้นตรี**. (พิมพ์ครั้งที่ ๑๐). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง. **หนังสือเรียนเชิงบูรณาการธรรมศึกษาขั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลียงเชียงเพียรเพื่อพุทธศาสน์, ๒๕๖๑.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. **สันติทฤษฎี : วิถีวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๓๙.

ทรงสิริ วิจิราภรณ์ และคณะ. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม: Life and Social Skill**. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๓.

ประหยัด หงษ์ทองคำ. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. **ประชาสังคมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น**. นนทบุรี : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **จิตวิทยาบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อสาร กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๔),

ปราชญา กล้าผจญ **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.

ปัญญา บางยาง. **ธรรมาธิบายเล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรม, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พรรณราย ทรัพย์ะประภา. จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิตและการทำงาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. ข่าวสารการเมืองของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖.

พิชญา สุกใส. การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร : ชมรมการจัดการความขัดแย้งแห่ง ประเทศไทย, ๒๕๕๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. จิตวิทยาทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒.

พรนพ พุกกะพันธ์. การบริหารความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร : ว. เพ็ชรสกุล, ๒๕๔๒

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑๖. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจากัด, ๒๕๕๗.

สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ, พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

สมยศ นาวิการ. การบริหารพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, ๒๕๔๐.

สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : วิทย์พัฒน์,

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร : เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส, ๒๕๔๐.

(๒) วารสาร และบทความ

จารึก ถาพร. “ความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๑๐๘-๑๓๒.

ทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์. “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท”. วารสาร Veridian E-Journal. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๑) : ๒๗๘๐-๒๘๐๐.

วรุตม์ อินทฤทธิ์. “สังคมศึกษาและการสร้างความเป็นพลเมืองดีภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองไทย”. วารสารหาดใหญ่วิชาการ. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑. (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๘๕-๑๐๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

นพนนต์ หวานชื่น, เอก ศรีเชลียง และ สุจิตรา โอสธอภีรักษ์. “การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๑๒๑-๑๓๗.

กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ และเชิดชัย อุดมพันธ์. “ลักษณะโมทัศน์ความขัดแย้งทางการเมืองไทย : การศึกษาเชิงอรรถศาสตร์ปริชานในข่าวหนังสือพิมพ์”. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๒๖-๑๓๕.

กรุณา มธูลาภรังสรรค์. “ปัจจัยและเงื่อนไขความขัดแย้งในสังคมไทย”. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑๒๐-๑๓๐.

จิรวัดน์ เกื้อทาน. “ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน : กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา”. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๑๐๒-๑๑๘.

ณฐา แยมสรวล. “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๔๙-๕๘.

พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตฺโต (ยังบุญส่ง). “การนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลร้อนพิบูลย์ อำเภอร้อนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑) : ๑๑๐ - ๑๒๑.

พงศกรณ พิลาบุตร. “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๗๕ - ๙๐.

พรเทพ โฆษิตวราวุฒิ. “ความขัดแย้งทางการเมืองกับการพัฒนาการเมือง”. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๕) : ๗๕๕ - ๗๖๕.

ประภาพร สีหา. “ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี ๒๕๕๗”. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๔๖ - ๑๖๖.

สืวงศ์ สุขะมงคล. “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๕๕”. วารสารเกษมบัณฑิต. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๓๙ - ๕๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมเกียรติ สำลีพันธ์, บรรจบ บรรณรุจิ และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์. “แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำไร่แห่งประเทศไทยกับพนักงาน”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๕ ฉบับที่พิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๔๔๓ – ๔๕๖.

ศิริพงษ์ อรุณเคชาชัย, ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และประกัสสร ปรีเอี่ยม. “สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน”. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม ๒๕๖๐) : ๑๘๓ – ๑๙๕.

พงศกรณ พิลาบุตร. “ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. **วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๗๕ – ๙๐.

นพนนต์ หวานชื่น, เอก ศรีเชลียง และ สุจิตรา ไอสถอภีรักษ์. “การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา”. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๑๒๑-๑๓๗.

(๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย:

ณรงค์ กิ่งน้อย. “ยุทธวิธีจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๕.

พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

ไพวรรณ ปุริมาตร. “พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวทโธ (สุขพานิช). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

สมพร เอี่ยมสำอาง. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับพฤติกรรมการแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร”. **วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๓.

ศรายุทธ นกใหญ่. “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก”. **วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ข่าวไทยพีบีเอส. **ปชป.ยืนยันไม่ได้ขัดแย้งปม พปชร.ชิงเก้าอี้ ส.ส.นครศรีฯ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://news.thaipbs.or.th/content/301118> [๑๕ กันยายน ๒๕๖๕].

“ประวัติความเป็นมา นครศรีธรรมราช”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.nakhonsithammarat.go.th/web52/history.php. [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔].

ราชกิจจานุเบกษา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.ratchakitcha.soc.go.th/. [๑๕ กันยายน ๒๕๖๕].

นิพนธ์ บุญญามณี. **บทเรียนมีมาแล้ว! ‘ปชป.’ จัดมารยาทตึงปปชร.แข่งชิงสส.นครศรีฯ ชี้ควรเลี้ยงขัดแย้ง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.naewna.com/politic/548692>. [๑๕ กันยายน ๒๕๖๕].

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **ทฤษฎีบูรณาการ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://km-ir.arts.tu.ac.th/files/original> [๑๕ กันยายน ๒๕๖๕].

บรรณานุกรม (ต่อ)

สีบพงศ์ ธรรมชาติ. อารยธรรมแดนใต้ ตามพริ้งค์ ลังกาสู่กะ ศรีวิชัย และศรีธรรมราชมหานคร (เมืองสิบสองนักษัตร์). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://soob.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/95337>. [๒๗ กมภาพันธุ์ ๒๕๖๔].

ศิริมา อัครเวหา. ความแตกต่างและความขัดแย้งในสังคม เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ศท ๑๒๑ การดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://ge.kbu.ac.th/media_learning/doc/main_media_learning/GE121/10.pdf [๒๗ กมภาพันธุ์ ๒๕๖๔].

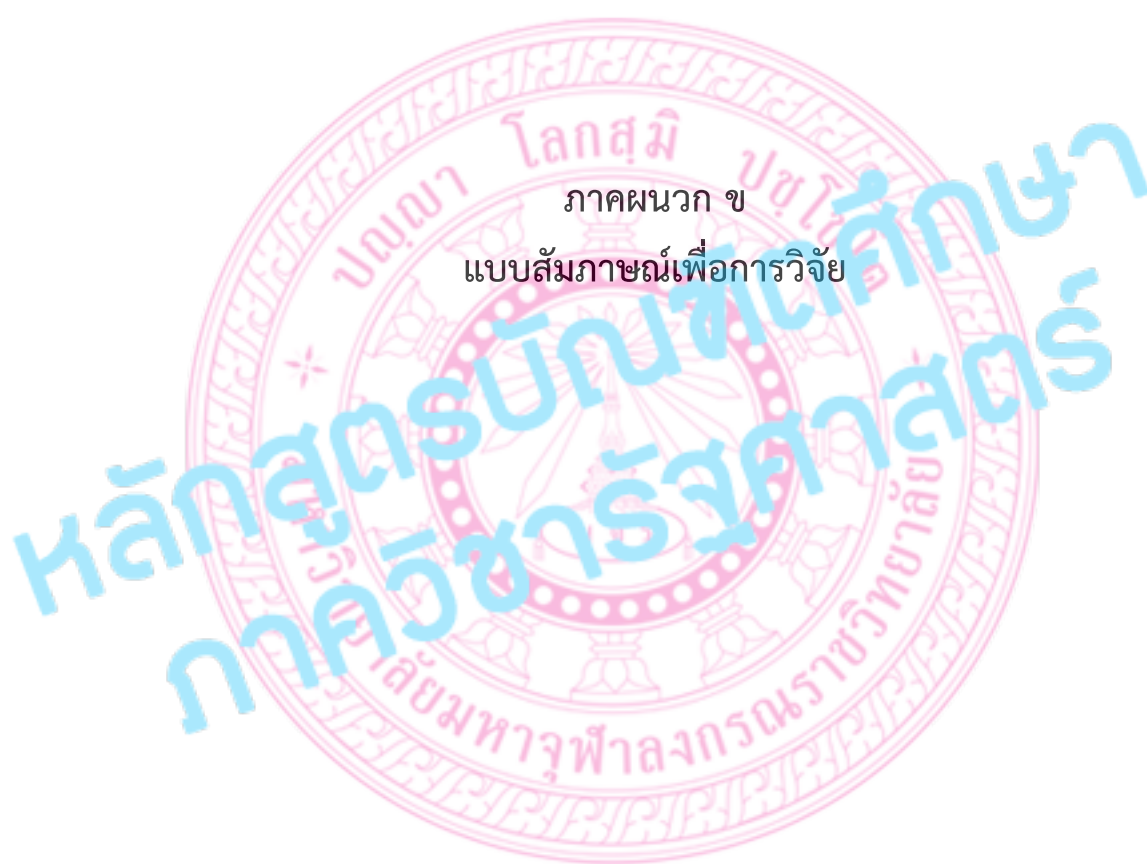

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อใช้ลดความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... ฉายา/นามสกุล.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วันที่ให้สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อใช้ลดความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประเด็นดังนี้

๒.๑ สภาพความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒.๑.๑ ความขัดแย้งด้านการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง

๒.๑.๒ ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง

๒.๑.๓ ความขัดแย้งด้านวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง

๒.๒ การบริหารจัดการความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒.๒.๑ การบริหารจัดการความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การบังคับและกดดันมีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๒.๒ การบริหารจัดการความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การประนีประนอมมีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๒.๓ การบริหารจัดการความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ด้านการแก้ปัญหาาร่วมกัน มีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๓ การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อใช้ลดความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒.๓.๑ การใช้หลัก เมตตากายกรรม ในการบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๓.๒ การใช้หลัก เมตตาวจีกรรม ในการบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัด
นครศรีธรรมราช มีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๓.๓ การใช้หลัก เมตตาโมกกรรม ในการบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๓.๔ การใช้หลัก สาธารณโภคี ในการบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัด
นครศรีธรรมราช มีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๓.๕ การใช้หลัก สีสสามัญญตา ในการบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัด
นครศรีธรรมราช มีลักษณะอย่างไรบ้าง

๒.๓.๖ การใช้หลัก ทิฏฐิสามัญญตา ในการบูรณาการเพื่อแก้ไขความขัดแย้งใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะอย่างไรบ้าง

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการวิจัย
หมายเหตุ : การให้สัมภาษณ์ของท่านจะไม่มีข้อความใดเป็นไปในเชิงลบแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัย
จะได้ทำวิจัยโดยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยโดยเคร่งครัด

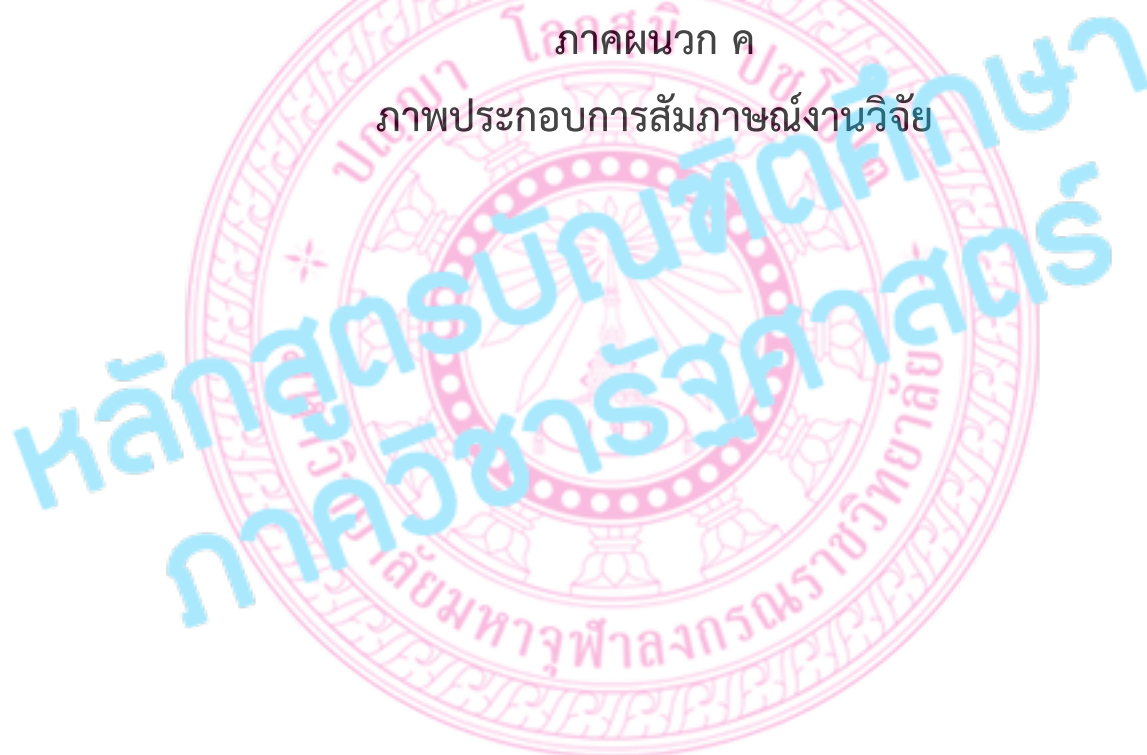
จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

การันต์ พรหมแก้ว

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบการสัมภาษณ์งานวิจัย

สัมภาษณ์นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พรรคประชาธิปัตย์จังหวัดนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์นายสุทัศน์ ปานจีน กำนัน ต.ท่าประจะ อ.ชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์นายสุเมธ สังขรัตน์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๙ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์พระราชวิสุทธิกวี เจ้าคณะภาค ๑๖ (ธรรมยุต)

สัมภาษณ์พระมหาเอกวิน ปิยวิโร ดร. อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสิทธิธรรมาภิรต, ผศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมยุต)

รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล : นายการันย์ พรหมแก้ว
 วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙
 ภูมิลำเนาเดิม : จังหวัดนครศรีธรรมราช
 การศึกษา : รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 พ.ศ. ๒๕๕๓ : บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
 พ.ศ. ๒๕๕๕ : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๕๖ : รามคำแหง

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง ๒๕๕๗ : ที่ปรึกษากิจการวุฒิสภาสภาอุตสาหกรรม
 : ผู้ช่วยสมาชิกวุฒิสภา
 พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง ๒๕๕๘ : เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ สำนักงานสำนักนายกรัฐมนตรี
 พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง ๒๕๖๑ : อาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึง : เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการกองพิธีฯ
 ปัจจุบัน

ผลงานทางวิชาการ

: การันย์ พรหมแก้ว, นรพัชร เสางทอง, อภิญา ฉัตรข้อฟ้า.
 (๒๕๖๔). บทความวิชาการ “หลวงปู่ทวดกับการเมืองไทย”. การ
 ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่
 ๘ (กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัย
 ปทุมธานี วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔.
 : การันย์ พรหมแก้ว, นรพัชร เสางทอง. (๒๕๖๔). บทความวิชาการ
 “การปกครองโดยไม่ปกครอง”. การประชุมวิชาการและนำเสนอ
 ผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๘ (กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์
 และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยปทุมธานี วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔.
 : การันย์ พรหมแก้ว, นรพัชร เสางทอง. (๒๕๖๔). บทความวิชาการ
 “การปกครองโดยไม่ปกครอง”. การประชุมวิชาการและนำเสนอ
 ผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๘ (กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์
 และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยปทุมธานี วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔.

: การรัณย์ พรหมแก้ว, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, สงกรานต์ แสนแก้ว.
(๒๕๖๔). บทความวิจัย “ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการปฏิบัติงาน
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายอำนวยการกองบังคับการตำรวจตระเวน
ชายแดนภาค ๑”. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย
ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๘ (กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยปทุมธานี วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔.

: กำพล ศรีโท, พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, การรัณย์ พรหมแก้ว, นร
พัชร เสาธงทอง.(๒๕๖๔). “หลวงพ่อด่าง (ประยูร นันทิโย)”. การ
ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่
๘ (กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัย
ปทุมธานี วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔.

: การรัณย์ พรหมแก้ว,.(๒๕๖๔). “จิตุคามรามเทพกับการเมือง”.
โครงการสัมมนาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๗ (กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยปทุมธานี วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์
๒๕๖๔.

ปีที่เข้าศึกษา

ปีการศึกษา ๒๕๖๓

ปีที่สำเร็จการศึกษา

ปีการศึกษา ๒๕๖๘

ที่อยู่ปัจจุบัน

๑๒๐/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด จังหวัด
นครศรีธรรมราช